
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
32
4 A
11
FONDO EBORENSE

R. P. Fr. VINCENTII

CONTENSON,

ORDINIS PRÆDICATORUM

Sacræ Theologiæ Professoris;

THEOLOGIA MENTIS ET CORDIS:

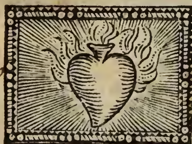
SEU

Speculatio universæ Sacræ Doctrinæ, pietate temperata; è Patribus, Doctore potissimùm Angelico derivata.

TOMUS IX. POSTHUMUS.

In quo de Sacramento Pœnitentiæ differitur: ubi etiam de virtute pœnitentiæ agitur.

Lucere vanum, ardere parum: lucere & ardere perfectum. *Bern. serm. de nat. Ioan. Bapt.*

LUGDUNI,
Sumpt. LAUR. ARNAUD, PETRI BORDE, JOANNIS, & PETRI ARNAUD.

M. DC. LXXXI.
Cum Approbat. & Privilegio Regis.

LECTORI BENEVOLO.

TRACTATUM hunc de Pœnitentia numeris omnibus absolutum habuisses, amice Lector, nisi postremam ei manum invidisset mors, quæ Authorem huic Theologiæ suæ Parti pro ejus momento perficiendæ incumbentem orbi simul & Operi eripuit. Utut tamen in chartis ejus reperta sunt quæ hac de re scripserat, digna cordatis & peritis visa fuere, quæ adjectâ dispositione in Tomum istum posthumum formata ederentur. In eo, ut in cæteris, imò præ cæteris elucere conspicies Authoris non vulgarem genium, ubertatem, acumen, vim, pietatem, disciplinæ zelum, maturam & canam in virentibus annis eruditionem, cæterasque libri luce digni dotes, quæ facilè à te impetrabunt, ut doleas potiùs quàm succenseas, cùm quæstiones aliquas non inopiâ, sed casu acerbo, minùs plenas & accuratè tractatas deprehenderis, eam maximè quæ est de Attritione ex metu gehennæ concepta, in qua, nisi vita defuisset, dignam negotii momento curam & diligentiam impendere Author destinaverat. Equidem in promptu fuisset has lacunas utcumque implere; sed religio fuit Clarissimo Operis Parenti alienos fœtus supponere, gratiusque Tibi fore visum est, si purum & germanum, quàm si pleniorem hunc Tomum ha-

heres. In illo ergo, præter ordinem, & pauca ad nectendam titulorum seriem spectantia, nihil adjectum fuit; sed universa Authoris placita quoad fieri potuit, sincera religiosè exhibentur, ut securus esse possis, Te præter id quod interruptus morte labor addidisset, cætera habere, qualia ipse Operis Author edidisset. Hæc Te, Lector, præmonitum voluit, qui defuncto Authori manum & operam suam in hoc Opere posthumo commodavit, ut de fide & consilio ejus certior factus, quid illi, quid Authori, quid casui tribuere debeas, æquus discerneres. Vale.

INDEX

INDEX

CAPITUM, SPECULATIONUM, & Reflexionum, quæ in hac Libri XI. de Deo Salvatore, Parte tertia continentur.

DISSERTATIO UNICA.

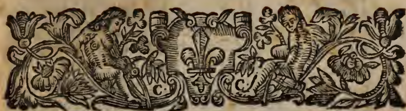
De Sacramento Pœnitentiæ: ubi & de virtute Pœnitentiæ disputatur.

DISSERTATIONIS UNICÆ.

De Sacramento Pœnitentiæ.

Timor

LIBRI

LIBRI XI.

De Deo Salvatore,

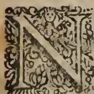
PARS TERTIA.

DISSERTATIO UNICA.

De Sacramento Pœnitentiæ : ubi & de virtute pœnitentiæ disputatur.

PRÆLOQUIUM.

ON satis fuisset humanæ infirmitati consultum, nisi renatæ in Baptismo novæ creaturæ, & in Confirmatione auctæ, & in Eucharistia pastæ, alia suppeterent parata remedia, quibus amissa semel innocentia (quæ humanæ naturæ nostræ fragilitas &

imbecillitas est, quam in seipso facile quisque experitur) restaurari recuperarique possit. Convenienter igitur providit divina clementia & infirmis veteri meliorem Probaticam Piscinam, quâ ægrotantium morbi sanentur; & descendenti à Jerusalem in Iericho, id est à gratia ad peccatum; incidentique in latrones, dæmones scilicet injustos animarum possessores; & despoliato, id est virtutibus omnibus in baptisma te diffusis nudato; & plagis impositis semivivo relicto, id est ad bonum agendum impoti præ dura peccati servitute, & illatis à concupiscentia animo vulneribus, quibus tota dissolvitur spiritalis hominis harmonia, infudit oleum & vinum, ejusque vulnerum alligandorum illis provinciam commisit, quibus dixit: *Quacumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quacumque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo.* Matth. 18. Denique naufragantibus secundam tabulam, quæ unum æternæ mortis declinandæ perfugium est, porrexit, ad quam nisi confugiant, de eorum sine dubio salute desperandum est.

Sed antequam hujus tam necessariæ materiei adyta perscrutemur & rem ipsam aggrediamur, explicare in limine nominis etymologiam operæpretium est. Cùm enim hujus nominis ambiguitate in errorem multi prolapsi sint, præmittenda omnino est ejus potestas & vera significatio, ne perpetuâ vocis æquivocatione disputatio nostra laboret. Supponendum igitur est, per *pœnitentiam* non intelligi simplicem resipiscentiam, seu mollem cordis affectum, ut hæretici nostri temporis à catholica veritate longissimè remoti arbitrati sunt, existimantes

pœnitentiam

pœnitentiam nullum præteriti temporis dolorem includere, sed unam novæ vitæ institutionem significare. Hæc enim una fuit præclaræ scilicet Lutheranorum & Calvinistarum reformationis sollicitudo, quò in hominum illaberetur & faciliùs influeret animos, carni, sanguini, & sensibus lenocinari, pœnitentiam peccatoribus, virginitatem Christi sponsis, vota Religiosis, cœlibatum Sacerdotibus, jejunia fidelibus, universæ Ecclesiæ bonorum operum fructus uno impetu & velut agmine facto eripere. Certè, ut nomen ipsum sonat, de iis tantùm pœnitentia dici potest, quibus aliquid displiceat quod antè placuerit; nam *pœnitentiam* idem esse ac *pœna tenentiam*, & *pœnitere pœnam tenere*, Scriptura & Patres apertissimè declarant. Job enim ultimo dicitur: *Ago pœnitentiam in cilicio & cinere.* Et Propheta Joël peccatores ad pœnitentiam hortaturus: *Convertimini ad me*, inquit, *in toto corde vestro, in jejunio, & fletu & planctu.* Et Tertullianus lib. de pœnit. *Pœnitentiam norunt passionem quandam esse, quæ venit ex offensa sententia prioris.* Unde ait prodere illam se precibus, lacrymis, ac carnis maceratione: *De ipso enim habitu atque victu*, inquit, *mandat sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum mœroribus dejicere, illa quæ peccavit tristi retractatione mutare, jejuniis preces alere, ingemiscere, lacrymari, mugire ad Dominum Deum dies noctesque, Presbyteris adgeniculari, omnibus fratribus legationis suæ preces adjungere.* Idem docent alii Patres: *Pœnitere*, inquit Isidorus lib. 6. etymol. cap. ultimo, *est pœnam tenere, ut semper puniat in se ulciscendo, quod commisit pec-*

eando. Succinit Augustinus, vel alius author libri de vera & falsa pœnit. cap. 8. his verbis: *Pœnitentia est quadam dolentis vindicta, puniens in se quod dolet commisisse.* Et verus Augustinus serm. 57. de tempore: *Ad emendanda crimina vox pœnitentis sola non sufficit: nam in satisfactione ingentium peccatorum non verba tantùm, sed opera quæruntur.* Idem in aliis Patribus videre est, qui integros de pœnitentia illa laboriosa libros & sermones ediderunt, è quibus pretiosas gemmas in hujus dissertationis decursu, ubi se occasio tulerit, carpemus.

Vera ergo & christiana pœnitentia, quam qui non egerint, perituros omnes simul Veritas testata est, & propter admissum scelus intimo animi sensu dolet, & ejus sinceri doloris externa signa profert, ut omnibus illis Sanctorum qui in sacris litteris peccatorum suorum pœnitentiam egisse leguntur, exemplis demonstrare in promptu esset, nisi rem omnibus notam & passim obviam confirmare supervacaneum jure merito judicaremus. Et certè fallax est pœnitentia quæ in opera satisfactionis non effunditur, dum facultas adest, neque quominus id faciant ullo impedimento retardantur. Fons vivus esse non potest pœnitentia, saliens in vitam æternam, nisi manantibus lacrymarum aquis foras exundet; nec bonis arboribus, nisi nos fallat Veritas, potest accenseri, nisi bonos fructus pariat. Ut vera, Christiana, Catholicaque Fides sine oris confessione, vera charitas sine bonorum operum proventu; ita vera pœnitentia sine satisfactionis fruge nulla est, ficuique illi simillima, quam Christus foliis

ornatissimis

ornatissimis refertam, fructu vacuam invenit, & ei maledixit. Quàm piè, quàm nervosè ait ab hæreticis nostris alienus Cyprianus tract. de lapsis: *Si quem de tuis charum mortalitatis exitu perdidisses, ingemisceres dolenter & fleres; facie inculta, veste mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore dejecto indicia mœroris ostenderes. Animam tuam misera perdidisti: spiritaliter mortua supervivere hic tibi, & ipsa ambulans funus tuum portare cœpisti, & non acriter plangis, jugiter ingemiscis? Non te vel pudore criminis, vel continuatione lamentationis abscondis? Ecce pejora adhuc peccandi vulnera; ecce majora delicta: peccasse, nec satisfacere: deliquisse, nec delicta deflere.* Multis aliis etiam nominibus pœnitentiam Patres appellarunt. Dicitur enim aliquando *manuum impositio*, quia per multa sæcula Sacerdotes peccatori pœnitenti reconciliando manus imponere consueverunt. *Reconcilietur*, inquit Concilium Carthaginense IV. can. 76. *per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.* Meminit etiam ejus cæremoniæ Augustinus lib.3. de baptismo, cap. 16. & S. Pacianus epist.3. ubi ait, *miserandis fratribus Sacerdotum manus exhiberi.* S. quoque Leo epistola 52. cap. 17. ait eos qui escis immolatitiis usi sunt, *jejuniis & manuum impositione purgari.*

Deinde appellatur *exomologesis*, idest confessio, vel communicatio ex pane, quia pœnitentibus post peccatorum confessiones Eucharistiæ usus restituebatur. *Is actus*, inquit Tertullianus lib. de pœnit. cap.9. *qui magis Græco vocabulo exprimitur, & frequentatur, exomo-*

gesis est, quâ delictum Domino nostrum confitemur, non quidem ut ignaro, sed quatenus satisfactio confessione disponitur, confessione pœnitentia nascitur, pœnitentiâ Deus mitigatur. Itaque exomologesis prosternendi & humiliandi hominis disciplina est. Et S. Cyprianus epistola 9. sic habet: *Cùm in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam, justo tempore & secundùm disciplinæ ordinem ad exomologesim veniant, ut per manus impositionem Episcopi & Cleri jus communicationis accipiant.* Videatur epist. 11. & 12. necnon S. Paciani epistola 3.

Præterea dicitur pœnitentia à Patribus, *secunda post naufragium tabula.* Sic Tertullianus lib. pe pœnitentia, cap.4. *Eam*, inquit, *tu peccator mei similis ita invade, ita amplexare, ut naufragus alicujus tabulæ fidem.* Et S. Cyprianus epist. 9. *Ne statim nobis pœnitentiæ subsidii blandiantur, quæ sunt infelicium remedia: cavendum est vulnus quod dolore curatur. Aliud est integrâ nave & salvis mercibus portum salutis intrare, aliud nudum hærere tabulæ, & crebris fluctuum recursibus ad acerrima saxa collidi.* Hinc Tridentinum sess. 6. cap. 14. *Qui ab accepta justificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus justificari poterunt, cùm excitante Deo per pœnitentiæ sacramentum, merito Christi amissam gratiam recuperare procuraverint: hic enim justificationis modus est lapsûs reparatio, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam Sancti Patres aptè nuncuparunt.*

His circa pœnitentiæ nomen delibatis, ut ad rem ipsam accedamus, Sacramentum pœnitentiæ

nitentiæ illud dicitur, in quo peccatorum venia pœnitentibus datur. Unde Sacramenti hujus vim ignorari necesse est, nisi quæ sit pœnitentiæ virtus rectè intelligatur. Sapientissimè ergo D. Thomas virtutis pœnitentiæ considerationem à Sacramenti pœnitentiæ tractatione indivulsam esse arbitratus est, eo vel maximè, quod ut ex dicendis constabit, virtutis pœnitentiæ actiones materiam præbent in qua pœnitentiæ Sacramentum versatur. Igitur priùs quæ de sacramento virtuteque pœnitentiæ apud omnes sunt in confesso, vel certè minùs difficilia habentur, more nostro præmittenda sunt, quàm ut difficiliores circa utrumque controversias decidamus.

CAPUT I.

Quæ de Sacramento & virtute Pœnitentiæ certa vel faciliora sunt præmittuntur.

SI diligentiam & accuratam operam, quæ à Theologis in unoquoque argumento adhibenda est, ex rei quam tractant pondere & momento metiri oportet, nemo inficias iverit divinorum tractatores nunquam adeo in explicanda pœnitentia diligentes futuros esse, ut satis videri possint. Præsertim quia, ut benè observat Catechismus Romanus, de Sacra-

mento pœnitentiæ quàm de baptiſmo eo accuratiùs agendum eſt, quod baptiſmus ſemel adminiſtratus iterari non poteſt; pœnitentiæ verò toties locus datur, ejuſque repetendæ toties neceſſitas impoſita eſt, quoties poſt baptiſmum peccare contingit. Si ergo nihil utilius, nihil peccatoribus neceſſarium magis quàm pœnitentia eſt, quâ teſte Chryſoſtomo peccatum remittitur, paradiſus reſeratur, contritus ſanatur, triſtis exhilaratur, mortuus de interitu revocatur, ſtatus reſtauratur, honor renovatur, fiducia datur, virtus reformatur, gratia abundantior refunditur; quâ ligata ſolvuntur, ſoluta cuſtodiuntur, adverſa mitigantur, contrita ſanantur, confuſa lucidantur, deſperata animantur: ita curandum eſt, ne rei tantopere neceſſariæ in nobis incuria reprehendatur, eaque ex Patribus & Sacris Conciliis ſeligenda ſunt, quibus hoc ſaluberrimum pœnitentiæ medicamentum & ſuſcipi ritè, & ſuſcipientibus prodeſſe poſſit.

SPECVLATIO I.

Exiſtentia, & neceſſitas Sacramenti Pœnitentiæ ſuadentur.

SAcramenti Pœnitentiæ exiſtentiam ut demonſtremus, probandum eſt adversùs antiquos Novatianos & modernos hujus temporis hæreticos, pœnitentiam eſſe verum novæ Legis Sacramentum: eſſentiam verò expoſuerimus, ſi quibus conſtat, materiam & formam explicemus:

mus : partes verò intelligemus, si de contritione, confessione, & satisfactione quæ scitu necessaria sunt exponamus.

Peccatoribus sinceram de peccatis post baptismum commissis agentibus pœnitentiam, dari veniæ locum ostenditur contra Novatianos.

Certum est ergo primò contra Novatianos & hæreticos hujus temporis, dari in Ecclesia verum pœnitentiæ Sacramentum ad peccata post baptismum commissa remittenda divinitus institutum. Diversis & è diametro oppositis motivis Novatiani & moderni hæretici Sacramentum Pœnitentiæ de medio tollere moliti sunt. Illi in desperationem homines inducentes, nullum pro peccatoribus remedium in Ecclesia agnoscebant, qui idcirco *crudeles* à Patribus nominati sunt. *Quis ante crudelissimum Novatianum*, inquit Vincentius Lirinensis, *crudelem Deum dixit, eo quòd mallet mortem morientis, quàm ut revertatur & vivat?* Crudelem hunc ideo dicit, quòd in peccatum prolapsis, & ad Ecclesiam lacrymis, gemitu, & dolore pulsantibus divinæ pietatis & paternæ clementiæ viscera clauserit, nec ad fovenda vulnera admiserit vulneratos, sed sine spe pacis & communionis relictos ad luporum rapinam, & Diaboli prædam projecerit. *Ecce obortus est,* inquit Cyprianus epist. adversùs Novatianos, *alius hostis, & ipsius paternæ pietatis adversarius hæreticus Novatianus, qui non tantùm, ut in Evangelio significatum est, sicut Sacerdos voli*

Levites iacentem vulneratum prateriret, sed ingeniosa & nova crudelitate sauciatum potius occideret. Videsis B. Ambrosii longè præclarissimos de pœnitentia libros, in quibus sanguinarium illud dogma Scripturarum authoritatis mole graviter premit. Nostri verò econtrà Lutherani & Calvinistæ de divina clementia præsumentes, pœnitentiæ & confessionis necessitatem eliminant, rati solam fidem quâ quis dimissa sibi credit esse peccata, eorumdem remissionem satis superque obtinere. Porro Novatianorum error antequam refellatur, operæ-pretium est hæreseos illius historiam, quam brevissimè tom. 4. dissert. 5. perstrinximus, paullulum fusiùs ante Lectoris oculos expandere.

Confundunt ob nominum similitudinem Novatum cum Novatiano Eusebius lib. 6. historiæ, cap. 35. Socrates, Theodoretus, & alii. Eos tamen distingui oportere docet testis oculatus B. Cyprianus epist. 44. & 49. ad Cornelium, sub cujus Pontificatu monstra illa erebus excitavit. Idem etiam ex Beato Paciano epistola 2. & 3. liquet. Unde absque dubio hæresis illius architectus Novatus fuit, Novatianus verò illius fuit assertor, sectator, & propagator. Fuit autem Novatus Presbyter Africanus: Presbyter, inquam, & non Episcopus, ut putavit Cardinalis Baronius ad annum 254. eo fretus, quod teste Cypriano epist. 49. *Felicissimum satellitem suum Diaconum (nec permittente, nec sciente Episcopo) sua factione & ambitione constituit.* Verùm verba illa non significant Felicissimum fuisse à Novato ordinatum, sed malis Novatianis artibus & factione, invito proprio Episcopo

Episcopo ad Diaconatum fuisse promotum. Unde à S. Paciano, & ab Eusebio in chronico Presbyter duntaxat appellatur. Ait etiam in eadem epistola Cyprianus, Novatum fuisse à suis Presbyteris ejiciendum, nisi ipse secessisset. At Episcopos non à solis Presbyteris, sed à Provinciæ Episcopis deponi & ejici potuisse constantissimum est.

Romam profectus Novatus Novatianum sibi antea adversarium in errorem suum oblatis honoribus prolectavit: dolore enim succensus graviterque stomachatus Novatianus quòd in Romanum Episcopum non fuisset assumptus, schismaticis se adjunxit, quorum favore à tribus Episcopis rudibus & imperitis in Episcopum ordinatus est, ut constat ex epistola Cornelii Papæ ad Fabium Antiochenum, & ex Eusebio lib.6.c.43.

Ad errorem autem Novatianorum quod attinet, paulò superiùs in eo diximus esse situm, quòd in persecutione lapsis, omnia licèt veræ pœnitentiæ & conversionis signa præferentibus, negandam veniam crudelissimè affirmarent. Et sicut in alios immites erant & sævi, ita in seipsos supra modum lenes, seipsos puros, & ab omni labe vacuos intolerabili & odiosissimâ superbiâ dictitabant. Hoc enim superborum ingenium, ut amore sui tumentes in alios sint immisericordes. Sic Diabolus Rex super omnes filios superbiæ, superbus fuit & invidus; & sicut testante sacro eloquio initium peccati ejus superbia fuit, ita spiritus nequam homicida fuit ab initio.

Advertendum tamen est, eatenus Novatianos censuisse nullam lapsis salutis spem superesse.

esse, non quòd negarent peccatorum culpas à Deo posse absolutè remitti, sed quatenus vellent post baptismum lapsos ad Ecclesiæ non posse communionem admitti, nec penes Ecclesiæ potestatem esse lapsum ullum aut apostatam traditis ipsi divinitus clavibus reconciliandi. Ita docet S. Pacianus epist.1. ubi postquam dixit : *Nunquam Deus non pœnitenti comminaretur, nisi ignosceret pœnitenti* ; inducit Novatianum respondentem : *Solus Deus poterit.* At contrà reponit Pacianus : *Verum est; sed quod per Sacerdotes facit, ipsius potestas est.* Et epist. 3. Novatiano objicienti : *Pœnitenti peccata dimittis, cum tantùm in baptismate tibi liceat relaxare delictum ?* sic respondet S.Pacianus : *Non mihi planè, sed Deo soli, qui & in baptismate donat admissum, & pœnitentium lacrymas non repellit. Caterùm quod ego facio, id non meo jure, sed Domini. Sive baptizamus, sive ad pœnitentiam cogimus, sive veniam pœnitentibus relaxamus, Christo id authore tractamus. Tibi videndum est, an Christus hoc possit, an Christus hoc fecerit ?* Idem tradit S.Ambrosius lib.1. de pœnit. cap.2. *Aiunt*, inquit de Novatianis, *se Domino deferre reverentiam, cui soli remittendorum criminum potestatem reservant.* Nullum itaque in Ecclesià reconciliandorum peccatorum & condonandorum criminum jus agnoscebant. Et quanvis Novatus nulliùs omninò peccati post baptismum commissi remittendi potestatem Ecclesiæ concesserit, discipuli tamen ejus de tanta severitate remittentes, leviorum peccatorum condonandorum facultatem Ecclesiæ affirmerunt. Ita observavit S. Ambrosius lib. 1.
de

de pœnit. cap.2. *Aiunt*, inquit, *se exceptis gravioribus criminibus, veniam relaxare levioribus. Non hoc quidem author erroris vestri Novatus, qui nemini pœnitentiam esse dandam putavit: ea videlicet contemplatione, ut quod ipse non posset solvere, non ligaret, ne ligando sperarit à se facere solutionem.*

Advertendum est etiam, miram & stupendam fuisse hujusmodi hæresiarcharum in hæresi illa conflanda cæcitatem. Quod ex duplici præsertim capite perspicuum est. Primum est, absurdissimum fuisse viros criminosos veniâ tantopere indigentes denegare veris pœnitentibus misericordiam. Atqui Novatus & Novatianus non solùm culpâ non vacabant, sed ingentibus erant contaminati flagitiis. Novatus quidem, quem scribit S. Cyprianus epistol. 49. fuisse novarum rerum cupidum, avaritiæ inexplebilis, rapacitate furibundum, arrogantiâ & stupore superbi tumoris inflatum; curiosum, ut perderet; adulatorem, ut falleret; nunquam fidelem, ut diligeret. Appellat etiam illum facem & ignem ad conflanda seditionis incendia; turbinem & tempestatem ad fidei facienda naufragia; hostem quietis, tranquillitatis adversarium, pacis inimicum. Infanda etiam illius facinora S. Doctor ibidem recenset, dum ait, ab illo spoliatos fuisse pupillos, fraudatas viduas, pecunias quoque Ecclesiæ denegatas; quin & projectum extra domum patrem, nec fame mortuum fuisse ab illo sepultum; denique uxoris gravidæ uterum calce ab eodem fuisse percussum. Similia legere est apud S. Pacianum epistol. 3. Nihilo melior fuit Novatianus: nam ut refert S. Cornelius epist. ad Fabium Antio-

chenum,

ehenum, cæremonias baptismi, quem ægrotus in lecto susceperat, sprevit postquam convaluit, & Confirmationis Sacramento obsignari neglexit, & desiderio suscipiendi Presbyteratus flagravit, & metu persequutionis atque amore vitæ Presbyterum se esse negavit, & incredibili incensus ambitione in Romanum Episcopum ordinari se fecit, Cornelio in Cathedra Petri sedente. Hujusmodi ergo homines peccatorum suorum immensas labes non advertentes, nec ipsas aliorum festucas condonari sinebant.

Secundum deplorandæ eorum cæcitatis argumentum est, quod veniam peccatoribus denegantes & spem remissionis eripientes, illis tamen pœnas imponere solebant, quasi sola puniendorum, & non remittendorum criminum potestas esset penes Ecclesiam. *O hæretica institutionis inefficax & vana traditio!* (exclamat S.Cyprianus epist. 52. hanc eorum doctrinæ inconsequentiam deplorans) *hortari ad satisfactionis pœnitentiam, & subtrahere de satisfactione medicinam! Dicere fratribus nostris: Plange, & lacrymas funde; diebus ac noctibus ingemisce, pro abluendo delicto tuo largiter & frequenter operare, sed extra Ecclesiam post ista omnia morieris: quodcumque ad pacem pertinet facies, sed nullam pacem quam quæris accipies.* Idem docet S.Ambrosius lib. 1. de pœnit. cap. 2. ubi ait voluisse Novatianos ligare quod non resolverent, noluisse solvere quod ligassent: cùm tamen Dominus par jus & solvendi esse in Ecclesia voluerit, & ligandi.

His de Novatianorum hæresi delibatis, hic eorum error potest facillimè confutari. Quid enim in Scripturis frequentius, quid in Patrum

omnium

omnium monimentis legimus inculcatius, quàm spondere Deum pœnitentibus veniam, & ad pœnitendum omnes esse salutaribus hortamentis permovendos. *Si impius*, inquit Ezechiel cap. 18. *egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & justitiam, vitâ vivet.* Et cap. 33. *Nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à via sua, & vivat.* Innumera etiam è novo Testamento testimonia erui possent; sed quia illa de pœnitentia ante baptismum peragenda interpretabantur Novatiani, ea loca producenda sunt, quibus lapsis venia promittitur, & revera indulgetur. Hujusmodi est illud Apocalypsis 3. quod Angelo Sardis, id est Episcopo utique baptizato, dicendum præcipitur: *In mente habe qualiter acceperis & audieris, & serva, & pœnitentiam age.* Paulus etiam 1. Cor. 5. fornicario, satanæ in interitum carnis, ut spiritus in die Domini salvus esset, tradito pepercit & indulsit. *Sufficit illi qui hujusmodi est*, inquit, *objurgatio hæc quæ fit à pluribus: ita ut è contrario magis donetis & consolemini.*

Unde Patres Novatianorum crudelem immisericordiam, utpote Christi mansuetudini adversam, acriter reprehendunt. Nàm Pastor ille Evangelicus, ut ponderat Ambrosius, lassam ovem vexisse legitur, non abjecisse. Ideo Dominus Jesus compassus est nobis, ut ad se vocaret, non ut deterreret. Mitis venit, venit humilis; denique Matth. 11. ait: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Reficit ergo Dominus, non excludit, meritoque tales discipulos elegit, qui domi-

nicæ voluntatis interpretes plebem Dei colligerent, non repudiarent. *Unde liquet*, infert Ambrosius lib.1. de pœnit. cap.2. *eos inter Christi discipulos non esse habendos, qui dura pro mitibus, superba pro humilibus sequenda opinantur; & cùm ipsi quærant Domini misericordiam, aliis eam denegant. Quid durius quàm ut indicant pœnitentiam, quam non relaxent, cum utique veniam negando incentivum auferant pœnitentiæ? Nemo enim potest benè agere pœnitentiam, nisi qui speraverit indulgentiam.* Et cap. 2. *Quid quod insolentiores sunt? Nam cùm ad misericordiam promptior, quàm ad severitatem sit Spiritus Dei, quod ait se velle, id nolunt; quod nolle, hoc agunt: cùm vindicare judicis sit, remittere misericordis. ::: Ut cognoscamus igitur, Deum misericordiæ magis indulgentem esse, quàm severitatatis tenacem, ipse ait* (Oseæ 6.) *misericordiam malo, quàm sacrificium. Quomodo igitur vestrum potest esse acceptum sacrificium Deo, qui negatis misericordiam, cùm ipse dicat, nolle se mortem peccatoris, sed correctionem? ::: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui filio proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Quis accusabit adversùm electos Dei? Deus est qui justificat: quis est qui damnet? Christus qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Pro quibus ergo Christus interpellat, eos Novatianus accusat. Quos Christus ad salutem redemit, eos Novatianus damnat ad mortem. Christus dicit: Tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum: Novatianus*

dicit,

dicit, immitis sum. Christus dicit, invenietis requiem animabus vestris, jugum enim meum suave est, & onus meum leve: his grave onus & durum imponit jugum Novatianus.

Fundamentum potissimum Novatianorum verbis Apostoli in epistola ad Hebræos traditis innitebatur. *Impossibile est*, inquit Paulus, cap. 6. *eos qui semel illuminati sunt, gustaverunt etiam donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti*, & prolapsi sunt, *rursus renovari ad pœnitentiam. Voluntariè peccantibus*, addit cap. 10. *post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia; terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio quæ consumptura est adversarios.* Si impossibile est semel illuminatos revocari ad pœnitentiam, si illis nulla relinquitur pro peccatis hostia, sed illos terribilis expectatio judicii manet; quomodo nos remissionem peccatorum nedum non impossibilem dicimus, sed eam asserimus quotidianam? Quomodo illis non hostiam solùm relinquimus, sed etiam familiare & facillimum Sacramentum? Certè nostra sententia facilitate veniæ incentivum præbet delinquendi, dumque nimis dilatat Dei misericordiam, portam aperit, viamque pandit & munit ad impietatem; facilè enim in eam prolabetur, pro qua noverit omnibus obvium Sacramenti pœnitentiæ esse remedium.

Respondeo locis illis Apostolicis, baptismi unius, quem pluries posse iterari Judæi non secus ac legalia lavacra & Mosaïcas hostias arbitrabantur, repetitionem impossibilem inculcari, pœnitentiæ aditum non præcludi, ut post Ambrosium, Chrysostomum, Theodoretum,

&c.

& Theophilactum in commentariis illius loci exponit Patrum discipulus S. Thomas. Unde frustra in patrocinium sui dogmatis primum locum trahebant Novatiani, frustra ex secundo loco præsidium sui erroris quærebant. Adde primò *impossibile* ab Apostolo expressum idem esse ac summè difficile, si de iis præsertim peccatoribus intelligatur, qui peccatis peccata adjicientes, delinquendi consuetudine fecerunt sibi necessitatem premendo blandientem blandiendo prementem, ut loquitur Bernardus: unde significare voluit Apostolus quàm sit periculosa recidiva, & in veteris vitæ peccata relapsus; ubi etiam Calvini & aliorum sectariorum præfocavit errorem negantem hominem semel justificatum posse gratiâ excidere. Adde secundò cum docto Estio in commentario illius loci, inde colligi pœnitentiam duntaxat baptismalem iterum repeti non posse, velle Apostolum: tum quia loquitur de semel illuminatis, quos rursus renovari, idest baptizari posse negat; baptismus enim *Sacramentum illuminationis & renovationis* dicitur, juxta illud cap. 10. *Rememoramini pristinos dies, in quibus illuminati* (id est baptismo suscepto facti Christiani) *magnum certamen sustinuistis passionum.* Id etiam indicat verbum *renovari*: gratia etiam renovans, seu novam vitam conferens, est baptismalis, unde baptismus dicitur ab Apostolo Tit. 3. *Lavacrum regenerationis & renovationis.* Unde loquitur de gratia baptismi, quæ dicitur *gratia illuminationis*, quia per illam transfert nos Deus de tenebris in admirabile lumen suum, ut qui fuimus aliquando tenebræ, lux fiamus in Domino: per eam quoque dici-

mur

mur participes fieri Spiritûs Sancti, juxta illud Principis Apostolorum Act. 2. *Baptizetur unusquisque vestrûm, & accipietis donum Spiritus sancti.* 3. Illud etiam Pauli ad Titum 3. *Per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè.* Est igitur germanus Apostoli sensus, hominem semel baptismi Sacramento renovatum, si relapsus fuerit in vestutatem peccati, non posse iterum actâ pœnitentiâ eam consequi novitatem, quam in baptismo acceperat. Baptizato enim ita remittitur pœna, ut nihil pro peccatis solvendum supersit: lapsus verò post baptismum etiamsi résipiscat, expectare debet terribile judicium, nisi ipsemet in se laboriosa castigatione vindicet quod peccavit.

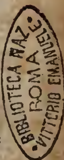
Ex his etiam intelligitur secundus Apostoli locus, quem Novatiani lapsis peccatorum veniam negantes, suo errori vendicabant. Eatenus enim, ut ait Chrysostomus, post baptismum voluntariè peccantibus & in gravia delicta relapsis negat Apostolus relinqui hostiam, quatenus in Ecclesia nullus sit secundo baptismati locus, quo iterum sicut priùs totaliter tam quoad culpam, quàm quoad pœnam scelera remittantur. Convenienter enim baptismus *hostia* dicitur, quia mors & crux Christi, in qua Servator hostiam pro peccatis obtulit, potissimùm operatur. Nulla igitur relinquitur hostia, quia etiam pœnitentes manet reatus pœnæ, pro qua post oblatas hostias non solet exigi satisfactio. Voluit etiam divinus Apostolus eò loci significare, voluntariè, id est malitiâ & destinatâ voluntate peccantes, de quibus postea ait, quod filium Dei conculcant, & sanguinem

ſanguinem Teſtamenti pollutum ducunt, & gratiæ contumeliam faciunt, quales ſunt qui poſt acceptam notitiam veritatis retrorſum convertuntur ab eo quod illis traditum eſt, ſancto mandato, quod peccatum Joannes, cap. 5. primæ epiſtolæ vocat *peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis*; quodve Veritas *peccatum in Spiritum Sanctum* nominavit, neque in hoc ſæculo, neque in futuro remittendum; voluit, inquam, Apoſtolus indicare peccatores hujuſmodi vix ac ne vix quidem unquam in veram pœnitentiam, niſi ingenti miraculo adduci. Sed prior expoſitio eſt magis litteralis: *Non enim dixit*, inquit Chryſoſtomus, *non eſt ampliùs pœnitentia, neque eſt ampliùs remiſſio, ſed non eſt ampliùs hoſtia; hoc eſt, non eſt amplius crux ſecunda, hoc enim vocat hoſtiam.*

Quod verò additur, facilitatem veniæ eſſe incentivum culpæ, à Patribus occupatum jampridem eſt, qui volunt veniam non niſi verè pœnitentibus, & pœnitentiæ ſincerum affectum fructibus & operibus demonſtrantibus impertiri. Unde juxta incorruptum Eccleſiæ ſenſum peccatoribus crebrò præſertim in peccata gravia relabentibus, quoad vitæ converſionem non verbis ſonantibus, ſed factis pronuntiantibus monſtraverint, venia differtur, communio denegatur. *Volo veniam reus ſperet*, inquit Ambroſius lib.1. de pœnit. cap.16. *petat eam lacrymis, petat gemitibus, petat populi totius fletibus, ut ignoſcatur obſecret: & cùm ſecundò, & tertiò fuerit dilata ejus communio, credat remiſſiùs ſe ſupplicaſſe, fletus augeat miſerabilior, poſtea revertatur, teneat pedes brachiis, oſcule-*

tur

tur osculis, lavet fletibus, nec dimittat, ut de ipso dicat Dominus Jesus: Remissa sunt peccata ejus multa, quoniam dilexit multùm. Hac sacrâ praxi nec peccatoribus spes adimitur, nec facilitate veniæ incentivum peccati præbetur. Unde narrat ibidem Ambrosius, peccatores hac salutiferâ methodo curatos præclaros pœnitentiæ fructus edidisse. *Cognovi*, inquit, *quosdam in pœnitentia sulcasse vultum lacrymis, exarasse continuis fletibus genas, stravisse corpus suum calcandum omnibus, jejuno ore semper & pallido mortis speciem spiranti in corpore pretulisse.* Observat etiam S. Augustinus lib. 50. homiliarum homil. 27. adversam hæreticorum sententiam nullum peccantibus veniæ locum dantem ad iteranda nedum incitare peccata, sed penè propellere: si enim omnis clausus sit veniæ aditus, nonne peccatores tantò magis addent peccata peccatis, quantò sibi magis ignosci posse desperant? Servient ergo libidinibus, facient non quod licet, sed libet, pascentque interim cupiditatem, qui non sperant invenire se posse charitatem, vel fructuosæ pœnitentiæ utilitatem. Quod idem tradit Ambrosius verbis superiùs recensitis.

Pœnitentiam verum esse novæ Legis Sacramentum, adversùm Lutheranos & Calvinistas demonstratur.

Totum rationum & sacrarum authoritatum momentum hoc discursu complector: Signum sensibile permanenter à Christo institutum ad significandam & efficiendam gratiam est verum

novæ Legis Sacramentum, ut ex dictis de Sacramentis in genere claret, nec inficiari satis possunt hæretici quos impugnamus. Talis est pœnitentia, in qua duo inveniuntur, actus nimirum pœnitentis, & absolutio Sacerdotis: quippe utrumque est signum sensibile gratiæ; pœnitens enim dolore suo humili confessione expresso satis significat se recedere à peccato: Sacerdos etiam prolatione verborum significat se peccata remittere, eaque verè remittit etiam quoad culpam. Ergo pœnitentia est verum novæ Legis Sacramentum. Tota hujus discursus difficultas est in eo posita, ut probemus, Sacerdotem verbis quæ profert, confessa peccata dimittere.

Id autem perspicuè colligitur ex illis verbis Joan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quibus verbis Christus Apostolis, eorumque successoribus remittendorum peccatorum potestatem largitus est, quæ potestas in solo pœnitentiæ tribunali exercetur. Nec potest intelligi de peccatis per baptismum remittendis, vel de remissione per prædicationem excitanda, ut hæretici comminiscuntur: non potest, inquam, ita intelligi & eo subterfugio eludi aut obscurari locus splendidissimus: tum quia alibi tradidit Christus baptizandi prædicandique potestatem. Matt. 28. *Euntes docete omnes gentes; baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Tum quia eadem est remittendi quæ retinendi peccata: at potestas baptizandi & prædicandi, non est potestas retinendi peccata: datur ergo alia potestas procedens cum cognitione causæ, & legitima judicis jurisdictione, qui pro rei meritis

tis aut ſolvat, aut retineat. Tum, quia facultas remittendi peccata eſt poteſtas judiciaria, ut colligitur ex cap. 18. Matth. ubi Chriſtus præcipit, clam peccantem & fraternam correctionem aſpernantem, poſt adhibitos unum vel duos teſtes, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum, accuſandum eſſe coram Eccleſia, id eſt Eccleſiæ judicibus, quibus animadvertendorum delinquentium provincia & poteſtas commiſſa eſt, quorum ſententiam eſſe definitivam & decretoriam, apertè indicat ibidem Salvator immediatè ſubjiciens: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo; & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.* Denique ita locum illum intellexere Patres, quibus interpretandarum Scripturarum gratia divinitus conceſſa eſt. *Pater omne judicium dedit Filio ſuo*, inquit Chryſoſtomus lib.3. de Sacerdotio, cap.5. *Caterùm video ipſum omne judicium à Deo Filio Sacerdotibus traditum eſſe, & ſervorum ſententiam Deus confirmat, cùm dixit, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Et cap. 6. *Corporis lepram purgare, vel purgatam oſtendere, Judæorum Sacerdotibus licebat. At verò noſtris Sacerdotibus animæ ſordes non dico purgatas oſtendere, ſed purgare prorſus conceſſum eſt.* Idem docent alii Patres, præſertim Auguſtinus lib.de adult. conjug.cap. ultimo, & lib.20.de civit. cap.6. quæ teſtimonia prolixius foret recenſere. Vide Richardum Victorinum lib. de poteſtate ligandi & ſolvendi, cap.21. ubi ſic ſcripſit: *Extat quorumdam ſententia tam frivola, ut ridenda potiùs quàm refellenda videatur: putant enim Sacerdotes non habere*

habere poteſtatem ſolvendi, ſed oſtendendi ſolutos. Sed nunquid Dominus dixit, quod ſolutum oſtenderitis, erit ſolutum? Dicunt, Sacerdotes non habere poteſtatem remittendi peccata, cùm Dominus hoc dicat: & dicunt habere poteſtatem oſtendendi remiſſa, cùm Dominus hoc non dicat.

Eandem veritatem convenientiâ illuſtrat D. Thomas lib. 4. contra gent. cap.70. Quia ſicut gentilem populum Chriſtus non eſt paſſus mori, ita nec redemptum patietur extingui: quemadmodum ergo inſtituit baptiſmum ad remiſſionem peccatorum ante baptiſmi ſuſceptionem à gentibus commiſſorum; ſic bonitatem ejus decuit, Sacramentum Pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum à Chriſtianis patratorum inſtituere, quo culpæ omnes poſt baptiſmum voluntate vel actione ſuſceptæ deleantur. Alioquin in crudelem Novatianorum ſententiam relabentes, ſummæ Dei bonitati & clementiæ diffidere videremur. Ut ergo ad pœnitentiam confirmetur Chriſtianorum lapſorum animus, atque ad ſpem divinæ gratiæ erigatur, proponendum illis eſt pœnitentiæ Sacramentum, & apertus in ablutionem ſceleris fons irriguus indicandus, quo mundantur peccata, & hominum animæ ne pereant reſtaurantur. Omnes quidem à recidiva pro virili deterreamus, ſed in toto corde ſuo converſis, & ſinceram cordis mutationem operum teſtimonio probantibus Sacramentalis pœnitentiæ ſalutiferum offeramus remedium, quod ut Tertulliani verbis utar, cùm provolvit hominem, magis relevat; cùm ſqualidum facit, magis mundatum reddit; cùm accuſat, excuſat; cùm

condemnat,

condemnat, absolvit; denique peccatorum fluctibus mersum prolevat, & in portum divinæ clementiæ protelat.

Dices: B.Ambrosius in Jure relatus: *Verbum Dei*, inquit, *dimittit peccata, Sacerdos autem nullius potestatis jura exercet.* Cui concinit Hieronymus in illum Matth.12. locum, *Tibi dabo claves regni cœlorum*, ubi sic habet: *Hunc locum non intelligentes Presbyteri & Episcopi, aliquid sibi de supercilio Pharisæorum assumunt, ut vel damnent innocentes, vel absolvere se noxios arbitrentur; cùm apud Deum non Sacerdotis sententia, sed reorum vita quæratur.* Ergo in Ecclesia non viget remittendorum peccatorum ulla potestas. Maximè quia S.Augustinus lib. de nupt. & concup. asserit, *lavacro regenerationis non tantùm peccata præterita, sed etiam posteriùs admissa remitti.* Unde videtur sufficiens Baptisma ad memoriam revocatum.

Respondeo his testimoniis persuasum Magistrum Sententiarum, aliosque antiquiores Theologos arbitratos fuisse, Sacerdotem dum ait, *ego te absolvo*, non peccata remittere, sed à Deo remissa declarare; pertinere tamen verba illa ad Sacramentum pœnitentiæ, quia gratiam à Deo eo momento datam significant. Sed non videtur ea sententia doctrinæ Concilii Tridentini consentanea: *Si quis dixerit*, inquit sess. 14. can. 9. *absolutionem sacramentalem non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronuntiandi & declarandi remissa esse peccata confitenti, anathema sit.* Certè cùm Sacramenta novæ Legis id efficiant quod significant, significetur verò præcipuè verbis

à Sacerdote prolatis remiſſio peccatorum , Sacerdotes verè peccata remittere fatendum eſt. Proportionaliter enim, ut ait D.Thomas,oportet loqui de Sacramentis & poteſtate miniſtrorum : unde ſicut noſtra Sacramenta à veteribus differunt , quòd Chriſtiana gratiam , quam Moſaïca duntaxat figurabant , efficiunt ; ita per eandem effectivam cauſalitatem differre miniſtros Evangelicos à legalibus certiſſimè tenendum eſt. Præſertim quia in Lege veteri pœnitentia non erat Sacramentum , quod Chriſtus ſpecialioris favoris præcipuâ dignatione Legi novæ conceſſit ; unde & majorem noſtris Sacerdotibus contulit poteſtatem. Vel ſi erat Sacramentum , ut vult Joannes à S. Thoma diſp.32. art.2. in antiquis tamen ſtatibus ab ea perfectione deficiebat , quâ in lege Evangelica eminet. Sed , ut verum fatear , hæc poſterior ſententia non videtur Concilio Tridentino conſentanea.

Nec obſtant adducta Ambroſii verba , quæ ſolùm poteſtatem remittendi peccata principalem ſoli Deo eximiam , non miniſterialem Evangelicis miniſtris communicatam excludunt. Hieronymus autem eorum duntaxat ignorantiam vel præſumptionem redarguit, qui datâ ſibi poteſtate abutentes , & indignis beneficium abſolutionis ſe poſſe impendere , & dignis denegare , innocenteſque pro arbitratu damnare ineptiſſimè exiſtimabant , cùm apud Deum non Sacerdotum ſententia (ſola ſcilicet, & præſertim iniqua ,) ſed reorum vita & vitæ mutatio ad Sacerdotum ſententiam præexigatur. Cæterùm peccatores teneri ſententiæ Sacerdotum & Eccleſiæ clavibus peccata ſua ſupponere,

ponere, eamque Dominum quærere, apertissimis Evangelii locis demonstravimus. Unde Hilarius ponderans verba Christi ad Petrum, quibus ei claves regni cœlorum & cujusvis ligandi solvendique contulit potestatem, sic ait can.16. Comment. in Matth. *O beatus cœli janitor, cujus arbitrio claves æterni aditus traduntur, cujus terrestre judicium præjudicata authoritas sit in cœlo, ut quæ in terris aut ligata sint aut soluta, statuti ejusdem conditionem obtineant & in cœlo.*

Ad authoritatem Augustini dicendum, eatenus S.Doctorem tradidisse, Baptismo posteriùs admissa peccata remitti, quia Baptismo charactere Christianitatis signati sumus, quo jus habeamus ad Sacramentum pœnitentiæ, per illudque remissionem peccatorum suscipiendam. Subdit enim post verba objecta Sanctus Pater: *Quid enim prodesset vel ante baptismum pœnitentia, nisi baptismus sequeretur; vel postea, nisi præcederet.* His verbis significans, quod sicut pœnitentia ante baptismum esset inanis, nisi ad suscipiendum baptisma tenderet; ita frustra quæreretur Sacramenti pœnitentiæ salutare remedium, nisi baptismus præcederet, qui cùm sit Sacramentorum omnium janua, omnium debet susceptioni præmitti. Verùm suscepto semel baptismate necessarium esse pœnitentiæ Sacramentum, epist.23. luculenter tradit idem Doctor Sanctissimus his verbis: *Si parvulus baptizatus, grandævus factus, propria incœperit habere peccata, per quam gratiam remittetur? Non regeneratione, sed alia curatione resarciri possunt.* Illam autem aliam

curationem Sacramentum pœnitentiæ semper Catholica existimavit Ecclesia.

Dices rursum: Si pœnitentia speciale foret novæ Legis Sacramentum, Christus illud alicubi, vel aliquando instituisset. Atqui nullibi legitur Christum Sacramentum pœnitentiæ instituisse, unde & aliqui Theologi illud ab Ecclesia institutum esse fatentur, ut S. Bonaventura, & Marsilius in 4.dist.17. Ergo pœnitentia non est speciale Christianæ Legis Sacramentum.

Respondeo certissimum esse, Christum esse authorem Sacramenti pœnitentiæ. *Si quis dixerit*, inquit Tridentinum sess. 17. can. 1. *in Catholica Ecclesia pœnitentiam non esse verè & propriè Sacramentum à Christo Domino institutum, anathema sit.* Et certè cùm institutio Ecclesiæ non minùs ad operationem ministrorum præsupponatur, quàm opus creationis ad operationem causarum secundarum; aliunde verò Ecclesia fundetur in Fide & Sacramentis, consequens est ad ministros Ecclesiæ minimè pertinere sive novos fidei articulos edere, aut editos removere; sive Sacramenta nova instituere, aut instituta removere, vel commutare; sed ad eum duntaxat spectasse Sacramenta instituere, in quo excellentiæ potestas ad Ecclesiam supra tales bases fundandam residet: & hic solus est Christus Dominus, quia non est aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat salvos fieri; & ipse est summus lapis angularis, cui tota Ecclesia subnixa est: fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus.

Quo

Quo autem tempore instituerit hoc Sacramentum Christus, non conveniunt Doctores, sed dissidium determinat sacra Tridentina Synodus sess.6. de justific. cap.14. his verbis : *Etenim pro iis, qui post baptismum in peccata labuntur Christus Iesus Sacramentum instituit pœnitentiæ, cum dixit* (Joan. 20.) *Accipite Spiritum Sanctum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis ; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Et sess.14. cap.1. *Fuit quidem pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria. : : : Porrò nec ante adventum Christi pœnitentia erat Sacramentum, nec post adventum illius cuiquam ante baptismum. Dominus autem Sacramentum pœnitentiæ tunc præcipuè instituit, cùm à mortuis excitatus insufflavit in discipulos suos dicens : Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis ; & quorum retinueritis, retenta sunt. Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit. Et Novatianos remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Ecclesia Catholica tanquam hæreticos explosit, atque condemnavit. Quare verissimum hunc illorum verborum Domini sensum sancta hæc Synodus probans & recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad potestatem prædicandi verbum Dei, & Christi Evangelium annuntiandi, contra hujusmo-*

di Sacramenti institutionem falsò detorquent.

Ubi observandum est, sacram Synodum docere, quod Christus *Sacramentum pœnitentiæ tunc præcipuè instituit*, quia nimirum aliis locis Sacramentum istud Salvator insinuavit, ut cùm ejus necessitatem inculcavit, & ligandi solvendique potestatem discipulis, Petro etiam claves regni cœlorum largiturum se promisit. Joannis tamen 20. præcipuè hoc Sacramentum instituit, quia tunc tribunal pœnitentiæ erexit, attributâ Apostolis eorumque legitimis successoribus judiciariâ remittendorum retinendorumque peccatorum potestate. Et certè convenienter hoc Sacramentum post resurrectionem usque distulit instituendum Christus; tum quia cùm efficacia Sacramentorum ex plenitudine redundantiæ Passionis fluat, eâ peractâ, piscina probatica debuit ex sanguine Christi confici, in qua sin pleniùs, certè frequentiùs percipitur virtus Redemptoris. Tum quia in hoc Sacramento peccator resurgit, subindeque pœnitentia est Christi resurrectionis imago, quam debuit præcedere archetypus, ut per pœnitentiam non solùm Christi resurrectionem exprimamus, sed in peccata non recidentes modum resurrectionis ejus æmulemur, qui in eo positus est, quod *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel; quod autem vivit, vivit Deo*, ut dicitur Rom. 6.

Dices 3. Absque Sacramento pœnitentiæ per veram sinceri cordis contritionem obtineri potest remissio peccatorum; contritionem enim

ex

ex natura rei comitatur gratia, quæ cùm peccato incompossibilis est: unde juxta Scripturas & Patres, ut contritionem mente concepimus, peccatorum veniam statim impetramus; neque enim minorem habet in lege nova vim contritio, quàm haberet in lege Mosaïca atque in lege naturæ, in quibus nullum erat institutum pœnitentiæ Sacramentum. Ergo sola contritio, sola charitas sufficiunt ad operiendam multitudinem peccatorum. Nam Magdalenæ remissa scimus peccata multa, *quoniam dilexit multùm*, ut dicitur Luc.17. Et Isaiæ 30. juxta versionem Septuaginta legimus: *Cùm reversus ingemueris, tunc* (id est nullâ interpositâ morâ) *salvus eris*. Vel ut habet editio vulgata: *Hæc dicit Dominus Deus sanctus Israël: Si revertamini, & quiescatis, salvi eritis*. Ad quem locum alludens Cœlestinus Papa in epist. ad Episcopos Galliæ, cap. 2. *Vera conversio*, inquit, *mente potiùs quàm tempore metienda est, dicente Propheta: Si conversus fueris, salvus eris*. Succinit Magnus Leo epist. 91. *Misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera conversio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: Cùm ingemueris, tunc salvus eris*. Certè cùm plenitudo legis sit dilectio, & Christianismi character sit charitas, cuncta scelera, quæ animam inquinant, ubi charitas fuerit, solvantur necesse est. *Sicut ignis*, ait Chrysostomus hom. 2. in 1. epist. ad Timot. *ubi sylvam occupaverit, omnia purgare consuevit; ita & charitatis fervor quócumque inciderit, omnia perimit atque perrumpit, quæ divinam segetem demoliuntur*,

emundatque humum suscipiendis atque fovendis altè seminibus. Vbi charitas est, omnia sublata sunt mala.

Respondeo Sacramentum pœnitentiæ esse medium ad peccata post baptismum commissa delenda omninò necessarium. *Est autem hoc Sacramentum pœnitentiæ*, ait Tridentinum sess. 14. cap. 2. *lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.* Sicut ergo vis charitatis & contritionis, quantaquanta sit, necessitatem baptismatis non excludit, ita nec Sacramenti pœnitentiæ saluberrimam medicinam in re, vel certè in voto susceptam eliminat. Unde eadem sancta Synodus sess. 14. cap. 4. sic habet: *Docet præterea* (Sancta Synodus) *etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse ascribendam.* Quam sanè doctrinam Sacrum Concilium ex Scripturis & Patribus deprompsit: cùm enim Salvator Petro & Apostolis, eorumque legitimis successoribus claves regni cœlorum concesserit, manifestè hac loquendi formula significavit, quod quemadmodum sine clavi aperiente januam non patet ad domum occlusam aditus, ita tandiu reseratum erit ostium regni cœlorum, quandiu januam cœli, quam nobis peccatis nostris occlusimus, suâ non aperuerint Sacerdotes remittendorum peccatorum potestate. *Multiplex misericordia Dei*, inquit Magnus Leo epist. 91. *ita lapsibus subvenit humanis, ut non solùm per baptismi gratiam*

tiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam, spes vitæ reparetur æternæ: ut qui regenerationis donum violassent, proprio se judicio condemnantes, ad remissionem criminum pervenirent: sic divinæ bonitatis præsidiis ordinatis, ut indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Christus Iesus hanc Ecclesiæ præpositis tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sanctorum per januam reconciliationis admitterent. Id ipsum docuit Augustinus lib. I. de adulter. conjug. cap. ultimo: *Quæ baptismatis*, inquit, *eadem reconciliationis est causa, si fortè pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit: nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet mater Ecclesia.*

Ex quibus sine negotio occurrere est argumento facto, cùm eatenus contritione etiam charitate formatâ peccata remittantur, quatenùs in ea votum Sacramenti pœnitentiæ, cui Deus remissionem peccati in favorem honoris divini hac reparatione resarciendi alligavit, continetur. Præsertim quia quàmlibet magnus videatur esse contritionis dolor, de ejus tamen sufficientia semper Patres dubitarunt, nobisque dubitandi rationem inculcarunt, donec fuerit pœnitentiæ Sacramento ratus factus, & Sacerdotis sententiâ confirmatus: *Si ministri desint*, inquit Augustinus epist. 118. ad Honoratum, *quantum exitium sequitur eos, qui de isto sæculo vel non regenerati exeunt, vel ligati?* Et Magnus Leo suprà laudatus: *Si autem dif-*

quis eorum pro quibus Domino supplicamus, quocumque interceptus obstaculo, à munere indulgentiæ præsentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia perveniat, temporalem vitam humanâ conditione finierit; quod manens in corpore non receperit, consequi exutus carne non poterit. Nec necesse est nos eorum qui sic obierint merita actusque discutere; cùm Dominus Deus noster, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod Sacerdotale ministerium implere non potuit, sua justitia reservaverit: ita potestatem suam timeri volens, ut hic terror omnibus prosit, & quod quibusdam tepidis aut negligentibus accidit, nemo non metuat. Multùm enim utile ac necessarium est, ut peccatorum reatus ante ultimum diem Sacerdotali supplicatione solvatur. Vides ergo contritionis quemlibet fervidum motum non sufficere nisi vel in re, vel certè in voto clavibus Ecclesiæ supponatur; nec plenam invehere securitatem, nisi peccatorum vincula Sacerdotum potestate rumpantur.

REFLEXIO.

Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Duplex est ad salutem via, innocentia scilicet, & pœnitentia. Ergo omnes criminis reos, & perditæ peccatis innocentiæ conscios æternùm sine pœnitentia perituros fatendum est. Et tamen credit Ambrosius plures esse innocentiæ custodes (quod tamen in hoc sæculo nequam instar prodigii est) quàm veræ pœnitentiæ. *Faciliùs*, inquit, *inveni, qui innocentiam servaverint, quàm qui congruè egerint pœnitentiam*, de

de pœnit.lib.2.c.10. Quia nimirum multi se assiduè, ut Augustinus ait, dicunt peccatores,& tamen eos peccare delectat: professio est, non emendatio; accusatur anima, non sanatur. Si testantibus Patribus, & definiente Tridentino, ad pœnitentiam non sufficit morum in meliùs mutatio, & novæ vitæ susceptio, nisi Deo per dolorem, per lacrymas, per contriti cordis & castigati corporis sacrificium satisfiat; ubinam gentium, quæso, pœnitentes invenire est, cùm peccatores non solùm peccata non defleant, cor dolore non scindant, corpus satisfactionibus non macerent; sed etiam mores in melius non mutent, peccata peccatis cumulantes, apponentes iniquitatem super iniquitates suas, vitæ conversionem verbis pollicentes, factis autem negantes? Anima pœnitens rugit in gemitu cordis sui, miserque facta & curvata usque in finem, tota die contristata ingreditur, & teste Propheta Baruch 2. *tristis est super magnitudine mali, & incedit curva, & infirma, & oculi deficientes.* Ergóne pœnitentibus accensendi sunt illi circumornati ut similitudo templi, auro rutilantes, unguentis obliti, pigmentis effœminati; quos, ut ait Chrysostomus, diceres ad Ecclesiam pergere saltaturos, & in domo Dei lasciviæ oblectamenta quærere? Itáne benè convenit pœnitentia cum sericis, & monilibus, & ludis, & choreis, & comœdiis eodem die ab hujusmodi larvatis pœnitentibus susceptis? Illíne pœnitentes reputandi sunt, qui nec præterita mala plangunt, nec plangendo devitant; qui dolent damnum pecuniæ, & non dolent damnum justitiæ; qui post temporalium jacturam omni mærori &

dedunt, post animam perditam vix moventur. Verus penitens ob gehennæ metum, ob reparandam læsæ Dei majestatis injuriam configens timore carnes suas, & amore voluntatem accendens, levia arbitratur asperrimæ onera pœnitentiæ, quia qui timet Deum, nihil trepidabit; qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis, & verus amor difficultatis nomen erubescit. Quomodo ergo pœnitentibus annumerabimus, quos unius diei jejunium, unius horæ oratio, unius Evangelii, vel Thomæ à Kempis, vel Granatensis capituli lectio, ipsa etiam fastûs abdicatio, ipsa comessationum interpolatio fatigat & penè opprimit? Ergo rara est, & ferè nulla pœnitentia, non impio & crudeli Novatianorum sensu, qui eam gementibus sincerè conversis denegabant, sed Catholicorum abusu, non in toto corde suo, sed in mendacio revertentium, dolosè agentium in conspectu Dei, labiis dolosis in corde & corde loquentium, malitiam non odientium, astantium omni viæ non bonæ, & *qua humilitate sermonis accusant, corde perverso complectentium*, ut S. Fulgentius ait.

Si Princeps Apostolorum baptizandos, quibus unda sacra & culpam, & omnis reatum pœnæ remissura erat, ad pœnitentiam, ut patet Actorum 18. hortatur, qualis debet eorum esse pœnitentia, quos à peccatis baptismate mundatos inhonestiùs maculat iterata facinorum turpitudo? Hanc consequentiam deducit & ponderat Magnus Gregorius lib. de cura Pastorali, part.3. admonit.31. *Illos emendatior vita sanctificat, quos per pœnitentiam abluens afflictio fletuum mundat. Hinc Petrus quosdam,*

dam, cùm territos malorum suorum consideratione conspiceret, admonet dicens: Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrûm. Dicturus enim baptisma, præmisit pœnitentiæ lamenta; ut priùs se aquâ suæ afflictionis infunderent, & postmodum Sacramento baptismatis lavarent. Qua ergo mente, qui transactas culpas flere negligunt, vivunt securi de venia, quando ipse Summus Pastor Ecclesiæ, huic etiam Sacramento addendam pœnitentiam credidit, quod peccata principaliter extinguit?

SPECVLATIO II.

Essentia & partes Sacramenti pœnitentiæ exponuntur.

QUia omne Sacramentum novæ legis rebus & verbis essentialiter constat, ut ex dictis de Sacramentis in genere satis liquet, essentiam Sacramenti pœnitentiæ tradiderimus, si quâ constat materiâ expositâ, singulas ejus partes, cùm essentiales, tum integrales accuratâ brevitate in hac speculatione explicemus, in sequenti formam hujus Sacramenti expositúri.

Materia Sacramenti pœnitentiæ proxima sunt actus pœnitentis.

Hanc veritatem expresfsè docet Tridentinum sess. 14. can. 4. *Si quis negaverit, ad integram*

gram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti pœnitentiæ, videlicet contritionem, Confessionem, & satisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur, anathema sit. Ratio verò petitur ex discrimine quod intercedit inter pœnitentiam & matrimonium ex una parte, & cætera Sacramenta ex alia. Etenim in Sacramentis gratiam superabundantem magis ex opere operato quàm ex opere operantis conferentibus materia est res merè sensibilis & externa, ut significetur effectum Sacramenti, effusam scilicet gratiæ plenitudinem, à Deo duntaxat proficisci; quippe qui solus tam vilibus elementis stupenda gratiæ miracula operari potest; quippe, ut ait Psalmographus, *facit mirabilia magna solus.* Sic in Baptismo, Confirmatione, Eucharistia, Extrema-unctione, & Ordine, actus humani non sunt materia Sacramenti, sed unam meræ dispositionis rationem habent, quâ ad gratiam Sacramentalem suscipientis animus præparetur, peccatorumque, si qui sint, voluntarii obices removeantur. Cujus etiam signum est, quod gratia baptismalis, cujus tanta est vis, tantaque copia, ut non solùm ab omni culpa, sed à cujusvis pœnæ reatu peccatorem innumeris peccatis sordentem, verè tamen contritum liberet & prorsus eximat; hæc, inquam, tanta gratia pueris eliciendo ulli actui imparibus datur: & alia etiam relata Sacramenta valida essent, etiamsi nulli elicerentur à suscipientibus actus virtutum, quamvis tunc vel illicita prorsus, si suscipiens esset in peccato mortali, cui eluendo virtutis operatio necessaria esset; vel certè parum fru-

ctuosa.

ctuosa foret tam jejuna susceptio. At verò in pœnitentia & matrimonio res aliter se habet; effectus enim huic duplici Sacramento correspondentes ita actus humanos supponunt, ut sine ipsis nec esse, nec intelligi quidem possint. Cùm enim in pœnitentia convertatur ad Deum peccator, essentialiter actus pœnitentis desiderantur; ut sicut per actum proprium à bono incommutabili recessit, ita & per proprium motum ad ipsum revertatur; nec poterit unquam sine vera pœnitentia Sacramentum consistere Pœnitentiæ. Similiter cùm matrimonium sit contractus humanus, sine consensu partium verbis vel signis expresso constare nequaquam potest. Ergo sicut in medicinis corporalibus, quædam exteriùs adhibitis constant adjumentis, ut vnctionibus, lotionibus, cataplasmatibus; quædam verò sunt ipsimet sanandorum actus, ut exercitationes & dietæ: ita in Sacramentis, quorumdam materia externa est, & ab aliis applicatur; aliorum verò materia ab ipso suscipiente propriis actibus intus incipientibus, sed foris prodeuntibus ministratur.

Dices: Ergo pœnitens erit minister Sacramenti pœnitentiæ, cùm materiam ministret, partialiter Sacramentum efficiat, eiusque effectum ex parte producat. Consequens autem est in Ecclesia Catholica inauditum: Ergo antecedens, unde deducitur, à veritate alienum est.

Respondeo id non sequi, quia qui solam materiam ministrat, Sacramentique effectum solius exhibitione materiæ producit, minister appellari non consuevit; sed ille solus minister dicitur,

dicitur; qui formam, quæ dat speciem rei, apponit: sicut non dicitur architectus, qui lapides construendo ædificio portat, sed qui paratos in ordinem & figuram ædificii apposite disponit.

Porrò illi actus pœnitentis alii non sunt, quàm qui à Tridentino enumerati sunt, contritio scilicet, confessio, & satisfactio. In primis enim quod requiratur confessio, satis per se patet, cùm in omni judicio intervenire debeat accusatio rei judici nota; in hoc autem foro accusator est, qui se non nisi confessione sincerâ accusat. Quod verò desideretur etiam essentialiter contritio, inde convincitur contra Durandum, quia nuda peccatorum externaque confessio, ab interno animi sese accusantis dolore non proficiscens, historica solùm narratio est, peccata quidem prodens, sed Sacramentum pœnitentiæ minimè constituens. Et quanvis contritio interior non sit sensibilis immediatè & ratione sui (ut tacitè fundamentum Durandi convellatur) benè tamen mediatè, mediis scilicet humilibus confessionis lamentis; quod sufficit, ut contritio sit signum Sacramentale, quia cognita per confessionem ducit nos in illius effectûs spiritalis cognitionem, quem virtus divina operatur. Denique exigi satisfactionem inde monstratur, quod ad perfectionem judicii omninò requiritur ut pœna reo, satisfactio læso imponatur. Cujus etiam convenientias sic præclarè prosequitur Tridentinum sess.14. cap.8. *Sanè & divina justitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter verò qui semel*

à peccati & Dæmonis servitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono scienter templum Dei violare, & Spiritum sanctum contristare non formidaverint. Et divinam clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione acceptâ peccata leviora putantes, velut injurii & contumeliosi Spiritui sancto in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio enim magnopere à peccato revocant, & quasi fræno quodam coërcent hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus malè vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque verò securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem à Domino pœnam, quàm ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent.

Ejusdem etiam materiæ proximæ in actibus illis pœnitentis sitæ congruentiam egregiè tradit Catechismus Romanus: quia cùm animo, verbis, & re peccata in Deum committamus, consentaneum est, ut nos ipsos Ecclesiæ clavibus subjicientes, quibus rebus Deus à nobis iniquè violatus est, iisdem etiam ejus iram placare, honorem reparare, & peccatorum ab eo veniam impetrare conemur, cordis nimirum contritione, oris confessione, & salutarium operum satisfactione. Sanè cùm pœnitentia sit voluntaria & seria delictorum compensatio, ab ejus voluntate profecta qui deliquit, ac Dei arbitrio, in quem peccatum est, constituta; prorsus & compensandi voluntas requiritur, in

in quo maximè contritio verſatur; & pœnitens Sacerdotis vices Dei gerentis judicio ſe humili confeſſione ſubjiciat neceſſe eſt, & conſtitutam ab eo pro ſcelerum magnitudine pœnam veraci ſatisfactione ſubire tenetur.

Dices: Ipſum Tridentinum actus pœnitentis *quaſi materiam* appellat: Ergo non cenſet actus pœnitentis eſſe veram hujus Sacramenti materiam proximam.

Reſpondeo ſacrum Concilium hac particula diminuente, *quaſi*, diſcrimen duntaxat voluiſſe indicare, quod inter hujus & aliorum Sacramentorum materiam intercedit, in hoc conſiſtens, quod aliorum Sacramentorum materia eſt res aliqua naturalis, vel arte effecta; Sacramenti verò pœnitentiæ materia ſunt operationes pœnitentis jam expoſitæ, quæ cùm in pœnitente ad integritatem Sacramenti, & plenam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requirantur, hac ratione materia & partes eſſentiales pœnitentiæ meritò dicuntur. *Neque verò hi actus*, inquit Catechiſmus Romanus laudatus, *quaſi materia à Sancta Synodo appellantur, quia vera materiæ rationem non habeant; ſed quia ejus generis materia non ſint, quæ extrinſecùs adhibeatur, ut aqua in Baptiſmo, & chriſma in Confirmatione.*

Dices iterum: Verba abſolutionis de præſenti ſignificant remiſſionem peccatorum, nondum inchoatâ ſatisfactione: Ergo eam ante ſatisfactionem producunt, ſubindeque ante illam Sacramentum pœnitentïæ peragitur: Ergo ſatisfactio non eſt materia Sacramenti pœnitentiæ., cùm materia formam non ſubſequatur, ſed ei ſupponatur & ſubſternatur, ut ab ea perficia

perficiatur. Maximè quia in aliquo casu validum est & licitum sine satisfactione Sacramentum pœnitentiæ, ut cùm quis contritus, confessus, & absolutus repentinâ morte abripitur, nondum incœptâ vel expletâ satisfactione.

Ad hanc difficultatem prompta & expedita pateret responsio, si mos ille teneretur, qui per duodecim sæcula in Ecclesia viguit; ut nimirum posteaquam peccatores omnia cordis vulnera Sacerdoti aperuissent, idonea illis curandis remedia ab ipsis acciperent, quibus scilicet & satisfactionis modus consentaneus imponeretur, & secundùm peccatorum differentiam pœnitentiæ tempora decernerentur, ut ait Concilium Carthaginense III. can. 31. & tempus à Sacra Eucharistia abstinendi, ut docet Concilium Turonense III. can. 22. præscriberetur, & per necessaria temporis remedia obducerentur cicatrices, sicut loquitur Clerus Romanus in epist. ad Cyprianum.

In illis ergo beatis fortunatisque temporibus, in quibus & austerior erat pœnitentia, & culpa rarior, primùm peccator peccata confitebatur & pœnitentiam postulabat: pœnitentiam deinde cum consiliorum necessariorum præfatione Sacerdos imponebat: impositam pœnitentiam postea pœnitens implebat, certum ac fixum animo habens, eo se Deum mitiorem ac placabiliorem experturum, quo in seipsum foret severior, juxta illud Augustini serm. 34. de diversis: *Sit oportet in se severus, ut in eum sit misericors Deus.* Illud etiam S. Paciani in paræn. ad pœnitent. *In quantum pœnæ vestræ non pepercertis, in tantum Deus vobis parcet.* Post exactam lacrymarum, vigiliarum,

sum, orationum, jejuniorum, & aliarum exercitationnm pœnitentiam, ſic contrito & humiliato abſolutionem, & continuò Sacram Euchariſtiam in veræ reconciliationis pignus, ſignaculum & complementum, cumulum & conſummationem, ac velut coronidem Sacerdos impertiebat. Hujus porrò antiquæ & communis olim conſuetudinis probationes nonnullas dedimus dum de uſu Euchariſtiæ, ampliores dabimus inter agendum de abſolutione peccatoribus in peccata mortalia relabentibus denegandа. Hujus etiam moris meminit tum Leo Magnus epiſtol.91. docens conceſſam Sacerdotibus poteſtatem in eo verſari, *ut confitentibus actionem dent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admittant.* Quod & apertè indicat S. Eligius homil. 11. his verbis: *Confeſſio pœnitentiam monſtrat: pœnitentia ſatisfactionem oſtentat: ſatisfactio veniam ſibi divina pietate conciliat.* Cui affine eſt illud multò antea à Tertulliano de pœnit.cap.9. prolatum: *Satisfactio confeſſione diſponitur: confeſſione pœnitentia naſcitur: pœnitentia Deus mitigatur.* Quod & confirmat S. Gregorius Papa lib. 16. in 2. Reg. cap. 15. dum ait: *In fructu, non in foliis aut ramis pœnitentiam eſſe cognoſcendam. Confeſſionis verba nihil aliud eſſe niſi folia, adeoque non nobis folia propter ipſa, ſed propter fructum expetenda. Quia idcirco omnis confeſſio peccatorum recipitur, ut fructus pœnitentiæ ſubſequatur.* Et ſanè eò ſpectaſſe videtur Concilium Tridentinum, dum definivit omnia peccata non in genere duntaxat, ſed in ſpecie & ſigillatim eſſe Sacerdoti aperienda,

aperienda, ut rector animarum, perspicuâ illorum cognitione acceptâ, in piacularibus pœnis præscribendis æquitatem, & ad delicta proportionem tenere queat. Si autem confessio via est & medium divinitus institutum ad pœnitentiam imponendam; si rursum pœnitentia & satisfactio ex Patribus memoratis ad reconciliationem & absolutionem, atque adeo ad sacram Communionem, reconciliationis complementum, via & gradus est, proculdubio priùs imponebatur, priusque peragebatur consentanea gravitati peccatorum pœnitentia, quàm peccator ad absolutionem & Eucharistiam admitteretur.

Verumtamen quia jam Ecclesia satisfactionis absolutioni præmittendæ necessitatem non omnibus indicit, præsertim ubi perpetuus in iterata flagitia relapsus non contingit; præsentem autem Ecclesiæ sine prævia pœnitentia absolvendi morem non modò damnare nemo potest, sed etiam quandiu ex Ecclesiæ mente observatur, à nemine sine magno errore damnari posse certissimum est; quia ipsa Ecclesia, quæ corpus Christi mysticum est, de spiritu Christi vivens, ab ipso Salvatore perpetuam in continua temporum vicissitudine unitatem, & inviolabilem in præscribendis tum fidei, tum morum regulis infallibilitatem jugiter accipit; idcircò argumentum solvendum nobis incumbit; unde

Respondeo satisfactionem quæ sequitur absolutionem, non posse habere rationem partis essentialis, sed tantùm integralis, ut convincit argumentum, ut etiam apertè tradit Catechismus Romanus, his verbis: *Pœnitentia ex hisce tribus*

tribus partibus ita constituitur, ut quanvis quoad ejus naturam attinet, contritio & confessio, quibus homo justus efficitur, satis sit; tamen nisi tertia etiam pars, idest satisfactio accedat, aliquid ei omninò ad perfectionem desit necesse sit. Licèt porrò materiam essentialem formæ substerni necesse sit, integralem tamen eam subsequi sæpe contingit; nam hominem formatum consequuntur dentes & statura; arborem productam integrant dimensiones & rami: quæ omnia si deessent, meritò diminutus homo & arbor imperfecta dicerentur. Accusatio quoque testium, sententia judicis, solutio pœnæ; cùm non sint simul, sunt tamen de integritate judicii: & in omnibus, quorum partes quemdam successionis ordinem habent, non oportet singulas simul coëxistere. Hæc ergo tria totam, integramque pœnitentiam constituunt, quæ teste Chrysostomo hom. 29. ad popul. Antioch. consummata ut sit, debet in corde contritio, in ore confessio, in opere humilitas & fructifera satisfactio inveniri.

Instabis: Impositio satisfactionis non est pars integralis pœnitentiæ, neque quoad materiam, cùm pœnam non sibi imponat, sed recipiat impositam reus; neque quoad formam, cùm in prolatione verborum ab Ecclesiæ ministris adhibitorum non exprimatur: ergo propter paritatem rationis satisfactio etiam non est pars integralis pœnitentiæ.

Respondeo, omissis variis solutionibus, impositionem satisfactionis, sicut & ipsam satisfactionem, esse partem materiæ & formæ per modum complementi & integritatis utriusque; formæ quidem, quia hanc requirit judicium perfectum;

perfectum; materiæ verò, quia eam petunt, illique se subjiciunt actus pœnitentis.

Urgebis: Si satisfactio Sacramentum pœnitentiæ vel constitueret, vel integraret, gratiam ex opere operato produceret; pars enim Sacramenti naturam & virtutem Sacramenti participat: unde cùm de ratione Sacramenti sit gratiam ex opere operato producere, id etiam satisfactioni convenire necesse esset. Atqui satisfactio gratiam Sacramenti pœnitentiæ non producit, sed à Sacerdote absolvente productam supponit: maximè quia alioquin, qui in peccato mortali injunctam sibi pœnitentiam adimpleret, mortalem in culpam incurreret, utpote Sacramentali gratiæ à satisfactione profecturæ obicem ponens. Ergo satisfactio neque essentialiter, neque integraliter ad Sacramentum Pœnitentiæ pertinet.

Respondeo quod licèt satisfactio gratiam ex opere operato non produceret, à ratione tamen partis integralis Pœnitentiæ minimè deficeret: tum quia, ut ait D. Thomas in 4. dist. 16. quæst. 1. art. 1. quæstiunc. 2. ad 3. *ex proposito satisfaciendi gratia confertur, quamvis satisfactio actualis gratiam præsupponat.* Sufficit autem ut sit pars integralis Sacramenti, quod ex proposito satisfaciendi gratia conferatur, cùm illud propositum inane & inefficax meritò habendum sit, quod intentam satisfactionem opere non complet. Tum quia, ut ibidem ait S. Doctor, *per satisfactionem consequitur pœnitens perfectum effectum gratiæ peccatum abolentis, quia liberatur totaliter à reatu peccati.* Illud autem meritò pars Sacramenti censendum est, quod ad perfectum gratiæ sacramentalis

talis effectum, reatum scilicet pœnæ tollendum, concurrit.

Verùm idem S. Doctor 3. p. quæst. 90. art. 2. aliquid ampliùs satisfactioni tribuere videtur, eam nimirum augmentum gratiæ habitualis conferre, ait enim: *Dicendum quod satisfactio confert gratiam, prout est in proposito, & auget eam prout est in exequutione, sicut etiam Baptismus in adultis, ut suprà dictum est.* Ideo ne ab hac assertione, quâ opera satisfactoria à Sacerdote imposita immensùm commendantur, recedam: respondeo ad argumentum, quod licèt satisfactio gratiam essentialem Sacramenti à Sacerdote productam supponat, ejusdem tamen gratiæ complementum & consummationem ipsa producit, si tamen conditionibus ad satisfaciendum necessariis non careat. Conditiones autem ad satisfaciendum requisitæ eædem fermè sunt, quas ad merendum in tractatu de merito desideravimus, nimirum primò status gratiæ, quia sine charitate nihil prodest ad salutem; secundò status viatoris, post quem *venit nox, quando nemo potest operari*, ut dicitur Joan. 9. Tertiò opus bonum, quia malum opus non pœnæ satisfacit, sed novam pœnam meretur. Quartò opus liberum, vel liberè acceptum, qualia sunt flagella à nobis quidem non suscepta, patienter tamen dum à Deo infliguntur tolerata: quia quod coactè & invitè facimus, nullius pretii apud illum est, qui cor sibi potissimùm præberi postulat. Quintò opus pœnale, quo peccator quantùm se glorificavit, tantùm suscipit tormenti & luctûs; justum est enim, ut Magnus Gregorius ait, ut peccator tantò majora sibi inferat lamenta per

pœni

pœnitentiam, quantò majora sibi intulit damna per culpam. Non ita tamen requiritur opus pœnale, ut pœna sentiatur; sæpe enim filii Dei accensâ in Deum charitate, quæ per se gravia sunt, ne sentiunt quidem. Unde omnibus pietatis & virtutum christianarum operibus vim satisfaciendi asserimus, quia etsi amanti vel exercitato levia sint, naturæ tamen corruptæ per se molesta sunt. Sextò exigitur opus supernaturale, vel à motivo supernaturali proficiscens; quia enim opera satisfactoria ad finem supernaturalem citiùs saltem consequendum referuntur, nisi supernaturalia sint, finem illum non obtinebunt, cùm finem inter & media proportionem esse necesse sit. Denique libera & gratuita Dei acceptatio requiritur, quia opera nostra innumeris titulis sibi debita, & pœnam peccatis debitam minimè adæquantia nihil ad satisfaciendum prodessent, nisi eis misericordiâ suâ contentus foret.

Utrum autem pœnitentia & satisfactio in peccato mortali peracta peccatum sit, quod obicem gratiæ ex ea manaturæ, si in gratia fieret, ponat, affirmare non ausim; tum quia satisfactionem gratiam sacramentalem producere non est admodum certum, idque duntaxat constans est, opera satisfactoria, ut sunt partes integrales Sacramenti, à pœnæ reatu liberare; gratiam verò tùm augere, cùm aliis ad merendum conditionibus instructa sunt, quod omnibus pietatis operibus commune est. Tum quia etiamsi sacramentalis gratiæ complementum & veluti coronidem satisfactio conferat, non videtur tamen Sacramento injurius, qui gratiæ essentiali Sacramenti obicem non po-

ſuit, tametſi ejus ultimum fructum non recipiat. Tum maximè, quia ex pia Eccleſiæ praxi & conſuetudine patet, diuturnas gravioribus & inveteratis peccatoribus pœnas imponi, quos tamen in aliquod peccatum mortale naturæ imbecillitate ruituros probabile, aut certè periculoſum eſt; illos tamen à pœnitentia impoſita poſt peccatum Sancti non eximunt, ſed ad ea potiùs peragenda & augenda hortantur; tum ut pœnitendi præcepto ſatisfaciant; tum ut ad ſimilia opera, quando in gratiam redierint, faciliùs elicienda diſponantur; tum quia, licèt opera ſatisfactoria in peccato elicita nihil proſint, effectus tamen qui tranſeuntibus ſatisfactionis actibus remanet, putà attenuatio & maceratio corporis ex jejunio, rerum ex eleemoſinis imminutio, Deo in ſatisfactionem, recuperatâ tandem gratiâ, offerri poterunt. In hoc tamen futuri peccati periculo author eſſem, ut Sacerdotes pœnitentiam aliquam ad integrandum Sacramentum brevi perficiendam imponerent; diuturniorem verò in medelam peccati authoritate judicis, cui obtemperare rei tenentur, præciperent, ut hac ratione ſatisfactio Sacramentalis in ſtatu gratiæ peragatur, & vindicta tamen de peccatis præteritis ſumatur, & futuris quoque lapſibus prudenti cautione provideatur. Pœnitentias porrò & ſatisfactiones à Sacerdote impetratas vim quandam ſingularem ac præcipuam obtinere Patres conſentiunt. *Afflictiones pœnitentiæ*, inquit Magnus Gregorius lib. 3. in 1. Reg. *ad delenda peccata tum demùm idoneæ ſunt, cùm Sacerdotis fuerint judicio imperata.*

Remota Sacramenti Pœnitentiæ materia peccata sunt.

Hæc positio facilis probatu est : illa enim materia remota alicujus appellatur, circa quam proxima versatur : at materia proxima pœnitentiæ, quæ sunt actus pœnitentis, circa peccata, de quibus dolet contritio, quæ Ecclesiæ clavibus subjicit confessio, quæve emendat satisfactio, occupatur : Ergo peccata sunt remota Sacramenti pœnitentiæ materia ; aliter tamen, & aliter. Nam peccata mortalia sunt materia necessaria ; sufficiens verò sunt venialia (de quibus potest esse dolor & confessio) & mortalia aliàs confessa. De mortalibus & venialibus quod diximus, tradit apertè Tridentinum sess. 14. cap. 5. *Venialia, inquit, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, quamquam rectè & utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt. Verùm cùm universa mortalia peccata, etiam cogitationis, homines iræ filios & Dei inimicos reddant, necessum est omnium etiam veniam cum aperta & verecunda confessione à Deo quærere. Itaque dum omnia, quæ memoriæ occurrunt peccata, Christi fideles confiteri student, procul dubio omnia divinæ misericordiæ agnoscenda exponunt ; qui verò secus faciunt, & scienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt : si enim erubescat ægrotus vulnus me-*

dico detegere, quod ignorat medicina non curat. Quod verò diximus de peccatis aliàs confeſſis, hinc patet, quòd variatâ materiâ proximâ, eadem poteſt materia remota in Sacramentis adhiberi: unde ſicut eâdem aquâ, diversâ tamen ablutione plures poſſunt diverſo tempore baptizari, eodem chriſmate plures diſtinctis chriſmationibus confirmari: ita eadem peccata diſtinctis contritionibus & confeſſionibus abſolvi. Et quanvis de eadem cauſa bis non feratur in foro humano & contentioſo judicium, quia politica judicia ad liberandos innocentes, puniendos foris reos, liteſque in infinitum procedentes compeſcendas ordinantur: attamen in foro conſcientiæ Sacerdotum ſententia, quæ ad ſanctitatem animæ interiorem inſtituta eſt, ad augendum pium, in quem tendit, animarum fructum ſpiritalem iterari poteſt.

Quid verò dicendum ſit de peccatis dubiis, paucis accipe. Vel dubium eſt, an peccata ſint mortalia vel venialia, & tunc ſine dubio huic tribunali exponenda ſunt, ut Sacerdos, cujus eſt inter lepram & lepram diſtinguere, judicet feratque ſententiam. Si verò dubium ſit an peccata illa quæ certò mortalia creduntur admiſeris, ea etiam ſub dubio confiteri teneris, adjunctis aliis quæ certam materiam præbeant; quia & illa omittere periculoſum eſt, quæ fortaſſis commiſſa ſunt; & illa ſola exponere, quibus irritum fieret Sacramentum, falſæ materiæ, ſi fortè patrata non ſint, appoſitione, eſt Sacramenti integritati injurium. Et certè ſicut de peccatis dubiis tenentur homines conteri, ne ſe damnationis æternæ periculo exponant, ita eadem confiteri omnes tenentur: nam Chriſtus reliquit Sacerdo-

tes sui vicarios, ad quos recurrere tenentur Fideles per confessionem, sicut ad Christum recurrunt per contritionem. Maximè quia, ut alibi jam diffusè ostendimus, in dubiis tutior pars est eligenda, præsertim quando periculum est certum. Sicut morbo periculoso, tametsi dubio tenemur remedium illud adhibere, quod alioquin non nociturum certum est: & quando est dubium, an sit fera, vel homo, à jaculo vibrando abstinere tenemur; & pauperi, quem fame, nisi succurratur, periturum dubium est, piis subvenire eleemosynis præcepto charitatis astringimur, quia etsi calamitas sit dubia, periculum tamen certum est. Planum ergo est, peccata esse materiam remotam à pœnitentia destruendam: ut enim ignis materiam ligna esse dicimus, quæ vi ignis comburuntur; ita peccata, quæ pœnitentiâ delentur, materiam pœnitentiæ rectè Theologi compellant.

Partes pœnitentiæ sigillatim explicantur, & primùm Contritio.

Quia materia hujus Sacramenti in actibus humanis sita est, ea verò quæ in actionem cadunt, non satis est universè explicare, de pœnitentiæ partibus sigillatim tractare nobis curandum est, ex quibus veræ & salutaris pœnitentiæ ratio à Theologis & ulteriùs & securiùs pernoscatur. Et primùm de contritione agendum est, quæ ut ait Tridentinum, primum inter pœnitentiæ actus locum sibi vendicat. Quod sequentibus documentis uti clariùs, ita breviùs præstabimus.

Essentia contritionis.

Sciendum igitur primò, contritionem sic benè definiri à Tridentino sess.14. cap.4. Contritio est *animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de catero.* Dicitur *dolor*; ad veram enim contritionem requiritur mentis afflictio; sicut enim ea conteri dicimus, quæ dura cùm sint minutatim confringuntur, ex quo dolor in his quæ sensibus vigent, sentitur, ita corda nostra quæ peccati superbiâ obduruerant, veræ pœnitentiæ vi contunduntur, unde salutaris mentis mœror consequitur, juxta illas Davidis pœnitentis voces, Psalm.6. *Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum, & lacrymis meis stratum meum rigabo.* Et iterum Isaiæ 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Pulchrè Catechismus Romanus: *Quemadmodum ferro tumida ulcera secantur, ut inclusum virus possit erumpere: ita corda quasi scalpello contritionis adhibito inciduntur, ut peccati mortiferum virus queant ejicere.* Quare & scissio cordis à Joële Propheta vocata est: *Convertimini*, inquit cap.2. *in toto corde vestro, in jejunio, fletu, & planctu, & scindite corda vestra.* Hinc ab Isidoro *compunctio mentis*, à Magno Grogorio *humilitas spiritûs annihilans peccatum*, jure merito nominatur. Ratio verò est, quia vera pœnitentia injuriis Deo illatis satisfacere intendit; satisfacit autem, vel certè satisfacere incipit, qui voluntario dolore punitur: unde non sufficit merum sine dolore peccati odium, quod etiam in innocentibus, qui non

non peccaverunt, invenitur; sed mentis amaritudo desideratur, quâ nefanda peccati voluptas castigetur.

Additur *detestatio de peccato*, quia non sufficit mentis mœstitia, non sufficiunt lacrymulæ doctæ mentiri, ut loquitur S. Bernardus, nisi sincerum peccati odium intersit; nec est verus, efficaxque voluntatis dolor, nisi odium peccati adsit; quia sicut in omnibus voluntatis aliquid prosequentis actibus amor invenitur (cùm enim amor sit voluntas boni, bonum prosequi sine amore non possumus;) ita in omnibus voluntatis actibus, quibus malum fugimus, odium inveniri necesse est, cùm malum non fugiamus aut detestemur, nisi quia illud odio prosequimur. *Declarat igitur Sancta Synodus*, inquit Tridentinum paulò antè laudatum, *hanc contritionem non solùm cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud: Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum. Et certè qui illos Sanctorum clamores consideraverit: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci: Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: Recogitabo tibi annos meos in amaritudine animæ meæ, & alios hujus generis, facilè intelliget, eos ex vehementi quodam anteactæ vitæ odio, & ingenti peccatorum detestatione manasse.*

Porrò ille dolor, illa detestatio debent esse de Deo ut offenso: si enim dolentis mentis afflictio ex eo proficiscatur, quod voluntas ab ea quam diligit creatura recedere teneatur, non

propriè dolor de peccato commiſſo, nec eſt juris divini ſatisfactio, ſed voluntatis adhuc terrena diligentis & in luto hærentis imperfectio. Verè ergo contritus non ideo dolet, quia creaturam deſerit, ſed potiùs quia Deum fontem aquæ vitæ peccatis ſuis dereliquit, foditque ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas; verè contritus peccatum ſub ratione formali injuriæ Deo illatæ deteſtatur, ut ad Deum ultimum finem animum revocet, à quo peccato receſſerat. Hinc dolor, hinc lacrymæ fluunt, quas ad ſignificandam internam mœſti animi acerbitatem Patres tantoperè commendarunt, juxta præclaram Auguſtini ea de re ſatis notam ſententiam: *Non ſunt in te, Chriſtiane, charitatis viſcera, ſi luges corpus à quo receſſit anima, animam verò à qua receſſit Deus non luges.* Hinc Ninivitæ, David, & Princeps Apoſtolorum hac contritione perciti, plurimis lacrymis Dei miſericordiam implorantes peccatorum veniam impetrarunt. Hinc Peccatrix lacrymis cœpit rigare pedes Jeſu, & conſiderans quid fecit, noluit moderari quid faceret; & ſuper convivantes ingreſſa, nec juſſa veniens lacrymas obtulit, ſignificans quo dolore arderet, quæ flere inter epulas non erubuit. Ratio verò omnium horum eſt, quia ut infrà dicemus, virtus pœnitentiæ eſt ſpecies juſtitiæ; juſtum enim eſt ut qui Deum offendit ipſi ſatisfaciat; ideoque ad vindicandam læſæ Dei majeſtatis injuriam reum punit: Ergo contritio, quæ eſt actus pœnitentiæ, deteſtatur peccatum quatenus eſt injuria Deo illata, non ſolùm ut ſummo bono & ultimo fini, & à quo peccando diſceſſit, ſed etiam ut ſupremo Domino

mino & Legislatori, cujus legem contempsit & mandata peccator floccifecit, suis ut libidinibus infandâ perversitate deserviret.

Denique dicitur contritionem esse detestationem *cum proposito non peccandi de cætero.* Nisi enim pœnitens vitæ emendendæ certam & stabilem cogitationem voluntatemque suscipiat, inanis erit dolor, ficta erit detestatio, falsa denique pœnitentia, eruntque speciosi illi pœnitentes, quámlibet suspiriis anhelent, pectus quámlibet pugnis contundant, lacrymarum vim quámlibet profundant, similes illis de quibus ait Psalmographus Psalmo 77. *Linguâ suâ mentiti sunt ei, cor autem eorum non erat rectum cum eo.* Et Jerem. 3. *Non est reversa ad me prævaricatrix in toto corde suo, sed in mendacio.* Hanc certissimam veritatem his apertè verbis tradit Ezechiel cap. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & justitiam, vitâ vivet, & non morietur: omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor.* Et paulò post: *Cùm averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit judicium & justitiam, ipse animam suam vivificabit.* Ac paucis interjectis: *Convertimini*, inquit, *& agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas: projicite à vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis: & facite vobis cor novum.* Eandem sinceri propositi necessitatem docet Christus, Joan. 8. cùm mulieri in adulterio deprehensæ præscripsit: *Vade, & jam ampliùs noli peccare.* Paralytico etiam

quem ad Probaticam piſcinam curaverat, ſic cap.5. præcepit: *Ecce ſanus factus es, jam noli peccare.* Sanè ſicut in humanis, qui amico reconciliari vult, quem injuriâ aliquâ affecerit, & doleat oportet quòd in eum injurioſus & contumelioſus fuerit, & diligenter reliquo tempore provideat, ne reconciliati amici neceſſitudinem lædat: ſic recta ratio planè ſuadet, ad ſinceram cordis contriti pœnitentiam, & dolorem peccati admiſſi, & propoſitum cautionemque, ne quid hujuſmodi in poſterum committatur, in primis neceſſaria eſſe.

Dices: Dolor reſpicit malum præſens, quo patiens affligitur; odium verò fugit malum abſolutè, provt abſtrahit à præſenti, præterito, & futuro: Ergo contritio, quæ circa peccata præterita delenda occupatur, non dolor, ſed odiũ eſt.

Reſpondeo, quod licèt malum præſens ſit objectum doloris ſenſibilis, tamen voluntas quæ non ſecus ac intellectus abſtrahit ab omni tempore, de præterito dolere malo, de eoque ſpiritaliter affligi poteſt. Maximè quia malum præterium fit intellectûs conſideratione præſens; ſicut etiam contingit dolor in ſenſu, quando malum præterium importunâ imaginationis exhibitione fit præſens. Unde ex amara peccatorum recognitione in inferiorem animæ partem, quæ vim ſentiendi habet, dolor effluit; unde ad eum declarandum pœnitentes & cineribus aſperguntur (ut patet ex laudabili Eccleſiæ conſuetudine, quæ filios ſuos initio Quadrageſimæ, quod eſt ſpecialioris pœnitentiæ tempus, incinerare ſolet) & veſtem etiam mutare ſoliciti ſunt, ut in Monachis arctioris pœnitentiæ vitam profitentibus appa-

ret.

ret. Quod & Veritas Matth.11. his verbis indicavit: *Væ tibi Corozain, væ tibi Betsaïda, quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.*

Digladiantur porrò inter se recentiores Scholastici, quænam ex prædictis ratio sit essentialis contritioni, quænam modum proprietatis habeat; sed non vacat rei gravissimæ pondus tam levibus velitationibus detrahere. Sanè cùm in definitione contritionis hæc omnia S. Synodus complexa sit, essentialia illa omnia esse censenda sunt, cùm nec verus sine peccati detestatione dolor, nec sine sincero peccatorum cavendorum proposito vera detestatio esse possint.

Divisio contritionis.

Sciendum secundò, contritionem explicatam duplicem esse, aliam perfectam, imperfectam alteram, quæ posterior solet etiam *attritio* nominari. Contritio perfecta est illa quæ ab amore Dei incipit, unde eam *charitate perfectam* appellat Tridentinum; ex eo enim quod peccatum est malum divinum, Dei scilicet oppositum bonitati, avertens ab ultimo fine, illum in creatura nefario præposteroque ordine constituens, Patrisque cœlestis amicitiam dissolvens, de peccato dolet filius pietatis paternæ peccando oblitus, sed eâ unicè ad revertendum permotus; hincque summum & maximum dolorem ex peccatis quæ commissa sunt suscipit, quo nullus major excogitari potest, ut præclarè probat his verbis Catechismus Romanus. *Cùm perfecta contritio sit charitatis actio, quæ ab eo*

timore, qui filialis eſt, proficiſcitur, patet eundem charitatis & contritionis modum ſtatuendum eſſe. At quoniam charitas, quâ Deum diligimus, perfectiſſimus eſt amor, hinc fit ut contritio vehementiſſimum animi dolorem conjunctum habeat: ut enim maximè Deus diligendus eſt, ita quæ nos à Deo alienant, maximè deteſtari debemus. In quo etiam illud obſervandum eſt, eodem loquendi genere charitatis & contritionis magnitudinem in ſacris litteris ſignificari. De charitate dictum eſt: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Rurſus quod ad contritionem pertinet, clamat Dominus per Prophetam: Convertimini in toto cordo veſtro. Præterea ſi uti Deus ſummum bonum eſt inter omnia quæ diligenda ſunt, ita etiam peccatum ſummum eſt malum inter omnia quæ odiſſe homines debent; illud ſequitur, ut quam ob cauſam Deum ſummè diligendum eſſe confitemur, ob eandem rurſus peccati ſummum odium nos capiat neceſſe eſt. Porrò dolorem illum *ſummum* & *maximum* ideo appellat, non quòd ſemper ſit magis ſenſibilis, cùm ſæpe his quæ ſenſibus ſubjecta ſunt, magis quàm ſpiritualibus afficiamur; unde majorem ex filiorum obitu vel fortunarum dilapidatione, quàm ex Dei offenſa doloris ſenſum homines juſtos capere contingit: ſed eatenus dolor ille *ſummus* dicitur, quatenus rebus omnibus peccati odium juſti anteponunt, ut ne quidem vitæ conſervandæ causâ peccare velint, ut quemadmodum S.Bernardo teſte nullus finis, nulluſque modus charitati præſcribitur (*modus enim*, inquit ille, *diligendi Deum, eſt ipſum diligere ſine modo:*) ita peccati deteſtationi nullus modus definiatur. Contritio verò

verò imperfecta, seu attritio concipitur & incipit communiter, ut ait Tridentinum, vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu. Quia tamen attritio vera contritio est, licèt imperfecta, ideo peccatum ut Dei injuria est detestatur, eique satisfacere intendit quem violavit, si verus est pœnitentiæ actus.

Hinc sequitur, contritionem & attritionem non differre specie; cùm enim uterque ille actus ab eadem virtute pœnitentiæ proficiscatur, cùm uterque idem objectum formale sub eodem intrinseco motivo respiat, peccatum nimirum ut Dei offensa est per compensationem & satisfactionem emendabilis, ad eandem speciem utrumque pertinere necesse est. Quod verò illud juris divini læsi resarciendi, reique eam ob causam puniendi propositum ex amore Dei, vel ex gehennæ metu, vel ex turpitudine peccati primùm oriatur, actui pœnitentiæ extrinsecum & accidentale est, non essentiale.

Ex quibus sine negotio oppositæ sententiæ quorumdam recentiorum, quos novissimè sequitur Baptista Gonet, argumenta convelles. Non enim ut illi existimant, objectum attritionis est peccatum sub ratione mali peccatoris, vel sub ratione inhonesti; nam odium peccati provt est malum morale & peccatori nocivum, à sola voluntate proficiscitur; siquidem ab eodem principio procedit amor boni, & odium mali oppositi; docent autem communiter Thomistæ, voluntatem nullo egere habitu ad bonum honestum proprium ut sic prosequendum: ergo nec itidem ad malum proprium ut sic prosequendum. Si verò peccatum ut est malum

speciale

ſpeciale cuilibet virtuti oppoſitum conſideretur, ſic peccati deteſtatio ab illa virtute elicitur, cujus bono vitium adverſatur, cùm ut dictum eſt, ab eodem principio amor boni & oppoſiti mali odium ſemper prodeat. Attritionem verò eſſe actum virtutis pœnitentiæ nullus Theologus, ſed præſertim adverſarii, inficiari rationabiliter poſſunt; cùm enim ſecundùm omnes attritio ad recipiendam Sacramenti pœnitentiæ gratiam diſponat, & ſecundùm illos ſine ullo Dei amore omninò ſufficiat, planum eſt attritionem eſſe actum virtutis pœnitentiæ, cùm ſecundùm D. Thomam & communiſſimam Theologorum omnium vocem, ſoli actus virtutis pœnitentiæ ad Sacramentum pœnitentiæ vel diſponant, vel ſufficiant; ideoque tractantes de Sacramento pœnitentiæ, de virtute pœnitentiæ unà diſputant, quia ſola illa virtus materiam huic Sacramento ſuis actibus præbet; unde per *conſtructionem*, aiunt, *intranſitivam* Sacramentum pœnitentiæ dicitur, quia ſine actibus virtutis pœnitentiæ non eſt iſtud Sacramentum. *Dicendum*, inquit S. Thomas q. 86. art. 6. ad ultimum, *quod actus pœnitentiæ virtutis habet quod ſine eo non poſſit fieri remiſſio culpæ, inquantum eſt inſeparabilis effectus gratiæ, quæ operatur in omnibus Sacramentis.* Quare ab eodem habitu uterque ille actus exoritur, uterque idem objectum, peccatum ſcilicet, ſub ratione formali injuriæ Deo illatæ reſpicit, ſed penes motiva duntaxat extrinſeca, juxta clariſſimam Tridentini mentem diſtinguitur, quatenus contritio charitate formata ab amore Dei, attritio à metu gehennæ vel turpitudinis peccati ſalutiferâ conſideratione originatur.

Cujus

Cujus etiam argumentum, nisi meus me fallit animus, evidentissimum est, quòd attritio, quam ad Sacramenti pœnitentiæ gratiam disponere Sacrum Concilium tradit, omnem peccandi voluntatem debet excludere: ergo debet respicere rationem universalem & communem, quæ nullum peccandi affectum retineat, sed omnem eliminet: illa autem ratio communis non potest esse alia quàm ratio injuriæ Deo illatæ vindicandæ, & compensandæ; nam horror intemperantiæ ex una turpitudine ebrietatis v. g. vel luxuriæ concitus, non propterea affectum vanæ gloriæ, vel divitiarum injustè partarum excludit: merus etiam gehennæ metus omnem peccandi affectum saltem conditionatum non excludit, ut cùm aliquis est ita comparatus, ut sola supplicia metuat, & peccatum quod intus amat, vellet facere si posset impunè: Ergo aliud est generalius attritionis motivum, injuriæ nimirum Deo illatæ compensatio & reparatio. Hinc vera attritio, de qua loquitur Tridentinum, omnem peccandi affectum extinguit, à peccato avertit, ad Deum convertit, eumque ut verum justitiæ fontem diligere incipit, ut idem Tridentinum alibi referendum testatur. Unde attritus potest fieri contritus, sicut quod imperfectum est, connaturalem perfectionem comparare potest, ut dum puer adolescit, & tandem vir perfectus evadit: attritio autem est contritio imperfecta, ut expressè definit Tridentinum, solumque penes motivum extrinsecum vel principium remotum à contritione discrepat: ac proinde qui primùm sacro terrore permotus dolere incipit, potest deinde ex amore pœnitere, nunquam tamen actus attritionis

attritionis fiet actus contritionis, ut D. Thomas docet, quia adveniente quod perfectum est, evacuatur quod imperfectum est: unde sicut actus fidei informis nunquam fit actus fidei formatæ, quia ille adveniente charitate transit; ita dolor informis accedente formato desinat necesse est.

Præceptum contritionis.

Sciendum tertiò non solùm divinum dari de contritione præceptum (ut ex dictis liquet) sed etiam naturale: lex enim naturalis omnibus implantata, injuriis Deo illatis satisfacere præcipit, quæ injurias etiam humanas imperat resarcire. *Fuit*, inquit sacrum Tridentinum sæpe memoratum, *quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius; & in homine post baptismum lapso, ita demùm præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericordiæ & voto præstandi reliqua conjunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur.* Eandem contritionis necessitatem egregiè probat S. Thomas q. 84. art. 5. ad 2. *Dicendum*, inquit, *quod ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides, & misericordia non liberant hominem à peccato sine pœnitentia. Requirit enim charitas quod homo doleat de offensa in amicum commissa, & quod amico homo studeat satisfacere. Requirit etiam ipsa fides, ut per virtutem passionis Christi, quæ in Sacramentis Ecclesiæ operatur, quærat justificari à peccatis. Requirit etiam & ipsa misericordia ordinata, ut homo subveniat pœnitendo suæ miseriæ,* *quam*

quam per peccatum incurrit, *secundùm illud Proverbiorum* 14. *Miseros facit populos peccatum. Unde Ecclesiast.* 30. *dicitur*, *miserere animæ tuæ placens Deo.* Unde art. 7. ad 1. sic concludit : *Dicendum quod de jure naturæ est, quod aliquis pœniteat de malis quæ fecit, quantum ad hoc quod doleat ea fecisse, & remedium doloris quærat per aliquem modum.* Hinc in corpore articuli dixerat, quod *hujus Sacramenti materia praexistit à natura : ex naturali enim ratione homo movetur ad pœnitendum de malis quæ fecit.* Et certè ex eo quod Deum colere, Deumque diligere præcepto naturali tenemur, dolere de peccatis ut sunt injuria Dei, quidquid Deo displicet detestari, eique pro virili satisfacere eodem præcepto tenemur.

Objectiones solvuntur, & acceptâ occasione enodantur perutiles difficultates.

Dices : Contritio est actus supernaturalis, cùm etiam de attritione quæ est contritio imperfecta, dicat Tridentinum, *donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis.* Atqui de actibus supernaturalibus non datur præceptum naturale, sed duntaxat positivum ; nam præcepta naturalia cùm sint naturæ nota, objectum naturale, non supernaturale, naturæ ignotum mandare possunt : Ergo non datur naturale de contritione præceptum.

Respondeo certissimum esse, contritionem actum supernaturalem existere, tum quia id

id apertissimè tradit Tridentinum in objectione relatum, ipsumque antè tradiderat S. Thomas 3. p. q. 84. art. 1. ad 2.. *In hoc Sacramento,* inquit, *actus humani sunt pro materia, qui proveniunt ab inspiratione interna; unde materia non adhibetur à ministro, sed à Deo intus operante.* Tum quia id convincit ratio manifesta: nam dispositio ad formam supernaturalem omnino supernaturalis est, cùm dispositionem & formam ejusdem ordinis esse necesse sit. At contritio est dispositio ad gratiam, quæ utique supernaturalis est, cùm de ipsa etiam attritione dicat Tridentinum, impulsum esse à Spiritu sancto insitum, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat, & ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit. Tum quia contritio, sive perfecta, sive imperfecta, includit efficax propositum legis Dei fideliter observandæ, & omnem peccati saltem mortalis affectum penitus excludit, alioquin nec novæ vitæ initium duceret nova creatura, nec radicitus exstirparetur peccati virus, quod utique non evacuat mollis animi affectus, nec semivolentia & seminolentia illa desideria, quæ *velleitates* appellant, quibus plenum esse infernum Bernardus testatur. Addi etiam potest ratio in suprà adductis S. Thomæ verbis indicata: nempe quia actus contritionis induit rationem materiæ proximæ Sacramenti pœnitentiæ, quæ immediatè subjicitur clavibus Ecclesiæ & sanguini Christi: hanc autem habitudinem non importat actus humanus merè naturalis. Nec sufficit mera denominatio vel ordinatio extrinseca, sicut in aliis Sacramentis contingit, in quibus materia merè naturalis

est,

eſt, ut aqua, oleum, vel panis, quæ ex ſola miniſtri ordinatione formæ ſacramentali ſubjiciuntur. Nam in Sacramento pœnitentiæ ipſe pœnitens materiam præbens, objectum aliquod, mediante aliquo motivo per claves Eccleſiæ aperientes januam Regni cœlorum, & per operationem ſanguinis Chriſti proſequitur, quod totum ſupernaturale eſt. Hinc Veritas Luc.13. ſeriò monet: *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.* Et ut non intelligatur de habitu, ſed etiam de actibus pœnitentiæ, de quibus ſolummodò præceptum datur, addit Salvator: *Si pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.* Hinc Apocalypſis 2. minatur Joannes: *Age pœnitentiam; ſin autem, veniam tibi citò, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.* Unde ſaltem patet, præceptum iſtud eſſe à Deo latum, (ſi fortaſſis præceptum naturale quis in hac parte contumax inficiatus fuerit) cui parêre perneceſſarium eſt. Nam ut ait Tertull. lib. de pœnit. *Audaciam exiſtimo, de bono divini præcepti diſputare. Nec enim quia bonum eſt, ideo auſcultare debemus, ſed quia Deus præcepit. Ad exhibitionem obſequii prior eſt majeſtas divinæ poteſtatis, prior eſt authoritas imperantis, quàm utilitas ſervientis. Bonum eſt pœnitere, an non? Quid revolvis? Deus præcipit: quod igitur Deus tantoperè commendat, quod etiam humano more ſub dejeratione teſtatur, ſummâ utique gravitate & aggredi, & cuſtodire debemus.*

Ad argumentum ergo dicendum, hinc manifeſtè fallaciam hujus objectionis oſtendi, quòd

ſi quid evinceret, peræquè nullum de Deo ſuper omnia diligendo præceptum naturale extare, contra reclamantem totius naturæ vocem ſuaderet, cùm dilectio Dei ſuper omnia totius naturæ, maximè verò lapſæ ſuperet poteſtatem. De pœnitentia ergo, tametſi ſupernaturali præceptum eſt, quia actus humanus in noſtra cum gratia Dei poſitus poteſtate, ſuperioris præcipientis imperio ſubjicitur, quam gratiam omnibus oblatam ſine hominis culpa Deus non ſubtrahit, quia dum urget præcepto, ſemper, niſi obicem ponamus, unà præcurrit prævenitque auxilio, qui impoſſibilia non jubet, ſed jubendo admonet facere, quod poſſis, petere quod non poſſis, adjuvatque ut poſſis. Dicitur autem hoc præceptum naturale, non quòd pœnitentiam ſupernaturalem excludat, ſed quia cujus amicitiam violavimus, naturali præcepto dare operam tenemur, ut ſarciamus. Et certè ſi ægroto corpori quiſque neceſſariam adhibere medicinam naturali lege præcipitur, planè relinquitur, non minùs eſſe naturali lumini conſentaneum, ut medicinam ægro animo adhibere teneamur, cùm corpore non minùs animum diligere debeamus. Quare quemadmodum inſtigante naturæ lege, ait Tertull. lib. de pœnit. & poſt illum Hieronymus in cap. 7. Eccleſ. hirundo pullos ſuos de ſucco oculat chelidoniæ, & dictamnum cervi appetunt vulnerati, & cætera animantia bruta medicinas ſibi divinitus attributas inſtigantur ut quærant; ita proculdubio homines rationales incitat innata lex, ut unicum lapſis hominibus remedium ad ſalutem animæ proſequantur. Videſis Melchiorem

Cano releƈt. de pœnit. part. 4. ubi ſibi eximiâ & beatâ de Theologicis eleganter ſcribendi facilitate veritatem iſtam locupletat.

Inſtabis : Si contritio deberet eſſe ſupernaturalis, de illaque foret præceptum, daretur locus infinitis animi ſolicitudinibus & anxietatibus ; cùm enim aƈtûs ſupernaturalitas ſit quid maximè reconditum, & vix ac ne vix quidem aƈtus naturalis à ſupernaturali internoſci diſcernique poſſit, nunquam tranquillabitur conſcientia, ſed ſemper erimus dubii & penduli, num neceſſariam pœnitentiæ materiam, ſine qua annullatur Sacramentum, porrexerimus. Hunc autem intolerabilem angorem ſubmovebimus, ſi contritionem naturalem ſufficere dixerimus : Ergo ne nimiùm anxios reddamus ſcrupuloſos, imò piorum & cordatorum animos perpetuâ iterandæ confeſſionis ſolicitudine ne turbemus, contritionem ſupernaturalem optandam illam quidem eſſe dicendum eſt, at non neceſſariam item. Nam quando ſalvâ pietate id facere poſſumus, confeſſionis jugum per ſe ſatis durum molle faciendum eſt, nec eo potiſſimùm Sacramento injiciendi laquei ſunt, quod in id paratum eſt, ut ab omnibus laqueis liberemur.

Reſpondeo Theologorum non eſſe materias Sacramentorum à Chriſto inſtitutas permutare; cùm igitur Concilium ſæpe laudatum atteſtetur, aƈtus pœnitentis Spiritus ſanƈti impulſu excitatos ad integritatem Sacramenti, & ad plenam peccatorum remiſſionem *ex Dei inſtitutione* requiri, fruſtra aliud quidpiam aſſignabimus, fruſtra aliam materiam obtrudemus ; quia non ſecundùm noſtram exiſtimationem, ſed ſecundùm

gno cum judicio monet sapientissimus Joannes à S. Thoma disp. 33. art. 4. pag. mihi 310. *Oportet ministrum esse valde vigilantem in inquirendo motivo ex quo pœnitens movetur ad dolorem, præsertim cum hominibus rudibus & ignorantibus, quos debeat exhortari, ut accedant cum dolore & motivo supernaturali, hoc est regulato per fidem, seu concepto ex motivis quæ docet fides, ut ex timore inferni, turpitudine peccati, amore ipsius Dei & virtutis. Sicut enim in aliis Sacramentis minister debet attendere diligenter, ut vera materia sibi adhibeatur ad perficiendum Sacramentum, ut v. g. vera aqua naturalis, vel oleum verum, verus panis, &c. Ita in hoc Sacramento pœnitentiæ debet procurare, quod pœnitens debitam & proportionatam materiam apponat, scilicet supernaturalem dolorem.*

Nec tamen propterea omnimodam pœnitentibus securitatem spondemus, tametsi quietem, spem, fiduciamque multam polliceamur. Etenim in hac vita ita nonnunquam vicini sunt veræ pœnitentiæ actus falsæ pœnitentiæ conatibus, ita veras virtutes falsa pietas aliquando mentitur, ut supernaturales actiones à merè humanis affectibus liquidò dignosci non possint. Quia enim ad salutis profectum maneat nos oportet humilis solicitudo, ut Apostolicum illud præceptum impleamus, *Cum timore & tremore vestram salutem operamini*; latêre voluit nos Deus, num pœnitentiæ motus spiritu ipse suo in nobis operetur, an etiam quæ benè agere nobis videmur, occulta concupiscentia efficiat. Non tamen hic timor ejusmodi est, ut quietem ac pacem secum non admit-

tat,

& innumera peccata mortalia hujus præcepti tranſgreſſione committeret. Ergo homo ad pœnitentiam agendam naturali præcepto non obligatur.

Reſpondeo in hujus difficultatis explicatione tam varias, tamque inter ſe diſſidentes eſſe Doctorum ſententias, ut eas enumerare moleſtum, & fortaſſis inutile fuerit. Placet tamen graviſſima adverſarum duarum ſententiarum fundamenta proponere, & judicio Lectoris permittere, ut ſemota pugnaci pertinacique contentione, quam veriorem judicaverit ſententiam liberè tueatur, eandem poſtea ſimili libertate retractaturus, ſi melior forſitan opinionis adverſæ ratio occurrat. Te enim, Lector optime, ita comparatum crediderim ac optarim, ut apud te non tantum opinio præjudicata poſſit, ut etiàm ſine ratione valeat authoritas. Ego verò ita me paratum ſentio, ut in re momentoſiſſima, ſi quid melius quiſpiam ad hujus difficultatis lucem afferre poterit, id me ſanè volente & gratulante facturus eſt.

Prima ergo & communior ſententia fert, non teneri hominem ſtatim atque peccavit, vel quoties peccata memoriæ occurrerint, de peccatis ſuis conteri & pœnitentiam agere. Tum quia cùm præceptum de pœnitentia affirmativum ſit, in quo poſitivus virtutis actus præcipitur, aliorum præceptorum affirmativorum conditionem habet: ergo ſicut reliqua præcepta affirmativa ſemper quidem obligant, ſed non pro ſemper; ita non eſt cur àb hac generali regula præceptum contritionis excipiamus, ſi nullus inſtet ſpecialis neceſſitatis articulus. Tum quia non minùs ad ſalutem deſiderantur

fides, spes, baptismus, & Dei dilectio, quàm pœnitentia. At præceptum fidei, spei, dilectionis, & baptisma non ita obligat, ut protinus in actus fidei, spei, & dilectionis exire teneamur, vel baptismum sine mora suscipere: ergo pœnitentiam confestim agere non tenetur qui peccavit. Nec urget illa obligatio occurrente peccati memoriâ; quia vis obligatioque præceptorum non ex memoria aut intelligentia nostra, sed ex necessitate rei sumitur: non enim quia intelligimus aut meminimus, obligamur; sed quia obligamur, dare operam debemus, ut legem memoriâ teneamus. Tum Denique, quia cùm nullum jus humanum, divinum, aut Evangelicum proferri possit, quo præceptum adeo durum asseratur, quâ facilitate lex illa ab aliquibus inducitur, eâdem quoque ab aliis rejicitur.

His tamen non obstantibus Alexander de Halès, D. Bonaventura, Sylvester, Paludanus censent præceptum esse pœnitere de peccato simul atque homo peccavit, vel saltem quoties peccata memoriæ occurrerint; eique assertioni, fateor, non parum favet S. Thomas paulò post referendus. Nec desunt rationes longè gravissimæ, quibus hæc sententia confirmetur. Primò, quia non minùs tenetur homo injuriam Deo illatam resarcire, quàm proximo illatum damnum reparare; nec minùs saluti animæ providere, quàm ægrotanti corpori subvenire. Atqui homo damnum proximo in pecunia vel fama importatum illicò compensare tenetur restitutione bonorum,& honoris læsi instauratione: idem etiam homo postquam in morbum incidit, illicò medicinam corporalem omninò necessariam, si occurrat, adhibere astringitur: Ergo

Ergo à fortiori Deo per peccatum læso, ejusque amicitiæ per injuriam violatæ pœnitentiâ satisfacere, & animæ per peccatum gravissimè ægrotanti succurrere ex præceptò justitiæ & charitatis tenemur. Nec potest dici, non imminere nobis à peccato grande periculum: non, inquam, id à Christiano dici posse videtur, qui norit peccato mortali æternitatem miseriarum esse paratam, quive attentè Gregorii illud veridicum pronuntiatum attenderit: *Peccatum quod per pœnitentiam non deletur, suo pondere in aliud trahit.* Velle autem periculum, est profectò velle perire; nam *qui amat periculum, peribit in illo*, juxta Ecclesiastici oraculum cap.3. Secundò, quia non ita affirmativum est de pœnitentia agenda præceptum, ut aliquid præcepti negativi non habeat: negativo quippe præcepto, Deo ne simus inimici astringimur, cùm esse Dei hostem ita intrinsecè malum sit, ut nullo queat colore honestari,& nullo eventu velle Dei inimicitiam citra gravem culpam valeamus. Ergo quandiu homo in peccato mortali perseverat, tandiu præcepto negativo adversatur, præsertim cùm peccatorum memoria menti se offert, & pœnitentiæ consilium sacra cogitatio inspirat; tunc enim interiorem pœnitentiam in aliud tempus qui rejicit, eo ipso interpretativè vult in Dei inimicitia perdurare,cui non curat statim se contritione conciliare. Denique non commentitium, aut gratis invectum esse istud præceptum, ex illo Ecclesiastici 5. confirmant hi Authores: *Non tardes converti ad Dominum, nec differas de die in diem; subitò enim venit ira ejus.* Ergo pœnitentiam in aliud non reservare tempus, & contritionem

de die in diem non protrahere præceptum est, cujus neglectus quàm grave peccatum sit, ex eo patet, quod ei divinam iram Dei nomine Ecclesiasticus interminatur. Cui affine est illud Apocalypseos 2. quod Angelo, id est Episcopo Ephesi dicitur: *Age pœnitentiam, & prima opera fac; sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.* Affine etiam illud quod ibidem Angelo Pergami Ecclesiæ præcipitur: *Similiter pœnitentiam age; si quo minus, veniam tibi citò.*

Neque ab hac sententia alienus est S.Thomas in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 1. quæst. 4. & habetur in Supplemento 3. p. quæst. 6. art. 5. ubi licèt doceat contra nonnullos Theologos, non teneri peccatorem ad peccatum confestim confitendum, quanvis periculosum sit differre; de contritione tamen ita censere videtur, ut homo ad pœnitendum obligetur, cùm peccata memoriæ occurrunt, & præceptum pœnitendi nullas moras in peccatore permittat, vel inducias, si peccati memoriam & conscientiam habeat: *Respondeo dicendum*, inquit Doctor Angelicus, *quod cùm propositum confitendi sit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propositum, quando ad contritionem tenetur, scilicet quando peccata memoriæ occurrunt.* Ne autem dicas S.Thomam olim juvenem hanc austeram nimis sententiam docuisse, quam si Summæ Theologicæ extremam manum imposuisset, vel retractatione, vel certè moderatione aliqua correxisset: audi quid scripserit 2. 2. quæst. 62. art. ultimo, ubi utrumque pariter affirmat, & teneri homines ex præcepto pecca-

tum

tum deserere, & ad pœnitentiam confestim agendam non minùs obligari, ac qui rem alienam furto abstulit, restituere protinus sine mora aliqua debet. *Manifestum est autem*, inquit, *quod nec per modicum tempus licet in peccato morari, sed quilibet tenetur peccatum statim deserere, secundùm illud Ecclesiastici* 21. *Quasi à facie colubri fuge peccatum: & ideo quilibet tenetur statim restituere, si potest.* Et in responsione ad 1. argumentum, oppositæ sententiæ fundamentum sic convellit: *Dicendum quod præceptum de restitutione facienda, quamvis secundùm formam sit affirmativum, implicat tamen præceptum negativum, quo prohibemur rem alterius detinere.* Non ergo retractasset in Summa S. Thomas sententiam olim traditam, cùm eam 2. 2. loco memorato satis apertè tradat. Est ergo de mente D. Thomæ hæc conclusio, quæ articulo 5. quæst. 6. Supplementi laudati habetur: *Quanquam statim omnes de suis dolere peccatis teneantur, & confessionem differre periculo non careat; de necessitate tamen salutis non est ut statim peccata sua quis confiteatur, sed habitâ copiâ confessoris, & statutis ab Ecclesia pro pœnitentia temporibus.* Vides S. Doctorem discrimen inter contritionem & confessionem illud statuere, quod licèt præceptum confessionis aliquas moras in peccatore admittat, peccatum tamen speciale est pœnitentiam confestim internam non agere ac mortale peccatum vel commissum est, vel certè dum memoriæ occurrit, vel conscientia stimulat, cujus dictamini homo tenetur obnoxius.

Equidem in re vehementer ambigua, ut ve-

rum fatear, non mihi planè ſatisfacio, nec quidquam audeo contra tot hinc inde motivorum urgentium momenta, nondum mihi perſpectâ veritate definire. Nam contra occultam mihi veritatem fruſtra niti, & nihil aliud quàm graviſſimorum Doctorum urgentibus rationibus ultro citroque pugnantium odium quærere, extremæ, ut verbis Saluſtii utar, dementiæ eſt. Ex illo tamen opinionum conflictu duo elicio non minùs utilia quàm vera. Primum eſt, periculoſiſſimum eſſe pœnitentiam poſt lapſum protrahere, cùm ſententia affirmans dari ſpeciale de peccato confeſtim contritione delendo præceptum, iis rationum ponderibus, iis muniatur authoritatum momentis, iis præſertim S. Thomæ verbis ſatis apertis doceatur, quibus (ut mea opinio vel imbecillitas fert) ſatisfacere nequeo; & ſi tuum judicium (Lector cordate) ita adhibeas, ut alienum non niſi cognitâ causâ ſequare, ultro fateberis, talia eſſe poſterioris ſententiæ argumenta, ut eis evidenter reſponderi poſſe planè diffidendum eſſe cenſueris. Dices ergo cum Magno Leone epiſt. 91. ad Theodorum: *Oportet unumquemque Chriſtianum conſcientiæ ſuæ habere judicium, ne converti ad Dominum de die in diem differat, nec ſatisfactionis ſibi tempus in finem vitæ ſuæ conſtituat, quem periculosè ignorantia humana concludit, ut ad paucarum horarum ſe reſervet incertum.* Sed de his plura videſis in reflexione.

Secundum quod elicio eſt, tunc ſaltem contritionis urgere præceptum, quando vel mortis periculum inſtat, vel quando opus agendum eſt, ad quod interna ſanctitas deſideratur, putà cùm

cùm recipiendum aut miniſtrandum eſt aliquod Sacramentnm. Cùm enim præceptum affirmativum aliquo tempore obliget, nullum certè aſſignari poteſt, quo magis præceptum illud implere debeamus. Quantaquanta porrò ſit iſtius præcepti neceſſitas, illud tamen improbabile mihi ſemper viſum eſt, quod nonnullis Doctoribus, & in iis Scoto & Gabrieli placuit, præceptum iſtud diebus feſtis, & potiſſimùm Dominicis urgere ſpecialiùs, cùm illius mandati nullum jus afferri poſſit. Licèt enim corporalis quies, & bonorum operum, orationis præſertim praxis nobis Divino & Eccleſiaſtico præcepto diebus feſtis præcipiatur, ut Deo vacare poſſimus; præceptum tamen illud implet qui ab operibus ſervilibus ceſſans actibus religionis incumbit, tametſi finem Legiſlatoris, qui ſub præceptum non cadit, minimè aſſequatur: alioquin cùm finis legis omnis ſit charitas, & finis imperati jejunii ſit elevatio mentis in Deum, præceptum nullum impleret, qui propter Deum ſummè dilectum mandata cætera non ſervaret; nec legi jejunii ſatisfaceret, qui diebus Quadrageſimæ ſacris ad Deum contemplationibus mentem non attolleret. Nec opponas illud Levitici cap. 16. *In hac die expiatio erit veſtri, atque mundatio ab omnibus peccatis veſtris, coram Domino mundabimini: Sabbatum enim requietionis eſt, & affligetis animas veſtras religione perpetua.* Et cap. 23. *Affligetis animas veſtras, omne opus ſervile non facietis in tempore diei hujus: omnis anima quæ afflicta non fuerit in die hac, peribit de populo ſuo.* Non, inquam, illa opponas, non ſolùm quia lex vetus abolita eſt, vimque obli-

gandi eâ folùm parte habet, quâ Legis naturæ præcepta continet: fed etiam quia lex illa de certo quodam die fefto, nimirum propitiationis loquitur, in quo Sacerdos femel in anno pro peccatis populi peculiares ad Deum orationes fundebat, hoftiafque expiationis menfe feptimo offerebat, cui Legi annuæ confeffionis præceptum fucceffit, ut quod nunc Ecclefia femel in anno facit, in vetere illo populo, cui omnia in figuris contingebant, præfignaretur. Porrò nullibi extat lex, quæ hanc fingulis feftis, & Sabbatis afflictionem præfcribat.

Dices tertiò: Si daretur fpeciale de contritione præceptum, opus effet de fingulis peccatis fingulari pœnitentiâ dolere, cùm fit par de fingulis ratio: At præceptum non eft, quo homo pluribus criminibus involutus totidem elicêre contritionis actus teneatur: Ergo nullum extat fpeciale de contritione præceptum.

Refpondeo illud in difficultate hocce argumento indicata certiffimum effe, non mediocriter ad pœnitentiæ perfectionem conferre, fi ad fingula mortalia crimina proprium contritionis, diftinctumque dolorem adhibeamus; ita enim Ezechias apud Ifaïam cap. 38. contritionem defcribit, cùm ait: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Etenim recogitare omnes annos, ut Catechifmus Romanus interpretatur, eft figillatim peccata excutere, ut de eis ex animo doleamus. Sed apud Ezechielem quoque cap. 18. fcriptum legimus: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis fuis, vitâ vivet.* Hinc per *difcuffionem, collectionem, & deteftationem*

tionem recogitantem peccata in amaritudine animæ suæ, parari contritio dicitur in Tridentino seſſ. 14. can. 5. Hac etiam de cauſa in ſacris literis pœnitentia *judicium* nominatur, Ezechiel. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis, & fecerit judicium.* Pſalm. 118. *Feci judicium & juſtitiam.* Ut intelligeremus, quod ſicut judex, cui eſt judicandi authoritas demandata, reorum delicta inquirit atque examinat ſpeciatim, ut juxta culparum modum ſit moderatio pœnarum; ita peccatores, ut pœnitentis munus fideliter exequantur, non debent eſſe contenti peccata ſi ſolùm in genere deteſtentur, ſed ſeipſos seriò interrogantes ſingularia debent expendere peccata, ut ex qualitate culparum imponant ſibi doloris & pœnitentiæ modum. Sic Apoſtolico parebunt monito, quod tradit 1. Cor. 11. *Probet ſeipſum homo.* Sic pœnitentem Davidem imitabuntur, Pſal. 76. aientem: *Recogitavi dies antiquos, & meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.* Vel ut Auguſtinus legit, *ſcrutabar ſpiritum meum*, id eſt, ut ipſe *exponit, ſeipſum interrogabat, ſeipſum examinabat, in ſe judex erat.* Conſentiunt huic veritati Sancti Patres. *Conſideret peccator*, inquit Auguſtinus, vel author libri de vera & falſa pœnitent. cap. 9. 14. & 17. *qualitatem criminis in loco, in tempore, in varietate perſonæ. Verſum puto, qui dolet de crimine; converſum, qui dolet de omni ejus, quam expoſuimus, varietate.* Adſtipulatur Chryſoſtomus in fine libri primi de contritione cordis, ubi: *Hoc eſt*, inquit, *quod expoſcitur à nobis, ut ſemper recordemur mala noſtra, & ad animum revo-*

cemus, & conscientiam gestorum nostrorum habeamus ante oculos, ut pro iis supplicemus Deo. Oportebat nos semper (addit libro 2. circa finem) *non solùm scire exomologesin, & confiteri, quia in nobis multa delicta sunt; verùm & unumquodque peccatum, & majus, & minus, quasi in libro, ita in corde nostro habere descriptum, idque frequentiùs recognoscere, atque ante oculos ponere, & tanquam hæc nuper admissa lugere.* Sed adhuc manifestiùs hom. 4. de Lazaro, circa finem: *Singulis horis & diebus renovemus apud nos hoc judicium, sententiam adversus nos ipsos feramus, omnique modo conemur confiteri Deo. Nam si nosmetipsos judicaremus, non utique judicaremur à Domino. Vt igitur nec puniamur, nec pœnas demus, in suam quisque conscientiam ingrediatur, vitàmque explicet, cunctisque commissis diligenter excussis, condemnet animam quæ hæc patravit, puniatque cogitationem, affligat, cruciétque suam ipsius mentem, supplicium à seipso exigat pro peccatis.*

Videri etiam debet Magnus Gregorius lib. 4. Moral. cap. 17. & lib. 8. cap. 11. Priori enim loco sic scribit: *Dum ad mentem malè gesta pœnitendo reducimus, gravi mox mœrore confundimur; perstrepit in animo turba cogitationum, mœror conterit, anxietas devastat, in ærumnam mens vertitur, & quasi quodam nubilo caliginis obscuratur. ::: Nam dum peccatum quisque quod fecit intelligit; dum pravitatis suæ nequitiam subtiliter pensat, mœrore mentem obnubilat, & quasi concusso serenæ lætitiæ aëre, omnem in se tranquillitatem cordis pœnitentiæ turbine devastat.* Posteriori

verè

verò sic habet Doctor Sanctissimus : *Confabulabor cum amaritudine animæ ; pavore namque divini judicii afflicti, dum quædam malè gesta plangimus, ipsâ vi nostræ amaritudinis ad discutiendos nos vigilantiùs excitati, alia in nobis etiam quæ amplius defleamus invenimus. Nam sæpe quod torpentes latuit, flentibus subtiliùs innotescit : & afflicta mens certiùs invenit malum quod fecerat, & nesciebat, eique rixa sua veriùs aperit, quantùm à veritatis pace deviavit ; quia reatum suum, cujus secura non meminit, hunc in se commota deprehendit. Succrescens quippe amaritudo pœnitentiæ, verecundanti cordi importunè ingerit illicita quæ commisit, districtum contra hæc judicem ostendit, suppliciorum minas incutit, pavore animam ferit, pudore confundit, motus illicitos increpat, quietem noxiæ securitatis turbat. Quæ ei Conditor bona contulit, quæ ipse bonis ipsius mala rependit, enumerat ; quod mirè ab eo conditus, quod gratuitò nutritus, quod rationis substantiâ in conditione ditatus est ; quod conditoris gratiâ vocatus, quam sequi ipse & vocatus noluit ; quod vocantis misericordia nec surdum hunc renitentemque despexit ; quod illuminatus donis, quod suâ sponte pravis actibus etiam post dona cæcatus est ; quod à cæcitatis suæ erroribus paternæ solicitudinis flagellis expiatus, quod à flagellorum doloribus ad salutis gaudia misericordiæ medicamento reductus est ; quod quibusdam culpis, etsi non gravibus subditus, peccare tamen & inter flagella non desinit ; quod peccatorem suum supernæ gratiæ nec contempta derelinquit. Cùm igitur afflictam mentem modò per replicatio-*

nem donorum, modò per impropria actionis sua tantâ severitate increpat, habet in corde justorum amaritudo animæ linguam suam, quæ tantò eis subtiliùs loquitur, quantò & interiùs auditur. Hactenus Gregorius, cujus verba longiuscula licèt, referre visum est, quia modum excitandæ contritionis piis omnibus pernecessarium egregiè declarant.

Quanvis autem hæc ita sint, non arbitror tamen necessarium, ut ad singula peccata mortalia totidem singulares & individuæ contritiones requirantur speciei vel numero peccatorum correspondentes, cùm uno eodemque actu de multis specie numeroque peccatis conteri valeamus. Debet quidem homo singula quæ commisit peccata inspicere, inspiciendo deflere ut ea detestetur quæ confessione aperit, ne ficta sit fraudulentaque confessio, ut cuncta destruat, pro cunctisque satisfaciat quæ patravit: sed ad hoc tamen unica contritio sufficit, si ad cuncta feratur. Et hæc est genuina S.Thomæ sententia, qui eatenus specialem atque distinctam ad salutem & conversionem desiderat pœnitentiam, quatenus præter generalem confusamque contritionem, quâ peccatorem se fuisse dolet pœnitens, de singulis insuper peccatis ad memoriam revocatis, dum saltem per angustiam temporis licet, unicâ contritione peccata singula post accuratum examen sibi ante oculos mentis expansa detestatur. *In tempore præcedenti justificationem*, inquit Doctor Sanctus 1. 2. quæst. 113. art. 5. ad 3. *Oportet ut homo singula peccata quæ commisit detestetur, quorum memoriam habet. Et ex tali consideratione præcedenti subsequitur in anima quidam*

motus

motus deteſtantis univerſaliter omnia peccata, inter quæ etiam includuntur peccata oblivioni tradita: quia homo in ſtatu illo ſic eſt diſpoſitus, ut etiam de his quæ non meminit, contereretur, ſi memoriæ adeſſent. Quod & repetit 3. p. quæſt. 87. art. 1. his verbis: *Ad remiſſionem peccati mortalis requiritur ut homo actualiter peccatum mortale commiſſum deteſtetur, ut ſcilicet quantùm in ipſo eſt, diligentiam adhibeat ad rememorandum ſingula peccata mortalia, ut ſingula deteſtetur.* Et ratio à priori horum omnium eſt, quia vera contritio eo motivo cietur, quo excluditur omne peccatum, cùm de peccato, ut eſt injuria Deo illata, & per pœnitentiam ſarcienda doleat. Ergo unica contritio ſingula peccata delet, nullumque compatitur, ſi ſincerè unâ ratione injuriæ Deo illatæ ſingulis peccatis communi moveatur. Quod uſqueadeò verum eſſe exiſtimavit S. Doctor, ut quæſt. 28. de verit. art. 5. ad 4. ſcripſerit, ſine ſpeciali peccatorum recogitatione juſtificationem poſſe contingere, ſi præcedat vel ſequatur memoria peccatorum, pro quibus ſatisfaciendum eſt: *Ad juſtificationem* (verba ſunt ejus) *non requiritur, quod in ipſo juſtificationis momento aliquis de peccatis ſingulis cogitet. Recogitatio autem ſingulorum peccatorum debet vel præcedere, vel ſaltem ſequi juſtificationem.*

Secunda pœnitentiæ pars, Confeſſio.

Confeſſionem eſſe partem Sacramenti pœnitentiæ, definit Tridentinum ſeſſ. 14. can. 4. *Si quis negaverit*, inquit, *ad integram & perfe-*

etiam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti pœnitentiæ, videlicet contritionem, confessionem, & satisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur, anathema sit. Et can.6. Si quis negaverit confessionem sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam jure divino, aut dixerit modum secretè confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit & observat, alienum esse ab institutione & mandato Christi, & inventum esse humanum, anathema sit. Quam veritatem non solùm ex perpetuo Ecclesiæ usu, cujus initii nulla memoria habetur, sed etiam ex Patribus Sacrum Concilium accepit. Nam confessionis auricularis meminit S. Dionysius epist.8. ad Demophilum, & Origenes hom.1. & 2. in Psal.37. & homil. 10. super Numeros, & Tertullianus initio hujus dissertationis relatus, ex lib. de pœnitentia, quam vocat disciplinam prosternendi & humilificandi homines, quâve Presbyteris advolvimur, & charis Dei adgeniculamur. Et Irenæus lib. 1. adversùs hæreses, cap. 9. & lib.3. cap. 4. ubi exomologesin seu peccatorum confessionem commendat. Et Cyprianus serm. 5. de lapsis: Apud Sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentur, exomologesim conscientiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam parvis licèt & modicis vulneribus exquirunt. Et paulò post: Confiteantur singuli, quæso vos fratres, delictum suum, dum adhuc qui deliquit in sæculo est, dum admitti confessio ejus potest, dum satisfactio & remissio facta per Sacerdotem apud Dominum grata est. Et Basilius in regulis brevioribus, regula 228. Iis, inquit

inquit, *peccata aperire debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei.* Et Ambrosius lib. 2. de pœnit. cap. 6. *Si vis justificari, fatero delictum tuum; solvit enim criminum nexus verecunda confessio peccatorum.* Et Augustinus lib. 50. homiliarum, hom. 41. hortatur Christianum abstinere à peccatis: *Quia*, inquit, *si ad ultimum vitæ steterit, nescit si ipsam pœnitentiam accipere, ac Deo & Sacerdoti peccata sua confiteri poterit.* Et homil. 49. cap. 3. *Nemo sibi dicat, Occultè pœnitentiam ago, apud Deum ago, novit Deus qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est, quæ solveritis in terra, soluta erunt in cœlo. Ergo sine causa sunt claves datæ Ecclesiæ Dei. Frustramus Evangelium Dei: frustramus verba Christi.* Et Chrysostomus, qui lib. 2. de Sacerdotio, docet debere *ultrò sibi persuadere Christianos, Sacerdotum curationi sese submittere oportere.* Et lib. 3. cap. 5. & 6. apertè, uti suprà retulimus, docet omne judicium suum Sacerdotibus Christum contulisse, eisque animæ sordium purgandarum potestatem esse concessam. Id etiam in plerisque veteribus Conciliis definitum est, quorum syllabum recensere prolixum esset.

Quare intolerabile est Calvini mendacium, quod contra omnem veritatis speciem in suo Tridentini supra omne venenum pestifero antidoto scripsit, nullum scilicet per annos mille fuisse in Ecclesia Confessionis usum, *donec*, inquit, *Innocentius III. cum pauculis cornutis bestiis laqueum hunc populo Christiano induxit, quem Tridentini Patres adstringunt.* O damnandæ vocis temeritatem! ô hominis post hominum memoriam impudentissimam audaciam

ciam! ô stultiloquium satis nunquam animadvertendum? Itáne tandem sterquilinio, mille ducentorum Patrum Lateranensium augustissimam coronam, *paucular cornutas bestias*, appellare licebit? Hæccine flagitia evomere, hæc effutire indigna homine benè morato? Sed de hæresiarcha bonorum extortore, legum omnium contortore finem faciam dicendi mihi, peccandi licèt ipse de se finem non fecerit. Maximè cùm ejus mendacium his sancta Synodus loci citato cap. 5. verbis contriverit: *Cùm à sanctissimis & antiquissimis Patribus magno unanimique consensu secreta confessio sacramentalis, quâ ab initio Ecclesia sancta usa est, & modò etiam utitur, fuerit semper commendata; manifestè refellitur inanis eorum calumnia, qui eam à divino mandato alienam, & inventum humanum esse, atque à Patribus in Concilio Lateranensi congregatis initium habuisse docere non verentur. Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christi Fideles confiterentur, quod jure divino necessarium & institutum esse intellexerat; sed ut præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus & singulis, cùm ad annos discretionis pervenissent, impleretur. Unde jam in universa Ecclesia cum ingenti animarum fidelium fructu observatur mos ille salutaris confitendi sacro illo & maximè acceptabili tempore Quadragesimæ. Quem morem hac Sancta Synodus maximè probat & amplectitur tanquam pium & meritò retinendum.* Irriderct, scio, sacratissimæ Synodi voces morosissimus & supra Luciferum superbus hæresiarcha: sed ad hæc Augustini verba hom. 50. quid responderet non tam hominis quàm belluæ petulcitas:

tulcitas: *Cùm ipse* (peccator) *in se protulerit severissimæ medicinæ, sed tamen medicinæ sententiam* (quâ nimium judicat se indignum participatione Corporis Domini) *veniat ad Antistites, per quos illi claves in Ecclesia ministrantur; & tanquam bonus jam incipiens esse filius, maternorum membrorum ordine custodito à præpositis Sacramentorum accipiat satisfactionis suæ modum.* Quid ad hæc Gregorii fulmina, lib. 3. in 1. Reg. cap. 5. *Afflictionem illam pœnitentiæ ad delenda peccata tum demùm idoneam esse, cùm Sacerdotis fuerit judicio imperata, cùm ab eo confitentium actibus discussis, pro modo criminis onus ei decernitur afflictionis.* Ratio verò theologica hujus catholicæ veritatis à Sacro Tridentino mox relato capite tradita est. Ubi ex institutione Sacramenti pœnitentiæ legitimè concludit, institutam etiam esse à Domino integram peccatorum confessionem. Cùm enim Christus Dominus Sacerdotibus suis vicariis remittendorum retinendorumque peccatorum facultatem eximiam tradiderit, atque proinde judiciariam de peccatis sententiam ferendi potestatem contulerit, liquidò & veluti sponte sua, ex eo præcepto detegendorum Sacerdoti peccatorum obligatio cunctos fideles astringens fluit, & non fluere revera non potest. Quomodo enim causam incognitam judicabunt constituti à Deo ministri? Quomodo in pœnis pro modo & gravitate peccatorum injungendis æquitatem servare poterunt æqui prudentesque judices, si in genere duntaxat, & non etiam in specie & sigillatim peccata sibi declarata pernoscant? Quomodo ignorata vulnera, latentesque morbos.

bos eò periculosiores quò occultiores, spiritales medici curabunt? Ergo admissâ remittendorum retinendorumque peccatorum Sacerdotibus concessâ facultate (non admitti porrò non potest ab admittentibus Evangelium) & unà necessitatem confessionis pernegare, est in media luce voluntariè cæcutire: lumine enim naturali, quod obscurare hæresis quidem potest, extinguere certè non potest, manifestum est, non posse æquos judices de peccatis sibi ignotis ferre judicium; nec scire illos posse, utrum solvere debeant, an ligare; remittere, an retinere, nisi judicantibus delicta patrata innotescant. Certè qui finem necessarium instituit, media etiam præfinivit quæ sunt ad finem illum necessaria, nisi velimus Legislatorem imprudentem in necessariis deficiendo extitisse. Ergo ex potestate clavium ministris Evangelicis concessâ, peccata confitendi necessitas invictè demonstratur; frustra enim Christus Apostolis eorumque successoribus claves regni cœlorum contulisset, si aliunde quàm per illas claves pateret cœlestis januæ introitus, ut Augustinus superiùs laudatus hom. 49. argumentatur. Aliter enim nullus planè clavium usus in Ecclesia videbitur; ac frustra is, cui clavium potestas data est, quempiam cœli aditu prohibebit, si tamen aliâ viâ introitus patêre queat: Ergo ut locum aliquem munitum ingredi nemo potest sine ejus opera cui claves commissæ sunt: sic nullus admittetur in cœlum, nisi fores à Sacerdotibus, quorum fidei claves regni Dominus credidit, aperiantur.

Dices: Confessionis necessitatem Patres antiquissimi

tiquissimi inficiati sunt. Nectarius enim Archiepiscopus Constantinopolitanus, Gregorii Nazianzeni successor & Chrysostomi antecessor, confessionem quæ Sacerdotibus fit, abrogavit, ut lib. 9. historiæ tripartitæ, cap. 35. ex Sozomeno refertur, & videri potest Socrates lib. 5. cap. 19. ac Sozomenus lib. 7. cap. 16. Eam autem non abrogasset, si sacramentalis confessio medium esset ad salutem necessarium; in mediis enim ad salutem necessariis nemini patrocinatur ignorantia. Admittitur quidem in hujusmodi mediis excusatio ne homo peccet, quando sine culpa desunt; non admittitur tamen ut sine illis homo salvetur. V. g. quia fides Christi est ad salutem necessitate medii necessaria, etsi ille qui non audivit Evangelii prædicationem, non peccet ex eo quod in Christum non credit; vitam tamen æternam minimè consequetur, quæ sine fide Christi, sicut nec sine baptismo, à nullo unquam obtinebitur. Nectarii successor Chrysostomus confessione coram uno Deo facta contentus fuit, sacramentalis confessionis usum reliquit arbitrarium hom. 2. in Psal. 50. *Peccata tua dicito*, inquit, *ut deleas illa: si confunderis alicui dicere quia peccasti, dicito ea quotidie in anima tua; non dico ut confitearis conservo tuo qui exprobret, dicito Deo qui curat ea.* Et in oratione de Beato Philogonio: *Ego testificor*, ait, *ut si quisque nostrûm recedens à pristinis malis ex animo vereque promittat Deo, se postea nunquam ad illa rediturum, nihil aliud Deus requirat ad satisfactionem ulteriorem.* Idem docere videtur in serm. de pœnit. & confess. & hom.

hom. 20. in Genesim, & hom. 31. in epistolam ad Hebræos.

Respondeo Melchiorem Canum relectione de pœnitentia, parte 5. pag. mihi 897. fateri Nectarium Chrysostomi antecessorem confessionem secretam de medio sustulisse, Novatianorum pœnitentiæ hostium, quos sibi in rebus fidei consiliarios, teste Socrate, frequenter adhibebat, fraudibus deceptum. Cui succedens Chrysostomus de confessione auriculari verba facere noluit, eamque noluit statim restituere, ne apud populum, apud quem nondum sedatum erat scandalum per occasionem secretæ confessionis exortum, turbæ concitarentur. Nec propterea tamen inde confessionem eliminandam subinferre modernos hæreticos jure merito posse, quia quemadmodum baptismus non statim à passione Christi cœpit esse medium omnibus ad salutem necessarium, sed duntaxat post sufficientem Evangelii baptismique evulgationem; ita confessionis Sacramentum ex eo tempore cœpit omnibus hominibus esse necessarium, quo fuit sufficienter promulgatum: unde non mirum, si Græci, nondum exploratâ & clarè definitâ confessionis necessitate, eam abjecerint. Verùm tanti Magistri, cujus veneratione nihil mihi antiquius, veniâ dixerim, eum non satis oculatè locum illum historiæ tripartitæ inspexisse; nec meam ingenuitatem improbaret Canus, qui eam in dicendo & propriam privatamque sententiam tuendo libertatem in Magistro suo Francisco Victoria tantoperè commendavit, tum in ejusdem relationis parte 4. ferè à principio, tum initio libri duodecimi

decimi de Locis, qui ut ipse ait, nihil pugnaciter pertinacique contentione defendere solebat, sed suam interim sententiam liberè tueri, eandem postea simili libertate retractaturus, si melior forsitan opinionis adversæ ratio succurrisset. Hanc eruditissimi viri modestiam imitari avens Canus: *Si minùs*, inquit, *imitatione tantam ingenii præstantiam consequi possumus, voluntate certè proximè accedimus, magistrumque conamur exprimere. In hoc enim sumus docti, prudentes, facundi, si has egregias dotes animi moderatio comitetur: & parum valet ingenium, quàmlibet excellens & eximium, nisi definita animi moderatione gubernetur.*

Quare locum illum historiæ tripartitæ subtiliùs pervestigavit Joannes Hessels, & ipse eximius Theologus, qui in sententia sua de hoc Sozomeni loco Patribus Tridentinis exhibito, eruditè ex ipso contextu ostendit, à Nectario non auricularem confessionem, sed ejus appendicem quandam, publicam nimirum peccatorum recitationem, vel publicæ impositione pœnitentiæ indicationem, quâ peccatum nobilis matronæ cum Diacono patratum pervulgatum fuerat, prudenter fuisse sublatam, quæ juxta ejus temporis morem à quodam instituto Pœnitentiario coram universo populo veluti in theatro fiebat. *Visum est antiquis Pontificibus* (verba sunt Sozomeni) *ut velut in theatro sub testimonio Ecclesiastici populi delicta pandantur; & ad hanc causam Presbyterum bonæ conversationis, servantemque secretum, ac sapientem virum statuerint; ad quem accedentes*

accedentes ii qui deliquerunt, delicta propria fateantur.

Nec obest, ibi Sozomenum asserere, Presbyterum illum debere esse *servantem secretum*, unde de confessione occulta loqui illum infert Canus, quia si non essent occultè recitata peccata, non oporteret servare secretum. Non, inquam, obest; quia licèt occultè peccata Presbytero exponerentur, peccatoribus tamen publica & nota pœnitentia veluti è theatro imponebatur; unde ne graviora scelera patefactâ pœnitentiâ patefierent, néve detrimentum externum lapsis importaretur, voluerunt Patres Presbyterum illum esse discretum, & secreti in impositione pœnitentiæ tenacem: quia tamen id difficillimum erat, si præsertim more illius temporis servarentur canones pœnitentiales, ideo solennem illam pœnitentiæ impositionem, publicæ peccatorum recitationi interdum fieri solitæ æquivalentem Nectarius, aliique deinde Pontifices abrogarunt.

Ad cujus evidentiam sciendum, canones in primitiva Ecclesia servari solitos pœnas etiam externas pro diversitate criminum præscripsisse. V. g. Clericos in fornicationem lapsos ab exequutione Ordinum Canones antiqui suspendunt, eosque in sortem laïcorum redigunt, ut patet in constitutionibus Apostolicis can.24.& can.9. Neocæsareensis Concilii, & Basilii Magni can. 3. 32. 51. 68. Aliæ etiam pœnæ aliis sceleribus præscribebantur; unde Pœnitentiarius ille pœnitentes designatos propalam in locis pœnarum statuebat (varia quippe loca, & variæ pœnitentiæ in illis primitivis fervoribus delin-

quentibus

quentibus erant præscriptæ) unde pœnitentium peccata facilè vulgabantur. Hinc Basilius de uxoribus adulteratis & peccatum suum confitentibus canonem in ordine trigesimum-quartum edidit in hæc verba : *Adulteratas mulieres , & pio animo ob timorem futuri judicii confitentes publicare Patres nostri prohibuerunt , ne confessis mortis causam præberent.* Ubi *publicare* , δημοσιεύειν , non hoc significat , ut optimè Arcudius post Zonaram & Balsamonem exponit , quasi licitum unquam fuerit Sacerdotibus peccata in confessione excepta divulgare ; sed pro eo accipitur quod est in locis pœnarum secretò confessos statuere. Exempli gratiâ secundùm 58. Basilii canonem adulteri quatuor annos cum flentibus stabant, quinque cum audientibus , & duos cùm iis qui communione orbabantur. Qui ergo vidisset alicujus uxorem extra divinos Ecclesiæ ambitus ex præscripto Pœnitentiarii , quantumvis alioquin *secretum servantis* , ut loquitur Sozomenus, profectò absque laborioso discursu intellexisset, eam illi peccatrici ob adulterii crimen pœnam esse injunctam. Nectarius ergo, Chrysostomus, & alii deinde Præsules publicam confessionem , & publicam etiam pro peccatis occultè confessis pœnæ impositionem ab Ecclesia arcendam esse censuerunt , ne gravia inde fidelium scandala vel detrimenta pœnitentium sequerentur. Hinc Magnus Leo epist. 80. tum ea præcavens damna quæ ex hujusmodi publicatione per se nasci solent , tum timens ne hac praxi ex fervore & plenitudine fidei aliquando frequentata multi à pœnitentiæ remediis arcerentur : *Illam* , inquit, *contra Apostoli-*

cam

cam regulam præsumptionem, quam nuper agnovi à quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri: ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta professio publicè recitetur, cùm reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicari confessione secretâ. ::: Sufficit enim illa confessio quæ primùm Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit.

Hæc non improbabiliter & ad solutionem argumenti abundè dicta fuerint. Si tamen veritatem penitiùs indagemus, aliquid certius & ad profligandam Calvini audaciam fortius occurret. In primis cùm Socrates ejusque exscriptor Sozomenus Novatianorum pœnitentiæ hostium juratorum errorem sectati sint, quis in materia pœnitentiæ, quam ad nihilum redigere volebant, inimicis pœnitentiæ fidem indubiam dabit? Quis ex hæreticorum suspectissimo testimonio, & in hoc potissimùm articulo in quo singularis eorum hæresis sita erat, fidem Ecclesiæ Catholicæ non nisi iniquissimè adorietur? Certè nullus, nisi fuerit in Ecclesiastica historia peregrinus, ignorare potest, Socratem & Sozomenum fide græcâ, id est suspectissimâ, litteris commendasse apertissima mendacia, quorum specimen dat author modernus Dominus Armant in opere aureo & accurato vitæ Chrysostomi. Si in alienis & per se indifferentibus magnifica compertaque mendacia venditarunt, quantò magis indulsisse illos pro domo sua, seu pro cardinali suæ hæreseos capite falsis narrationibus instillandis credendum est? Ipsa etiam Socratica narratio mendaciis scatet:

unum seligo omnibus in meridie non cæcutientibus manifestum.

Etenim falsissimum est, praximi llam constituendi Presbyterum super pœnitentes, sive privatos sive publicos, tum incepisse, cùm Novatiani ab Ecclesia sunt divisi, quòd nollent communicare cum his qui deliquerant sub persecutionibus Imperatoris Decii, ut Socrates ait. Etenim longè ante illum Novatianorum schismatis prætextum, regnante Alexandro Severo, & florente Origene praxis illa vigebat, ut patet ex hom.2. Origenis in Psalm.117. ubi sic habet: *Oportet peccatum non celare intrinsecus; fortassis enim sicut ii qui habent intus inclusam escam indigestam, aut aliquid humoris vel phlegmatis stomacho graviter & molestè imminentia, si vomuerint relevantur; etiam hi qui peccaverint, si quidem occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecùs urgentur & propemodum suffocantur à phlegmate vel humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum & confitetur, simul evomit & delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantummodò circumspice diligentiùs, cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba priùs medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi noverit disciplinam: ut ita demùm si quid ille dixerit, qui se priùs eruditum medicum ostenderit & misericordem, si quid consilii dederit, facias & sequaris. Si intellexerit & prævideril, talem esse languorem tuum, qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat & curari, ex quo fortassis cæteri ædificari poterunt, & tu ipse facilè sa-*

nari, multâ hoc deliberatione, & satis perito medici illius consilio procurandum est.

Hoc illustri Origenis testimonio nôn solùm evanescit impostura Socratis, qui praxim confessionis, sive privatæ, sive publicæ, à tempore persequutionis Decii vigere incepisse scripsit, sed etiam multa hinc elicere est ad revincendos modernos hæreticos, præsentemque difficultatem enodandam peropportuna. In primis enim clarum est, confessionem sacramentalem & privatam verbis illis apertissimè declarari, quibus docet peccatori quærendum diligentiùs esse medicum, *cui debeat confiteri peccatum suum, cui debeat causam languoris exponere.* Arrige aures Calviniane: itáne confessio vigere cœpit à temqore Concilii Lateranensis sub Innocentio III.

Secundò perspicuum etiam est in quibusdam casibus Sacerdotes post exceptam peccatorum confessionem secretam, pœnitentes interdum obligasse ad exponendum in conventu totius Ecclesiæ peccati languorem. Hic mos Constantinopoli Nectario eam Ecclesiam regente frequentabatur; hinc Pœnitentiarius Constantinopolitanus post audita nobilis matronæ delicta, quorundam ei peccatorum publicam recitationem in pœnitentiam imposuit, ut illa salutari pudore suffunderetur. Hæc pœnitentiæ impositæ limites transiliens, turpem cum ejusdem Ecclesiæ Diacono congressum propalavit. Hinc turbæ, hinc scandala, hinc populùm contra Clerum queritari, clamitare, & vehementer offendi. Quibus ut malis Nectarius mederetur, publicam illam peccatorum recitationem vel penitus, vel certè ad tempus abolevit. Dico

certè

certè ad tempus. Nam tempore S. Leonis Magni morem illum in quibusdam Ecclesiis fuisse Nectario superstitem ex præfati Leonis epistola 80. ad universos Episcopos per Campaniam, Samnium, & Picenum constitutos scriptâ constat, cujus verba superiùs retulimus. Cæterùm nunquam abrogatam fuisse in Ecclesia Græca confessionem sacramentalem, patet ex pervetustis Ecclesiæ Orientalis Ritualibus, quos doctissimus P. Joannes Morinus publici juris fecit.

Illud denique diligenter observandum & cavendum est, ut ne confessionem publicam cum pœnitentia publica confundamus. Publicam confessionem, etsi eam in nonnullis ultrò & prompto animo ob peccata publica sua suscipientibus tolerarit permiseritque raró Ecclesia, nunquam tamen eam absolutè probavit, nunquam etiam publicam pœnitentiam acturis imposuit. Quia ut ex Magno Leone aliàs diximus, *sufficit reatûs conscientiam solis Sacerdotibus indicari confessione secreta.* Publicam verò pœnitentiam etiam in privatorum & occultorum criminum vindictam viguisse, testatur Ambrosius lib. 1. de pœnit. cap. 16. *Si quis*, inquit, *occulta crimina habens.* ::: *Volo veniam reus speret, petat eam lacrymis, petat gemitibus, petat populi totius fletibus*, & cætera quæ alibi retulimus. Idque ex Tertulliano, Chrysostomo, aliisque Patribus patet.

Et hoc modo intelligendus venit Chrysostomus, quod ipsa contextus verba subindicant, cùm eam tantùm confessionem non consulat, ex qua erat oppobrium pœnitentibus nasciturum: *Non dico*, inquit, *ut confitearis ea conser-*

vo tuo, ne exprobret. Quod apertiùs oſtendit hom.4. de Lazaro, ubi & alludit ad conſuetudinem ilam adducendi peccatores in publicum theatrum: *Cave homini dixeris, ne tibi exprobret. Neque enim conſervo confiteris, ut in publicum proferas. :::: Non cogo te in medium prodire theatrum, ac multos adhibere teſtes.*

Obſervat etiam eruditè Arcudius libro 4. cap. 2. quod quando Chryſoſtomus ſoli Deo ait exponenda peccata, ipſi ſoli explicanda vulnera, ab eoque pharmaca poſtulanda, non excludit propterea miniſtrorum peccata ſibi expoſita judicantium ſententiam, quam infinitis locis vir divinus non ſolùm commendat, ſed ad cœlos uſque ſupra Angelicam poteſtatem evehit, ut de Sacramento Ordinis agentes referemus; ſed quia concurſus cauſæ inſtrumentalis non impedit quominùs effectus cauſæ principali unicè afferatur, ideo quod miniſtris exponitur, quod miniſtrorum operâ fit, uni Deo Sacramentorum præcipuo authori jure merito aſcribit. Sicut ergo propter hanc rationem de Euchariſtia loquens hom. 50. in Matth. ait: *Cùm Sacerdotem videris tibi exhibentem, ne Sacerdotem id facere putes; ſed Chriſti manum eſſe exiſtima, quæ ſe extendit. Miniſter enim eſt Sacerdos.* Quod & confirmat exemplo Baptiſmi his verbis: *Quemadmodum quando baptizat Sacerdos, non ipſe te baptizat, ſed Deus eſt. ::: Ipſius ſolius eſt donum.* Ita in eodem planè ſenſu ſoli Deo aſſerit recitanda peccata, ab eoque ſolo vulnerum curationem flagitandam; quia ſicut qui baptizat, non ut homo & conſervus, ſed ut Chriſti nomine bap-

tizat,

tizat, ita & eodem nomine peccata remittit. Noverat enim vir in sacris litteris versatissimus, secundùm consuetudinem Scripturarum negari nonnunquam hominem tum agere cùm agit, ubi Deus causa est agendi præcipua. Hinc Exodi 16. *Nec contra nos est murmur vestrum,* ait Moyses, *sed contra Dominum:* tametsi paulò ante dictum sit, *Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israël contra Moysen & Aaron;* quippe qui personam Dei gerebant. Et 1. Reg.8. *Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos,* dixit Dominus ad Samuëlem, loquens de populo illius vices Dei gerentis imperium detrectante. Et Princeps Apostolorum Act. 5. Ananiæ agri divenditi pretii partem sibi servanti dixit: *Non es mentitus hominibus, sed Deo.*

Cæterùm confessionem Sacerdoti factam, quâ patefiant errata, quâve pro varietate peccatorum satisfactiones & mulctæ imponantur, variis locis, sed nominatim in præclaris de Sacerdotio libris apertissimè docuit his aureis verbis, & quæ à Sacerdotibus observentur dignissimis: *Non simpliciter pro delictorum modo pœna infligenda est, sed delinquentium simul spectandus est animus; ne cùm vis rupturam sarcire, deteriorem eam facias; & cùm erigere prostratum studes, graviorem casum efficias. Imbecilles enim ac dissoluti, quique majori ex parte mundi deliciis dediti sunt, præterea etiam generis nobilitate ac potentiâ gloriari possunt, sensim quidem ac leniter ad bonam frugem se colligentes possunt, etsi non perfectè, saltem ex parte à malis liberari, quibus detenti sunt. Quod si quis nimiâ disciplinæ severitate uta-*

tur, minore etiam eos disciplinâ & emendatione privabit. Nam postquam animus pudorem deposuerit, in desperationem cadit, nec blandis cedit admonitionibus in posterum, nec minis deterretur, nec beneficiis incitatur, verùm multò pejor redditur eâ civitate, quam vituperans Propheta dixit: Frons meretricis facta est tibi, desiisti erubescere apud omnes. Quamobrem pastori multâ opus est prudentiâ, & oculis innumerabilibus, ut undique circunspectè animæ habitum intueatur. Quemadmodum enim animum despondent multi, & in salutis propria desperationem cadunt, quòd acerbiora remedia perpeti non potuerint: sic sunt alii, quibus quòd par delicto pœna non irrogatur, in contemptionem convertuntur, & multò fiunt deteriores, ut graviùs quandoque peccent. Horum igitur nihil inexploratum relinquendum, sed exactè omnia perscrutando adeunti conveniens emendatio adhibenda, ne frustra se laboraſſe comperiat. Non potest autem *spectari animus*, nec *innumerabilibus oculis undique anima habitum intueri* valet Sacerdos, nec *omnia scrutari*, nisi interiores ægri animi recessus confessione pandantur. Alium non minùs egregium Chrysostomi locum in responsione ad proximè sequentem objectionem referemus.

Denique quando Chrysostomus variis locis auditores hortatur ut peccata Deo confiteantur, manifestè loquitur de quotidiano conscientiæ examine ab unoquoque bono Christiano singulis diebus constanter peragendo. Quin & confessionem sacramentalem satis iis in locis indigitat; est enim ejusmodi Chrysostomi sensus: Si erubescis peccata homini confiteri,

fiteri, si times conservo tuo privata aperire delicta, illa saltem non prætermittas coram Deo recogitare quotidie in amaritudine animæ tuæ, ab animoque tuo dictorum atque factorum singulis diebus rationem reposcere; quia coram illo non confunderis fateri delicta, cujus oculi imperfectum tuum noverunt, nec est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus, sed omnia nuda sunt & aperta oculis ejus. Hanc esse perspicuam & planam Chrysostomi mentem inde apertè colligitur, quòd homiliæ illæ, unde Calvinistæ errorem suum confirmare nituntur, Antiochiæ à Chrysostomo dictæ sint, ubi abrogatam exemplo Nectarii confessionem sacramentalem nullus sanæ mentis dixerit.

Dices rursus: Sacræ litteræ nobis alia sanandorum peccatorum remedia, ad eaque delenda efficacia, à confessione onerosâ distincta subministrat. Nam amore Dei remitti peccata tradit Veritas Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.* Et Princeps Apostolorum cap. 4. suæ primæ: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Martyrio etiam remittendorum criminum, & ad cœlum perducendi efficacitatem asserit Salvator, Matth. 10. *Omnis qui confitetur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo: & qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Eandem virtutem eleemosynæ ascribit Tobias cap. 8. asserit & Christus Luc. 11. *Eleemosyna*, inquit ille, *ab omni peccato & à morte liberat.* *Date eleemosynam*, inquit iste, *& ecce omnia munda sunt vobis.* Remissionem etiam peccatorum remittentibus privatas injurias Veritas spopondit, Matth. 6. *Si dimiseritis homini-*

bus peccata eorum, & Pater vester cœlestis dimittet vobis delicta vestra. Sed id saltem contritioni cordis, & sinceræ pœnitentiæ denegari non potest, postquam Ezechiel. 18. dictum est: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Ergo gratis durum & permolestum, & vix infirmitati humanæ tolerabile confessionis onus imponimus, & conscientiarum carnificinam invehimus.

Respondeo, enumerata illa virtutum opera ad pœnitentiam non parum conferre, pleraque etiam illorum desiderari, sed sine pœnitentiæ Sacramento divinitus instituto minimè sufficere. Unde sicut sine fide Christi explicita, sine lavacro regenerationis; ita sine pœnitentiæ Sacramento in re vel certè in voto suscepto nemo lapsus salutem consequitur, quia sine mediis ad salutem divinitus constitutis nemo salvatur: unde sicut nemo sine baptismate salvus efficitur, quantumvis sive occupatus circa res alias, sive oblitus baptismatis esse fingatur; ita sine confessione voto saltem suscepta, quavis excusatione prætensâ nullus salvabitur; quia sine clavibus non patet aditus januæ cœlestis. Hanc doctrinam præclarè exponit os Chrysostomi aureum hom. 9. in epist. ad Hebr. ubi quæ enumerata sunt, ad peccatorum remissionem juvare, & pœnitentiam ipsam munire docet; sed illa tamen pietatis & compunctionis opera obsignare Sacerdotis absolutionem.

Verba Chrysostomi sunt hæc: *Filioli mei, quos iterum parturio donec formetur in vobis Christus, attingamus tantùm pœnitentiam.*

Nam

Nam videte Dei benignitatem & clementiam. Oportebat nos omni modo puniri; & non solùm non puniit, sed etiam bonis impertiit innumerabilibus, idque perinde ac si res magnas & præclaras gessissemus; iterum lapsi sumus, & ne sic quidem punit, sed dedit medicamentum pœnitentiæ, quod sufficit ad delenda & abstergenda omnia nostra peccata, si modò viderimus cujusmodi sit medicamentum, & quomodo id sit applicandum.

Cujusmodi ergo medicamentum pœnitentiæ, & quomodo conficitur? Primùm & suorum peccatorum condemnatione, & ex confessione. Delictum, inquit, meum cognitum tibi feci, & peccatum meum non abscondi. Pronuntiabo contra me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Et iterum: Dic peccata tua prior, ut justificeris. Et: Iustus est sui accusator in primo sermone. Secundò ex multa humilitate; est enim velut quadam catena aurea, & si initium acceperit, sequuntur omnia. Nam si peccatum fueris confessus, ut oportet confiteri, fit humilis animas; eam enim versans & agitans conscientia, efficit ut sit contracta. Oportet autem alia quoque addere humilitati, si talis sit qualem beatus David habebat, dicens: Cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Nam quod est contritum non exurgit, non ferit, sed est paratum ad malè patiendum, ipsum autem non exurgit. Talis est cordis contritio; etiamsi affecta fuerit contumeliâ, etiam malè passa quiescit, nec concitatur ad vindictam. Post humilitatem verò opus est intensis precibus, multis lacrymis & interdiu & noctu: Lavabo, inquit,

per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo: laboravi in gemitu meo. Et iterum: Quoniam cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam. Et post orationem adeo intensam multâ opus est eleemosynâ. Hoc enim est quod reddit admodum validum medicamentum pœnitentiæ: & quomodò in medicorum adjumentis est medicamentum quod multas quidem capit herbas, sed unam quæ obtinet principatum: ita etiam in pœnitentia, ipsa est herba quæ principatum magis obtinet, & ipsa fuerit universum. Audi enim quid divina dicat Scriptura: Date eleemosynam, & omnia erunt vobis munda. Et iterum: Eleemosynis & fide mundantur peccata. Et: Ignem flammantem extinguet aqua, & eleemosyna compescet magna peccata. Deinde non irasci, neque injuriæ acceptæ meminisse, omnibus peccata remittere. Homo homini, inquit, reservat iram, & apud Dominum quærit medelam? Remittite, inquit, ut remittatur vobis. Et fratres ab errore convertite. Vade, inquit, & converte fratres tuos, ut remittantur tibi peccata tua. Et se in Sacerdotes ut convenit gerere. Et si fecerit, inquit, quispiam, peccata remittentur ei. Vides in tam accurata medicamenti pœnitentiæ confectione non omisisse Chrysostomum confessionem, qua peccator se in Sacerdotes ut convenit gerit, ut sibi peccata Sacerdotis potestate remittantur.

Quod verò dicitur, præceptum illud confessionis durum esse & grave: respondeo cum Tridentino sess. sæpe memorata, videri id quidem posse, nisi tot tantisque commodis pec-

catorum detegendorum verecundia levaretur, quæ omnibus dignè ad hoc Sacramentum accedentibus per absolutionem certissimè conferuntur. Etenim, ut rectè prosequitur Catechismus Romanus, confessionis beneficio faciliùs peccatorum veniam obtinemus; peccata namque extra confessionem non nisi acri intensoque dolore, qui cum scelerum magnitudine æquari conferrique possit, remitti possunt; unde cùm pauci admodum ad tantæ perfectionis gradum perveniant, à paucissimis etiam peccatorum venia speranda foret. At verò per confessionem faciliori ratione communi hominum saluti consultum est; nam etsi quis eo perfecto dolore non afficiatur, qui ad impetrandam veniam satis esse possit, modò tamen sincerè in Deum convertatur dolens de præterito, cavens de futuro, vi clavium peccata remittentur & condonabuntur. Deinde nihil tam ad solatium animi conferre experimur, quàm si interdum occultas animi cogitationes, facta, dictaque omnia prudenti & fideli amico patefaciamus, qui nos operâ & consilio juvare possit. Quare ad eandem rationem maximè salutare existimandum est iis qui scelerum conscientiâ agitantur, ut Sacerdoti tanquam Christi Domini Vicario, cui perpetui silentii severissima, & nullo unquàm casu violanda lex imposita est, animæ suæ morbos quosvis, & vulnera, vulnerumque recessus ac sinus omnes aperiant. Præterea hac humili & clancularia peccatorum recitatione, multa inveniunt infirmi spiritales parata sibi remedia, quæ non solùm præsentis ægritudinis sanandæ, sed etiam futuris præcavendis, vitandis præsertim occa-

divis opitulantur. Denique, aliis omissis, ex recto confessionis usu tota Christianismi reformatio pendet: si enim pœnitentes eâ cordis contriti humiliatione accederent, si Confessionarii convenientia apponerent medicamenta salutis, & moderante Christiana prudentia vinum cum oleo more Samaritani vulneribus apponerent, vinum Ecclesiasticæ disciplinæ ne putrescant vulnera, oleum consiliorum, & paternæ, quin & maternæ teneritudinis curas, hac forti suavique temperaturâ totum Christianum orbem mutatum iri certissimum est. Illud etiam addo, quod sicut quidquid hoc tempore sanctitatis, pietatis, & religionis in Ecclesia summo Dei peneficio conservatum est, id magna ex parte confessioni tribuendum est: ita ad Christianæ vitæ conjunctionem, societatem, & securitatem confessio magnopere juvat; non solùm quia confitendi verecundia delinquendi cupiditati frena injicit, & licentiæ improbitatem velliti cauterii ustione coërcet; sed etiam quia ejus frequentiâ occulta nefandaque scelera externis sæpe graviora cohibentur, quæ nulla exterior disciplina curare valet. Unde nihil mirandum est, si humani generis hostis fidem Catholicam funditus evertere cogitans, hanc Christianæ Religionis arcem, superædificatam super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu, totis viribus per impietatis suæ ministros & satellites oppugnare conatur.

Tertia Sacramenti Pœnitentiæ pars, Satisfactio.

Cùm ex dictis] constet satisfactionem esse partem integralem Sacramenti pœnitentiæ, evidens est quod quemadmodùm judicium in quo probatus reus sine mulcta absolvitur, perfectione caret, ita mancum & imperfectum est sine satisfactione pœnitentiæ Sacramentum: ergo necessaria est satisfactio, non solùm illa quæ ex arbitrio pœnitentis proficiscitur, sed quæ est judicii sacramentalis complementum, quæve ut ait Concilium Florentinum, *secundùm arbitrium Sacerdotis* imponitur. Debet tamen absolutionis beneficium votum satisfaciendi præcedere, quo se pœnitentes Ecclesiæ potestati subjiciant, ut juxta ejus arbitrium peccata compensent. Unde non est liberum pœnitenti impositam pœnitentiam prætermittere, alioquin frustra essent Sacerdotes judices divinitus constituti, si eorum sententiæ parere non esset necessarium: inanis quippe est illa judicandi authoritas, imò & ridicula, & in nullos futura usus, quæ impunè pro judicatorum arbitratu rejici potest, in eo præsertim judicio, quod non ad litigandùm, sed ad vindicanda scelera institutum est. Certè sicut judicibus necessarium est pœnam reis indicere, ne iniqui judices habeantur & sint; ita judicium illud exequi peccatores tenentur, falsi pœnitentes ne videantur & reipsa sint. Quem enim, quæso, dolorem de peccatis, quem emendandæ vitæ animum ille habere potest, qui pœnitentiam à judi-

judice Dei locum tenente justam & æquam nec acceptare vult,nec implere? Quodnam cordis contriti & humiliati verum signum dabit, qui pœnam in compensationem injuriæ Deo factæ subire detrectat? Sicut ægrotus medico salubriter præcipienti parêre nolens, nolle se sanari convincitur: ita nulla salutis spes infirmo spiritali inest, qui præscripta à Sacerdote remedia curationis animæ negligit. Si in humanis justitiæ præpositis à Principe ad judicandum de criminibus delegatis obtemperare rei tenentur, quin si in privatis negotiis judicis vel arbitri propriâ voluntate delecti æquæ sententiæ non parêre iniquum est, & judici injurium, qua æquitatis specie judici divina authoritate constituto obedîre reluctabimur? Nunquid sacri ministri sicut solvendi, ita & ligandi accepere potestatem? At quæ tandem illa erit ligandi potestas, quam licet impunè rejicere. Quare sicut Sacerdotes, cùm formam Sacramenti proferunt, vice Dei absolvunt; ita cùm mulctam pro peccatis indicunt, vice Dei ligant; quorum proinde sententiæ non minùs in ligando, quàm in absolvendo eandem habere vim censendæ sunt, ac si à Christo, cujus vicarii sunt, latæ fuissent. Quare probari mihi nunquam potuit sententia Scoti vel Cajetani, quorum ille nullum pœnitentem ad injunctam pœnitentiam acceptandam obligari asserit, tametsi semel acceptam implere teneri velit: iste verò existimavit, pœnitentem nec injunctam pœnitentiam acceptare, nec acceptatam implere teneri. A quorum sententia non videtur alienus Gabriel in 4. dist. 16. quæst. 2. ubi affirmat, quod quoniam pro peccato puniendo duo re-

media sunt, alterum in hac vita per fructus pœnitentiæ, alterum in futura per peculiares Purgatorii flammas, potest pœnitens neglectâ injunctâ pœnitentiâ eligere unam futuri sæculi satisfactionem. Sed hæ sententiæ non solùm nulla ratione convenienti nituntur quæ accuratè solvatur dignâ, sed ut præmisimus, judiciariam ligandi potestatem omnemque satisfactionis rem & nomen ipsum de medio tollunt, & ad nihilum redigunt.

Quapropter præ oculis habenda est doctrina Concilii Tridentini sess. 14. cap. 8. ubi satisfactionis necessitatem & fructus stabilit contra Novatores, qui culpam à Deo nunquam remitti, quin tota simul pœna absque satisfactionis ullius onere condonetur, affirmarunt. Quam orthodoxam veritatem tot illustribus Scripturarum exemplis & perpetua traditione satis perspicuam confirmat: tum primò, quia justitiæ ratio exigit, ut aliter à Deo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerunt; aliter verò qui semel à peccati & Dæmonis servitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono scienter templum Dei violare, & Spiritum sanctum contristare non formidarunt. Tum secundò, quia divinam clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione acceptâ, peccata leviora putantes, in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in diem vindictæ. Tum tertiò, quia & ad futura peccata præcavenda, & ad pravos habitus exstirpandos pœnitentia omninò necessaria est. Unde concludit: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro*

qualitate

qualitate criminum & pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactiones injungere: ne si fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio quam imponunt, non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem: nam claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed ad ligandum concessas etiam antiqui Patres & credunt & docent. Hinc can. 12. & 13. sic pronuntiant: *Si quis dixerit totam pœnam simul cum culpa remitti semper à Deo, satisfactionemque pœnitentium non esse aliam quàm fidem, qua apprehendunt Christum pro eis satisfecisse, anathema sit. Si quis dixerit, pro peccatis quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis & patienter toleratis, vel à Sacerdote injunctis, sed neque sponte susceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pœnitentiam esse tantùm novam vitam, anathema sit.*

Eandem satisfactionis necessitatem præclarissimè illustrat Catechismus Romanus non solùm præfatis Tridentini verbis, sed etiam: quia manifestis Scripturæ locis constat, dimissâ culpâ non semper pœnam certo tempore definitam remitti, ut patet clarissimo Davidis exemplo, cui etsi Nathan dixerat 2. Reg. 12. *Dominus transtulit peccatum tuum, non morieris*; attamen gravissimas pœnas ultrò dedit, divinam

divinamque misericordiam noctu & interdiu inenarrabilibus lacrymis exoravit. Et adhuc post tantæ humilitatis pœnitentiam, eum tamen Dominus ultionum, tum filii ex adulterio suscepti morte, tum quem unicè diligebat Absalonis rebellione & nece, tum antea illatis innumerabilibus calamitatibus mulctavit. Idem exmplo populi Israëlitici claret, etsi enim Dominus Moysis precibus exoratus populo idololatriæ nefandum scelus pepercisset, minatus est tamen se tanti flagitii graves pœnas repetiturum esse: ipseque Moses testatus est fore, ut illud Dominus severissimè in tertiam & quartam usque generationem ulcisceretur, ut legere est Exodi 32. Accedit quod hujusmodi dolorosæ satisfactionis perpessione consequimur, ut capitis nostri Jesu Christi tantoperè pro nobis in carne passi similitudinem & imaginem geramus: ut enim à S. Bernardo veridicè scriptum est, nihil tam deforme videri potest, quàm sub spinoso capite delicatum membrum vegetari. Nam teste Apostolo, cohæredes sumus Christi, si tamen compatimur: & si commortui sumus, & conviveimus: si sustinebimus, & conregnabimus. Ergo quemadmodum sanato vulnere, emissoque pure, cicatrices quædam remanent, quæ & ipsæ curandæ sunt, ita in anima, culpâ condonatâ, purgandæ peccatorum reliquiæ supersunt: & ut ait Chrysostomus, non satis est sagittam è corpore extrahi, sed plaga quoque à sagitta inflicta sananda est; sic per contritionem extracto è corde peccati telo lethifero, pœnitentiæ satisfactione, quæ superest plaga sanatur. Hinc ab Augustino in Psal. 80. dictum est, misericordiam & justitiam

justitiam in pœnitentiæ tribunali obviare sibi, pacem & æquitatem se invicem osculari; misericordiam, quæ peccatorum maculas & illis debitas æternas pœnas condonat; justitiam, quæ pœnis tempore definitis hominem punit.

Dices: Nequit homo pro pœna peccatis debita condignè satisfacere: tum quia homo peccando meretur pœnam æternam, quam nulla hujus vitæ pœna compensare potest; nam pretium ordinis inferioris, debitum superioris ordinis digna solutione sarcire non potest. Tum quia Christus passionibus suis pro nobis satisfecit: unde ne Christus gratis passus, gratis mortuus esse dicatur, nullum pro peccatis suis hominem satisfacere posse dicendum est. Ergo inter partes pœnitentiæ falsò enumeramus hominum pœnitentium satisfactionem, quâ virtus crucis Christi evacuatur, & immensum satisfactionum Christi meritum obscuratur, & prorsus elevatur.

Respondeo quod licèt non possit homo peccatis de condigno satisfacere, ut in tomo superiori operosè demonstratum est, nec subinde pœnam æternam peccato mortali debitam compensare; posse tamen pro pœna temporali, quæ etiam post culpæ & pœnæ æternæ condonationem danda est, de condigno satisfacere. Non enim sine causa opera satisfactoria *dignos* pœnitentiæ *fructus* Scriptura appellat. Indicare nimirum voluit, pœnam temporalem peccatis debitam pœnitentiæ fructibus compensari, ut sicut illis gloriam de condigno meremur, ita & impedimenta gloriæ, pœnas scilicet Purgatorii gloriæ introitum remorantes, de condigno

condigno possumus semovere. Dignum ergo est, ut misericors Deus pœnis voluntariè assumptis Christi passionibus unitis, & à Christi gratia proficiscentibus moveatur, ut pœnas Purgatorii non infligat. Unde nequaquam Christus frustra pro nobis satisfecit, nequaquam gratis pro nobis mortuus est, quia passionibus suis gratiam nobis promeruit salutarem, quâ & meritoria & satisfactoria opera possimus elicere. Satisfactio Christi, ut tomo superiori diximus, quámlibet infinita, nostras etiam satisfactiones exigit; nam sicut prima causa ex abundantia bonitatis causas secundas sibi cooperari facit; ita satisfactionis Christi plenitudo postulat, ut cum ipso compatiantur qui voluerint cum ipso regnare. Utilis ergo & planè necessaria fuit satisfactio Redemptoris, quæ nostras qualescumque pœnas sibi unitas perficeret, ad eas sanctè suscipiendas permoveret, & omnes justitias nostras, quæ sunt sicut pannus menstruatæ, in quibusque reperit pravitatem, veluti illitis meritorum suorum ornamentis condecoraret. Sed certè si eas non invenit, eas utique non sanctificat, nec sibi copulat, nec Patri reddit acceptas. *Poculum quippe immortalitatis*, uti ex Prospero alibi diximus, *quod confectum est de infirmitate humana & virtute divina, habet quidem in se ut omnibus prosit, sed si non bibitur, non medetur.*

Perperam ergo inferunt moderni hæretici hac nostrâ de satisfactionis necessitate doctrinâ evacuari crucem Christi, & immensa satisfactionum ejus merita ad nihilum redigi. Nam ut præclarè à Tridentino sess. 14. cap. 8. dictum est: *Neque ita nostra est satisfactio hæc,*

quam

quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum : nam qui ex nobis tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante qui nos confortat, omnia possumus. Ita non habet homo unde glorietur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes dignos fructus pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre. Quamobrem, ut rectè Catechismus jussu ejusdem Concilii editus egregiè prosequitur, totum nostrum meritum, tota nostra satisfactio à Christi cruce proficiscitur, neque perfectissimam & cumulatissimam Christi Domini satisfaciendi virtutem obscurat, sed illam potiùs multò clariorem & illustriorem reddit. Eo namque copiosior & longè efficacior Christi gratia censenda est, quo vim nobis satisfaciendi profundit, & à se redemptos sui efficit adjutores. Si quid ergo ponderis, si quid dignitatis operibus pietatis inest, quantumquantum est, totum ab illo salutis fonte derivatur. Quid ergo derogari à nobis meritis Salvatoris hæretici pœnitentiæ hostes queritantur; à nobis, inquam, ultro aperteque prædicantibus, Christum Jesum tanquam caput in membra, tanquam vitem in palmites, vitam, gratiam & omnem pietatis motum in eos qui sibi charitate conjuncti sunt, continenter effundere? Illíne gratiæ Servatoris detrahunt, qui nulla bona opera agnoscunt, nisi quæ gratia è vulneribus Christi effluxa antecedat, comitetur, & consequatur, sine qua proinde nec mereri prorsus, nec satisfacere ullatenus possumus?

Instabis : Si posset homo susceptis labo-

riosæ

riosæ pœnitentiæ operibus pro pœnis peccatis suis debitis satisfacere, posset etiam satisfacere pro pœnis quæ peccatis alienis debentur, cùm sit par utriusque ratio, nec magis repugnet aliquem opera illa pro se quàm pro alio offerre, & à Deo pro utroque peræquè acceptari: atqui non potest homo pœnitens pro alio satisfacere, sicut nec unus infirmus pro alio medicinam accipere: Ergo nequit homo pro pœnis peccatis suis debitis satisfacere.

Respondeo satisfactionem, ut est pars Sacramenti, ab illo solùm posse & debere peragi, qui recipit Sacramentum, ut convincunt rationes omnes quas pro stabilienda satisfactionis necessitate protulimus. Et cùm satisfactio pœnitentis sit pars, sin essentialis, certè integralis Sacramenti, mancum erit mutilumque Sacramentum, nisi pœnitens ipse injunctam sibi à Sacerdote pœnitentiam exequatur. Cum his tamen stat, unum posse pro pœnis alteri debitis, & in Purgatorio luendis satisfacere, & alterius nomine quod Deo debetur persolvere, ut sic quodam pacto alter alterius onera portet. Neque de hac veritate cuiquam Fidelium dubitandi locus ullus relictus est, qui in Apostolorum Symbolo Sanctorum communionem confitetur. Id enim exigit membrorum ejusdem corporis communio, ut bona Fideljum opera ad omnes quandantenus pertineant. Quemadmodum enim neque pro suæ tantùm, sed etiam oculorum utilitatis causâ munere suo fungitur; neque rursus quod oculi videant, ad illorum propriam, sed ad communem omnium membrorum utilitatem referendum est: ita communia inter Fideles satisfactionis officia censenda

censenda sunt. Qua spe fretus aiebat Psalmographus Psal. 118. *Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.* Favet etiam Apostolus Coloss. 1. *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus quod est Ecclesia.* Vide infrà corollarium 3. circa secundum effectum pœnitentiæ.

Reflexio.

Si usqueadeò necessaria est pœnitentia, ut & materiam essentialiter constituant actus pœnitentis, formam verò compleat impositio pœnitentiæ, profectò post peccatum vita hominis perpetua pœnitentia, spiritus perpetuæ compunctionis est. *Ingemisce igitur*, ait Chrysostomus hom. 4. in 2. epist. ad Cor. *Neque unquam id facere intermitte. Etenim hoc demùm est confessio. Non tunc lætum, cras autem mœstum, ac rursum lætum te præbe. Verùm perpetuo in luctu ac tui contritione mane. Beati enim, inquit, qui lugent, hoc est qui assiduè hoc faciunt. Itaque sic te compara, ut semper hoc facias, tibique ipsi animum intendas, ac pectus tuum conteras, non secus ac si quis amisso filio unicè charo in luctu versetur. Scindite enim, inquit, corda vestra, & non vestimenta vestra. Porrò quod fractum est, haudquaquam se in altum extulerit; quod contritum est, haudquaquam exsurrexerit. Ob eamque causam alter ait, scindite: alter autem, cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Quantumvis sapiens sis, quantumvis dives, quantumvis*

Princeps, pectus tamen scinde, nec ipsum altè de se sentire, atque inflari sine. Si magnus Apostolus, ut argumentatur idem Chrysost. homil. 22. in eandem epistolam, peccata ante baptismum admissa, etsi prorsus extincta recogitavit, si se peccatorem, blasphemum, contumeliosum appellavit, prioremque vitam invectivâ oratione proscidit: *Quam nos veniam consequi possimus, qui ea etiam quæ post baptismum perpetravimus, oblivione delemus? Quid ais homo? Deum offendisti, & oblivisceris? Altera jam est hæc offensio, altera inimicitia. Quibusnam ergo peccatis solvi petis? An iis quæ ne tibi quidem nota sunt? Ita sanè: non enim laboras, anxioque animo es, quo pacto eorum rationem redditurus sis, qui ne memoriâ quidem ea tenere cures, sed ludas in minimè ludicris. Verùm aderit illud tempus, cùm non jam ultrà nobis ludus hic procedet.*

Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Terreant nos hæc verba, ne res conturbent. Præveniamus judicii districtissimi æquitatem. Peccata pœnitentiâ deleamus, ne in finem reservemus. Audiamus Eucherium: *Dominus*, inquit, *delet peccatum, sed sine ultione non deserit: aut enim ipse homo in se punit, aut Deus percutit.* Audiamus & Augustinum tract. 124. in Joan. *Productior est pœna quàm culpa; ne parva putaretur culpa, si cum illa finiretur & pœna.* Ergo si sapimus, si nobiscum est lumen oculorum nostrorum, si eum timemus qui corpus & animam in gehennam mittere potest, si peccati mortalis granditatem, injuriæ gravitatem, Dei læsi majestatem apprehendimus, spiritu pœnitentiæ ea opera suscipiamus,

cipiamus, quæ naturâ suâ dolorem & molestiam afferunt; iis actionibus incumbamus, quæ præteritorum scelerum compensationes sint, & ut S.Cyprianus loquitur, *peccatorum redemptrices:* orationibus, jejuniis, eleemosynis insistamus, quibus Deum placemus, proximo satisfaciamus, nosmetipsos castigemus: multas variasque ærumnas & calamitates, quibus dum in hac vita sumus undique premimur, patienti animo perferamus, ut laboribus illis & incommodis à divina providentia immissis amplam, minusve suspectam satisfaciendi & merendi materiam nanciscamur. Denique tanta sit, tamque connaturalis evadat pœnitentiæ consuetudo, ut in illis molestis operibus, quæ naturâ suâ aliquid acerbitatis habent, omnem voluptatem nostram ponamus, omne situm esse verum gaudium existimemus, quin & felicitatem inchoatam inveniamus, juxta id quod à Veritate Matth. 5. & Luc. 6. dictum est: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis.* Id tibi, Lector, id mihi victrix divinæ gratiæ delectatio præstet, ut charitate divina, & sacro in præterita peccata zelo accensi, quæ perpessu gravissima sunt ne sentiamus quidem: ita divino amore inflammemur, ut in acerbis operibus & pœnitentiæ fructibus nos exercentes, aut nihil fermè incommodi sentiamus, aut omnia lætissimo animo filiorum Dei more perferamus. Unde illud Augustini, vel alterius authoris lib. de vera & falsa pœnit. *Semper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat.* Et verus Augustinus, lib. 5. Confess. cap. 2. *Ecce ibi es in corde confitentium tibi, & plorantium in sinu tuo post vias suas*

suas difficiles, & tu facilis terges lacrymas eorum, ut magis plorent, & gaudeant in fletibus.

Ad hanc continentem perpetuæ compunctionis praxim facilè permovebimur, si summum & maximum dolorem ex commissis peccatis suscipiendum esse, ita ut nullus major excogitari possit, suadeamur: suadebimur autem, si cum Catechismo Romano attendamus, quod cùm perfecta contritio sit charitatis fructus, ab eoque casto timore, qui filiorum est, proficiscatur, liquidum est eundem charitatis & contritionis modum statuendum esse. Cùm enim charitas quâ Deum diligimus, perfectissimus amor sit, hinc fit ut contritio vehementissimum animi dolorem conjunctum habeat; quia sicut Deus maximè diligendus est, ita quæ nos à Deo alienant maximè detestari debemus. Hinc sacræ litteræ eodem loquendi genere charitatis & contritionis magnitudinem significant; ut, sicut de charitate dictum est, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*; ita quoad contritionem hortatur Dominus per Prophetam: *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Ergo Deum summum bonum super omnia non diligimus, si peccatum summum malum super omnia odio maximo non prosequimur. Unde illud etiam sequitur, ut sicut vita Christiani perpetuus est ad Deum summè dilectum motus, ita & perpetua de patratis peccatis pœnitentia. *Ergo de propitiato peccato noli esse sine metu*, ut dicitur Eccles. 5. Quia ut optimè D. Thomas quæst. 4. Supplem. art. 1. *Quandiu aliquis est in statu viæ, detestatur incommoda, quibus à perven-*

tione ad terminum via retardatur, vel impeditur: unde cùm per peccatum præteritum vitæ nostræ cursus in Deum retardetur, quia tempus illud quod erat deputatum ad currendum recuperari non potest; ideo oportet quod semper in vitæ hujus tempore status contritionis maneat, quantum ad peccati detestationem, similiter etiam quantum ad sensibilem dolorem; quia enim homo peccando pœnam æternam meruit, & contra æternum Deum peccavit, debet pœnâ æternâ in temporalem mutatâ, saltem dolor in toto hominis æterno, id est in statu hujus vitæ manere. Et propter hoc dicit Hugo de sancto Victore, quod Deus absolvens hominem à culpa & pœna æterna, ligat eum vinculo perpetuæ detestationis. Hinc Bern. lib. de triplici custodia: *Volat tempus irremeabile, nec advertit insipiens quid amittat; tempus quo divinam repropitiare tibi debueras pietatem, suspirare ad amissam hæreditatem, aspirare ad promissam felicitatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem.*

SPECVLATIO III.

Legitima Sacramenti pœnitentiæ forma est hæc : Ego te absolvo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti ; quæ proinde non precatoria duntaxat, sed judicialis est : ac ejus minister est solus Sacerdos, ad secretum omni jure astrictus.

SVpponit hæc speculatio, ad formam hujus Sacramenti verba omninò desiderari, nec solos sufficere Sacerdotis nutus ; illud enim discrimen formam matrimonii inter & formam pœnitentiæ & aliorum Sacramentorum Florentinum & Tridentinum Concilium statuunt, quod ad illam sufficiunt nutus, cùm matrimonium à mutis legitimè contrahi possit ; at in aliis Sacramentorum formis verba prorsus & indispensabiliter requiruntur, ut ex dictis de Sacramentis in genere satis superque liquet. Hoc præmisso.

Probatur prima pars non solùm perpetuo Ecclesiæ Catholicæ usu, sed hoc etiam discursu : Illa est legitima pœnitentiæ Sacramenti forma, quæ effectum pœnitentiæ Sacramenti optimè & aptissimè significat ; ad hoc enim

formæ Sacramentorum ſunt inſtitutæ : & certè cùm Sacramentum ſit ſignum gratiæ, illa germana habenda eſt Sacramenti forma, quæ collatam à Sacramento gratiam apertâ ſignificatione declarat. Atqui verba iſta, *Ego te abſolvo*, &c. effectum Sacramenti pœnitentiæ perſpicuè ſignificant, remiſſionem nimirum culparum, & ſolutionem peccatorum, quæ vincula ſacris in litteris appellantur: Proverb. 5. *Funibus ſuorum peccatorum quiſque conſtringitur.* Pſalm. 115. *Dirupiſti vincula mea.* Pſalm. 118. *Funes peccatorum circumplexi ſunt me.* Ergo quam retulimus convenientiſſima eſt hujus Sacramenti forma. An autem omnia illa verba ſint eſſentialia, videtur D. Thomas exigere ſolùm priora, nimirum *Ego te abſolvo*, quibus effectus Sacramenti ſignificatur. Et quanvis S. Doctor quæſt. 84. art. 3. eodem modo dicat verba iſta, *Ego te abſolvo*, in Sacramento pœnitentiæ, ac iſta, *Ego te baptizo*, in Sacramento baptiſmi deſiderari, ut patet legenti textum, quibus non excluduntur à forma baptiſmi verba ſequentia, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti : veruntamen hanc ipſemet difficultatem in reſponſione ad 3. occupavit his verbis : *Sacerdos potiùs dicit, Ego te abſolvo, quàm ego tibi peccata remitto; quia hoc magis congruit verbis quæ Dominus dicit, virtutem clavium oſtendens, per quas Sacerdotes abſolvunt. Quia tamen Sacerdos ſicut miniſter abſolvit, convenienter apponitur aliquid quod pertineat ad primam authoritatem Dei, ſcilicet ut dicatur : Ego te abſolvo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, vel per veritatem paſſionis Chriſti, vel authoritate Dei. Quia tamen*

men hoc non est determinatum ex verbis Christi, sicut in baptismo, talis appositio relinquitur arbitrio Sacerdotis. Vides ergo ex D. Thoma verba illa omnia non esse formæ Sacramenti pœnitentiæ essentialia. Quod verò addit, eorum appositionem relinqui arbitrio Sacerdotis, verum erat tempore D. Thomæ, sed cùm Florentinum & Tridentinum Concilium ea omnia verba proferre saltem implicitè præcipiant, hoc ipso quod dicunt, formam hujus Sacramenti esse hæc verba, *Ego te absoluo, &c.* quæ particula, *&c.* alia saltem tacitè requirit, non est modò relictum arbitrio Sacerdotis verba illa, *à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, silentio præterire. Maximè quia usu Ecclesiæ ubique recepto, qui optimus est legum interpres, patet ut tametsi aliquando orationes precatoriæ absolutionem præcedentes vel sequentes, in magno præsertim populi concursu prætermittantur, nunquam tamen verba præfata missa facere quispiam præsumat: quamvis in rei veritate sola potiora vocabula proprium hujus Sacramenti effectum, solutionem nimirum à peccati vinculis sicut significant, ita & efficiant, satisque ex intentione proferentis, & prævia pœnitentis confessione determinentur.

Secunda speculationis pars, quæ ait formam Sacramenti pœnitentiæ non esse precatoriam, sed judicialem, id est authoritate judicis, Deo tamen subordinatâ, à Sacerdote proficiscentem, ex nuda formæ propositione per se verba penetrantibus conspicua est. Cùm enim forma illis verbis exprimatur, *Ego te absolvo, &c.* ut Concilia œcumenica ultimùm celebrata defi-

nierunt, quibus ut patet, non deprecatio vel oratio ulla funditur, sed authoritas delegata exequutioni mandatur, manifestum est formam Sacramenti pœnitentiæ non deprecatoriam illam quidem, sed judicalem esse dicendam. Id ipsum confirmat S. Thomas opusc. 22. tum ex verbis Salvatoris, ex quibus constat Christum Sacerdotibus absolvendorum suo nomine peccatorum potestatem contulisse: *Præsumptuosum ergo est*, inquit, *ne dicam erroneum, ut Sacerdos dicere non possit, Ego absolvo te, quem Dominus absolvere confitetur.* Tum ex Apostolo 2. Cor. 2. scribente, *se donasse peccatum in persona Christi. Quasi dicat secundùm glossam, se absolvisse à peccato.* Tum testimonio Sanctæ Ecclesiæ: *Quia*, inquit, *non est parva authoritas ejus quod in Ecclesia canitur, Iam bone Pastor Petre clemens accipe vota precantum, & peccati vincula resolve tibi potestate traditâ. Potestas autem tradita Petro est potestas clavium: potest ergo habens claves dicere, Ego te absolvo.* Tum quia *verba Scripturæ, quæ maximè spectanda sunt, non faciunt mentionem de aliqua deprecatione, sed magis ipsa verbo indicativo utitur. Non enim dicit, quæcumque petieris esse solvenda, erunt soluta; sed quæcumque solveris, &c. Si ergo illa tantùm dicuntur esse soluta, quæ habens claves solverit; qui autem petit aliquid esse solvendum, non solvit: miror quâ temeritate aliquis asserat, esse solutum, quem habens claves non significat se solvere, sed solùm rogat esse solvendum.* Tum quia id nedum conveniens, sed planè necessarium esse videtur, quia Sacramenta novæ legis efficiunt id quod significant: verba

ba autem à Sacerdote prolata pertinent ad Sacramentum pœnitentiæ, cùm sint forma illius: ergo gratiam absolutivam à peccato efficiunt, nec illam solùm deprecationibus obtinent. Denique quia id ex perpetua traditione constat: nam neque Magister sententiarum, nec ullus Sanctus aliâ verborum formâ legitur usus: legitur autem quod Legislator noster & Sacramentorum institutor Christus Dominus dixit: *Quodcumque solveris*, quod est majus omni authoritate. Ergo forma pœnitentiæ Sacramenti non precatoria est, sed judicialis. Hæc omnia ferè D. Thomas, quæ Sancta Synodus Tridentina consecrasse videtur, dum sess.14. can.9. sic pronuntiat: *Si quis dixerit absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronuntiandi & declarandi remissa esse peccata, anathema sit.* Certè non tam magnifica Christus verba protulisset, nisi effectivam remittendorum peccatorum potestatem Sacerdotibus contulisset.

Sed dices: Sæpè contingit pœnitentem esse verè à peccatis absolutum, cùm profertur Sacerdotis sententia his verbis expressa, *Ego te absolvo*, putà cùm pœnitens est perfectè contritus, vel peccata aliàs confessa & soluta Sacerdoti exponit, ut beneficium absolutionis iteratò recipiat: Ergo tunc saltem forma à Sacerdote prolata non est judicialis, sed merè precatoria, alioquin forma tunc verificari minimè posset.

Respondeo hoc argumento etiam adversam sententiam peti, ut vel inde pateat quantum à soliditate destituta sit: si enim pœnitens ante-

quam ad Sacramentum pœnitentiæ accedat, & peccatis solutus quacumque tandem ratione sit, profectò absolutionem Sacerdos pro illo deprecari non potest, sicut eam juxta adversarios efficere nequit. Quamobrem ad communem omnibus sententiis difficultatem dicendum, verba illa, ut optimè docet S. Thomas quæst. 84. art. 3. ad 5. hunc sensum facere, *Ego Sacramentum absolutionis tibi impendo*, id est gratiam per se peccati remissivam authoritate mihi divinitus concessa tibi impertio. Potest autem in hoc Sacramento conferri gratia solutiva & remissiva peccati, tametsi peccatum, quia non est, non remittat: sicut baptismi forma catechumeno per votum baptismatis & amorem Dei regenerato gratiam regenerativam confert, tametsi regeneratum præcedentium operum apparatu supponat. Unde in utroque casu non sunt inania, sed efficacissima Sacramenta, quia gratiam non perfectè contritis conferunt; in iis verò qui sunt perfectè contriti, novis eam cumulant incrementis. Atque huic proposito ea omnia peropportuna sunt, quæ speculatione prima disputantes contra Lutheranos & Calvinistas operosè ex Scripturis & Patribus protulimus.

Instabis: Forma Ecclesiæ Orientalis, in qua verum peragitur pœnitentiæ Sacramentum, est tantùm precatoria, nec veteres Patres aliud ad formam hujus Sacramenti requirunt, quàm preces Sacerdotum. Unde Magnus Leo epist. 99. ait, *indulgentiam Dei nisi supplicationibus Sacerdotum obtineri non posse*. Quæ verba referuntur de pœnitent. dist. 1. canone *Multiplex*. Quibus consentaneè Guillelmus Parisiensis de

Sacrament.

Sacrament. pœnit. cap.19. sic habet : *Non more judicum forinsecorum pronuntiat Confessor, Absolvimus te, sed magis orationem facit super eum, ut ei Deus absolutionem, remissionem, & gratiam tribuat.* Ergo forma hujus Sacramenti non est absolutè judicialis, sed potest esse precatoria.

Respondeo falsum esse, formam Sacramenti pœnitentiæ per modum meræ precationis, non ad modum judicii in Ecclesia Græca proferri. Quia ut refert Arcudius lib. 4. de pœnit. Rutheni Sacerdotes in fine suarum orationum sic concludunt : *Ego quoque Pater tuus spiritualis potestate mihi à Deo & à superioribus meis concessa absolvo te ab omnibus peccatis tuis.* Et in libello de Sacramentis à Gabriele Antistite Philadelphiæ edito, assignatur hæc forma: *Gratia Sanctissimi Spiritus per meam humilitatem habet te veniâ donatum & absolutum.* Et in formula Patriarchæ Antiocheni sic habetur : *Mediocritas nostra habet veniâ condonatum spiritualem filium suum. ::: Omnipotentis potestate, gratiâque Sancti & adorandi Spiritus eum solvimus, & habemus liberum & veniâ donatum.* Et Ecclesiastici Græci passim eâ formâ utuntur : *Habeo te solutum, veniâ donatum.* Quod idem est ac, Absoluto te, & condono tibi peccata : sicut à simili quando ligant & excommunicant, dum aiunt, *Habeo te segregatum*, idem planè est ac, Segrego te. Et quanvis Arcudius dicat non extare ejusmodi formam in Euchologio Græcorum, nihilominus P. Goar in Oriente diù versatus, & linguæ Græcæ peritiâ nulli secundus in illo præclaro suo Euchologio, seu Rituali Græco-

rum, pag. 678. profert Euchologium apud eos jam passim receptum, in quo hæc verba habentur: *Dominus noster Iesus Christus & Deus, qui mandatum ligandi & solvendi peccata discipulis tradidit, prætereat omnia peccata tua: Ego verò indignus ejus servus absolvo te ab omnibus peccatis tuis.* Item: *Dominus justus, qui propter nos carnem assumpsit & universi orbis peccatum tollit, delicta tua deleat. Ego verò condono tibi omnia peccata tua.* Quod si in aliis Græcorum Ritualibus verba tantùm in speciem deprecatoria leguntur, putà ista quæ apud Græcos familiariora sunt, *Domine Iesu Christe, qui dedisti nobis potestatem, absolve hunc à peccatis suis:* vel ista, *Dominus noster Iesus Christus, qui dedit Apostolis suis potestatem, quæ per illos transiit ad nos, absolvat te, sive condonet tibi peccata tua;* dicendum, vel verba illa pertinere ad orationes Sacerdotis, quæ etiam in Ecclesia Latina solent absolutioni sacramentali præmitti: vel ut aliqui ingeniosè explicant, formam eo verborum tenore expressam non omninò deprecativam, sed applicativam esse. Cùm enim his verbis agnoscant Græci Sacerdotes se potestatem habere, eo dicendi modo intendunt virtutem & actionem principalis agentis applicare: unde practicè, & ut ita dicam, in actu exercito verba illa istis æquivalent, *Ego te absolvo*; cùm se personam Dei in terris gerere, atque adeo se Dei virtute operari fateantur. Et certè cùm nulla unquam extiterit Græcos inter & Latinos hac de re controversia, non est verisimile Sacramenti pœnitentiæ essentialem formam ullibi esse mutatam; ac proinde consequens est, ut

ea

ea quam Latini uſurpant, æquivalenter contineatur in illa quâ Græci utuntur.

Ad id quod dicitur, Sanctos Patres, & in his Magnum Leonem orationes duntaxat deſideraſſe, ex ſuprà adductis ſpeculatione prima Patrum teſtimoniis patet quàm ſit falſum. Ideò enim Patres Novatianos tanquam hæreticos ea potiſſimùm de cauſa exploſerunt, quòd remittendi poteſtatem Sacerdotibus conceſſ m pertinaciter negarent, & ut aiebat Aceſius Novatianus Epiſcopus à Socrate Scholaſtico in 1. lib. Eccleſiaſt. hiſtor. relatus, *remiſſionis ſpem non à Sacerdotibus, ſed à Deo expectandam.* Cui Magnum Conſtantinum, ut alibi retulimus, reſpondiſſe ferunt: *Erigito tibi ſcalam Aceſi, & ad cœlum ſolus aſcendito.* Quamobrem cùm Patres orationes Sacerdotum deſiderant, non propterea authoritatem abſolvendi iis tanquam inſtrumentis delegatam excludunt, ſed ad eas orationes alludunt, quas ſolent Sacerdotes prolationi formæ præmittere, & cœleſte Numen ante vel poſt abſolutionem fuſis precibus invocare; eò ſpectantes, ut Deum principalem gratiæ cauſam, & Sacramentorum authorem eſſe ſignificent. Sanè quemadmodum formam Euchariſtiæ invocationem Sancti Numinis & gratiarum actionem, ob preces conſecrationem circunſtantes dicere ſolent, ita eandem ob cauſam ſupplicationibus Sacerdotum remittendorum peccatorum tribuunt poteſtatem.

Hanc eſſe Magni Leonis mentem ex homilia de Transfiguratione clarè patet, ubi ſic fatur: *Nec in ſolvendis & ligandis quorumcunque cauſis aliud ratum eſſet in cœlis, quàm quod*

Petri sedisset arbitrio. Quibus affinia sunt quæ habet Chrysostomus hom. 5. de verbis Isaiæ: *A terra judicandi principalem authoritatem sumit cœlum. Nam judex sedet in terra, Dominus sequitur servum, & quidquid hîc in inferioribus judicarit, hoc ille in supernis comprobat.*

Eodem modo exponi debet Ambrosius libro 3. de Spiritu sancto, cap. 19. *Ecce*, inquit, *quia per Spiritum sanctum peccata donantur, homines autem in remissionem peccatorum ministerium suum exhibent, non jus alicujus potestatis exercent. Neque enim in suo, sed in Patris, & Filii, & Spiritus sancti nomine peccata dimittuntur; isti rogant, divinitas donat. Hominum enim obsequium, sed munificentia supernæ est potestatis.* Quibus verbis precum earum meminit, quas Ecclesiæ jussu Sacerdotes absolutionem impertientes frequentant; vel principalem absolvendi potestatem soli Deo eximiam Sacerdotibus negare duntaxat intendit. Eam fuisse Ambrosii mentem ex iis perspicuum est, quæ lib. de Abel & Caïn, cap. 4. his verbis scripsit: *Remittuntur peccata per officium Sacerdotis, sacrumque ministerium.*

In eundem scopum collimavit Augustinus lib. 3. de baptis. cont. Donatistas, cap. 3. dum dixit: *Quid est aliud manus impositio* (idest administratio Sacramenti pœnitentiæ, in qua manus imponi pœnitentibus solenne erat; loquitur namque ibi Augustinus de manuum impositione quæ iterari potest, quæ utique solius Sacramenti pœnitentiæ est propria,) *quàm oratio super hominem?* Nam si Augustinus

in fonte legatur, perſpicuum erit, eam duntaxat remittendorum peccatorum poteſtatem S. Doctorem reprobaſſe, quam hæretici propriis Sacerdotis meritis aſcribebant, ait enim: *Daturus erat Dominus hominibus Spiritum ſanctum, & ab ipſo Spiritu ſancto fidelibus, ſuis dimitti peccata, non meritis hominum volebat intelligi dimitti peccata.*

Denique ne nobis opponatur cum M. Joanne Launoio, viro alioquin erudito & antiquitatis Eccleſiaſticæ ſcrutatore acerrimo, D. Thomæ ſententiam à Patrum vetuſtate recedere, quædam placet ſelectiora Patrum teſtimonia in medium producere, quibus noſtræ doctrinæ antiquitas ab omnibus objectionibus vindicetur. *Non ſolùm Sacerdotes cùm regenerant*, inquit Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio, *ſed etiam poſtea condonandorum peccatorum obtinent poteſtatem.* Ergo non ſolùm deprecandi, ſed etiam abſolvendi facultas & authoritas Sacerdotibus noſtris conceſſa eſt: Ergo ſicut in Baptiſmo forma abſoluta, non deprecatoria eſt, ita & in adminiſtratione Sacramenti pœnitentiæ eadem utuntur, cùm ex Chryſoſtomo non minorem ad abſolvendum condonandùmque peccata, quàm ad regenerandum poteſtatem acceperint. *Duobus modis*, inquit Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Joan. cap. 56. vel cap. 22. & 23. modernæ editionis, *Dei Spiritu pleni vel afflati homines peccata remittunt, ac retinent; vel cùm dignos admittunt ad baptiſmum, ac indignos excludunt; vel cùm filios Eccleſiæ peccantes corripiunt, ac pœnitentibus ignoſcunt.* Ubi non ſecus ac Chryſoſtomus eandem Sacerdotibus ad peccata

cata pœnitentibus remittenda, ac ad baptismum conferendum potestatem concessam agnoscit. *Non interest*, inquit eodem planè sensu Ambrosius lib. 1. de pœnit. cap. 7. *utrum per pœnitentiam, an per lavacrum hoc jus* (remittendi peccata) *sibi datum vindicent Sacerdotes: idem in utroque mysterio est.* Quam doctrinam à veteribus esse depromptam declarat Magnus Basilius in regulis fusiùs disputatis, interrogat. 288. his verbis: *Necessariò iis aperiri peccata debent, quibus est credita dispensatio mysteriorum Dei: hanc enim rationem & in pœnitentia sequuti sunt veteres.*

Ad authoritatem Guillelmi Parisiensis dicendum, verum esse, non eadem tamque principali authoritate Sacerdotem pœnitentem absolvere, quantâ absolvit judex forinsecus accusatum; quia ista potest esse absoluta, ut in Principe vel supremo Senatu, qui nullas precationes præmittere, uti nostri Sacerdotes, solent. Quanvis præfati Guillelmi testimonium non sit cogens, vel tanta sit ejus authoritas, ut à viri alioquin illustris sententia non recedere sit necessarium Theologo, qui solis Patribus, vel Ecclesiæ Doctoribus illud reverentiæ obsequium debet, ut eorum verba vel simpliciter recipiat, vel consentaneâ expositione interpretetur.

Instabis iterum: Formam Sacramenti pœnitentiæ esse absolutam, & ad modum judicii & non solius precationis, potissimùm colligitur ex illis magnificis Salvatoris verbis, *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlis*: ex hoc enim quod Christus non dixit, quodcumque solutum ostenderitis, vel pro qui-

bus

bus ſolvendis oraveritis, inferimus quod ſententiam Sacerdotum non præcedit, ſed ſubſequitur ſententia cœli: quia ſi nihil aliud facerent Sacerdotes, parùm eſſet de hujuſmodi declaratione curandum, vel ſaltem non plus facerent Sacerdotes quàm laïci, qui utique pro fratribus peccatoribus orationes ad Deum fundere poſſunt. Atqui hic diſcurſus nihil efficit; nam eiſdem verbis à Chriſto prolatis promiſſa etiam & data eſt ab excommunicatione abſolvendi facultas; & tamen concors Theologorum ſententia fert, aliquem poſſe ab excommunicationis vinculo formâ precatoriâ, putà *abſolvat te Deus à cenſuris*, eiſdem irretitum abſolvere. Ergo forma hujus Sacramenti non eſt neceſſariò judicialis, ſed poteſt etiam eſſe precatoria, ruitque totum noſtrum fundamentum ex verbis & promiſſis Chriſti à nobis cum D. Thoma firmatum.

Reſpondeo quod licèt illis verbis, *quæcumque alligaveritis*, data ſit ſuperioribus Eccleſiaſticis ſententiam excommunicationis ferendi, & ab eadem abſolvendi facultas, poteſtatem tamen remittendi peccata, & conſequenter Sacramentum pœnitentiæ, potiſſimùm colligunt Patres & Theologi ex illis Joan. 20. verbis: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Quibus Veritas non ſolùm orandi pro peccatoribus, vel eos abſolutos declarandi, ſed ipſa peccata remittendi facultatem largitus eſt, quæ proinde formâ judiciali authoritatem à Deo datam præferente neceſſariò exprimitur, ut poteſtas illa executioni mandetur. Sed utut ſit & quibus tandem verbis Chriſtus poteſtatem ferendi

cenſuras,

censuras, ab eisque solvendi largitus fuerit, fateor absolutionem à censuris posse esse precatoriam, non tamen absolutionem à peccatis. Et ratio discriminis non solùm ex usu Ecclesiæ petitur, quæ ut benè ait Arcudius, vocem sponsi audit & intelligit, ejusque verba legitimè interpretatur; sed etiam quia cùm absolutio à censuris non sit sacramentalis, ejus forma arbitratui superioris Ecclesiastici permissa est, modò tandem intentionem suam exprimat; exprimit autem eam non solùm verbis absolutis, sed etiam deprecatoriis, quin & signis & nutibus, immò & familiari cum excommunicato consortio, quod à superiore quacumque tandem ratione liberè toleratur. At verò absolutio peccatorum est sacramentalis, ac proinde non hominum quorumcunque permissa optioni, sed juxta institutionem Christi perenni traditione ab Apostolis ad Patres, à Patribus ad posteros transmissa inviolabiliter observanda. Ut enim de Sacramentis in genere ostensum est, formæ Sacramentorum nulli sunt mutationi obnoxiæ, quia non juxta solam Sacerdotum intentionem (quæ tamen alioquin in ministro necessaria est) sed juxta Christi voluntatem gratiam producunt, quam significant.

Urgebis: In Sacramento Extremæ Unctionis Sacerdotes orationibus suis formulisque precatoriis non solùm remissionem peccatorum ægrotis à Deo petunt, sed etiam illam impertiunt: ergo similiter in Sacramento pœnitentiæ formâ precatoriâ gratiam remissivam peccati ritè contritis & confessis Sacerdos impendet. Maximè quia ideo nos post D. Thomam formam

formam indicativam & authoritatem exprimentem desideravimus, ut minister Sacramenti instrumentaliter concurrat, efficiatque quod significat. At illa ratio infirma est; nam minister Extremæ-Unctionis verbis suis verè concurrit ad gratiam Sacramenti Extremæ-Unctionis producendam, eamque efficit quam significat; & tamen forma illa verbis deprecatoriis exprimitur: Ergo etiam precatoriâ formâ peræquè potest gratia Sacramenti pœnitentiæ peccatoribus dispositis impendi.

Respondeo non rectè iniri comparationem inter Sacramentum pœnitentiæ & Sacramentum Extremæ Unctionis: disparitas enim toto cœlo intercedit. Etenim Sacramentum Extremæ Unctionis non exercetur per modum judicii, sed per modum solatii, quod maximè præstant orationes divinam misericordiam interpellantes,& cœlestis suavitatis lenimenta sacris orationibus aptissimè significata, à Patre misericordiarum & Deo totius consolationis impetrantes, ne infirmus morbi gravitate, vel tentationum mole oppressus fatiscat. At verò Sacramentum pœnitentiæ per modum judicii ministratur, in quo reus accusator sui corrigitur,punitur,absolvitur, vel ligatur. Patet autem nullam judicis ullius sententiam verbis precatoriis ferri; sed unis verbis indicativis, vel imperativis, quibus judicantis authoritas exprimitur, pronuntiatur. Alia ratio ex ipsa Sacramentorum institutione petita satis superque sufficeret, etiamsi mox allatâ ex intimis utriusque Sacramenti, ut ita dicam, visceribus desumptâ careremus. Cùm enim ex sacris litteris constet, formam Sacramenti pœnitentiæ his verbis indicari, *quæcumque*

cumque solveritis, &c. *& quorum remiseritis*, &c. Ecclesia divina institutione formata optime judicavit, quod sicut ex verbis Christi baptismum instituentis rectè dicimus in baptismo conferendo, *ego te baptizo*; ita ex eisdem non minùs perspicuis Veritatis verbis rectè colligi, in Sacramento pœnitentiæ hanc esse formam, *Ego te absolvo*. At verò ex eisdem sacris litteris, Jacobi cap. 5. tam luculenter expressis habemus, quod *oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus*; ideo consequens est ut forma Sacramenti Extremæ Unctionis precatoriâ formulâ exprimatur, & ita Ecclesia Catholica à Spiritu sancto continenter gubernata perpetuò existimavit.

De Ministro pœnitentiæ.

Tertia speculationis pars, quæ tradit solum Sacerdotem esse ministrum Sacramenti pœnitentiæ, ferè patet ex dictis de institutione & forma hujus Sacramenti, & definita fuit in Concilio Tridentino sess. 14. cap.6. his verbis: *Circa ministrum autem hujus Sacramenti declarat Sancta Synodus, falsas esse, & à veritate Evangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines, præter Episcopos & Sacerdotes, Clavium ministerium perniciosè extendunt; putantes verba illa Domini, Quæcumque alligaveritis super terram, erunt alligata & in cælo; & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo; &, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt, ad omnes Christi fideles*

deles indifferenter & promiscuè contra institutionem hujus Sacramenti ita fuisse dicta, ut quivis potestatem habeat remittendi peccata; publica quidem per correptionem, si correptus acquieverit; secreta vero per spontaneam confessionem cuicumque factam. Quod & canone 10. adjuncto anathemate repetit. Idque fuerat antea in Concilio Florentino definitum, & in omnibus antiquioribus tanquam indubium præsupponitur.

Convenientiam adducit S. Thomas quæst. 8. Supplementi, art. 1. Quia cùm solus Sacerdos ministerium habeat super corpus Christi naturale, illi soli etiam competit potestas in corpus Christi mysticum seu Fideles, qui sunt membra Christi & corpus Ecclesiæ integrant. Et potest confirmari, tum quia solis Sacerdotibus in persona Apostolorum concessa est peccatorum remittendorum potestas, atque authoritas judicialis, quæ in republica benè ordinata non omnibus communis, sed quibusdam debet esse eximia; & hi sanè in Republica Christiana Sacerdotes sunt, qui cùm ratione officii mediatores inter Deum & homines constituti sint, ad illos pro peccatis orare, pro peccatoribus sacrificium Deo offerre, eosque à peccatis mundare pertinet. Præsertim cùm Fideles hoc pœnitentiæ Sacramento ad sacram Eucharistiam sumendam apti idoneique reddantur, ad illos remissionem peccatorum Dei authoritate impendere spectat, quibus competit verum Christi corpus conficiendi ministrandique potestas. Tum quia summa semper religione in antiquissima Ecclesia jus ordinarii Sacerdotis conservatum fuit, ut ex veteribus illis Patrum decretis perspicuum est,

eſt, quibus cautum eſt, ne quis Epiſcopus aut Sacerdos in alterius Parochia aliquid gerere audeat ſine ejus authoritate qui illi præeſſet, aut niſi magna neceſſitas cogere videretur. Quod & ab Apoſtolo ad Titum 5. ſancitum eſt, cùm illi præcepit, ut in ſingulis civitatibus Sacerdotes conſtitueret, qui ſcilicet verbi & Sacramentorum cœleſti pabulo fidelem populum alerent atque educarent.

Denique hujus veritatis ſignum juxta Patres dedit Dominus, cùm Apoſtolis id negotii demandavit, ut Lazarum à mortuis excitatum à vinculis ſolverent, quibus conſtrictus erat: confeſſio enim in mortui Lazari reſurrectione præfigurata eſt, ut docet Magnus Gregorius lib. 22. Moral. cap. 9. *Mortuo Lazaro*, inquit, *qui magna mole premebatur, nequaquam dicitur, reviviſce, ſed veni foras: ex qua ſcilicet reſurrectione qua geſta eſt in illius corpore, ſignatur qualiter nos reſuſcitamur in corde; ut homo in peccato ſuo mortuus, & per molem malæ conſuetudinis jam ſepultus, quia intra conſcientiam ſuam abſconſus jacet per nequitiam, à ſeipſo foras exeat per confeſſionem.* Sicut autem per reſurrectionem Lazari confeſſio, ita per vinculorum ſolutionem Apoſtolis commiſſam abſolutio à peccatis ſignificatur. Unde Auguſtinus vel author libri de vera & falſa pœnitentia, ait ipſos Sacerdotes plus jam poſſe proficere, plus confitentibus parcere, quibus crimen remittunt. Quam ob cauſam Dominus Lazarum, quem jam ſuſcitaverat, obtulit diſcipulis ſolvendum, per hoc oſtendens poteſtatem ſolvendi Sacerdotibus eſſe conceſſam. Quod idem notat verus Auguſtinus ſermone 8. de verbis

verbis Domini. Quò etiam pertinet, quod iis qui à lepra in itinere curati sunt, præceperat ut Sacerdotibus se ostenderent, illorumque judidicium subirent; ad quod factum alludens Venerabilis Beda relatus à Magistro Sentent. in 4. dist. 17. ait: *Porrò gravioris lepræ immunditiam Sacerdoti pandamus, atque ad ejus arbitrium qualiter & quanto tempore jusserit, purificari curemus.*

Nec obest si opponas illud Jacobi 5. *Confitemini peccata vestra*; quæ verba Augustinus lib. 50. homil. hom. 12. de confessione sacramentali interpretatur. Illo autem Jacobi loco cuicumque peccata confitendi videtur libertas permissa. Unde author libri de vera & falsa pœnitentia, inter opera Augustini: *Tanta vis est confessionis*, inquit, *ut si deest Sacerdos, confiteatur laïco.* Et extra de furtis, cap. *Fures*, dicitur: *Fures si furando comprehensi vel vulnerati Presbytero vel Diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus.* Quod ex Triburiensi Concilio, atque ex Cypriano lib. 3. epist. 17. desumptum esse videtur.

Respondetur enim cum D. Thoma art. 8. ad 1. *quod Jacobus loquitur ex præsuppositione divinæ institutionis. Et quia divinitus institutio præcesserat de confessione Sacerdotibus facienda, per hoc quod eis potestatem remittendi peccata in Apostolis dedit, ut patet Joan. 20. ideo intelligendum est, quod Jacobus Sacerdotibus confessionem esse faciendam monuit.* Quare his verbis solùm B. Jacobus intendebat ipsos Sacerdotes non esse à sacramentalis confessionis lege immunes, & ideo confiteri alterutrum præcipit, non ut omnibus excipiendarum con-

fessionum

fessionum conferat facultatem, sed ut omnes sive Sacerdotes, sive Episcopos, sive ipsum Ecclesiæ Hierarcham confessionis declaret lege teneri. Unde quod Jacobus ait *alterutrum*, idem est, ut exponit Hugo, ac alter alteri, id est homo homini, supple potestatem habenti, ad significandum quod non sufficit hominem Deo confiteri. Cui interpretationi favet Origenes hom.2. in Leviticum.

Id verò quod ex authore libri de vera & falsa pœnitentia subjungitur, solùm significat posse quempiam interdum laïco vel Clerico non Sacerdoti peccata per modum commutationis & humilitatis exercendæ gratiâ, in articulo præsertim necessitatis, absente Sacerdote confiteri. Qui usus erat in primitiva Ecclesia familiaris, & nunc etiam in quibusdam sacrarum Virginum monasteriis viget, in quibus inferiores superioribus vel aliis spiritalioribus internum animi statum, passionum prædominantium impetus, imperfectionum quotidianarum radices, tentationum conflictus humiliter detegunt, ut citiùs sanentur, & tutiùs in via Dei sub aliorum regimine procedant. Sed tunc non est confessio sacramentalis, sed humiliatio salutaris, in qua eximiâ prudentiâ opus est, quæ sæpe deest mulieribus naturâ suâ plus justo curiosis, & imperii amantibus. Quare superiorissæ iis in locis, ubi mos ille servatur, nec peccata graviora inquirere, nec libertatem ulla prorsus ratione adigere, nec aliud quidpiam exigere quàm generalem interioris domûs notitiam debent, ut infirmas suscipiant, consolentur pusillanimes, excitent tepidas, ferventiores moderentur. Cætera Sacerdotibus

&

& Confessariis omninò relinquant. Quia scriptum est : *Altiora te ne quæsieris*. Et juxta tritum adagium : *Ne sutor ultra crepidam*. Nec Mulier fortis in Proverbiis Salomonis cap. 31. commendatur, quòd conscientias direxerit, vel quòd sibi hoc ultro sumpserit, ut internis morbis medeatur ; sed quia *quæsivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum. Et de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis. Manum suam misit ad fortia ; & digiti ejus apprehenderunt fusum*. Apostolus etiam mulieribus in Ecclesia, idest de rebus Ecclesiasticis & in Ecclesia celebrandis silentium arctissimum imposuit.

Ad caput *Fures*, dicendum, optimè observasse P. Nicolaï locum esse mendosum, atque ita legendum esse, *si comprehensi & vulnerati, Deoque & Sacerdoti confessi, &c.* ut ex tomo 3. Conciliorum, parte 1. perspicuum est. Et quanvis ita legeretur ut objectum est, exponi deberet locus ille non de confessione sacramentali apud solos Sacerdotes habenda, sed de confessione publica & reconciliativa, in primitiva Ecclesia frequentari solita, ut sensus sit, posse Diaconum absente Sacerdote ei peccatori publico, putà furi comprehenso, communionem Eucharisticam ministrare, qui peccatum suum publicum publica detestatione confessus fuisset. Et ita interpretandus venit S.Cyprianus, qui revera loquitur de infirmis in pœnitentia publica constitutis, animamque fermè agentibus, quorum publicè reconciliandorum provinciam Sacerdotibus, & ob penuriam ministrorum absentibus

tibus, vel non existentibus Sacerdotibus, Diaconis Episcopus demandabat.

Opponés rursus: Si Sacerdotes ex vi potestatis in ordinatione per impressionem characteris susceptæ essent ministri Sacramenti pœnitentiæ, & possent à peccatis absolvere, non indigerent ad eam exercendam nec Parochi licentia, nec Episcopi approbatione. Atqui utrumque sacris Canonibus & Conciliis repugnat: primum quidem, tum quia in celebri decretali Innocentii III. in magno Concilio Lateranensi edita, cap. 21. expresse præcipitur: *Omnis utriusque sexus fidelis postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno proprio Sacerdoti. ::: Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit justa de causa sua confiteri peccata, licentiam priùs postulet & obtineat à proprio Sacerdote, cùm aliter ille ipsum non possit solvere vel ligare.* Tum quia sicut Episcopus se habet ad diœcesim suam, ita Sacerdos ad suam parochiam: non licet autem uni Episcopo sine licentia alterius Episcopale officium exercere in ejus diœcesi, secundùm sacra canonum statuta, ut legere est in decretis, causa 26. ubi ex Arausicano Concilio 1. dicitur: *Si quis Episcoporum in aliena civitatis territorio Ecclesiam ædificare disponit, non præsumat dedicationem facere, quæ illius est in cujus territorio Ecclesia assurgit.* Et causa 9. quæst. 2. can. 3. *Nullus Episcoporum alterius adeat civitatem super cujusquam dispositione, nisi vocatus ab eo cujus juris esse dignoscitur; aut quidquam ibi disponat, vel ordinet, si sui gradus honore*

potiri

potiri voluerit. Et cap. *Nullum*, ex Concilio Antiocheno cap. 13. sic legitur: *Quod si nullo invitante inordinatè superveniat, & quoslibet actus illi Ecclesiæ competentes, qui ad se minimè pertinent, usurpare tentaverit, vacua quidem & inania erunt omnia quæ gesserit: ipse verò hujus indisciplinati ausus & irrationabilis cœpti dignas causas excipiat, tanquam depositus à Sancta Synodo, & propter hujusmodi præsumptionem jam prædamnatus*. Secundum verò, quia ad validè absolvendum requiri jurisdictionem ab Episcopo approbante concessam, nemo Catholicus inficiatur.

Respondeo ad ritè valideque absolvendum præter potestatem Ordinis è manibus Episcopi in ordinatione receptam, desiderari etiam potestatem jurisdictionis, quam ordinariam habet Parochus in sua Parochia, Episcopus in sua Diœcesi, summus Pontifex in universo orbe Christiano. Unde Tridentinum sess. 14. cap. 7. sic habet: *Quoniam natura & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos tantùm feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse hæc Synodus confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse, quam Sacerdos in eum profert in quem non habet ordinariam aut subdelegatam potestatem*. Quam rationem priùs tradiderat S. Thomas quæst. 8. art. 4. Supplementi: *Oportet*, inquit, *quod ille qui dispensator hujus Sacramenti constituitur sit talis qui possit impetrare aliquid agendum: imperium autem non competit alicui in alium, nisi qui habet super eum jurisdictionem*. Ex quo infert ad 3. *Quod electio discreti Sacerdotis non est nobis commissa ut ex nostro arbitrio fa-*

cienda, sed de licentia superioris, si fortè proprius Sacerdos esset minùs idoneus ad apponendum peccatis salutare remedium. Et ad 5. *Quod in illis casibus, in quibus probabiliter timet pœnitens periculum sibi vel Sacerdoti ex confessione quam ei faceret, debet recurrere ad superiorem, vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi. Quod si licentiam habere non possit, idem est judicium quod de illo, qui non habet copiam Sacerdotis.* Observat etiam S. Doctor ad 6. debere esse Parochum admodum facilem in ejusmodi licentiis alteri confitendi concedendis: *Peccaret Sacerdotes*, inquit, *si non esset facilis ad præbendam licentiam alteri confitendi; quia multi sunt adeo infirmi, quod potius sine confessione morerentur, quàm tali Sacerdoti confiterentur. Vnde illi qui sunt nimis solliciti, ut conscientias subditorum per confessionem sciant, multis laqueum damnationis injiciunt, & per consequens sibi ipsis.*

Sed ad pleniorem eorum intellectum advertendum est, quod licèt ante sacrum Concilium Tridentinum de jure vel consuetudine probata Sacerdotes Parochiarum rectores possent alios Sacerdotes suorum inferiorum confessionibus audiendis sufficere, & in propria Parochia approbare; facultatem tamen illam cuicumque & quavis ratione olim assertam sancta Synodus abrogavit sess. 23. de reformatione, cap. 15. *Quanvis Presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiant; decernit tamen S. Synodus nullum (etiam Regularem) posse confessiones sæcularium (etiam Sacerdotum) audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen*

examen, si illis videbitur necessarium, aut aliàs idoneus judicetur, approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegiis & consuetudine quacumque, etiam immemoriali, non obstantibus. Supposita ergo Episcopi approbatione potest Sacerdos sive sæcularis, sive Regularis pœnitentem invito Parocho absolvere, quia tunc à principaliori Rectore animarum jurisdictionem obtinet: unde sicut Episcopus potest confessionem ejus, qui est de aliqua suæ diœcesis Parochia, invito Parocho audire, ita & alteri Sacerdoti ejusdem audiendæ facultatem impertiri valet: tum quia ut arguit D. Thomas art. 5. quidquid potest inferior, potest superior, ut vulgare axioma fert, dicente Boëtio lib. 5. de consol. prosa 4. *Superior vis amplectitur inferiorem; inferior verò ad superiorem nullo modo assurgit.* Si ergo Sacerdos Parochus potest suo Parochiano dare licentiam ut alteri confiteatur, multò fortiùs superior Prælatus id potest. Tum quia potestatem quam habet Sacerdos in populum, eam totam ab Episcopo habet: Ergo si ex illa potestate valet confessiones audire & confessos absolvere, eadem id ratione alius poterit, cui Episcopus facultatem concesserit. Nec propterea Parocho damnum vel detrimentum creatur, quia ut sapienter ait S. Thomas art. 5. ad 1. *Præjudicium non fit alicui, nisi ei subtrahatur quod est in favorem ejus indultum: jurisdictionis autem potestas non est commissa alicui homini in favorem suum, sed in utilitatem plebis & honorem Dei. Et ideo si superioribus Prælatis expedire videatur ad salutem plebis & honorem Dei promovendum, quod aliis quæ sunt jurisdictionis committant, in nullo fit*

præjudicium inferioribus Prælatis, nisi illis qui quærunt quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi; & qui gregi præsunt, non ut eum pascant, sed ut ab eo pascantur. Quam doctrinam gloriæ Dei casti sectatores præ oculis habere debent.

Nec obest quod divino mandato Rectoribus animarum præceptum est Proverb. 27. *ut diligenter vultum pecoris sui agnoscant*; hoc est, ut ibi Beda interpretatur, ut diligentem adhibeant iis curam, quibus ipsos præesse contigerit, agnoscendo animos actúsque singulorum, & quidquid in eis vitii sordidantis invenerint castigando. Quod impediri videtur, si alius quispiam ad audiendas confessiones admittatur. Non obest, inquam, quia ut rectè ait S. Doctor ad 2. *Rector Ecclesiæ debet vultum pecoris sui*, id est statum animarum sibi subditarum, *agnoscere dupliciter: uno modo per solicitam exterioris conversationis considerationem, quia invigilare debet super gregem sibi commissum; & in hac cognitione non oportet quod credat subdito, sed certitudinem facti in quantum potest inquirat: alio modo per confessionis manifestationem; & quantum ad hanc cognitionem non potest majorem certitudinem accipere, quàm ut subdito credat, quia hoc est ad subveniendum conscientiæ ipsius; unde in foro confessionis creditur homini & pro se, & contra se, non autem in foro exterioris judicii. Et ideo ad hanc cognitionem sufficit quod credat subdito dicenti se alteri absolvere valenti fuisse confessum. Et sic patet quod talis cognitio pecoris per privilegium alteri indultum de confessione audienda, non impeditur.*

Instabis: Illud non debent ab Episcopis Sacerdotes

cerdotes de novo accipere, quod in ordinatione sua per manuum impositionem receperunt. Atqui jurisdictionem audiendi confessiones Episcopi Sacerdotibus contulerunt, cùm eis manus imponentes dixerunt: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis retenta sunt.* Ergo non indigent nova Episcopi approbantis & jurisdictionem impertientis facultate.

Respondeo propter hoc argumentum graves Theologos, Armacanum, Cajetanum, Navarrum, Petrum Ledesmam, & Vasquem existimare, Sacerdotem ex vi suæ ordinationis totam jurisdictionem, & completam à peccatis absolvendi facultatem ab Episcopo manus imponente recepisse; illam tamen ab Ecclesia ligari & arctari, ut propriorum Sacerdotum jura salva consistant: unde nequit sive licitè, sive validè facultas illa in actum exire, propter Ecclesiæ id non permittentis & subditos denegantis prohibitionem. Verùm cùm sacrum Concilium declaret, illam absolutionem esse nullius momenti, id est nedum illicitam, sed etiam invalidam, quam Sacerdos in eum profert in quem ordinariam vel subdelegatam non habet jurisdictionem, argumento satis manifesto est, Sacerdotes jurisdictionem ex vi ordinationis minimè recepisse. Quanvis ad eorum Doctorum, quos aliqui in ferendis censuris liberales variè & plus justo notant, defensionem dici posset, ideo absolutionem illam esse nullius momenti, quia fit transgressione præcepti sacrilega, subindéque nulla: quia hæc est summè observanda differentia inter Sacramenta imprimentia characterem, & illa quæ gratiam

forùm Sacramentalem producunt, quod priora, modò adsit forma, materia, & intentio faciendi quod facit Ecclesia, semper valida sunt, nec ullo possunt ministrantium, vel suscipientium quamlibet sacrilego obice impediri. Sic Episcopus titularis, vel alterius Diœcesis validè confirmat, validè ordinat sibi etiam non subjectos, & proprio etiam Episcopo reclamante, quamvis hoc nefario ausu in grande incidat scelus, & variis pœnis juxta Sacros Canones obnoxius maneat. At verò Sacramenta unam gratiam sanctificantem & Sacramentalem efficientia eo ipso nullius momenti sunt, quo sunt illicita, quia cum illicitè ministrantur vel recipiuntur, gratiam non efficiunt; unde nullum sortiuntur effectum, sed potiùs ob recipientium vel conferentium malitiam scelera augent, & mortem inferunt. Quamvis, inquam, ad eorum Doctorum apologiam id satis probabiliter dici possit, veritas tamen est, jurisdictionem à potestate ordinis esse distinctam. Unde quando Episcopus Sacerdoti in Sacra ordinatione dat potestatem remittendi peccata, non propterea dat illi jurisdictionem, quia subditos non designat, in quos talem authoritatem exerceat: est autem jurisdictio subditorum designatio in quos Sacerdos spiritale imperium exerceat, unde se habet sicut approximatio causæ ad effectum: potest ignis, v.g. lignum comburere, illud tamen non comburet, nisi fiat indistans: ita potest Sacerdos peccata remittere, sed exigitur subditorum designatio, & deputatio, quibus potestas illa applicetur.

Urgebis: Summus Pontifex potest quemcumque orbis Sacerdotem in Confessarium eligere,

eligere, & quivis Episcopus quemlibet suæ Diœceseos Sacerdotem: atqui illi Sacerdotes non habent jurisdictionem distinctam à potestate in sua ordinatione recepta; neque enim jurisdictionem in se Papa vel Episcopi dare possunt, qui in se nullam habent, & nemo dat quod non habet: Ergo potestas jurisdictionis non est à potestate Ordinis sejuncta. Cujus etiam signum est, quod quilibet Sacerdos, etiam hæreticus, præcisus, degradatus, & nominatim excommunicatus, potest quemcunque in articulo mortis constitutum confitentem audire, & confessum absolvere.

Respondeo confessorem Summi Pontificis & aliorum Episcoporum habere jurisdictionem super ipsos, quidquid subdubitans dicat doctissimus Cajetanus quæst. unica de ministro Pœnitentiæ. Cùm enim Sacramentum pœnitentiæ sit judiciale, necesse omninò est ministrum illius judicem esse: judex autem sine jurisdictione nec quidem intelligi potest. Quare sicut Summus Pontifex saltem in casu hæresis notoriæ subditur Ecclesiæ in foro exteriori, sic per quodlibet peccatum mortale eidem in foro interiori subjicitur; unde coram Sacerdote comparere, se apud illum humiliter accusare, illiusque judicium & impositam pœnitentiam subire jure divino, quod sub dispensationem Ecclesiæ non cadit, obligatur. A quo autem Confessarius tunc jurisdictionem accipiat, variant Authores: alii à tota Ecclesia variis in Conciliis congregata, & Pontificum oraculis in jure loquuta; unde ait D. Thomas in Supplem. quæst. 9. art. 4. ad 4. *Prælatis concessum est à jure, quod possint sibi eligere proprios Sa-*

cerdotes Confessores, qui quantùm ad hoc sunt eis superiores: sicut etiam unus medicus ab alio curatur, non in quantum medicus, sed inquantum infirmus. D. Bonaventura & Cardinalis Turrecremata docent, Summum Pontificem eligendo Confessorem eidem conferre sui absolvendi facultatem, quam tamen ipse exercere non potest; sicut Diaconus in Episcopum electus & confirmatus absolutionem à peccatis aliis demandare potest, cùm tamen ipse peccatores absolvere non queat. Et quanvis Episcopus directè in se jurisdictionem non habeat, potest tamen eam alteri impertire: sicut licèt nullus possit suus esse superior, suum tamen superiorem legitimè & canonicè eligere potest; quia ad hoc sufficit quod possit seipsum alteri supponere, quod nemo non potest. Paludanus, Capreolus, & Melchior Canus sentiunt, jurisdictionem quâ Sacerdos à Summo Pontifice electus eum ipsum absolvit, à Christo summo & æterno Sacerdote proficisci; quia cùm ex una parte Deus Ecclesiæ Pastori in necessariis non defuerit, ex alia verò Papa nec sui pastor, nec judex sit, providit Christus ut Sacerdos ab eo electus totam jurisdictionem necessariam jure divino habeat, sicut & eodem jure in articulo mortis constitutos ab omnibus sceleribus quilibet Sacerdos absolvit, & venialia justorum peccata remittit, & semel ritè confessa iterum exposita condonat.

Ad id quod de articulo mortis dicitur, respondeo certum esse, in articulo mortis posse quemvis Sacerdotem quemcunque peccatorem à quovis peccato quàmlibet gravi & reservato absolvere, ut sacrum Tridentinum Concilium

Concilium sess. 14. cap. 7. his verbis declarat: *Verumtamen piè admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.* A quo autem hanc Sacerdos jurisdictionem obtineat, existimant Durandus, Paludanus, Capreolus, quorum doctrinam probabilissimam censet Canus, quemlibet Sacerdotem in mortis articulo habere authoritatem absolvendi jure divino; quia cùm Dei provida gubernatio in necessariis non deficiat, quemadmodum providit ut in articulo mortis quicumque posset licitè baptizare, non obstante quacumque Ecclesiastica censura & prohibitione: ita statuit ut in eodem articulo pœnitentiæ Sacramentum non minùs lapsis, quàm nondum regeneratis baptisma, necessarium quilibet Sacerdos ministraret. Et sanè quod universa tenet semperque tenuit Ecclesia, nec à Pontificibus aut Conciliis tempore aliquo post Apostolos definitum invenitur, traditione Christi & Discipulorum ejus, teste Augustino lib. 4. de bapt. cont. Donastitas, cap. 24. rectissimè creditur constitutum. Atqui quod quilibet Sacerdos in extremo mortis impendentis articulo quemlibet possit à quovis sive peccati, sive excommunicationis vinculo absolvere, semper in Ecclesia retentum est, semper creditum, semper observatum, nec invenitur nova aliqua Prælatorum constitutione sancitum: Ergo à Christo & Apostolis mos ille profectus est & inviolabiliter institutus.

Alii volunt, Sacerdotem quemcunque in illo

articulo tantæ necessitatis ab Ecclesia authoritatem & jurisdictionem habere; quia nulli filiorum in tanto periculo deesse pia Mater vult: & cùm necessitas non habeat legem, non est existimanda amantissima Mater legem quâ præcisos amovet à Sacramentorum ministerio, ad extremum necessitatis articulum extendere voluisse. Maximè quia odia restringi, favores convenit ampliari; tum præsertim cùm id Dei honos populique fidelis spiritalia cummoda postulant. At quod Sacerdos in urgenti mortis imminentis necessitate quemcunque possit absolvere, gratia est & favor populi Christiani. Ergo ad omnem omninò Sacerdotem favor ille ampliandus & sine restrictione ulla est dilatandus. Quod autem excommunicati, penitusque præcisi à Sacramentorum ministerio arceantur, in odium scelerum ipsorum est, & peccatorum eorum pœna; unde in aliorum fidelium emolumentum, non in præcisorum favorem pœnam illam legum interpretatione mollire, non verò exasperare decentissimum est.

Ex omnibus hactenus dictis patet, posse sibi Prælatos Ecclesiasticos quosdam casus reservare. Nām cùm jurisdictio ab eis tota pendeat, tota proficiscatur, eam possunt, prout in Domino expedire judicaverint, limitare. Hinc Tridentinum sessione 14. sæpè laudatâ, cap.7. ait: *Magnoperè ad Christiani populi disciplinam pertinere Sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam & graviora crimina non à quibusvis, sed à summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur. Vnde meritò Pontifices pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari*

liari judicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quin Episcopis omnibus in sua cuique diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem, id liceat pro illis in subditos tradità super reliquos inferiores Sacerdotes authoritate, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem consonum est divinæ authoritati, non tantùm in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere. Et can. 11. *Si quis dixerit Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere quominus Sacerdos à reservatis verè absolvat, anathema sit.*

De Sigillo Confessionis.

Tertia pars speculationis, quæ asserit ministrũ confessionis ad sigillum seu secretum omni jure teneri, facilis est probatu. In primis ad secretum tenetur Sacerdos jure naturæ, quidquid dicat P. Vasques: tum quia jure naturali secretum non prodere tenemur; si enim commissum nobis violare depositum sacrilegii damnant omnia gentium jura, quantò magis secretum peccatorum sibi creditum violare nefarium & proditorium censendum est? Tum quia jure naturali alienæ famæ consulere jubemur, & multò magis alium infamare prohibemur; revelari autem aliena peccata in confessione audita sine famæ violatione non possunt. Tum quia mentiri est contra jus naturæ: qui autem revelat confessionem, mentitur; revelans enim significat se scire ut hominem, quod non

nisi ut Deus, id est vices Dei agens cognovit. Tum quia qui revelat confessionem, alteri facit quod sibi fieri nollet; unde principium & præceptū jure naturali omnibus obvium trāsgreditur.

Jure etiam humano id vetitum est, ut patet ex canone *Sacerdos*, dist. 5. de pœnit. & in capite *Omnis utriusque sexus*, ubi dicitur: *Caveat autem omninò Sacerdos, ne verbo aut signo aliquatenus prodat peccatorem. Sed si prudentiori consilio indiget, illud absque expressione personæ cautè requirat; quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solùm à Sacerdotali officio deponendùm decernimus, verùm etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam, in arctum Monasterium detrudendum.* Unde Catechismus Romanus part. 2. num. 75. explicans quantùm confessa revelare peccata strictissimè cautum sit, sic ait: *Sed quoniam nemo est, qui non vehementer cupiat, scelera & turpitudinem suam occultari, monendi sunt fideles, nihil esse quod timeant, ne ea quæ ipsi confessione patefecerint, à Sacerdote ulli unquam indicentur, neve aliquod ex ea periculi genus sibi ullo tempore creari possit. Sacra enim sanctiones gravissimè in eos Sacerdotes animadverti voluerunt, qui peccata omnia quæ aliquis eis confessus fuerit, perpetuo & religioso silentio compressa non tenuerint. Quare in Concilio Lateranensi magno ita legimus: Caveat omninò Sacerdos, ne verbo, vel signo, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem.*

Denique jure divino sigillum illud constat. Tum quia Sacramentum istud divinitus institutum significat deleta esse peccata, & oblivioni

à Deo tradita, secundùm illud Ezechielis 18: *Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Unde cùm is qui revelat, ita se gerat ac si peccata confessa non essent deleta, nec oblivioni tradita, manifestè divinæ institutioni contradicit, ac proinde præceptum divinum violat. Tum quia præcipiens finem, præcipit etiam media quibus finis ille fortiter & suaviter obtinetur: Ergo ex præcepto divino imperante confessionem, imperata intelligitur sigilli confessionis inviolabilis observantia, sine qua præceptum de confessione exequutioni mandari minimè posset, sed potiùs ab eo observando homines deterrerentur, ac proinde sigillum Christus præcepit, ut esset quoddam levamen oneris confessionis. Unde præceptum illud est negativum, semper & pro semper obligans, in quo nulla dispensatio quovis imaginabili prætextu locum habere potest.

Unde nec specie boni communis servandi vel augendi, vel hæresis impediendæ, vel propriæ vitæ defendendæ unquam vel usquam, directè vel indirectè peccata in confessione audita revelare licet. Quia nullum est bonum commune non solùm anteponendum, sed nequidem cum observatione sigilli comparandum: nullum etiam bono communi detrimentum majus creabitur, quàm si confessio exosa, invisa, & intolerabilis reddatur, illique odium & invidia secretorum revelatione conflètur. Non vetat tamen religiosa sigilli custodia actiones de se indifferentes, & ex aliis motivis communiter fieri solitas, ob grave periculum præcavendum prætermittere. V. g. licitè potest Sacerdos

cerdos à ſacro faciendo abſtinere, ne vinum quod ex confeſſione toxico imbutum novit, exſorbeat: poteſt hominem colloquiis, vel aliis honeſtis artibus ſecum retinere, ne in hoſtes, quorum ex confeſſione paratas inſidias pernovit, incidat. Tunc enim nulla fit ſecreto, vel pœnitenti confeſſo injuria.

Hinc etiam inferunt Doctores, non licere uti ſcientia in confeſſione accepta, vel ad regimen, vel ad aliquem ab officio arcendum, vel ad indignum non promovendum; quia magna inde Sacramento pœnitentiæ crearetur invidia, & onus confeſſionis grave nimis redderetur: licet tamen officia externi regiminis, ad quæ alioquin tenetur Prælatus, accuratiùs & cautiùs obire, putà licet Rectori horis indebitis fores Eccleſiæ occludere, ne turpibus colloquiis, quæ ſcit ex confeſſione novit, pateat: poteſt etiam vitia illa exaggerare, quæ ex confeſſionibus perviderit eſſe communiora; tunc enim nec onerosa efficitur confeſſio, nec ullius privatum ſcelus indigitatur. Qua etiam ratione D. Thomas quæſt. 11. art. 1. ad 4. docet, poſſe aliquem ei denegare ſuffragium, quem ex confeſſione novit prælatione indignum; quia ex multis aliis cauſis redditur quis indignus prælationis officio, putà ex defectu ſcientiæ, ætatis; & aliorum hujuſmodi. Unde poteſt Confeſſarius ex confeſſione in regimine cautior, prudentior, & diligentior eſſe; ſi tamen hoc non ſit pœnitenti ullatenus incommodum, nec habeat vim occultæ reprehenſionis culparum. Sed in his magna prudentia opus eſt, ſemperque habendum præ oculis, illa omnia cavenda eſſe, quibus confeſſio invifa vel gravis efficitur, debetque om-

nes

nis omninò occasio funditus tolli, unde possit pœnitens vel conqueri, vel diffidere, vel suspicari, vel ab integritate & candore in confessione tantopere necessario alienari. Unde nec defectus naturales, nec imperfectiones personales, nec facinoris conscios aut consortes, nec aliud quidpiam sine expressa & liberrima pœnitentis licentia ullatenus sive directè, sive indirectè, sive durante vita, sive post mortem, sive mortale, sive veniale, uno verbo nunquam & nunsquam retegere citra grandem injustitiam, tetram infidelitatem, & nefarium sacrilegium, neque Sacerdoti, nec alteri cuivis confessionem ex industria, vel casu auscultanti licet. Sed ad quæcumque interrogata à quovis facta respondere debet, imò & jurare potest Confessarius se nescire, seque officio suo, prout Dominus dedit, perfunctum esse. Nec debet patratis vel impendentibus malis aliter quàm hortamentis, imperiis, absolutionis denegatione, vel pœnitentis habitâ licentiâ subvenire.

Observent ergo diligenter Confessarii, ne in dubiis suis proponendis aliquid dicant, unde personæ aliquæ per discursum tandem dignosci possint. Unde cum magna cautela hi sermones sunt frequentandi, Tale peccatum viget in tali Ecclesia; si omnibus pensatis ad notitiam vel rationabilem suspicionem alicujus personæ viri ingeniosi devenire possint. Porrò quàm sit imprudens & temerarius eorum jocus, qui de peccatis in confessione auditis etiam citra periculum infamiæ vel pœnitentium verecundiæ, nugandi vel ridicula jactandi occasionem nanciscuntur, nemo pius non videt. Caveant etiam pœnitentes ne dicta à Sacerdote

propalent

propalent, quando id Sacramenti reverentia, Confessarii honor, aut alia id genus vetant, quæ secreto naturali celare tenentur. Possunt tamen & debent confessarium vel ad hæresim inducentem, vel sollicitantem ad turpia Superioribus revelare, ut ex Pontificiis diplomatis liquet. Monet etiam S.Carolus part.2. Instruct. cap.20. ne Sacerdos quavis necessitate coactus cum ipso pœnitente de peccatis in confessione auditis extra confessionem loquatur, nisi præhabita ipsius venia, quæ liberè & sponte concedatur. Unde si peccatum usqueadeò esset occultum, ut non nisi ex prævia confessione constaret, nihil extra confessionem præstare tenetur, quàm ferventi oratione peccatorem Deo commendare; & si ad sacram communionem se præsentem sistat, nullo eam pacto ei negare potest. Hac de causa secretum confessionis appellatur sigillum, per metaphoram à similitudine litterarum, quæ obsignari sigillo solent, ut quod in illis continetur, sacrum & inviolatum remaneat, nec aperiri à quopiam possit.

Hu[illegible]

Varia quæ observentur dignissima corollaria derivantur.

Vbi etiam de virtute & effectibus pœnitentiæ disseritur.

Ex dictis in decursu hujus capitis quædam sponte sua fluunt consectaria ad hujus materiei claritatem & complementum penitus necessaria.

Corollarium I.

Actus pœnitentis à virtute speciali proficiscuntur.

Sequitur enim primò, actus interiores pœnitentis, qui materiæ hujus Sacramenti rationem habent, à virtute pœnitentis procedere, imò nisi ab ea proficiscantur, parùm admodum prodesse. Ad cujus evidentiam sciendum, pœnitentiam esse virtutem. Tum quia de actibus pœnitentiæ est præceptum legislatoris, eisque respondet promissum præmium. Matth. 4. *Pœnitentiam agite.* Lucæ 6. *Beati qui fletis, quoniam ridebitis.* Lex autem de iis tantùm actionibus præcipit, quæ cum virtute suscipiuntur; ut enim 2. Ethic. Philosophus dixit: *Legislator cives intendit facere virtuosos. Legumlatores,*

tores, inquit, *assuefaciendo cives faciunt bonos; & hac porrò est uniuscujusque Legumlatoris voluntas.* Tum quia facilitas de peccato dolendi est habitus electivus, secundùm rectam rationem in mediocritate consistens; recta namque ratio dictat ut dolor de peccatis eo fine modoque fiat, quo debet: dolere ergo de peccato quando, quomodo, & quatenus oportet, virtutis est. Interdum enim evenit, ut ex admissis sceleribus minorem quàm par est dolorem capiamus; & rursus alii ita se animi mœrori & ægritudini dedunt, ut de salute etiam prorsus desperent: qualis sine dubio Caïn fuit, dum Genes. 4. dixit: *Major est iniquitas, quàm ut veniam merear*; & qualis etiam Judas fuit, qui nimiâ & desperatâ pœnitentiâ ductus suspendio vitam & salutem amisit. Ut igitur modum in dolore teneamus, ea virtute egemus, quam pœnitentiam dicimus. Et quanvis sit contra rationem virtutis quod aliquis præsenti turpi facto sordeat, de quo eum verecundari oporteat; non est tamen contra perfectionem virtutis, ut ait S.Thomas 3.p. q. 85. art. 1. ad 2. quod aliquis turpia priùs facta admiserit, de quibus eum pœnitere oporteat, *cùm ex vitioso fiat aliquis virtuosus.* Fateor tamen pœnitentiam non esse virtutem absolutè, sed ex suppositione peccati necessariam; unde non nisi eo modo quo medicina appetitur, desiderabilis est, quanvis etiam dici possit pœnitentiam ante peccatum elicere posse actum ex parte subjecti absolutum, ex parte tamen objecti conditionatum, eligendo nimirum de peccato, si committatur, moderatè affligi. Et licèt in hoc patiatur voluntas dolorem & tristitiam,

ſtitiam, delectationem tamen virtutis experitur, ab habitu facilitatem, & promptitudinem invehente proficiſcentem: unde & beatitudo lugentibus promittitur, Matth. 5. & Author libri de vera & falſa pœnit. apud Auguſtinum ait: *Semper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat.*

Dices, ideo verecundia ſecundum S. Thomam 2.2. quæſt. 144. art. 1. non eſt virtus, quia eſt paſſio habens immutationem corpoream, quæ ex turpi facto apprehenſo proficiſcitur. Sed pœnitentia eſt dolor de turpi facto, qui ſenſibus etiam percipitur, & in lacrymas funditur: Ergo pœnitentia non eſt virtus.

Reſpondeo pœnitentiam non eſſe virtutem ut eſt paſſio & dolor ſenſibilis, ſed prout eſt electio voluntatis, unde etiam dolor ſenſibilis promanat. Adde quod verecundia non eſt tam de turpi facto, quàm de ignominia ex illo ſequuta; unde eſt triſtitia proveniens ex fantaſia & imaginatione confuſionis: pœnitentia autem eſt voluntarius de peccato dolor, quo pœnitens de crimine ut eſt offenſa Dei torquetur, & ita eum errati piget, ut animum voluntariâ caſtigatione maceret, confirmetque ſubinde ad rectiùs vivendum.

Sciendum rurſus, pœnitentiam eſſe ſpecialem virtutem, quia cùm ſecundùm ſpecies actuum diſtinguantur ſpecies habituum, ubi occurrit ſpecialis actus laudabilis, ibi neceſſe eſt ponere ſpecialem habitum virtutis. Manifeſtum eſt autem, inquit D. Thomas 3. p. quæſt. 85. art. 3. quod in pœnitentia invenitur ſpecialis ratio actus laudabilis, ſcilicet operari ad deſtructionem actus præteriti, inquantum eſt offenſa Dei; quod non pertinet ad rationem

alterius

alterius virtutis : ergo pœnitentia est virtus specialis. Quare licèt quælibet virtus sicut amat proprii objecti honestatem, ita odium peccati suo objecto oppositi elicere nata sit; nulla tamen rationem injuriæ Deo per quodvis peccatum intentatæ ex propria ratione sarcit; unde hæc ratio à virtute speciali, quam pœnitentiam nominamus, attingitur. Cui etiam speciales difficultates, quod specialis virtutis signum est, evincere incumbit, dum ea nimirum fugit quæ carni & sanguini pergrata, ea assumit quæ ipsi molesta sunt.

Quod ut clariùs percipiatur & unà profundiùs penetretur, considerandum est, varias esse in peccato lethali rationes diligenti accuratione distinguendas. Primùm enim peccatum mortiferum est quoddam malum morale honesto ut sic repugnans; & quia ab eodem principio amor boni & oppositi mali odium proficiscuntur, ideo dolor & odium peccati sub ratione mali moralis spectati à sola voluntate procedit; supposità tamen eà D. Thomæ sententià, quam in materia de virtutibus stabilivimus, voluntatem ad prosequutionem boni ut sic satis esse naturâ comparatam, satis vi sua instructam, nec habitus ullius additamento egere. Secundò peccatum est malum divinum divinæ bonitati adversum, divinam amicitiam dissolvens, rationem ultimi finis affectivè à Deo submovens, illamque in vilissimam creaturam nefandâ perversitate transferens; & sub hac ratione peccatum odit charitas, illudque quantùm Deum diligit, tantùm detestatur. Tertiò peccatum est malum ipsius hominis, quem bono rationis nudat, jure ad beatitudinem

nem ſpoliat, omnique virtutum infuſarum & cœleſtium donorum ſuppellectile privat, & ſic peccatum odio habet vel voluntas in amorem ſui ſatis ſua ſponte propenſa, vel charitas proximi, quæ benè ordinata incipit à ſeipſa, vel certè ſpes bonum divinum & æternam beatitudinem amore concupiſcentiæ amans, æternam proinde miſeriam & peccatum hujuſmodi miſeriæ cauſam germanam deteſtata. Quartò peccatum eſt aliquod ſpeciale malum alicujus virtutis honeſtati repugnans; putà ebrietas honeſtatem temperantiæ, adulterium honeſtatem caſtitatis, furtum honeſtatem juſtitiæ extinguit: ſub hac ergo ratione ſingulari ſpectatum peccatum quælibet virtus odit, & fugit, ſive præſens, ſive præteritum, ſive futurum. Denique peccatum eſt injuria Deo non ſolùm quà ſummo bono, ſed etiam quà ſupremo Domino & Legiſlatori illata, quæ ab homine pro virili ſarcienda eſt & reparanda: & ſub hac ratione peccatum immediatè reſpicit pœnitentia, quæ tamen ab aliis virtutibus, ab omnium maximè regina charitate imperari poteſt: ſed illos actus elicere quibus Deo ſatisfit, ſeſeque opponentes difficultates vincere ad ſpecialem pœnitentiæ virtutem pertinet, quæ proinde ſingularis virtus cenſenda eſt, tametſi ad objecta omnium virtutum ſe extendat, quatenus omne peccatum, ſed motivo tamen proprio deteſtatur.

Dices: Virtus Theologica non conſiſtit in medio, id eſt non verſatur inter duo exceſsûs & defectûs extrema: Atqui pœnitentia nullum pati poteſt in peccati dolore exceſſum; etenim quo magis Deum diligimus, eo ampliùs

pliùs Dei offensam detestamur, quo fit ut quemadmodum S. Bernardo teste modus diligendi Deum est ipsum sine modo diligere, ita detestationi peccati nullus modus definiatur; subindeque contritio, qui est præcipuus pœnitentiæ actus, vehementissimum animi dolorem conjunctum habet, ut superiùs dictum fuit: ut enim maximè diligendus est Deus, ita quæ nos à Deo alienant, maximè detestari debemus; quia sicut ille summum bonum est inter omnia quæ diligenda sunt, ita peccatum summum est malum inter omnia quæ odisse homines debent. Ergo pœnitentia non specialis virtus est, sed ad Theologicas reducitur, & ad charitatem præcipuè spectat: unde eodem loquendi modo charitatis & contritionis modus, & magnitudo sacris in litteris significantur: nam sicut Deum ex toto corde diligere præcipimur, ita ad eum toto corde converti mandamur.

Respondeo, quod licèt non possit esse vitiosus de peccato ut opponitur amicitiæ divinæ dolor, de peccato tamen ut est offensa Dei satisfactione pœnitentis resarcienda dolor nimius contingere potest; talis enim potest esse tristitia quæ inducat in desperationem, ut Caïn & apostatæ Judæ exemplis suprà relatis claret: potest etiam esse in remissiore & molliore dolore defectus.

Nec valet si replices, hunc excessum se tenere ex parte subjecti, non ex parte objecti; qui excessus in theologica virtute contingere potest, ut cùm quis amore Dei illectus plus justo contemplationis ardoribus incumbit; vel divinis promissis fretus, beatitudinem sine meri-

tis

tis & labore obtinere præsumit. Verumtamen sicut nimia esse non potest dilectio, attentâ infinitâ Dei amabilitate; nec nimia spes, considerato bonitatis Dei hominem beaturæ auxilio: ita nec nimius de peccato voluntatis dolor concipi potest, si offensa Dei majestatis ex talis & tanti objecti dignitate appendatur. Non valet, inquam, hæc replica: hoc enim discriminis virtutes theologicas inter & morales interest, quod istarum actiones prudentia humana saltem infusa metitur & definit: illæ verò ex se nullis prudentiæ humanæ regulis subjacent, sed omnes transiliunt, nullasque in objecti infiniti prosecutione sibi præscribi metas patiuntur. At pœnitentia ex meritis objecti, peccati scilicet ut reparandi, pensata humanis supponitur normis, quibus & locus, & tempus, & modus satisfaciendi pro numero & gravitate criminum præstituuntur. Vnde patet quod pœnitentia non sit virtus theologica, cùm ejus materia & objectum formale non sit Deus, sed actus humani, quibus Deus offensus placatur.

Instabis: Pœnitentia non habet quod sit virtus specialis ex hoc solo quod dolet de malo & offensa Dei perpetrata, ad hoc enim sufficeret charitas; sed ex eo quod pœnitens dolet de peccato commisso, in quantum est offensa Dei per satisfactionem emendanda, quæ emendatio offensæ, ut ait S. Thomas art. 3. non fit per solam cessationem offensæ, *sed exigitur ulterius quædam recompensatio, quæ habet locum in offensis in alterum commissis, sicut & retributio.* Et ut scitè dixit Augustinus lib. 50. homiliarum, hom. 50. *Non sufficit mores in melius commutare,*

commutare, & à factis malis recedere, nisi etiam de his quæ facta sunt satisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis, &c. Atqui hoc totum pertinet ad justitiam, ut patet. Ergo pœnitentia non est virtus specialis, sed à virtute justitiæ proficiscuntur actus pœnitentiæ: justum enim est ut qui offendit alterum, ipsi emendatione, retributione, & punitione satisfaciat. Unde idem Augustinus ad justitiam sic pœnitentiam revocat epist. 54. *Nihil aliud agit quem veraciter pœnitet, nisi ut id quod mali fecerit, impunitum esse non sinat: eo quippe modo sibi non parcenti ille parcit, cujus altum justumque judicium nullius contemptor evadit.*

Respondeo certum esse, pœnitentiam esse partem justitiæ; nec tamen propterea sequitur pœnitentiam esse ipsam justitiam; licèt enim omnis virtus quæ est ad alterum, & debitum ei reddit, justitiæ pars sit, & ideo justitia virtus generalis dicatur; quia tamen in materia justitiæ diversa sunt objecta formalia partialia, diversæ etiam distinguntur partes justitiæ, sive integrales, sive ut loquitur S. Thomas, potentiales, id est quæ à perfecta ratione justitiæ deficiunt: quæ quidem in hoc sita est, quod alteri reddatur quod ei debetur secundùm æqualitatem. Dupliciter autem aliqua virtus ad alterum existens, ut eruditè ostendit S. Thomas 2.2. quæst. 80. art. 1. à ratione justitiæ deficit: uno quidem modo inquantum deficit à ratione æqualis: alio modo, inquantum deficit à ratione debiti. Sunt enim quædam virtutes quæ debitum quidem alteri reddunt, sed non possunt reddere

reddere æquale. Et primò quidquid ab homine Deo redditur, debitum est, æquale tamen esse non potest, ut scilicet tantùm homo Deo reddat, quantùm debet, secundùm illud Psalmi: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Et ideo adjungitur justitiæ religio, quæ divinæ naturæ cultui studet. Secundò parentibus non potest secundùm æqualitatem compensari quod eis debetur, ut patet per Philosophum 8. Ethic. cap. ultimo, & sic adjungitur justitiæ pietas, per quam, ut Tullius ait, sanguine junctis patriæque benevolis officium & diligens tribuitur cultus. Tertiò non potest secundùm æquale præmium recompensari ab homine virtus, ut patet per Philosophum in 4. Ethic. & ideo adjungitur justitiæ observantia, per quam homines virtute præcellentes & aliquâ nos dignitate antecedentes quodam specialiori cultu & honore dignamur. A ratione verò debiti deficit homo, cùm id quod necessarium est non persolvit: porrò dupliciter aliquid est necessarium, vel quia sine eo honestas morum conservari non potest, vel quia ad majorem honestatis abundantiam confert. Primum debitum exigit ut homo talem se exhibeat alteri in verbis & factis, qualis est. Et ideo adjungitur justitiæ veritas, per quam ea quæ sunt, aut fuerunt, aut futura sunt, immutata dicuntur. Exigit etiam hujusmodi debitum ut bona in nos collata gratitudine muneremus, mala verò propulsemus: prius præstat gratia seu gratitudo, quâ amicitiarum & officiorum alterius memoria, & illius remunerandi voluntas continetur: posterius præstat justa vindicatio, per quam vis aut injuria, & omninò quid-

quid obfuturum eſt, defendendo aut ulciſcendo cum moderamine inculpatæ tutelæ propulſatur, non animo nocendi, ſed unius nocumenti duntaxat præcavendi gratiâ.

Quia ergo inter hominem pœnitentem & Deum offenſum non invenitur æqualitas, & aliunde bonum quod homo pœnitendo reddit Deo eſt particulare, & infinitis titulis Deo debitum; bonum verò divinum quod auferre niſus eſt, univerſaliſſimum & infinitum eſt, ſubindeque diverſi immensùm ordinis: manifeſtum eſt pœnitentiam à perfectæ juſtitiæ ratione deficere. Nec valet ſi reſpondeas, ad juſtitiam commutativam & perfectam non eſſe neceſſe quod peccator de facto ſatisfaciat, vel poſſit ſatisfacere ad æqualitatem, ſed quod eligat ſatisfacere, ſi fieri poteſt; quemadmodum liberalitas in paupere invenitur, qui ſincerè bona & pecunias honeſtâ largitate profunderet, ſi per facultates liceret. Non valet, inquam, hæc reſponſio; quia ad rationem virtutis requiritur electio efficax alicujus poſſibilis, tum ex natura objecti, tum ex conditione ſubjecti ſecundùm ſe conſiderati. Cùm enim virtus ſit habitus electivus, & electio non niſi ad poſſibilia feratur, manifeſtum eſt virtutem non circa impoſſibilia nugari, ſed poſſibilia appetere, & conſona, ſibique proportionata eligere: ſatisfacere autem Deo ad æqualitatem eſt quid cuivis puræ creaturæ impoſſibile, & pœnitentis ſtatui repugnans: unde qui eligeret Deo ad æqualitatem ſatisfacere, non tam virtutis actum eliceret quàm ſuperbæ præſumptionis conatum ſuæ paupertatis neſcius pertentaret. Non ergo ſibi perſuadeat peccator, ſe æquale poſſe Deo reddere,

dere, sed gratia & meritis Christi Redemptoris adjutus si non reddit quod debet, reddat certè quod potest. Unde D. Thomas sic eruditè discurrit art. 3. laudato, 3. p. quæst. 85. *Sciendum est quod secundùm Philosophum in 5. Ethic. dupliciter dicitur justum, scilicet simpliciter & secundùm quid: simpliciter quidem justum est inter æquales, eo quòd justitia est æqualitas quædam; quod ipse vocat justum politicum vel civile, eo quòd omnes cives æquales sunt quantùm ad hoc quod immediatè sunt sub Principe, sicut liberi existentes. Iustum autem secundùm quid dicitur, quod est inter illos, quorum unus est sub potestate alterius; sicut servus sub domino, filius sub patre, uxor sub viro. Et tale justum consideratur in pœnitentia. Vnde pœnitens recurrit ad Deum cum emendationis proposito, sicut servus ad dominum, secundùm illud Psalm. 122. Sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri. Et sicut filius ad patrem, secundùm illud Luc. 15. Pater peccavi in cœlum, & coram te. Et sicut uxor ad virum, secundùm illud Ieremiæ 3. Fornicata es cum amatoribus multis, tamen reverte ad me, dicit Dominus.*

Urgebis cum Cajetano existimante pœnitentiam non distingui à virtute religionis: Ejusdem virtutis est respicere bonum & malum ipsi oppositum: at pœnitentia respicit malum virtuti religionis adversum; religio quippe circa cultum & honorem Dei occupatur, pœnitentia verò injuriam honori divino intentatam sarcire conatur: Ergo si pœnitentia ad aliquam speciem justitiæ pertinet, profectò ad

religionem reducenda eſt, cùm tota quanta eſt ad honorem divinum reparandum connitatur, & ejuſdem virtutis ſit jus & honorem illæſum ſervare, & læſum reparare.

Reſpondeo pœnitentiam reſpicere peccatum non præcisè prout divino cultui opponitur, ſed quatenus eſt ſatisfactione compenſandum; unde licèt poſſit à religione, quæ eſt quædam virtus generalis, imperari; ab ea tamen actus pœnitentiæ non eliciuntur, ſed intra proprium objectum religio ſiſtit, quod eſt cultus Deo ut ſupremo Domino, omniumque creatori & gubernatori ratione infinitæ excellentiæ debitus, à qua ratione & aliæ virtutes, & ipſa pœnitentia abſtrahunt. Quia nimirum objectum pœnitentiæ eſt jus divinum læſum per ſatisfactionem & compenſationem quandam reparabile, quod Religio per ſe non attendit. Hanc rationem tradit S. Thomas in 4. diſt. 14. quæſt. 1. art. 1. quæſtiunc. 5. dicens: *Aliquis efficitur Deo debitor per hoc quod ab eo aliquid recipit, & hac ratione Deo reddit debitum honorem latria ſive religio: alio modo ex hoc quod contra Deum peccavit, & ſic reddit Deo debitum pœnitentia.* Quibus in verbis rationem fundamentalem à nobis traditam inſinuat, quia nimirum religio & pœnitentia objectum ſuum ſub diverſa formali ratione reſpiciunt; religio enim reſpicit cultum Deo ut ſupremo Domino tribuendum, qui utique tribuendus eſt ab innocente, tametſi nullis ſit peccatorum maculis ſordidatus, nec Deum peccando offenderit; pœnitentia verò peccatum ut expiandum, juſque divinum læſum ut reſarciendum attendit. In quo ſanè ſpecialem difficultatem patitur, quam religio non emollit,

emollit; proclive enim eſt ſupremi Domini excellentiam omnibus venerationis obſequiis proſequi; at in ſatisfactionem juris divini læſi animum corpuſque macerare, & voluntario ſe dedere mœrori, ex quo digni pœnitentiæ fructus proficiſcantur, hoc opus, hic labor eſt. Quod verò dicitur, ejuſdem virtutis eſſe jus & honorem illæſum ſervare, & læſum reſarcire, verum eſt ſiſtendo intra præciſam materiam & veluti lineam honoris; eadem religio v. g. & Deum honorat, & inhonorantes deteſtatur: ſi tamen ad reſtituendum jus læſum præter cultum Deo exhibendum deſideratur punitio & vindicatio rei, ratione novæ illius difficultatis ſpecialis exigitur virtus, quæ ad Deum vindicandum arma capeſſat.

Inſiſtes: Eadem virtute juſtitiæ commutativæ in humanis conſtituitur æqualitas in emptionibus & venditionibus, in offenſis & injuriis: Ergo ſimiliter eadem virtute religionis exhibere Deo cultum pro beneficiis, & ſatisfacere pro offenſis abſque novæ virtutis adjumento poſſumus.

Reſpondeo eſſe diſparitatem, quia in humanis invenitur æqualitas, ſecus inter Deum & creaturas: unde eadem virtute poſſunt ſibi homines invicem tam pro rebus acceptis in commutationibus, quàm pro injuriis illatis ſatisfacere. At verò nequit pura creatura nec pro beneficiis acceptis, nec pro injuriis importatis Deo æquale reddere: unde non datur una virtus illam perfectam æqualitatem intendens & præſtans. Si replices, eandem id præſtare virtutem, tametſi ſub ratione inæqualitatis; unde deficiet quidem à perfecta ratione ju-

ſtitiæ, ſed non ab ejuſdem virtutis, putà religionis unitate: Reſpoudebo inæqualitatem illam diverſimodis à diſtinctis virtutibus ſervari; aliâ enim ratione religio reddit, etſi inæqualiter, Deo cultum, aliâ ratione pœnitentia ſatisfactionis debitum inæquale perſolvit: prior uni Dei reverentiæ ſtudet, poſterior ejuſdem offenſi placationi operam dat.

Perſiſtes: Eadem pietate filius patri reddit debitum, & injuriis patri illatis ſatisfacit, jus paternum ubique reſpiciens, ubique ſervans: Ergo eadem religione & cultum Deo exhibemus, & irrogatas ei injurias compenſamus.

Reſpondeo diſcrimen multiplex à variis aſſignari. Primò, quia pietas, ſive dum patrem honorat, ſive dum patrem placat, ſemper idem debitum, jus nimirum paternum reſpicit: at verò virtus reddens debitum Deo cultum pro beneficiis, jus divini dominii reſpicit; virtus autem ſatisfaciens pro injuriis, jus proprietatis, ratione cujus omnia in Deum referri debent, attendit. Sed hæc diſparitas non multùm ſatisfacit: nam etiam pater habet non ſolùm jus dominii, ſed etiam proprietatis in filios, tanquam in rem ſuam, quam poteſt etiam in neceſſitate vendere, locare, & commodare: Maximè quia filius etiam innocens patrem venerari tenetur, filius verò ingratus inſuper tenetur injurias patri illatas ſarcire: ergo ſi eadem pietas utrumque præſtat, quidni utrumque erga Deum eadem præſtabit religio? Secundam rationem diſcriminis ex eo petunt alii, quod offenſa filiorum in parentes non alia labe ſordeſcit, quàm impietatis & ingratitudinis, quam proinde oppo-

ſita

ſita pietatis aut gratitudinis virtus ſufficienter compenſat. At verò peccatum mortale præter turpitudinem oppoſitam cuilibet virtuti cui adverſatur, importat inſuper ſpecialis injuſtitiæ labem, virtute proindè ſpeciali à religione & alia quavis diſtincta reparandam. Sed hæc etiam differentia vim argumenti non evacuat; nam peccatum & injuria filii in patrem, nedum impietatis, ſed etiam ſpecialis injuſtitiæ rationem habet; gravius enim eſt non reddere parentibus quæ debentur à filiis, quàm aliis debita ſua non perſolvere: hanc ergo ſpecialem injuſtitiam ſi una pietas ſarcit, cur injuſtitiam peccati in Deum commiſſi non compenſabit illa virtus, cujus eſt divino honori conſulere & cultu antequam lædatur, & pœnitentiâ ac ſacrificio ſpiritus contribulati, poſtquam læſus eſt, & per peccatum ablatus?

Verum ergo diſcrimen non eſt aliud præter id quod à D. Thoma paulò antè memorato poſitum eſt, in hoc conſiſtens, quod religio & pœnitentia jus quidem Dei, ſed diverſa tamen ratione reſpiciant: nam religio jus divinum attendit ut omni obſequiorum & cultûs genere promovendum; pœnitentia verò jus illud, ſed ut læſum & debitâ ſatiſfactione compenſandum conſiderat: unde utraque virtus circa peccatum diverſo etiam motivo verſatur; religio namque peccatum quà divinum dominium coarctat & quadantenus uſurpat, deteſtatur; pœnitentia verò peccatum ut deſtruendum & debita caſtigatione puniendum inſectatur: At verò pietas filii idem jus paternum, ſive dum cultum exhibet, ſive dum injuriis patri illatis ſatisfacit, intuetur; nec peccatum in patrem

admiſſum deteſtatur, niſi quia infanda impietatis labe conſpurcatur.

Pro ſolutione aliarum objectionum præ oculis habenda eſt præclara D. Thomæ doctrina quam habet art. 3. ad 4. ubi tradit quod licèt pœnitentia ſit directè ſpecies juſtitiæ, comprehendit tamen quodammodo ea quæ pertinent ad omnes virtutes. In quantum enim eſt juſtitia quædam hominis ad Deum, oportet quod participet ea quæ ſunt virtutum Theologicarum, quæ habent Deum pro objecto; unde pœnitentia eſt cum fide Paſſionis Chriſti, per quam juſtificamur à peccatis; & cum ſpe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad charitatem. Inquantum verò eſt virtus moralis, participat aliquid prudentiæ, quæ eſt directiva omnium moralium virtutum. Sed ex ipſa ratione juſtitiæ non ſolùm habet id quod ex juſtitia eſt, ſed etiam ea quæ ſunt temperantiæ & fortitudinis, inquantum ſcilicet ea quæ delectationem cauſant, ad temperantiam pertinent, vel quæ terrorem incutiunt, quem fortitudo moderatur, in communionem juſtitiæ veniunt. Et ſecundùm hoc ad juſtitiam pertinet & abſtinere à delectabilibus, quod pertinet ad temperantiam; & ſuſtinere dura, quod pertinet ad fortitudinem.

Obſerva rurſus, quod quia pœnitentia punit peccatorem reum ad vindicandam Dei injuriam quam hominis afflictione & ſatisfactione reſarcire intendit, ideo pœnitentia quemdam juſtitiæ vindicativæ modum præ ſe fert: deficit tamen à perfecta ratione juſtitiæ vindicativæ, quia hæc non eſt in reo, ſed in judice, in quo habet rationem juſtitiæ commutativæ,

quatenus

quatenus respicit æqualitatem inter reum satisfacientem & personam offensam incundam: & vocatur vindicativa, quia satisfactionem per modum pœnæ imponit. Ergo quia pœnitentia est in ipso reo, magisque intendit Deo satisfacere quàm peccantem plectere, ideo enim eum punit, quia Deo læso satisfacere concupiscit; ideo pœnitentia non est justitia vindicativa propriè dicta, uti Scotus arbitratus est, sed pars potentialis commutativæ, ut sæpe dixit D. Thomas. Quia nimirum Deo nunquam satisfacit ad æqualitatem: quanvis enim actus perfectæ contritionis ad Deum perfectè convertat, sicut peccatum mortale à Deo avertit, proindeque Deo restituat quod peccatum abstulerat: non tamen propterea tantum satisfacit contritio, quantum peccatum fuit injurium; tum quia contritio id Deo reddit quod debet homo, etiamsi non peccet: plus ergo ab eo exigitur postquam peccavit; nec ex æquo satisfacit offensæ per id quod deberet, etsi nulla offensa præcessisset. Tum quia etsi contritio non minùs habeat bonitatis moralis quàm peccatum turpitudinis & malitiæ moralis, quia utraque ex objecto consono vel dissono regulis morum respectivè derivatur: attamen valor satisfaciendi in contritione minor est, quàm sit injuria peccati; quia valor & dignitas satisfactionis ex conditione personæ satisfacientis æstimatur, gravitas verò injuriæ ex personæ læsæ gradu & dignitate expenditur. Quia ergo pura creatura quàmlibet virtutibus opima & gratiis ornata, finita est, dignitas verò majestatis divinæ infinita est, nulla creaturæ satisfactio injuriam Deo illatam æquare

ullatenus potest, ut libro de Deo homine operosiùs demonstravimus. Unde confutatum manet Durandi & Suaris placitum, pœnitentiam ad perfectam justitiam commutativam revocantium.

Observa tertiò, quod licèt pœnitentia justitiam distributivam quadantenus imitetur, quatenus pro qualitate, gravitate, numero & modo criminum pœnas præscribit & distribuit; à ratione tamen perfectæ justitiæ distributivæ recedit, quidquid in contrarium dicat Gabriel: tum quia perfectam proportionem inter satisfacientem & læsum servare non potest, cùm pœna quæcumque imponatur finita sit, injuria verò Deo illata infinita, & finiti ad infinitum nulla sit proportio. Tum quia justitia distributiva nullum distribuenti debitum imponit, & ideo in Deo puniente & præmiante formaliter inveniri alibi ostendimus: in pœnitente tamen Deo læso satisfaciendi debitum inest, à quo nulla potest ratione eximi, donec Deo fecerit satis. Denique justitia distributiva in superiore præmia vel supplicia pro meritorum vel demeritorum modo disponente, dividente, & ex proportionis legibus metiente duntaxat invenitur: pœnitentia verò non nisi in inferiore superiorem offensum placare pro virili satagente reperitur. Ergo pœnitentia, tametsi modum justitiæ distributivæ æmulètur, perfectè tamen virtutis illiùs naturam non induit, nec ejusdem habet essentiæ consortium.

Observa demùm, quod licèt Theologos omnes recentiores pervaserit hæc opinio; in eamque mentem cuncti veniant, pœnitentiam esse ab omnibus aliis distinctam & specialem virtutem;

si

ſi tamen, Lector, meam rogare aves ſententiam, fateor à pervulgata illa ſententia, qua omnes moderni imbuti ſunt, receſſiſſe nonnihil D. Thomam, me quoque tanti Magiſtri veſtigia prementem nonnihil recedere, qui ſancto Doctori, ubi apertè ſuam mentem aperit, indivulsè adhæreo. Quanvis enim Angelicus Præceptor docuerit & probaverit, pœnitentiam eſſe virtutem ſpecialem, id eſt non conſiſtere eam in aggregatione multarum virtutum, nec eſſe conditionem generalem virtutes cæteras vel comitantem vel tranſcendentem, ut olim Altiſiodorenſem, Majorem, & Alenſem arbitratos fuiſſe ferunt, quorum placitum rectè refellit S. Thomas ex ſpecialibus actibus ſpeciale objectum ſpeciali motivo inſpicientibus pœnitentiæ eximiis: attamen S. Thomam non intellexiſſe ſpecialem virtutem, prout diſtinguitur contra aliquam peculiarem virtutem, ſed prout uni omnium virtutum aceruo & aggregationi opponitur, manifeſtum videtur ex articulo 5. q.85. tertiæ partis, ubi inquirit de principio pœnitentiæ. Ibi enim poſtquam dixit habitum pœnitentiæ immediatè à Deo infundi ſine nobis principaliter operantibus, non tamen ſine nobis diſpoſitivè cooperantibus per aliquos actus, enumerat deinde actus quibus Deo operanti in pœnitentia cooperamur, aitque in converſione pœnitentis intervenire tum motum fidei, qua remiſſionem peccatorum in Eccleſia fieri certiſſimè credit; tum motum timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum à peccatis retrahitur; deinde motum ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ, emendandi ſe, & ad meliorem frugem recipiendi propo-

situm assumit; postea motum charitatis vel perfectæ, vel certè inchoatæ, quæ propter Deum summè dilectum, vel certè quem ut omnis justitiæ fontem diligere incipit, omnem ejus offensam detestatur; quóve, inquit, *peccatum displicet secundùm seipsum, & non jam propter supplicia.* Quibus omnibus succedit motus timoris filialis, *quo propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert.* Ex quibus sic concludit: *Sic igitur patet quod actus pœnitentiæ à timore servili procedit sicut primo motu affectûs ad hoc ordinato; à timore autem filiali sicut ab immediato & proximo principio.* Ergo virtus pœnitentiæ ex D. Thoma non distinguitur à timore filiali; cùm exertè doceat timorem filialem nedum imperare pœnitentiæ actus, sed esse eorum *immediatum & proximum principium.* Quia ergo timor filialis est specialis virtus, ut in tractatu de virtutibus, dissert.3. cap.2. ostensum est, pœnitentia etiam erit virtus specialis. Et certè hanc sententiam tum exemplum pietatis supra memoratum, tum ratio suprà facta, ex eo petita quod ad eandem virtutem pertinet Deum revereri, ejusque jus illæsum servare, & læsum resarcire, validè confirmant. Et certè hoc testimonium D. Thomæ ita luculentum & expressum est, ut mirum sit recentiores Thomistas tam splendentem & oculis se ingerentem locum non advertisse.

COROLLA-

COROLLARIUM II.

Subjectum immediatum pœnitentiæ est voluntas; remotum est quivis peccati reus, vel capax.

SEquitur secundò, quod licèt pœnitentia, prout est passio & dolor sensibilis à mœrore non disjuncta, sit in appetitu concupiscibili, quod est sedes tristitiæ, vel in irascibili prout vindictam de peccato sumere intendit; ira verò est appetitus vindictæ: tamen pœnitentiæ virtus cùm sit justitiæ species, voluntati ut subjecto, sicut ipsa justitia inest, ex quo deindè dolor in appetitum, & lacrymæ in oculos derivantur. Hinc Propheta pœnitentiam Psalm. 50. *Sacrificium spiritus contribulati*, idest appetitûs spiritalis, qui voluntas est, appellat; unde & à voluntate proficisci ait Psal. 53. *Voluntariè*, inquit, *sacrificabo tibi*. In quo sacrificio, ut Cassiodorus ibi observat, spiritus superbiæ confessionis humilitate mactatur; unde non sanguis egreditur, sed lacrymarum fluenta decurrunt, quas Augustinus *Sanguinem cordis* nominavit. Hoc lacrymarum rore holocaustum voluntatis pingue fit. *Holocaustum siccum*, inquit Magnus Gregorius homil. 5. in Ezechielem, *est bonum opus, quod orationis lacrymæ non infundunt: pingue est, quando hoc quod benè agitur, corde humili etiam per lacrymas irrigatur.* Hoc lacrymarum sacrificio dirigitur oratiò nostra sicut incensum in conspectu Dei, & cœlùm ipsum lacrymis rigatur,

rigatur, ut S. Chrysologus serm. 13. expendens illud Magdalenæ, *lacrymis rigabat pedes ejus*, observat: *En mutatur ordo rerum*, inquit, *pluviam terra cœlum dat semper; ecce nunc rigat terra cœlum, imò super cœlos & usque ad ipsum Dominum imber humanarum prosilit lacrymarum: ut juxta Psalmistam & de aquis fletuum cantetur illud, Et aquæ quæ super cœlos sunt laudent nomen Domini. O quanta vis in lacrymis peccatorum! Rigant cœlum, terram diluunt, extingunt gehennam, delent in omne facinus latam divinâ promulgatione sententiam.* Hinc tantam vim lacrymis voluntariè susceptis sancti Patres asserunt, ut iis Deum cogi, invincibilem vinci, omnipotentem ligari, inclinari Dei majestatem, extingui iram contestentur. *Nemo ad Deum aliquando flens accessit*, inquit os Chrysostomi aureum, *qui non quod postulavit acceperit; nullus ab eo beneficia dolenter optavit, qui non impetrarit. Ipse enim est qui consolatur flentes, dolentes curat, pœnitentes informat.* Et quanvis in illis nonnihil mœroris & tristitiæ permixtum sit, solent tamen illæ animum pascere, mentem allevare: & sicut post vehementes imbres mundus aër, sudus ac purus efficitur, ita & post lacrymarum pluvias serenitas mentis atque tranquillitas instauratur. Hinc lacrymas fuisse sibi panes die ac nocte Regius Propheta testatur, quia nimirum aquæ illæ in vinum optimum commutantur, dum in fervorem prodeunt charitatis. Quid ergo dulcius pane animarum, cibo mentium, corroboratione sensuum, absolutione criminum, lavacro culparum, in quibus odor vitæ, refectio spiritûs, sa-

por gratiæ, gustus indulgentiæ, sanitas redeuntis innocentiæ, reconciliationis jucunditas, serenatæ conscientiæ juge convivium sensibiliter percipiuntur?

Dices? Ibi virtus ponenda est, ubi difficultatem experimur: Sed difficultatem operum pœnitentiæ appetitus sensitivus experitur, utpote in delectabilia à quibus pœnitens abstinet, nimis propensus; in ardua, quæ pœnitens vindicandorum scelerum causa aggreditur, nimis mollis & remissus: Ergo in appetitu sensitivo residet virtus pœnitentiæ.

Respondeo quod cùm objectum virtutis pœnitentiæ sit quid spiritale, nimirum jus divinum læsum justitiâ imperfectâ compensandum, in subjecto spiritali, in quo justitia residet, pœnitentiam subjectari tenendum est. Porrò difficultatem appetitûs tam in deferendis delectabilibus, quàm in tentandis suscipiendisque difficilibus, satis superque evincit virtutum moralium passiones moderantium instructissimum satellitium. Fateor tamen ex virtute pœnitentiæ in voluntate residente redundare in appetitum sacrum illum mœroris motum, & cordis compunctionem salutarem, sicut ex voluntatis plenitudine in passiones effluunt passionum illarum motus, qui voluntatis affectibus consentanei sunt; nam flante spiritu fluunt aquæ compunctionis & devotionis. Fit autem illa inundatio vel motus alicujus impressione, vel certè ex naturali facultatum sympathia & colligatione, qua vires animæ in eadem essentia radicatæ sibi mutua consensione respondent. Et quanvis voluntas non eliciat actus aliarum potentiarum, eos tamen imperat, & sæpe ex sui

affectûs

affectûs abundantia inundat: unde cor resolutum in lamentis liquefit, tuncque percipitur ille sacer fluminis impetus qui civitatem Dei domum interiorem lætificat. Et quanvis S. Thomas duplicem liberalitatem admittat, unam in voluntate, alteram in appetitu; idem tamen de pœnitentia objici non debet, quia ad appetitum non spectat Deo satisfacere, jusque divinum læsum sarcire; pertinet tamen ad liberalitatem inordinatum pecuniarum amorem à nulla alia virtute frenatum moderari, sicut ipsius est res & pecunias cum lætitia, & facili parataque celeritate erogare; quæ prompti animi exequutio passione appetitûs, cupiditate nimirum temporalium frequenter retardatur.

Secunda pars corollarii, quæ ait, subjectum remotum pœnitentiæ esse quemcunque peccati vel conscium, vel certè capacem, docetur à S. Thoma art. 6. quæst. 85. his verbis: *Aliæ virtutes per se videntur esse necessariæ ad bonum hominis: pœnitentia autem supposito quodam, scilicet peccato præexistenti*, vel saltem possibili: ergo subjectum incapax peccati, pœnitentiæ virtute nec eget, nec instruitur. Unde infertur in Christo non fuisse habitum pœnitentiæ; non enim datur virtus cujus actus sit impossibilis: Christus autem essentialiter impeccabilis, sicut peccare, ita pœnitere prorsus non potest: ac proinde non per actum pœnitentiæ, sed per actum justitiæ pro peccatis hominum condignè & de toto rigore satisfecit. Infertur etiam pœnitentiam in Angelis esse non posse, quia Angeli immobili & inflexibili libertatis arbitrio post deliberatam electionem gaudent, ut in tractatu de Angelis ostensum est:

unde

unde pœnitere non possunt, qui priorem voluntatem revocare non possunt. Infertur quoque, pœnitentiæ habitum fuisse Adamo ante peccatum cum gratia & virtutibus infusum. Cùm enim in illo statu Adamus peccati capax esset, ut funestâ experientiâ compertum est; pœnitentiæ etiam habitualis dono perfusus est. Infertur rursum, pœnitentiæ habitum cum cæterorum comitatu parvulis in baptismate infundi, quia ratione libertatis in utramque partem flexibilis, & peccare, & de peccatis dolere possunt. Infertur pariter, manere pœnitentiam in Beatis non solùm quoad ornatum, sed etiam quoad actus secundarios, sive gratitudinis pro peccatis condonatis, sive gaudii de satisfactione aliàs Dei honoris reparandi gratiâ exhibitâ & peracta. Nec est simile de fide, aut spe, quia illam extinguit visio, istam ad nihilum redigit sperati boni æterna possessio.

An autem fuerit in B. Virgine pœnitentia, affirmant multi; quia etsi ex privilegio nunquam ne quidem venialiter peccaverit, potuit tamēn ratione statûs viatoris, & conditione libertatis creatæ peccare. Negat Nugno cum aliis, quia non datur virtus ad impossibile, si præsertim ejus actus, sive primarius, sive secundarius nunquam proditurus est. In Beata autem Virgine peccatum erat impossibile, quia fomes peccati ab instanti primæ infusionis gratiæ vel extinctus omninò fuit, vel certè ligatus, & in conceptione tandem Divini Verbi penitus evulsus: unde sicut peccare non potuit, ita nec pœnitere. Et quanvis Beatis insit pœnitentia, quibus tamen repugnat peccatum, non continuò idem de Deipara subinferre licet; quia licèt

licet peccare non possint, alias tamen in statu iræ peccaverunt; unde potest in illis manere & exerceri actus voluntariæ displicentiæ peccatorum, & gratiarum actionis pro liberatione à peccato, & gaudii pro satisfactione idonea Deo læso persoluta. Sanè cùm habitus dentur propter actus aliquos exercendos, quando actus omnis est impossibilis, undecumque impossibilitas illa proficiscatur, habitus etiam vel non est possibilis, vel certè non est consentaneus, sed potiùs inanis & supervacaneus censendus. Huic secundæ sententiæ, nisi meus me fallit animus, probabiliori, & Matrem honorificatam magis decenti libens subscribo. Nec eam aliquo virtutis ornamento spoliamus, cùm eo careat Christus citra honoris vel decoris illius immutationem; quia ut benè dixit D.Thomas, pœnitentia non per se, sed supposito peccato appetibilis est, similis medicinæ quæ morbum vel præteritum sanat, vel futurum præcavet. Sicut ergo in Maria nec fuit, nec potuit de potentia ordinaria esse peccatum, ita frustra & otiosè in ea poneretur pœnitentia; quæ, ut aiunt Patres, est medicamentum vulnerum, spes salutis, peccatorum remedium; quâ spiritus contribulatus cruciatur, & caro sacro timore configitur: quâ ligata solvuntur, clausa reserantur, contrita sanantur, confusa lucidantur; quâ peccatorum causæ exciduntur, & peccandi suggestionibus aditus præcluditur; quâ à malefactis recedimus, mores in melius commutamus, Deoque satisfacimus per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium; quâ peccata diluuntur, languores sanantur, leprosi curantur, mortui

suscitan

suscitantur, sanitas augetur, gratia reparatur, claudis gressus, aridis copia, cæcis restituitur visus: quâ denique, ut Magnus Gregorius scitè dixit, *anima lacrymis baptizata renovatur.*

COROLLARIVM III.

Varii pœnitentiæ effectus ordine recensentur.

SEquitur 3. varios esse pœnitentiæ tam virtutis, quàm Sacramenti effectus, ut patebit accuratâ inductione.

Primus effectus, remissio peccati mortalis.

Primus pœnitentiæ effectus est remissio peccati mortalis, unde nullum est peccatum lethale tam grave vel immane, nullus tantus peccatorum numerus, qui verâ pœnitentiâ non deleatur. Hanc veritatem docent sacræ litteræ. Ezechiel. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & justitiam, vitâ vivet, & non morietur: omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor: in justitia sua quam operatus est, vivet. Nunquid voluntatis meæ est mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis suis & vivat?* Et infrà: *Convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam*

manæ immensùm præstat: adeo ut, sicut exponit Hieronymus, si nos egerimus pœnitentiam super peccatis, ipsum quoque comminationis pœniteat, & mala quæ comminatus est, non inferat, nostræque mutatione sententiæ ipse mutetur. Denique Zachariæ I. *Hæc dicit Dominus exercituum: Convertimini ad me, & ego convertar ad vos. ::: Revertar ad Jerusalem in misericordiis.*

Astipulantur SS. Patres: Cyprianus lib. ad Demetrianum: *Quando istinc excessum fuerit, nullus jam pœnitentiæ locus; in isto adhuc mundo manenti pœnitentia nulla sera est, patet ad indulgentiam Dei aditus.* Chrysostomus epistol. 5. *Tanta est Dei benignitas & erga nos amor; nunquam aversatur pœnitentiam sincerè factam: si quis ad malitiæ fines olim penetrarit, illinc eum ad virtutis viam reducere conatur, & recipit redeuntem.* Denique pleni sunt hac veritate omnes Patrum libri, eorum præcipuè qui adversùs crudele Novatianorum dogma pugnarunt. Unde Concilium Lateranense cap. *Firmiter*, sic definit: *Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram pœnitentiam semper reparari potest.*

Ratio verò sequitur ex dictis: Sacramenta enim id efficiunt quod significant. Cùm ergo Sacramentum pœnitentiæ significet peccata saltem mortalia remitti, ut patet ex verbis formæ, *Ego te absolvo*, manifestum est per pœnitentiam peccata lethalia remitti: alioquin sine causa dixisset Christus Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Unde Tridentinum sess. 14. cap. 1. & can. 1. & 3. definit

Sacra-

Sacramentum pœnitentiæ esse ad remittenda peccata post baptismum commissa institutum. Et Catechismus Romanus part. 2. num. 23. optimè dixit, nullum esse tam grave & nefarium scelus, quod pœnitentiæ Sacramento non quidem semel, sed iterum, & sæpius non deleatur. Unde S. Joannes cap. 1. suæ primæ epistolæ: *Si confiteamur*, inquit, *peccata nostra*, *fidelis est*, *& justus*, *ut remittat nobis peccata nostra*. Et paulò post: *Si quis peccaverit*, inquit, *advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum*, *& ipse est propitiatio pro peccatis nostris*; *non pro nostris autem tantùm*, *sed etiam pro totius mundi*. Hinc etiam num. 42. rectè observat, quod licèt pleraque alia pietatis studia, veluti beneficentia in pauperes, jejunia, orationes, & alia id genus sancta & honesta opera, hominum culpâ, à quibus proficiscuntur, à Deo interdum repudientur; ipsa tamen contritio nunquam illi grata & accepta esse non potest, juxta illud Prophetæ Psal. 50. *Cor contritum & humiliatum Deus non despicies*. Quin etiam statim ut eam mentibus nostris concepimus, peccatorum remissionem nobis à Deo tribui declarat idem Psalmographus Psal. 31. *Dixi confitebor adversum me injustitiam meam Domino*, *& tu remisisti impietatem peccati mei*. Unde patet veræ pœnitentiæ eam vim esse, ut illius beneficio omnium delictorum veniam statim à Domino impetremus.

Id ipsum optimè confirmat ratio S. Thomæ 3.p. quæst. 86. art. 1. ex libertate humani arbitrii & divinæ gratiæ efficacitate petita. Si enim peccatum pœnitentiâ deleri non posset, ideo

ideo esset, quia vel homo de peccato pœnitere nequiret, vel quia Deus hominis pœnitentis peccatum delere non vellet: utrumque autem est erroneum; primum quidem, tum quia libertatem voluntatis enecat, tum quia gratiæ divinæ per se efficacem virtutem eliminat, per quam moveri potest cor cujuscumque peccatoris ad pœnitendum, juxta illud Proverb. 21. *Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit vertet illud.* Secundum etiam divinæ misericordiæ injurium est. *Vinceretur enim quodammodo Deus ab homine*, inquit D. Thomas, *si homo peccatum vellet deleri, quod Deus delere non vellet.*

Argumenta Novatianorum divinæ clementiæ hostium suprà diluimus: supersunt quædam Scripturarum & Patrum sententiæ, quibus videntur affirmare aliqua peccata remitti non posse, nec eorum veniam peccantes impetrare ullatenus potuisse; nam de Esaü ait Apostolus Hebr. 12. quod *non invenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lacrymis inquisiisset eam.* Et de Antiocho 2. Machabæor. 9. dicitur: *Orabat scelestus Deum, à quo non erat misericordiam consequuturus.* De peccato etiam in Spiritum sanctum dicitur Matth. 12. *Qui dixerit contra Spiritum sanctum verbum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Et clariùs Marci 3. *Omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blasphemiæ, quibus blasphemaverint. Qui autem blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti.* Idem docet Augustinus lib. 3. de serm. Domini in mont. cap. 22. de peccato illo quo quis post acceptam

ptam agnitionem Dei oppugnat fraternitatem, & adversùs ipſam gratiam invidiæ facibus agitatur.

Verùm hæc omnia ita cum Eccleſia Catholica interpretari oportet, ut difficilem admodum eſſe hujuſmodi peccatorum veniam intelligamus; quia ſicut quidam ſunt morbi quibus non ſolùm gravatur infirmus, ſed etiam quibus affectus ægrotus ſalutaris medicinæ vim oderit: ſic quoddam eſt peccati genus, quod non ſolùm gratiæ adverſatur (id enim omni ſceleri lethifero commune eſt) ſed etiam gratiam ipſam repellit & odio habet, rebelle lumini, ſcientiam viarum Dei nolens, & gratiam veluti importunam & infenſam cupiditatibus, quas adorat, deteſtans. Veruntamen quia miſericordiæ divinæ nec modus eſt ullus, nec numerus, poſſunt illa quamlibet immania ſcelera, accedente ſinceri cordis pœnitentiâ remitti omnipotentiſſimâ gratiæ poteſtate, quæ etiam interdum *in profundum maris convertit*, ut dicitur Pſal. 76. ubi Auguſtinus: *Convertit eos qui in profundo hujus ſaculi jacent demerſi pondere peccatorum. Intelligitur hoc dixiſſe Dominum noſtrum, quod ſua miſericordia converteretur etiam in profundum maris, ad eos liberandos qui ſunt deſperatiſſimi peccatores.* Nihil autem mirum, ſi Eſaü vel Antiochus peccatorum veniam non impetrarint, quia vera utrique defuit pœnitentia; Eſaü quidem, ut patet ex hoc quod dixit Geneſ. 27. *Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.* Unde internam peccati voluntatem nefarius retinebat. Antiochus verò, quia ut ait D. Thomas ad 1. *Dolebat de culpa præterita, non propter offenſam*

offensam Dei, sed propter infirmitatem corporalem quam patiebatur. Unde non erat in illo nisi simulachrum & larva pœnitentiæ, quam sanè, vereor equidem, ne Christianorum perpetuò relabentium Paschalis pœnitentia, vel in horam mortis dilata imitetur. Et idem dicendum est de peccato in Spiritum sanctum, quod utique nunquam remittitur, si de finali impœnitentia intelligatur, cùm post hujus vitæ finem nulla contingat remissio peccatorum. Vel si intelligatur de peccato malitiæ, vel de blasphemia in ipsam Sancti Spiritûs personam prolata, significare Salvatòr voluit, non nisi difficillimè peccatum illud condonari; tum quia excusatione caret malitia, proditque velut ex adipe iniquitas transiens in affectum cordis; tum quia peccatum illud gratiam & pietatem, totiusque gratiæ & pietatis fontem Spiritum sanctum fastidit, floccifacit, & temerario ausu repellit: ægrè autem sanari potest ille morbus & fermè desperatus censendus est, quo ægrotus medicinam odit, & medicum ipsum execratur.

Porrò usqueadeo verum existimat S. Thomas pœnitentiâ verâ, adjuncto præsertim Sacramento, omnia deleri peccata lethifera, ut articulo 3. quæst. 86. concludat, fieri ullâ potentiâ non posse, ut per virtutem pœnitentiæ unum peccatum sine alio remittatur. Quod breviter contra Scotum & Suarem existimantes Deum per extrinsecam condonationem posse unum sine alio peccato remittere, demonstratur. Impossibile est peccatum, quod est privatio gratiæ, sine ejusdem gratiæ infusione deleri; sicut impossibile est aërem tenebrosum sine

perfusione illuminari. Atqui gratia sanctificans nullum peccatum mortale compatitur, nec cum illo sociari unquam potest, ut in tractatu de gratia fusè ostensum est: quia per gratiam sanctificantem fit homo sanctus, mundus, Deo acceptus; quæ omnia ne vel unum peccatum mortale compatitur, cum repugnet eundem hominem esse simul amicum & hostem Dei. Igitur per pœnitentiam non potest unum mortale sine alio remitti.

Id confirmat S. Thomas, quia peccatum mortale non potest sine vera pœnitentia remitti, *ad quam pertinet deserere peccatum, inquantum est contra Deum; quod quidem est commune omnibus mortalibus: ubi autem est eadem ratio, est & idem effectus. Vnde non potest esse verè pœnitens, qui de uno peccato pœnitet, & non de alio: si enim ei displiceret illud peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum (quod requiritur ad rationem veræ pœnitentiæ) sequeretur quod de omnibus peccatis pœniteret. Vnde sequitur quod impossibile sit unum peccatum per pœnitentiam remitti sine alio.* Denique id esse contra perfectionem misericordiæ Dei, ait Angelicus Doctor; cùm enim ejus perfecta sint opera, cujus miseretur, totaliter miseretur. Unde author libri de vera & falsa pœnitentia, c.9. *Quædam impietas infidelitatis est, ab illo qui justus & justitia est dimidiam sperare veniam.* Quin in humanis *ridiculum videtur*, verba sunt D. Thomæ ad 4. *quod etiam ab homine aliquis veniam peteret de una offensa, & non de alia.* Potest quidem homo, qui plura peccata committere consuevit, cessare ab uno, & in alio patrando

perdurare,

perdurare; sed culpa & macula relicta deleri nequit, nisi omnis prorsus abstergatur. Nec obest quod peccata non sint connexa, quia ut optimè ait S. Thomas ad 3. peccata quanvis non sint connexa quantùm ad conversionem ab bonum commutabile, sunt tamen connexa quantùm ad aversionem à bono incommutabili, in qua conveniunt omnia peccata mortalia: & ex hac parte habent rationem offensæ, quæ gratia sanctificante remittitur, & verâ pœnitentiâ deletur. Unde is cui peccatum in justificatione remittitur, est in Christo Jesu: nihil autem, teste Apostolo Rom. 8. *damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu; & in renatis nihil odit Deus*, ut ait Tridentinum sess. 5. can. 5. quod ad justificatos Sacramento pœnitentiæ reconciliatos extendendum est.

Secundus pœnitentiæ effectus: Remissio pœnæ æternæ, ac etiam temporalis pro ratione pœnitentiæ.

Secundus pœnitentiæ effectus est remissio reatûs pœnæ æternæ, atque etiam temporalis pro ratione pœnitentiæ susceptæ. Remissio quidem pœnæ æternæ, reatus enim pœnæ æternæ consequitur peccatum inquantum est aversio à bono incommutabili; justum quippe est, ut qui contra æternum bonum peccavit, æternùm puniatur: atqui per gratiam tollitur hujusmodi aversio, quæ est de essentia peccati, & se habet sicut formale in illa, ut docet D. Thomas, & nos in tractatu de actibus moralibus ostendimus, ubi malitiam moralem in privatione

esse sitam cum S.Præceptore monstravimus. Ergo per gratiam pœnitenti collatam pœna æterna tota remittitur.

Et obiter observari velim verba D. Thomæ art.4. ad 2. ubi sic habet : *Culpa mortalis utrumque habet, & aversionem à Deo, & conversionem ad bonum creatum : sed sicut in 2. parte habitum est, aversio à Deo est ibi sicut formale ; conversio autem ad bonum creatum est ibi sicut materiale : remoto autem formali cujuscunque rei tollitur species, sicut remoto rationali tollitur species humana. Et ideo ex hoc ipso dicitur culpa mortalis remitti, quod per gratiam tollitur aversio mentis à Deo simul cum reatu pœnæ æternæ.* Quibus in verbis non solùm habes rationem, cur remissâ homini culpâ, pœna quoque æterna remittatur : sed etiam quàm sibi constans sit S.Doctor in illa assertione, quâ ubique docet malum morale in aliquo privativo essentialiter esse situm. Et quanvis in præsentiarum loquatur de peccato habituali, idem tamen manifestè censet de peccato actuali, cùm ex his quæ de peccato actuali in secunda parte, id est 1. 2. quæst. 71. art. 6. dixit, infert hîc quid de culpa habituali dicendum sit. Unde quod in illa quæstione 71. quod pertinet ad substantiam actûs humani *quasi materiale*, illud verò quod ad rationem mali pertinet *quasi formale* appellarit, non officit, quia illud *quasi* diminutivè accipiendum non est, ut accipiunt positivæ malitiæ assertores : nam illud subterfugium vel offendiculum sui interpres removet S.Præceptor in præsenti, declarans eodem sensu se ibi dixisse *quasi*, quo hîc dicit *sicut*. Utrumque verò ideo dixit S.Doctor (ut benè notat

notat P. Nicolaï positivæ deformitatis acerrimus passim impugnator, quam etiam absurdum & indignum figmentum appellat, à nonnullis velut ipsa D. Thomæ doctrina venditatum, cui tam evidenter adversatur tamen:) ideo, inquam, dixit S. Doctor, quia in moralibus non potest esse verum materiale, nec verum formale, sicut est in physicis. Maximè quia si præter illud *quasi formale*, agnovit D. Thomas aliam positivam iniquitatem, quæ sit verè, & si dicere licet, *formaliter formale*, alicubi, vel aliquando rerum Doctor accuratissimus quæstionem illam millies versans illud verum formale expressisset, & proprio nomine designasset: at illud hactenus invenire adversarii non potuerunt. Sed de his satis alibi.

Secunda pars corollarii, affirmans per pœnitentiam remitti etiam pœnam temporalem pro ratione & fervore pœnitentis, supponit pœnæ temporariæ reatum etiam remissâ pœnâ æternâ remanere posse, & sæpe, imò ordinariè solere: quia ut rectè argumentatur S. Doctor, in peccato præter aversionem à bono incommutabili est etiam conversio ad bonum commutabile, cui pœna debetur; justum est enim, ut qui voluntati suæ plus indulsit quàm debuit, contra voluntatem suam aliquid patiatur. Unde Apocalypsis 18. dicitur: *Quantùm glorificavit se, & in deliciis fuit, tantùm date illi tormentorum & luctuum.* Quia tamen conversio illa ad bonum commutabile finita est, non habet ex hac parte peccatum cui debeatur pœna æterna, sed tantùm temporalis. Hoc supposito facilè probatur secunda hujus conse-

ctarii pars: Sacramentum pœnitentiæ, quanvis remittat peccata virtute passionis Christi, non tamen ea delet nisi secundùm modum propriorum actuum, qui sunt hujus Sacramenti materia; & ideo non statim post primum actum pœnitentiæ, quo remittitur culpa, solvitur reatus totius pœnæ, sed completis omnibus pœnitentiæ actibus, id est non tantùm contritione, vel etiam confessione, sed etiam satisfactione actuali, sive in hoc sæculo, sive in purgatorio exsolvenda. In quo à Sacramento baptismi differt pœnitentia; in illo enim, ut ait S.Thomas ad 3. homo participat totaliter virtutem passionis Christi, utpote per aquam & spiritum commortuus peccato, & in eo regeneratus ad novam vitam; & ideo in baptismo homo consequitur remissionem reatûs totius pœnæ: at verò in Sacramento pœnitentiæ passio Christi non nisi mediis pœnitentis actibus applicatur. Quanvis autem passio Christi suo pretio sit reconciliandis omnibus hominibus totique pœnæ statim remittendæ sufficientissima, suum tamen non sortitur effectum, nisi in illis quibus applicatur, & pro modo applicationis pœnitentium. Nec est contra legem amicitiæ, si ab amicis suis, condonatâ ipsis pœnâ æternâ, satisfactionem temporariam exigat supremus Judex & publicus Legislator, ut publicæ juris læsi justitiæ fiat satis. Unde Machabæorum lib.2. c.12. pro illis etiam qui cum pietate dormierunt, & optimam habuerunt repositam gratiam, sacrificium ad eorum reatum expiandum offertur; & pro eis exorare ut à peccatis solvantur, id est à pœna quæ temporaliter luenda remanet, liberentur,

sancta-

ſancta & ſalubris cogitatio nominatur. Hinc Tridentinum ſacrum Concilium ſeſſ. 14. cap.8. ſic habet : *Sancta Synodus declarat falſum omnino eſſe & à verbo Dei alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin univerſa etiam pœna condonetur. Perſpicua enim & illuſtria in ſacris litteris exempla reperiuntur, quibus præter divinam traditionem hic error quàm maniſeſtiſſimè revincitur.* Sed de his ſatis egimus ſupra tum cùm de ſatisfactione ſermonem habuimus. Ergo quo ſatisfactio fuerit perfectior, & pœnitentia major, eo minuetur reatus, ſeu luendarum pœnarum temporalium peccato debitarum obligatio : unde ſi ea ſatisfactio imponatur, vel ſponte ſuſcipiatur, quæ gravitati criminum reſpondeat, ac prout oportet impleatur, tolli per eam poterit pœnæ omnis temporalis reatus.

Idem dicendum eſt de reliquiis peccatorum, pravis nimirum diſpoſitionibus ex præcedentibus peccatorum actibus relictis, eas nimirum pro ratione fervoris pœnitentis evelli. Ad cujus evidentiam ſciendum, vires animæ eò fieri debiliores & in peccatum propenſiores, quò plus, vel diutiùs, vel frequentiùs homo peccavit; unde & in intellectu cæcitas, & in voluntate infirmitas, quibus animi ad bonum operandum robur magis magiſque frangitur, conſequuntur : pravas has ex peccato ortas, & in peccatum inclinantes reliquias non ſolet ſtatim à principio pœnitentia curare, vel penitùs exſtirpare, quia ut benè dixit Origenes hom. 8. in Levit. *Intuere quomodo anima, quæ peccati vulnus accepit, etſi curetur, tamen habet peccati cicatricem in loco vulneris reſidentem.* Ni-

hilominus tamen cùm pœnitens vehementissima animi contentione, singulari studio, & inusitato sacri caloris æstu, atque Spiritûs Sancti fervore concepto sit, ut ait alicubi in officio Ecclesia, in fide stabilis, in opere efficax, tunc vel omnes,vel certè plures peccatorum reliquiæ persanantur. Nam sicut socrui Petri statim perfecta sanitas restituta est, ita ut surgens ministraret illis, ut dicitur Luc. 4. ita etiam quandoque tanta commotione convertitur cor pœnitentis, ut subitò perfectam consequatur sanitatem spiritualem, non solùm remissâ culpâ, sed etiam sublatis omnibus peccati reliquiis, ut patet, inquit D.Thomas, de Magdalena Luc.7. Non quòd inde colligatur evidenter, sed attentis Magdalenæ doloribus, fletibus, atque modo pœnitendi toto vitæ decursu retento, id omninò consentaneum videtur. Et quanvis Lucas pœnitentem illam, non Magdalenam, sed mulierem, quæ erat in civitate peccatrix, appellet, eam tamen fuisse Magdalenam constantissimum est, & benè ostendit P. Nicolaï ad art. 5. Nam Maria illa quæ dicitur Lazari soror, quasi speciali quadam nota significatur, quod unguento Dominum unxit, Joan.11. *Maria autem erat, quæ unxit Dominum unguento, & extersit pedes ejus capillis suis.* In Græco autem habetur, quæ *unxerat* & *exterserat*; ut indigitaret Evangelista se non loqui de unctione futura, quam deinde cap. 12. recenset, sed de præterita, de qua Luc.7. mentio fit. Hinc B.Gregorius hom. 33. in Evangelia: *Hanc verò*, inquit, *quam Lucas peccatricem, Ioannes Mariam nominat, illam esse Mariam credimus, de qua Marcus septem dæmonia ejecta fuisse testatur.*

testatur. Illam autem à septem Dæmonibus liberatam, esse Magdalenam peccatricem ostendit S.Doctor subjungens: *Et quid per septem dæmonia, nisi universa vitia designantur? Quia enim septem diebus omne tempus comprehenditur, rectè septenario numero universitas figuratur. Septem ergo dæmonia Maria habuit, quæ universis vitiis plena fuit.* Nec mirum, nomen Magdalenæ à Luca premi, quia ut optimè ex Beda notat D. Thomas in catena aurea: *Pulchrè Evangelista, ubi eam cum Domino iter facere commemorat, noto hanc vocabulo manifestat; ubi verò peccatricem, sed pœnitentem describit, mulierem generaliter dicit, ne nomen tantæ famæ prisci erroris nota fuscaret.* Gloriosum ergo Mariæ Magdalenæ nomen tunc solùm debuit exprimi, quando potuit in ejus gloriam redundare.

Dices: S. Thomas ad probandum remissis culpâ & æternæ pœnæ reatu remanere reatum pœnæ temporalis, atque etiam peccati reliquias, fundamento innititur quod infirmum vel caducum videtur, dum ait remissâ culpâ, *remanere tamen illud quod est materiale, scilicet inordinatam conversionem ad bonum creatum, pro qua debetur reatus pœnæ temporalis.* Quod art.4. in corpore, & ad 1. & art.5. inculcat. Id autem videtur difficile, tum quia per pœnitentiam & gratiam justificantem tollitur omne id quod habet rationem peccati, sive aversio à Deo sit, sive ad creaturam conversio. Tum quia pœna satisfactoria & temporalis non solùm debetur peccato ratione conversionis ad bonum, sed potissimè ratione aversionis à Deo: cujus signum est, quod longè gravior pœna

peccati mortalis conſciis quàm ſolà in venialia prolapſis, non tantùm in futuri peccati remedium, ſed etiam in injuriæ Deo illatæ compenſationem injungitur. Tum quia converſio illa inordinata in uno duntaxat peccato actuali amplectente ſtercora, & in objectum diſſonum regulis morum tendente invenitur, non autem in peccato habituali, quod tranſacto actu manet, cùm non ſemper habitus per actum producatur. Ergo nutat doctrinæ hactenus traditæ fundamentum.

Reſpondeo variè à variis S. Thomæ Interpretibus verba illa per ſe ſatis nitida & aperta obſcurari magis quàm illuſtrari. In primis aliqui, quos ſequitur Baptiſta Gonetus, dicunt S. Thomam loqui per quandam analogiam & accommodationem; nam quia converſio eſt quædam inordinata adhæſio voluntatis plùs æquo temporalibus addictæ, ideo illi attribuitur pœna ſenſûs mediis creaturis inflicta; averſioni verò reſpondere dicitur pœna damni, quâ homo divino bono æternùm privatur, à quo ſponte receſſit; revera tamen utrique illi malitiæ in peccato repertæ utraque pœna reſpondet, licèt una uni, alteri altera per appropriationem aſſignetur. Verùm hæc reſponſio difficultati ſuccumbit, dùm S. Thomam accuratè ſemper & formaliter loquentem ad ſenſus metaphoricos & analogicos ſine neceſſitate detorquet. Alii, quibus idem Gonet aſtipulatur, per converſionem illam intelligunt delectationem, quam quis ex objecto illicito ſibi nimiùm indulgens percipit. Sed hæc expoſitio videtur à ſenſu D. Thomæ aliena; tum quia delectatio illa non niſi in actu peccati percipitur, qui tranſ-

actus

actus est & præteriit; cum quia in pœnitente, in quo tamen remanere conversionem illam ait S. Thomas, delectatio illa non permanet, sed potiùs ob illam dolor contritione sentitur.

Alii cum Sylvio intelligunt, conversionem inordinatam manere quoad aliquem effectum, qui est inter Deum & hominem inæqualitas tandiu manens, donec fuerit justâ pœnæ temporalis solutione satisfactum; rectus namque ordo postulat, ut per satisfactionem ea inæqualitas ab homine pro virili parte compensetur. Unde inferunt pœnam gehennæ, cui homo peccato mortali obnoxius fit, complecti pœnam damni, pœnam sensûs, & æternitatem utriusque: pœna damni aversioni, pœna sensûs conversioni, æternitas utriusque pœnæ injuriæ & inimicitiæ adversus Deum respondet: primum & tertium verâ pœnitentiâ tolluntur, sed secundùm justo Dei judicio permanet; non enim divina justitia pari cum Christianis lapsis atque cum recèns baptizatis liberalitate, sed pauló strictiore agendum censuit, statuens ut non nisi adjunctâ satisfactione pœna tota remittatur. Nàm & justitiæ divinæ ratio exigere videtur, inquit Tridentinum sess.14. cap.8. *ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter verò qui semel à peccati & dæmonis servitute liberati, & accepto Spiritûs sancti dono, scientes templum Dei violare, & Spiritum sanctum contristare non formidaverint.* Unde eandem plenariam indulgentiam non consequitur pœnitens, quam consequutus fuerat in baptismate, de quo ait S. Chrysostomus

hom. 24. in Joan. quod *in aqua baptismi tanquam in sepulchro caput immergentibus vetus homo sepelitur, emergentibus inde novus resurgit.* Verùm hæc doctrina, licèt multa commoda & vera contineat, difficultatis tamen punctum fugere videtur: nam illa inæqualitas, quam dimissâ culpâ remanere ait, non minùs conversionem quàm aversionem consequitur; unde pœnæ satisfactoriæ pro utraque sustinentur; imò pro injuria Deo aversione illa intentatâ pœna potissimùm imponitur.

Vera ergo, & plana D. Thomæ intelligentia ex ipso Sancto Doctore eruenda est. Mentem autem suam dilucidè aperit S. Præceptor art. 5. his verbis: *Dicendum quod peccatum mortale ex parte conversionis inordinata ad bonum commutabile quandam dispositionem causat in anima, vel etiam habitum, si actus frequenter iteretur.* Ad quorum evidentiam sciendum, actus sive virtutum, sive vitiorum, vel procedere ab habitu, vel habitum aut certè dispositionem in principio generare; cùm enim actus tendat in objectum, sitque actualis illius prosequutio, subjectum in quo est ad tale objectum inclinat, vel impressione habitûs cùm est vehemens, vel frequenter iteratus; vel saltem infitione dispositionis, quando actus non est ita plenus & efficax, uti non solet esse in principio: igitur ex actu peccati, quo homo in bonum commutabile conversus est, sin habitus pravus, certè inordinatio perversa inferitur, quâ voluntas in malum & aliàs dilectum objectum veluti pondere fertur. Et hanc conversionem vel in habitu, vel in dispositione sitam appellat S. Doctor *reliquias iniquitatis*, quia à peccato relicta est,

eſt, & in peccatum à quo manavit, ſponte ſua proclivis eſt. Illi ergo converſioni reſpondet pœna ſensûs, non quòd illa mala & peccatum ſit in juſtificato, ſed quia ratione peccati actualis unde profecta eſt, juſta ei debetur afflictio; æquum eſt enim ut qui voluntati ſuæ plus indulſit quàm debet, unde & voluntatem ſuam ad bona ſenſibilia nimiùm deflexit, contra voluntatem ſuam aliquid patiatur, quo ut ait Tridentinum ſeſſione citata, medeatur peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus pravaſque diſpoſitiones, quas malè vivendo comparavit, contrariis actibus tollat. Converſio ergo in bonum commutabile, D. ipſo Thoma interprete, nihil aliud eſt, quàm remanentes diſpoſitiones ex præcedentibus actibus cauſatæ, quibus ratione actus quem connotant, debetur pœna temporalis. Quæ quidem diſpoſitiones in juſtificatione non ſtatim à principio funditus, ſed ſenſim & pedetentim evelluntur: unde ut alibi dixit D. Thomas, ſunt *in via corruptionis*; & hîc remanere eas ait *debilitatas & diminutas, ita quod homini non dominentur, ſicut etiam remanet fomes poſt baptiſmum.*

Tertius pœnitentiæ effectus, Remiſſio peccatorum venialium.

Tertius pœnitentiæ effectus eſt remiſſio peccatorum venialium. Ratio ſequitur ex dictis: nam per pœnitentiam homo convertitur ad Deum, vel imperfectè cùm eum diligere incipit, vel perfectè, cùm illum ex toto corde unâ

Dei

Dei bonitate inescatus amat: sed tunc remittitur peccatum veniale; (cùm enim per peccatum veniale retardetur affectus hominis, ne promptè feratur in Deum, ubi primùm voluntas Spiritûs sancti fervore concepto sincera conversione ab amore indivulsa in Deum fertur, corrigitur & remittitur inordinatio illa è peccatis venialibus orta. Ergo per pœnitentiam remittuntur peccata venialia. Accedit, quod per veram pœnitentiam gratia infunditur: in habentibus autem usum liberi arbitrii, in quibus solis possunt esse venialia peccata, non contingit esse infusionem gratiæ sine actuali motu liberi arbitrii in Deum & in peccatum, quo sacro motu peccata venialia remitti necesse est, cùm eo expellatur & veluti excutiatur animi creaturis plus æquo, etsi non contra Deum adhærentis torpor, rumpanturque funiculi affectionum, quæ sunt veluti vulpeculæ demolientes perfectionis spiritalis vineam. Ergo per pœnitentiam remittuntur peccatorum venialium maculæ. Quod ita eruditè de more explicat S.Thomas 3. p. quæst. 87. art. 2. ad 3. *Dicendum quod sicut in corpore contingit esse maculam dupliciter, uno modo per privationem ejus quod requiritur ad decorem, putà debiti coloris, aut debitæ proportionis membrorum; alio modo per superinductionem alicujus impedientis decorem, putà luti, aut pulveris: Ita etiam animæ inducitur macula; uno modo per privationem decoris gratiæ per peccatum mortale; alio modo per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale; & hoc fit per peccatum veniale. Et ideo ad tollendam maculam peccati mortalis requiritur infusio gratiæ:*

sed

sed ad tollendam maculam venialis peccati requiritur aliquis actus præcedens ex gratia, per quam removetur inordinata adhæsio ad rem temporalem.

Observat etiam idem S. Doctor art. 1. in corpore, & ad 1. illud discriminis mortale inter & veniale interesse, quod ad remissionem peccati mortalis requiritur perfectior pœnitentia; ut scilicet homo actualiter detestetur peccatum mortale quantum in ipso est, diligentiam adhibendo ad memorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur. Sed hoc non requiritur ad peccatorum venialium remissionem, sed requiritur & sufficit quædam virtualis displicentia, putà cùm aliquis hoc modo fertur secundùm affectum in Deum & res divinas, ut quidquid sibi occurreret quod eum ab hoc affectu retardaret, displiceret ei, & doleret se hoc commisisse, etiamsi actu de illo non cogitet. Quod tamen non sufficit ad remissionem peccati mortalis, nisi quantum ad peccata oblita post diligentem inquisitionem. Unde infert ad primum, quod quia potest justus vitare singula peccata venialia, sed non omnia, ad pœnitentiam peccatorum venialium requiritur quod homo proponat abstinere à singulis, non tamen ab omnibus, quia hoc infirmitas humana non patitur. *Debet tamen* (verba sunt S. Doctoris quæ à viris spiritalibus observentur dignissima) *habere propositum se præparandi ad peccata venialia minuenda; alioquin esset ei periculum deficiendi, cùm deséreret appetitum proficiendi, seu tollendi impedimenta spiritualis profectûs, quæ sunt peccata venialia.*

Patet igitur ex Angelico Doctore, ad remissionem peccatorum venialium sufficere pœnitentiæ vel actualis, vel virtualis motum, & illum etiam omninò requiri. Sufficit quidem; quia per actualem vel virtualem pœnitentiam homo conjungitur Deo: inordinatio autem voluntatis, vel potiùs impedimentum prompti & expediti in Deum motûs per veniale peccatum positum, actuali ordinatione, seu contrario animi in Deum contendentis impetu tollitur, animique flexus in terram incurvatus ad Deum sacrâ contentione recurrit, & veluti retrograditur. Quod verò hujusmodi actus requiratur, ex eo patet, quòd ad remissionem venialis tolli debet macula ex inordinata animi plùs nimio creaturarum diverticulis distenti conversione proficiscens: tandiu autem manet illa macula, quandiu remotâ illâ captus animus in via salutis suspensus hæret & subsidet. Quod explicat S. Thomas quæst. 7. de malo, art. 2. ex eo quod mortale & veniale finis consequutionem impediunt; mortale quidem per destructionem ponderis quo homo fertur in Deum, jacturam nimirum charitatis; veniale verò per positionem obicis impedientis quominus pondus illud concitato cursu feratur in Deum: sicut igitur primum lapidis impedimentum non nisi novâ gravitatis productione tolleretur; nec secundum, nisi vehementi impetu medium interpositum expellente, removeretur: ita nec mortale nisi novæ charitatis infusione, nec veniale nisi fervido pœnitentiæ actualis vel virtualis motu remittitur. Quorum omnium radix est, quia non tollitur privatio nisi accessu formæ quâ privat: peccatum autem veniale in ratione

maculæ

maculæ nihil est aliud quàm privatio fervoris charitatis & virtutum; in ratione verò offensæ est divini dominii ad omnia Justi opera actu non se extendentis contractio & coarctatio: ergo sine fervore charitatis vel aliarum virtutum à charitate imperatarum moras illas rumpente non deletur. Unde ad remissionem venialium sacros illos motus exigit Bernardus serm.40. in Cantica, his verbis: *Intendere in aliud quàm in Deum, non Mariæ otium, sed Marthæ negotium est. Absit autem ut quæ hujusmodi est, quidquam illam dixerim habere deforme, nec tamen ad perfectum affirmaverim pervenisse decoris: quippe quæ adhuc solicita est, & turbatur erga plurima, & non potest terrenorum actuum vel tenui pulvere non respergi; quem tamen citò faciléque deterget vel in hora sanctæ dormitionis casta intentio, & bona conscientiæ interrogatio in Deum.* Idem docet Augustinus libro 50. homiliarum, hom.50. dicens: *Quanvis singula non lethali vulnere ferire sentiantur, tamen omnia simul congregata velut scabies nostrum decus ita exterminant, ut ab illius sponsi speciosi præ filiis hominum castissimis amplexibus separent, nisi medicamento quotidianæ pœnitentiæ desecentur. Quod si falsum est, unde quotidie tundimus pectora? quod nos quoque Antistites ad altare assistentes cum omnibus facimus. Unde etiam orantes dicimus, Dimitte nobis debita nostra? Non enim ea dimitti precamur quæ in baptismo dimissa sunt; & nisi dimissa credimus, de ipsa fide dubitamus: sed utique de quotidianis peccatis hoc dicimus, pro quibus etiam sacrificia eleemosynarum, jejuniorum,*

& ipsarum orationum, ac supplicationum quisque pro suis viribus offerre non cessat.

Ex quibus inferes, tria ad remissionem peccatorum venialium omninò requiri. Primum est status gratiæ, sine qua nullum opus quàmlibet ex objecto insigne, Deo acceptum esse potest, nec proinde meritorium vel satisfactorium: nam *donum iniquorum non probat Altissimus*, ut dicitur Ecclesiastici 4. Secundum est auxilium divinæ gratiæ. Nam ut ait S. Thomas art. 4. ad 2. *Licèt ad remissionem peccati venialis non requiratur nova infusio habitualis gratiæ, requiritur tamen aliquis gratiæ actus.* Unde improbatur opinio Scoti existimantis ad remissionem venialium sufficere actum virtutis naturalis. Cùm enim peccato veniali retardetur motus ad Deum ut authorem supernaturalem, ad quem in hoc statu provecti sumus, non potest hæc mora nisi motibus in Deum supernaturalem, id est fide supernaturali cognitum & dilectione supernaturali diligendum rumpi: motus porrò supernaturales sine gratiæ supernaturalis adjutorio non posse ab infirmo voluntatis arbitrio prodire manifestissimum est. Unde Concilium Arausicanum can. 7. & 14. definit: *Nos sine gratia Christi nihil veræ sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere posse. Nullus miser de quantacumque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordiâ præveniatur.* Tertium est motus virtutis supernaturalis virtualem peccati venialis offensæ displicentiam importans; quia nec sine sacro motu excitatur dormitantis voluntatis torpor, nec sine illa saltem virtuali & generali displicentia tollitur affectus in objectum peccati venialis, tandiu perseverans, quandiu

quandiu non retractatur. Ut enim veridicè scripsit S. Thomas 3. p. quæst. 87. art. 1. *Sicut peccatum mortale remitti non potest quandiu voluntas peccato adhæret, ita etiam nec peccatum veniale; quia manente causa manet effectus.* Unde patet non sufficere motum attritionis seu doloris peccati ex metu pœnæ concepti ad remissionem peccati venialis, ut Suarez, Coninchus, & Cardinalis de Lugo censuerunt. Tum quia motus ille attritionis invenitur in peccatore, in quo nondum inhabitat Spiritus sanctus, ut Sacrum Concilium Tridentinum declaravit: veniale autem nunquam remittitur nisi in statu gratiæ existentibus, ut dictum est. Tum quia peccati venialis macula non tollitur, nisi accedente forma quâ privat: privat autem non metu pœnæ, sed fervore charitatis & virtutum infusarum, quæ gratiam sanctificantem indivisim comitantur. Tum quia attritio est dolor de peccato, non propter offensam Dei, sed ob unam pœnam infligendam: hic autem dolor non destruit offensam sub ratione offensæ: ergo illam non remittit; tandiu namque non remittitur, quandiu manet, quia ut mox dicebat S.Thomas, manente causâ manet effectus. Imò nec ad remittenda venialia sufficeret actus fervidæ charitatis, nisi formalem vel virtualem peccati venialis detestationem includeret, cùm non possit remitti peccatum, donec retractetur affectus in illud.

Dices: Multis in casibus remittuntur peccata venialia absque ullo pœnitentiæ formalis vel virtualis motu. Nam primò Sacramenta ex opere operato per infusionem gratiæ peccata venialia

venialia remittunt, ut docet D.Thomas art.3. quæstionis mox citatæ. *Per Eucharistiam*, inquit, *& extremam unctionem, & universaliter per omnia Sacramenta novæ Legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur.* Secundò eandem remittendorum peccatorum potestatem asserunt multi Theologi quibusdam actionibus sacris, quas sacramentales vocant, putà benedictioni Episcopi, aspersioni aquæ benedictæ, confessioni generali quæ fit in choro vel in principio Missæ, tunsioni pectoris, inclinationibus, genuflexionibus, & aliis id genus actibus religiosis. Tertiò baptisma & martyrium omnia mortalia & venialia remittunt, *nisi*, ut ait D. Thomas art. 1. citato ad 2. *actualiter voluntatem invenerint peccato inhærentem.* Quartò peccata venialia Justis in eis decedentibus in alia vita sine actibus pœnitentiæ vel satisfactionis remittuntur, cùm extra viæ statum nulli sint actus meritorii, vel satisfactorii. Quintò peccata venialia in inferno remittuntur, ne pœnâ æternâ ipsis indebitâ puniantur: in inferno autem nullus exercetur pœnitentiæ vel pietatis motus. Ergo varii sunt casus, in quibus peccata venialia sine pœnitentiæ formalis vel virtualis actibus remittuntur.

Respondeo nunquam, & nusquam peccata venialia sine actibus pœnitentis condonari, juxta illud Augustini epist. 43. *Nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel à quocumque seu magno, seu parvo peccato ad correctionem sine pœnitentia posse transire.* Ad primum in contrarium dicendum, fatendum esse quidem Sacramenta novæ Legis remittere peccata venialia

nialia ex opere operato, cùm absolutio Sacerdotis ex opere operato quem significat effectum producat; significat verò remissionem peccatorum venialium tum maximè cùm pœnitentes nullius mortalis conscii sola venialia (quæ materia sunt sufficiens hujus Sacramenti, ut superiùs ostensum est, in confessione aperiunt, de quibus fertur judicialis sententia & absolutio confertur. Sed tunc sine actibus pœnitentis venialia non remittuntur, sine contritione nimirum, quæ & affectum ac complacentiam ipsorum excludit, & eorumdem detestationem conjunctam habet. Sine qua contritione qui sola peccata venialia nullum eorum detestatus aperiret, non solùm gratiam ex opere operato non reciperet, sed in grande sacrilegium incurreret, utpote Sacramentum pœnitentiæ mutilans, eique materiam debitam non ministrans.

Sed instabis: Hinc quidem sequitur, peccatum veniale actibus pœnitentis in confessione deleri, sed quomodo à Sacerdote ex opere operato remittatur, non explicatur: non enim potest tolli privatio nisi per formam quâ privat: atqui peccatum veniale est privatio ferforis charitatis & virtutum: ergo non nisi actibus charitatis vel virtutum, adjunctâ eorumdem detestatione, peccata venialia delentur: sed Sacerdos non infundit actus illos: ergo Sacerdos ex opere operato peccata venialia non remittit.

Respondeo huic instantiæ sanè difficili solvendæ multa à variis subtiliter esse excogitata. Probabilioribus selectis, quæ magis ad veritatem accedunt referemus. Dici ergo debet, explicari

plicari id poſſe per ea quæ alibi de gratia Sacramentali diximus: ſicut ergo per Sacramenta infunditur novus non ſolùm gratiæ gradus gratiam habentibus, ſed etiam novus modus gratiæ, novumque jus habendi auxilia opportuna ad certos virtutum actus eliciendos: ita in remiſſione peccatorum venialium & gratia augetur, & novus modus illi adjungitur, quo peccatorum venialium pulvis abſtergitur, quo languor ille ex venialibus relictus vel perſanatur planè, vel certè roboratur, & unà jus datur ad auxilia quibus permotus animus antea tepidus, in motus prorumpit ſalutares, quibus mentis acedia excutitur, & expedita ad bonum habilitas, cujus peccatum veniale habitualis privatio eſt, reſtituitur. Experiuntur enim viri ſpiritales ſe ex peccatis venialibus & quotidianis in illam incidere cordis dejectionem, quâ nec legere licet, nec orare delectat, nec in meditatione exardeſcit ignis. Quid ergo tunc præſtat à Sacramento devotè ſuſcepto auxilium proficiſcens? Præſtat ut tædio illo affectus nec deficiat, nec à ſtudio ſanctitatis deſiſtat, ſed potiùs inchoatum bonum fortiter, tametſi non fortaſſis ſuaviter conſummet; ac tandem in ipſis piis fletibus jubilus in pavore tentationis, & admiſſis peccatis venialibus amiſſus, & quaſi evacuatus erumpit; & mens, quæ priùs cæca torpenſque jacuerat, ad inſpectionem interni fulgoris, ad ſenſum cœleſtis ſaporis ſuſpiriis vegetata convaleſcit. Hinc ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abſcondi poteſt, nec ſermonibus aperiri: & tamen, ut Gregorius alicubi dicit, quibuſdam proditur moribus, quanvis nullis proprietati-

bus exprimatur. Tunc cum mentis ſerenitate redit animæ nitor peccatis venialibus non extinctus, ſed obnubilatus; non obtenebratus, ſed obſcuratus; cùm verùm ac ſummum gaudium non de creatura, ſed de Creatore, non de iis quæ videmus, ſed de iis quæ expectamus ſentitur. Quod ſolidum gaudium nemo tollit à nobis, ſi nos ipſi iterum peccando non tollamus: gaudium, inquam, cui omnis humana jucunditas comparata mœror eſt; omnis ſuavitas dolor eſt, omne dulce amarum eſt, omne decorum fœdum; omne denique quod delectare ſolebat, moleſtum evadit. Novo ergo illo modo gratiæ & charitati impreſſo tollitur peccati venialis fœditas, & novis auxiliis à Sacramento manantibus torpor concitatur, tepor inflammatur, animique languentis & tædio contabeſcentis ſpiritus inſtaurantur. Si autem quæras quænam & quot peccata venialia per Sacramenta remittantur, cùm non videatur eſſe potior ratio de uno quàm de alio: Reſpondebo pro ratione diſpoſitionis voluntatis Sacramenta venialia remittere; unde ea potiſſimùm delent, quæ voluntas magis deteſtatur, ad eaque deſtruenda efficaciùs operatur. Unde rariſſimè omnia peccata venialia remittuntur; quia raró contingit homines hanc mortalem vitam agentes ab omnibus affectibus liberos eſſe. Illa ergo peccata venialia Sacramentum ex opere operato delet, quæ pœnitens cum dolore & vero emendationis propoſito clavibus Eccleſiæ ſubjicit.

Ad ſecundum caſum de ſacramentalibus, volunt aliqui, in quibus noſter Gonetus, nonnulla ſacramentalia remittere peccata venialia ex opere operato, quia eis mentem purgari & ſanctifi

ſanctificari, à quibuſdam Patribus dictum eſt; & id ad magnificentiam Chriſti & Eccleſiæ decorem & majeſtatem conferre videtur. Sed hæc doctrina & S. Thomæ repugnare, & à veritate, meo quidem & gravium Theologorum judicio, videtur aliena. Sanctus namque Doctor 3. p. quæſt. 87. art. 3. ubi hanc materiam accurato examine expendit, apertiſſimè declarat, ſacramentalia non niſi ratione actûs deteſtationis peccati vel motûs reverentiæ in Deum peccata venialia remittere. Angelica verba ſunt hæc: *Triplici ratione aliqua cauſant remiſſionem peccatorum venialium. Uno modo, inquantum in eis infunditur gratia; quia per infuſionem gratiæ tolluntur venialia peccata, ut ſuprà dictum eſt* (ſcilicet art. 2. ſuperiori, ejuſque ibi rationem aſſignavit: *Quia in habentibus uſum liberi arbitrii, in quibus ſolis poſſunt eſſe venialia peccata, non contingit eſſe infuſionem gratiæ ſine actuali motu liberi arbitrii in Deum & in peccatum; ideo quandocumque gratia de nouo infunditur, peccata venialia remittuntur.*) *Secundò inquantum ſunt cum aliquo motu deteſtationis peccatorum: & hoc modo confeſſio generalis, tunſio pectoris, & oratio Dominica operantur ad remiſſionem venialium peccatorum. Tertio modo, inquantum ſunt cum aliquo motu reverentiæ in Deum, & ad res divinas: & hoc modo benedictio Epiſcopalis, aſperſio aquæ benedictæ, qualibet ſacramentalis unctio, oratio in Eccleſia dedicata, & ſi qua alia ſunt hujuſmodi, operantur ad remiſſionem venialium peccatorum.* Vides ex D. Thoma, ſacramentalia non niſi ex opere operantis, ratione nimirum deteſtationis & reverentiæ in Deum

Deum peccata venialia dimittere. Idem docet ad 1. & ad 3. *Reatus pœnæ*, inquit, *remittitur per prædicta secundùm motum ferveris in Deum, qui per prædicta excitatur, quandoque magis, quandoque autem minus.*

Ratio etiam idem persuadet. Tum quia sacramentalia sunt ex institutione Ecclesiæ, valentis ea pro voluntate, necessitate, vel utilitate mutare, augere, minuere: Ecclesia autem non habet potestatem talem virtutem sacris ceremoniis impertiendi, ut peccata venialia deleant, ut interiores maculas abstergant, & intra animam illapsa operentur, sed unis à Christo institutis Sacramentis ad gratiam producendam uti potest. Tum quia si sacramentalia peccata venialia ex opere operato delerent, essent revera Sacramenta: peccatorum enim venialium remissionem ex opere operato nequeunt efficere, nisi vel productione gratiæ habitualis, vel novi modi additamento, quo gratia sacramentalis maculas veniales abstergit; vel saltem inspirando gratiam internam actualem, quibus pii pœnitentiæ & charitatis motus delendis peccatis venialibus idonei excitentur: atqui hoc est esse Sacramentum, scilicet signum visibile gratiæ invisibilis: ergo ne sacramentalia cum Sacramentis confundantur, sicque utraque pariter extinguantur, ne humana instituta ab Ecclesiæ nutu pendentia immutabilibus Christi mysteriis conferantur, omniaque sus deque misceantur; ne Ecclesiam hæreticorum sannis exponamus, si tot ceremoniis virtutem interiùs in animas ex opere operato agendi, solis Christi Sacramentis eximiam, asseramus, dicendum omninò est, sacramentalia

non nisi ex opere operantis veniales culpas delere. Unde Petrus Aurelius in vindiciis censuræ Sorbonicæ : *Illa verò opinio* , inquit, *quam parvuli aliqui Scholastici nuper excogitarunt, non solùm præter Scripturam , SS.Patrum & Ecclesiæ authoritatem , sed etiam contra sensum tum eorum omnium , tum omnis propemodum ipsius Scholæ Theologorum , sacramentalia effectus ad quos instituta sunt operari ex opere operato, explodenda & longè amandanda est ex animis Catholicorum , eorum præcipuè qui solam Scripturæ ; & traditionis Ecclesiasticæ normam , non humani sensûs arbitrium ad res Theologicas dijudicandas adhibent. Est enim opinio merè voluntaria , nuper inventa , nullo fundamento theologico nixa , omnis authoritatis ac testimonii expers , sine quo tamen res facti & voluntatis divinæ , qualis ista est , sine temeritate proferri non potuit.* Attamen ut benè dixit Paludanus in 4. dist. 2. quæst. 1. art. 2. *Non sunt hæc contemnenda , licèt non sint Sacramenta , nec per modum Sacramenti habeant effectum ex opere operato : quia effectum habent per modum meriti & fidei ex opere operantis ; & non ex solo fervore & devotione utentium , sed totius Ecclesiæ.* Videsis Sylvestrum *verbo Aqua benedicta*, quæst.1.

Porrò generales illæ loquutiones, quibus significatur hoc pio sacramentalium usu mentes purificari , & mundari , facilè intelliguntur de opere operantis ; quia nimirum pii illi ritus vel ad pœnitentiam, vel ad profundam erga divina reverentiam animas concitare nati sunt ; & etiam crediderim eorum intuitu propter Ecclesiæ sponsæ suæ preces , quas exaudiri decet , so-

lere

lere Dum piè illa & sine superstitione frequentantibus gratiam aliquam actualis devotionis, vel protectionis adversùs Cacodæmonis insidias impertire. Unde domus aqua benedicta aspergi salubre est : benedictiones etiam Ecclesiæ pro diversis rebus institutæ non sine fructu fieri variis experientiis comprobatum est. Si enim per umbram Petri ingentia Deus miracula patravit, ut refertur Actorum 5. *Ita ut*, inquit Textus sacer, *in plateas ejicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut veniente Petro saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis.::: Qui curabantur omnes.* Si Pauli sudaria totius sanitatis distillabant medicinam, ut eodem libro, cap.19. refert Lucas his verbis : *Virtutesque vel quaslibet faciebat Deus per manus Pauli : ita ut super languidos deferrentur à corpore ejus sudaria & semicinctia ; & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur.* Si, inquam, tot mira Deus operatus est vilissimis illis servorum suorum rebus, ut eorum ampliùs gloria clareret ; quidni sacris Ecclesiæ ritibus pietatem undique spiritantibus, & rebus Ecclesiæ Sacerdotum & Pontificum ministerio benedictis gratias cùm internas, tum externas ederet?

Ad tertium baptismatis & martyrii casum respondeo grandem esse disparitatem, quia in baptismo, & similiter in martyrio pro Christo tolerato (quod vim baptismi obtinet) producitur nova in Christo creatura, unde tota remittitur pœna, si nullus peccati obex plenæ indulgentiæ ponatur. At in Sacramento pœnitentiæ materia sunt actus pœnitentis, qui nisi

adsint, Sacramenti effectum non confert forma, eóque perfectiorem producit, quo pœnitentis motus vehementior fuerit & purior.

Ad quartum casum de peccatis venialibus in hac vita nullâ pœnitentiâ deletis, & in futura duntaxat remittendis, dicendum peccata venialia justorum remitti in alia vita, tam quoad culpam, quàm quoad pœnam. Id enim significavit Veritas Matth. 12. cùm de peccato in Spiritum sanctum dixit: *Non remittetur neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Quæ verba ponderans Augustinus lib. 21. de Civit. cap. 24. *Neque de quibusdam veraciter dicetur*, inquit, *quod non eis remittatur, neque in hoc sæculo, neque in futuro, nisi essent, quibus etsi non in isto, tamen remittatur in futuro.* Succinit Gregorius Magnus lib. 4. dialogorum, cap. 39. *In qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc sæculo, quasdam verò in futuro posse laxari. Quod enim de uno negatur, consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur.* Et Bernardus serm. 66. in Cantica: *Cur hoc dixit, si nulla manet in futuro remissio purgatióve peccati.* Hunc etiam esse Ecclesiæ Catholicæ sensum patet ex eo, quod pia mater non solùm pro defunctis filiis orat, ut à cunctis reatibus absolvantur, sed etiam *ut sacrificiis purgati, & à peccatis expediti indulgentiam pariter & requiem capiant sempiternam: atque quæ per fragilitatem carnis humanâ conversatione commiserunt, Deus veniâ misericordissima pietatis abstergat.* Et ratio est clara: multi enim justi cum affectu ad peccata venialia mortem obeunt, cum quibus maculis non ingrediuntur regnum cœlorum, in quod nihil coinqui

coinquinatum intrat, ut dicitur Apocal. 21. Ergo in alia vita maculæ illæ remittuntur. Et ad hoc institutum est Purgatorium, in quo purgantur sordes, & non solùm pœnæ luuntur; non enim pœna, quæ non facit hominem sordidum ac miserum, sed una culpa purgatur. Porrò remittuntur, delenturque illæ sordes fervidis charitatis, humilitatis, patientiæ, cæterarumque virtutum actibus, quas animæ patientes eliciunt, ut docet D. Thomas quæst. 7. de malo, art. 11. quia licèt post statum viæ non sit in termino meritum nec satisfactio, potest tamen esse remotio impedimentorum, quibus sublatis anima in igne sicut aurum probata & examinata, sicut examinatum argentum nitescit.

Ad quintum dicendum, in inferno, ubi nulla est redemptio, nulla etiam peccata venialia remitti, quæ ibi propterea per accidens æternùm puniuntur; tandiu enim pœna producitur, quandiu culpa perdurat: in inferno autem culpa æterna est, cùm nullâ detestatione, nullâ Deo gratâ satisfactione deleatur. Nec propterea ulla fit damnatis injuria, qui in illum calamitosum statum, in quo nulla est venia, sponte sua prolapsi sunt. Nec etiam Deus ultra condignum punit, quia licèt per se peccato veniali pœna non debeatur æterna, per accidens tamen ex conditione subjecti peccatum semper amantis sempiterna pœna infligitur. Justum est enim ut quos culpa semper inquinat, par etiam pœna semper astringat. Unde æternùm punitur culpa in tempore perpetrata, quia quod breve fuit tempore vel opere, longum esse constat in pertinaci inflexibilis & obsti-

natæ mentis voluntate, quæ etsi ad nihilum redigi vellet, ne pateretur; vivere semper vellet tamen, ut semper peccare posset. Ad magnam igitur judicantis justitiam pertinet, ut nunquam careant supplicio, qui nunquam volunt carere peccato.

Alii pœnitentiæ effectus breviter enumerantur.

Quartus sinceræ pœnitentiæ effectus est restitutio gratiæ & virtutum, & quintus reviviscentia meritorum; sed quia hi effectus graviores patiuntur difficultates in hujus tractatus partem sequentem utrumque rejicimus, ut pro argumenti dignitate operosiùs exponantur.

Varios alios pœnitentiæ effectus recenset S. Doctor quæst. 10. Supplementi, qui ex dictis fermè expositi manent. Placet tamen singulos articulos emetiri.

Articulo 1. docet confessionem ritè peractam liberare à morte peccati; tum quia contritio à culpa non liberat, nisi quatenus votum confessionis annexum habet; tum quia contritio gratiam remissivam peccati auget; tum quia contritio interdum non est ita perfecta, ut sola ad remittenda peccata sufficiat, cum nimirum ex perfecto Dei amore non procedit, ut magis in sequentibus exponemus.

Articulo 2. docet confessionem liberare aliquo modo à pœna non solùm æterna, quia hæc remissio est ab infusione gratiæ indivulsa, sed etiam temporali in Purgatorio luenda,

da. Tum quia *per vim clavium in tantùm minuitur, quod proportionata viribus pœnitentis remanet, ita quod satisfaciendo se in hac vita purgare potest*, inquit D. Thomas. Quæ verba piè Sacramentum frequentantes diligenter audire & libenter retinere debent. Tum quia peccatorum confessio verecundiam annexam habet: Et ideo quantò aliquis pluries de eisdem peccatis confitetur, tantò magis pœna minuitur. Hinc illud Augustini, seu Authoris libri de verá & falsa pœnitentia, cap. 9. *Laborat mens patiendo erubescentiam: & quoniam verecundia magna est pœna, qui erubescit pro Christo, dignus est misericordiâ.*

Articulo 3. infert confessionem aperire paradisum, à cujus introitu peccator culpâ & reatu pœnæ æternæ in confessione dimissis arcebatur. Hinc Gregorius explicans vestibulum interius mysticæ civitatis, sic habet: *Quid per interius vestibulum, nisi æterna vitæ latitudo signatur? Quæ modò inter angustias vitæ præsentis jam spe mente concipitur. De qua per Psalmistam dicitur, intrate portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis confessionum. Cùm enim peccata nostra per lacrymas confitemur, angustæ viæ portam ingredimur: Sed cùm post hac ad æternam vitam perducimur, portæ nostræ atria in confessionum laudibus intramus; quia ibi jam angustia non erit, cùm nos lætitia perpetuæ festivitatis exceperit.*

Articulo 4. docet confessionem sacramentalem spem salutis tribuere, quatenus per eam homo clavibus Ecclesiæ ex passione Christi salutis nostræ causâ præcipuâ virtutem habentibus se subjicit. Hinc illud Ambrosii serm. 34.

Confessio paradisum aperit, tribuit vim salvandi. Hinc etiam illud ex Augustino tritum: *Confessio est salus animarum, dissipatrix vitiorum, restauratrix virtutum, expugnatrix Dæmonum. Quid plura? Obstruit os inferni, aperit portas paradisi.* Hinc Bernardus lib. de interiori domo, cap. 1. *Homo per veritatem stimulatus peccata sua confitetur; Deus autem per misericordiam flexus confitentis miseretur. Felix conscientia, in qua misericordia & veritas obviaverunt sibi; veritas confitentis, & misericordia miserentis: quia non potest illi misericordia deesse, qui se agnoscit in veritate.*

Articulo 5. docet Angelicus Doctor, per confessionem generalem deleri mortalia peccata oblita, quia Sacramentum gratiam infundens omnia peccata delet, cùm sit impium dimidiam à Deo sperare veniam.

Reflexio.

A fructibus eorum cognoscetis eos. Si hos in te effectus experiare, Christiane Lector, in Domino confide, verâ te pœnitentiâ esse donatum. Quod si contrà, confessionem licèt identidem adhibens, vitiorum impetus non comprimi ac sedari, sed in animo tuo etiamnum insidere malarum cupiditatum æstum, & in corde tuo libidinum æstuare flammam sentis, quæ primo quoque tempore erumpit, atque acriùs quàm antea, ac vehementiùs exardescit; magna tibi est causa timendi. Suspectæ sunt illæ lacrymulæ doctæ mentiri, suspecta ea pœnitentia

nitentia est, quæ vitia non urit, quæve ita ægro parcit, ut ægritudinem foveat. Unde si percurrens omnes infirmæ conscientiæ tuæ angulos, spiritu compunctionis in animam illapso non solùm te flecti & emolliri videris, sed in dies sensim consanescere, & converti funditus cor tuum, in timore quidem & tremore salutem tuam operari ne cessa, sed te in Domino reconciliatum confide, atque ad sanctum altare communionemque, Rectoris animæ tuæ consiliis frequentandam accede, ut non gratiam modò, sed omnium gratiarum fontem, nec medicinam duntaxat, sed medicum ipsum accipias, animam tuam gratiarum & virtutum beatissimâ copiâ cumulaturum.

Sed quia non sufficit novæ vitæ inita ratio, nisi quisque etiam studeat præteritorum peccatorum injurias pœnâ diluere & satisfactione pensare, frequentanda illa opera sunt, quæ fructus pœnitentiæ repræsentent. Neque enim hodie minùs potens, minùs justus, minusve tremendus Deus quàm in primitiva Ecclesia rigorosissimæ pœnitentiæ tenace; non minor hodie Christianismi gratia, non minor peccati immanitas, sed potiùs tot Sacramentorum violatione auctior: ergo non minor debet esse pristinæ pravitatis horror, non minus expiandorum criminum studium, non minùs sincera ad Deum sese referendi voluntas. Sed dices, dura remedia non patitur humana imbecillitas benigniùs remissiusque tractanda. Scio quidem quod delicatus es, sed si majorem illam pœnitentiam quam tot ætates Ecclesia filiis suis imperavit reformides, cur partem saltem non æmularis? Cur quotidianas ab infinita Dei

misericordia ministratas occasiones, quibus scelera expiare tua possis, non nancisceris? Cur pœnitentiæ austeritatem eleemosynis, piis religionis officiis, in muneribus officiisque fungendis fide & æquitate, animi demissione, mansuetudine, animi tranquillitate, & patientiâ omnem irruentium contumeliarum acerbitatem exhauriente ac velut concoquente non supples? Nam in omnibus humanæ vitæ officiis & singulis ferè temporis momentis multa occurrunt, quæ si pœnitentibus animis accipiantur, pœnitentiæ loco esse possint, & copiosam perfectæ satisfactionis segetem præbere. Si te antiquæ pœnitentiæ labor deterret, faciliores saltem Dei offensi propitiandi rationes ne negligas, & pro tempore natam mortificationis, humilitatis, cæterarumque virtutum praxim ne prætermittas. Causam Dei, Ecclesiæ, & proborum gravioribus quibusque temporibus tuere, veritatem oppugnatum testimonio subleva, innocentiæ oppressæ patrocinare, ab infirmis & contemptis potentiorum impetum propulsa, nihil tua professione & Christiano nomine indignum gere, occurrentes quotidie tribulationes patienti animo sustine in purgationem vitiorum, in probationem virtutum, in consummationem meritorum. Intuere quæ viri sanctissimi vel nullis, vel certè levissimis peccatis maculati, ut Deo satisfacerent pertulerunt, & quòd tam parum pro criminibus tuis patiare erubesce, ingemisce, contremisce. Intuere splendidissima illa Religiosorum Ordinum lumina, Brunonem, Bernardum, Norbertum, Dominicum, Franciscum, quomodo & pœnitentiam assumam ipsi fecerunt, quomodo & aliis faciendam

ciendam erecto ubique terrarum pœnitentiæ vexillo præceperunt. Intuere quomodo à *Christo pœnitentiæ Principe*, ut loquitur Hieronymus in cap. 3. Isaiæ, *eorumque capite qui salvantur per pœnitentiam*, missi veluti senescentis Christianismi secundarii Apostoli fideles innumerabiles violatæ baptismalis innocentiæ reos posteriore lacrymarum ac gemituum baptismate in integrum restituerunt. Intuere non solùm virorum, sed delicatarum virginum turmas, quæ in media Ecclesiæ pace novum martyrii genus inducentes, castigationibus, aliisque pœnitentiæ christianæ laboribus vitam suam conterunt, & usque ad mortem se contrituras publico & solenni voto professæ sunt. Intuere quomodo isto & superiori sæculo enatis non tam hominibus quàm belluis, Luthero & Calvino, unius voluptatis prædicatoribus, & Turcicam obscœnitatem in Christianismum impurissimè obtrudentibus, unoque ore adversùs pœnitentiæ labores, peccatorum confessionem, cœlibatum, jejunia, abstinentias carnaliter blaterantibus Deus & antiquos Ordines instauravit & novos produxit, ut Capucinorum, utriusque sexus Carmelitarum Exalceatorum, aliorumque, quorum tam austera ac pœnitens vitæ ratio & hæreticorum petulcam lasciviam, & Catholicorum mollitiem confundit. Et cum Ecclesia Catholica fatere pœnitentiam unicum esse peccatoris post ruinam perfugium, unicam Dei post offensiones placandi viam, denique cœli gaudium & terræ levamen. Sed proh dolor! Communem Ecclesiæ sensum & hæretici blasphemiis, & mali Catholici factis delere conantur; illi nimirum,

qui ut ait Hilarius in Matth. vitâ gentium vivunt, qui arctissimis sæculo vinculis astringuntur, qui in voluptatibus ac deliciis consectandis toti hærent, denique qui in peccata mortifera prolabuntur, quæ authore Augustino serm. 29. de verbis Apostoli, *non facit bona fidei & bona spei Christianus: sed illa sola, quæ quotidianæ orationis penicillo terguntur.*

Ergo si vulneribus tuis salutarem adhibere satagis medicinam, si ad teipsum rediens te primorum parentum instar turpiter nudum esse perspicias, ex quo Christum exuisti, si tibi grave est peccatorum tuorum pondus, si sordium tuarum sordes persentis, si in intimo cordis recessu sententiam adversùm te feras, si corruptis ac putrescentibus animæ tuæ cicatricibus mederi aves, si denique pœnitentiæ effectus experiri exoptas, age dignos pœnitentiæ fructus; noli comprimere lacrymas, præcludere gemitus, secundam post naufragium tabulam repudiare: judicium Dei anteverte, & voluntariâ sententiâ in teipsum vindictam exerce. Pristinæ ingratitudinis memor in fletibus ac lamentis jaceat, antequam ad sacrorum mysteriorum gaudia aspirare sustineat. Deploranda anteactæ vitæ detrimenta accuratis seriæ pœnitentiæ, quæ pars justitiæ est, operibus resarciat, & teterrimas scelerum maculas fluentibus compunctionis aquis abstergat. Ob oculos suos austeras illas primitivæ Ecclesiæ peccatoribus impositas pœnitentias ponat, ut sua laxamenta deploret. Attendat eisdem criminibus, quæ tam molliter modò expiantur, eumdem nunc atque olim violari Deum, eandem violari Christiani

hominis

hominis personam, nec minùs acerbâ opus esse medicinâ, quando eadem animarum vulnera curanda sunt. Ergo quidquid ad peccatorum expiationem facere quit, toto pectore amplectere, ea fletibus merge, ea orationum ardore absume, eleemosynis redime, charitate obrue; ut ubi abundavit delictum superabundet & gratia.

Si peccati mortalis infinitam granditatem, & talem cui suppliciorum æternitas jure debetur, corde recogites; si illud Veritatis oraculum Christiano spiritu excipias, *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*, veritate coactus fatebere in eluendis criminibus, exstirpandisque vitiis vim atque violentiam adhibendam esse; fatebere suaves & delicatas satisfactiones esse non oportere; fatebere æquitatem postulare, asperioribus pœnitentiæ remediis eos esse sanandos, quos corruperant malesuadæ voluptatum nefandarum blanditiæ; fatebere ad amovendam imminentem à Deo pœnam nullam securiorem esse viam, non sufficere Orationis Dominicæ aliquoties recitandæ laborem, sed diuturna pœnitentiæ opera ad Deum placandum quammaximè desiderari. Recogita quid fecerit Achab, ut intentatas sibi à Deo per Eliam Prophetam minas averteret; nam testante sacro eloquio, 3. Reg. 21. discidit vestimenta regia, operuit cilicio carnem suam, jejunavit, dormivit in sacco, & demisso capite ambulans, ne ad cœlum quidem oculos attollere ausus est. Recogita quomodo Rex Assyriorum latam in Niniven sententiam abjecto solio, deposito regali ornatu, sacco induto, cineri incubans, jejunio cum populo armatus, &

ad Dominum in fortitudine clamans, ut habetur Jonæ 3. iram Dei placaverit. Si pœnitere est pœnam tenere: ergo non sunt tenendæ mundi deliciæ, non appetendæ sæculi voluptates, non optandæ hominum pompæ, non conquirenda carnis oblectamenta, non ambitiosæ colligendæ opes, potentia, & gloria, non reformidanda corporis incommoda, sed unusquisque pœnitens cum Tertull. lib. de pœnit. cap. 11. usurpare debet: *Deliqui in Deum, & periclitor æternùm perire. Itaque nunc pendeo & maceror & excrucior, ut Deum reconciliem mihi, quem delinquendo læsi.* Sed proh dolor! his temporibus ob mollem & degenerem Sacerdotum cum peccatoribus agendi rationem pœnitentia ludus est, pœnitentiæ Sacramentum nudæ confessionis factum est; ad peccatorum expiationem toto pectore non incumbunt peccatores, sed versantur in enumeratione scelerum, non in castigatione vitiorum.

Cogitent ergo peccatores pœnitentes peccata sua Ecclesiam offendere, pœnitentiam non offendere; pœnitentiam, inquam, quæ ab Angelis de peccatorum conversione exultantibus in cœlo celebratur, quæ à Sanctis præsentissimum vulnerum remedium, pietatis incentivum, virtutis firmamentum, divinorum munerum fons uberrimus agnoscitur; quæ ab ipsis Ecclesiæ hostibus cum quodam admirationis & reverentiæ sensû suspicitur, quia ut veridicè scripsit Tertullianus lib. de velandis Virgin. cap. 3. *Bona res neminem scandalizant, nisi malam mentem. Agnoscant malum suum qui de tali bono scandalisantur.*

APPEN-

APPENDIX.

Præcipuæ animarum Rectoris & Moderatoris dotes expenduntur.

NIhil est ad viam salutis utilius quàm probum moderatorem uberiori luce cumulatum eligere, cujus consiliis pareamus. Hâc viâ à Deo ipso constitutâ, nulla tutior, nulla exploratior. Hoc consilium *admonitionem admonitionum* vocat S. Franciscus Salesius in sua Philothea, part. 1. cap. 6. Certè sicut in natura imperfectiora perfectioribus subjacent, sicut in mundi universitate ex mutua & continenti causarum inferiorum & superiorum colligatione stupenda illa mundi harmonia consurgit, sicut corporis humani species ac decor partium continuatione ac membrorum à capite dependentiâ & ordine continetur: ita in via Dei Moderatore opus est, cujus nutum homines sequantur, ne in itinere longè difficillimo divinos calles & anfractus ignorantes viam latam quæ ducit ad perditionem ingrediantur. *Magna cura*, inquit Magnus Basil. serm. 1. de abdicat. sæculi, *& sollicitudine operam dato, ut aliquem tibi virum invenias, quem in ista quam amplexus es vitæ institutione certissimum ducem sequaris, qui probè sciat Deum requirentibus viam monstrare, qui virtutibus omnibus ornatus sit, cui facta sua idoneum charitatis suæ ergà Deum dederint testimonium,*

nium, qui sacrarum litterarum scientiam habeat, firmum præterea ac constantem, neque iis rebus quæ hominum mentes labefactare solent, loco suo dimovendum, ab avaritia abhorrentem, à negotiis sæcularibus liberum, atque omninò alienum, quietis cupidum, Dei amantem, pauperum & paupertatis studiosum, non iracundum, injuriarum immemorem, qui lubens incumbat in instituendis atque informandis iis qui ad ipsum accedunt, quem inanis gloria non inflet, nec superbia extollat, qui adulationem & blanditias oderit, qui denique cæteris omnibus rebus Deum longè anteponat.

Sed ubi inveniemus virum talem? Quis putas, fidelis servus, & prudens? Ex mille unum quærebat bonæ memoriæ Presbyter Aula, ex decem millibus unum ad id muneris seligendum censebat S. Antistes Salesius, quia pauciores sunt quàm dici possint, qui tanto sint oneri munerique pares; quia ut addebat Cardinalis Berullius, animam unam quàm mundum universum regere difficilius & juxtà momentosius est; quia ut ante illos dixerant utriusque Ecclesiæ lumina Magnus & Theologus Gregorius, ars artium est regimen animarum. Moderatoris & idonei ductoris reperiendi quanta sit difficultas, ex dotibus & partibus à Basilio memoratis satis colligitur. Tres tantùm perstringam à S. Salesio Introductionis 1. part. cap. 6. recensitas: *Rector animarum*, inquit, *scientia, prudentia, & charitatis plenus sit; periculosus namque ac metuendus est, quem trium istorum aliquid deficiat.* De singulis summatim dicendum est; & ni fallor clarebit, regimen animarum artem esse paucorum.

In primis eximia desideratur scientia; ut enim in bello nemo dux præficitur, nisi qui rei militaris gnarus atque intelligens fuerit, ut in corporibus sanandis medicus ille exploditur, nisi qui artis medicæ scientiâ instructus sit: ita animas nemo Confessarius vel Rector sanabit infirmas, diriget sanas, nisi scientiam Sanctorum non mediocriter teneat. *Vos estis lux mundi*, aiebat Veritas discipulis suis & eorum successoribus: quomodo autem ignorantiæ tenebræ lucem effundent? Certè quamvis multùm utilis, multumve necessarius ductor sit, multò satius est tamen nullum habere prorsus quàm eum qui regere nesciat: quia si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadent.

Oportet ergo eum, cui regendarum animarum provincia demandatur, sacræ doctrinæ copiâ esse refertum, & priusquam alios erudire aggrediatur, diu ac multùm in seipso instituendo erudiendoque laborasse. Unde illi scientiæ navasse operam debet, & quæ ex schola petitur, & quæ è Patrum traditione hauritur, & quæ studio & meditatione orationibus accensâ generatur: ut non solùm sit Scholæ alumnus, & Patrum discipulus, sed etiam auditor Christi & docibilis Dei. Omnis enim qui audit, dicit, Veni; id est qui Christum in oratione & meditatione Scripturarum intus loquentem, intus sine strepitu sonantem, intus coruscantem audit, alios ad Christum ut veniant vocat, vocatos dirigit, directos custodit.

Secunda animarum rectoris virtus prudentia est ab interno Dei lumine profecta, usu etiam atque experientiâ parta. Pervidenda enim sunt

&

& curationum tempora, & morborum remedia. Ne autem medicus ſpiritalis artis ſuæ tyrocinium in aliis curandis non ſine eorum periculo & damno ponat, cœleſti priùs debet lumine perfundi, & operis rudimentum in propriæ animæ curatione conſtituere, & veluti periculum facere, quàm ſe aliorum medicum exhibeat. Priùs in abdito ſolitudinis receſſu Deum gemitibus & orationibus conſulere debet, num ab ipſo vocetur qui nullo indiget, ne ſumens ſibi honorem, in tremenda miniſteria per vim involet, & in munera Angelicis humeris formidanda ſeſe ingerat, vel quod pejus eſt, ſpe pinguioris Sacerdotii vel auctioris honoris ſe obtrudat, immiſceat, atque implicet, & ſe & alios in præcipitia æternæ mortis agat.

Hac prudentiæ luce & laude caret, qui ſpiritualis non eſt, ut judicet omnia. Porrò ſi abſit hæc cœleſtis ſpiritaliſque prudentia, ſcientia fit ſapientia carnis, inimica Deo, & omnis ſapientia inſania falſa evadit, convertitur lumen in tenebras, nec niſi ignis quidam fatuus ſupereſt, quo in barathrum ruimus, alioſque deducimus. Hinc Chriſtus diſcipulos ſuos non ſolùm mundi lucem doctrinæ ſplendore, ſed ſal terræ incorruptæ prudentiæ diſcretione eſſe voluit, ut animabus & lucem affunderent, & eas à putredine liberarent.

Hæc prudentia ſpiritalis non ad opinionum humanarum regulam lesbiam & verſatilem diriget, ſed ad normas à ſacris Litteris & Traditione præmonſtratas exiget. Non enim alios probè reget qui privatarum opinionum præjudiciis occupatus ſalutares morum doctrinas à Spiritu Dei per Sanctos Patres quaſi per divi-

niora

niora quædam organa promulgatas repudiare non veretur. Proprias dubio procul tenebras pro luce obtrudet, nisi animum cum Patribus consentientissimum gerens, novas privatasque sententias à Sanctorum placitis moribusque abhorrentes fugiat. Hæc enim est vera Catholici spiritalisque Doctoris ac ductoris tessera, quod in Ecclesia invenit, tenere; quod didicit, docere; hoc filiis tradere, quod à Patribus accepit. Hac sacræ Traditionis serie & præsidio corruptelas omnes opprimet, quibus hominum vel improbitas, vel infirmitas, vel inscitia immaculatam Ecclesiæ Catholicæ & Romanæ doctrinam depravare conata est: & tum limpidissimas aquas sitientibus propinabit, cùm è sacris Patrum aquæductibus, per quos è cœlesti Christi scaturigine fluenta salutis in nos derivantur, ipse hauserit quod effundat. Hinc præclarè Tertullianus contra Praxeam cap. 2. *Adversus universas hæreses jam hinc præjudicatum est, id esse verum quodcumque prius, id esse adulterum quodcumque posterius.* Hinc Chrysostomus hom. 33. in Matth. *Non nostra loquimur; neque enim nobis Magister ullus est super terram, sed quæ à Christo per Apostolos accepimus, ea tradimus.* Hinc Augustinus tract. 37. in Joan. contestatur, *non aliam se fidem sequi, quàm Catholicam fidem, venientem de doctrina Apostolorum, plantatam in nobis, per seriem traditionis acceptam, sanam ad posteros transmittendam.* Hinc denique Vincentius Lirinensis in aureo commonitorio suo profitetur, nullam se aliam amplecti doctrinam, *nisi Catholicam & universalem, & unam eandemque per singulas ætatum successiones*

nos incorruptâ veritatis traditione manentem, & usque in sæcula sine fine mansuram.

Hac prudentiâ spiritali instructus Confessarius omnia judicet: *spiritualia*, juxta præceptum Apostoli 1. Cor. 2. *spiritualibus comparet*; casus conscientiæ non in humanis fallacium opinationum prolubiis, sed in Evangelii decretis penset, & ut ait Augustinus lib. 3. contra Parmenianum, cap. 2. *non in statera dolosa consuetudinum humanarum, sed in statera æqua divinarum Scripturarum.* Studeat pro virili ut remedium inflicto vulneri respondeat, sitque crimini pœnitentia suppar. Pœnitentis arborem non ex solis verborum foliis, sed maximè ex actionum dignis fructibus æstimet & expendat. Scriptum est enim, à fructibus eorum cognoscetis eos; nec meliùs interni affectus habitusque sinceritas quàm operibus innotescit.

Eadem spiritalis prudentia intrepidam animi libertatem & magnitudinem parit, quia teste Apostolo 2. Cor. 17. *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas.* Cùm enim homo spiritualis nullâ cupiditate, nullo præsentium desiderio teneatur, sed supra terrena & caduca omnia elatus solis cœlestibus atque æternis inhiet, creaturarum servitio expeditus est, uni omnium subjectus Creatori. Hinc peccatores non palpat, sed peccata generosè arguit; non accipit personas, sed causas; rigidas arctæ vitæ maximas inspirat & inculcat, prorsus cogitat Christianorum alios à baptismatis innocentia semel vel raró tantùm lapsos, alios pluribus peccatis mortalibus eâ excidisse, alios in peccatorum sordibus hæsisse diutiùs; varia denique absolutionis &

Commu

Communionis impedimenta ſpectat, quæ pro peccatorum ratione, vel temporis quo quis in eis hæſit, graviora leviorave ducenda ſunt. Abſolutionis beneficium non ſatis paratis vel denegat prorſus, vel certè differt; arcet ab altaribus non ſe arcentes à criminibus, criminumque occaſionibus, ſibique illud Chryſoſtomi homil. 13. in Matth. ante oculos proponit: *Diabolo peculiare eſt, blandiri ut noceat; Dei verò maximè proprium, corripere ut proſit.* Illud etiam ejuſdem Patris hom. 15. in memoriam revocabit: *Chriſtum Dominum in Evangelio ſingularem pſeudoprophetarum notam aſſignaſſe, ſi ab omnibus hominibus benedicantur.* Meminerit cum eodem Sancto, *ſe tanquam ſal terræ à Chriſto datum, cujus ea virtus eſt, ut laxa quæque ac mollia urendo ac conſtringendo diffluere non permittat. Forti igitur atque acri animo opus eſſe, qui probris atque maledictis lacerari non refugiat, cùm multò magis timendum ſit, ne ſi adulari ac diſſimulare velit, ut hominibus placeat, ipſe corrumpatur ſalis inſtar infatuati, quod ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur.*

Denique plenitudo charitatis in animarum ductore ineſſe debet, ut ſit ſervus bonus & fidelis; in nemine autem bonitas excellit, niſi in quo excellit charitas. Et ſanè quî aliis poterit inſtillare ſanctimoniam à ſanctitate deſertus, & ſpiritum dilectionis inſpirare ſupereminenti charitatis ſcientiâ vacuus. *Quod tuum eſt ſpargis & perdis*, inquit Bernardus ſerm. 18. in Cantica, *ſi priuſquam infundaris tu totus, ſemiplenus feſtines effundere. Quamobrem ſi ſapis, concham te exhibebis, non canalem. Hic*

ſiquidem

siquidem penè simul & recipit & refundit: illa verò donec expleatur expectat, & sic quod superabundat sine suo damno communicat. Verùm canales multos hodie habemus in Ecclesia, conchas verò perpaucas. Tantæ charitatis sunt per quos nobis fluenta cœlestia emanant, ut antè effundere quàm infundi velint, loqui quàm audire paratiores, & prompti docere quod non didicerunt, & aliis praesse gestientes, qui seipsos regere nesciunt. Ego nullum ad salutem gradum pietatis illius gradui anteponendum existimo, quem Sapiens posuit dicens: Miserere animæ tuæ placens Deo. Quod si non habeo nisi parumper olei quo ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis? Servo illud mihi, & omninò nisi ad Prophetæ jussionem non profero. Si instituerint rogitantes aliqui ex his qui fortè existimant de me supra id quod vident in me, aut audiunt aliquid ex me, respondebitur eis: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes & emite vobis. Et nihilominus castè imitans illum de cujus plenitudine omnes accepimùs, disce & tu non nisi de pleno effundere: nec manat ille in rivum, nec in lacum extenditur, donec suis satietur aquis. Non pudeat concham non esse suo fonte profusiorem.

Sine hac dilectionis plenitudine rectoris animarum cæcutit animus: sicut enim omnia ingrata videntur obscura, sic generaliter dilecta præclara sunt: à fortiori ergo asperæ viæ arctæque salutis semitæ non difficiles modò, sed impossibiles & falsæ à non amante vel amoris creaturarum præjudiciis occupato judicabuntur. Pulchrè observàvit Chrysologùs serm. 78.

Joannem

Joannem primùm vidisse Salvatorem, juxta illud Joan. 21. Dixit ergo Petro discipulus ille quem diligebat Jesus, Dominus est; quia nimirum amor ad divina oculos aperit mentis: *Primus qui diligitur videt*, inquit, *quia semper amoris oculus acutiùs intuetur: & semper vivaciùs qui diligitur sentit.*

Porrò illa dilectio & dilectionis Sacerdotalis plenitudo quantam in veros pœnitentes indulgentiæ benignitatem, tantam adversùs eos qui pœnitentiam detrectant, constantiam & firmitudinem exhibere debet, ne blanda mollique facilitate abrepti Rectores animarum ea foveant quæ non nisi ferro & cauterii ustione possunt cohiberi, ne præproperâ facilitate eos occidant, quos nisi salutari cunctatione & impositâ consentaneâ peccatorum gravitati pœnitentiâ in pristinam sanctitatem restituere non valebunt; & confitentibus in detrimentum & damnationem cedat, quod pro omnium est salute institutum. Hanc benignitatis & fortitudinis temperaturam in Cypriano videre est epist. 55. ubi Episcopi paternus amor & unà heroïci animi invicta magnitudo ita certatim splendet, ut nescias utra utram vincat. *Si judicium nostrum* (inquit, de lapsis) *voluerint experiri, veniant. Denique si qua illis excusatio & defensio potest esse, videamus quem habeant satisfactionis suæ sensum, quem afferant pœnitentiæ fructum. Nec Ecclesia istic alicui clauditur, nec Episcopus alicui denegatur: patientia & facilitas & humanitas nostra venientibus præsto est. Opto omnes in Ecclesiam regredi: opto universos commilitones nostros intra Christi castra & Dei Patris domicilia concludi.*

cludi. Remitto omnia, multa dissimulo studio & voto colligendæ fraternitatis. Etiam quæ in Deum commissa sunt, non pleno judicio religionis examino, delictis plus quàm oportet remittendis penè ipse delinquo. Amplector promptâ & plenâ devotione cum pœnitentia revertentes, peccatum suum satisfactione humili & simplici confitentes. (En ubera misericordiæ lacte manantia, & amantissimi Patris studia: cerne jam Judicis firmitatem aheneâ fronte immotam animi constantiam exhibentem.) *Si qui autem sunt, qui putant se ad Ecclesiam non precibus, sed minis regredi posse, aut existimant aditum sibi non lamentationibus & satisfactionibus, sed terroribus facere; pro certo habeant contra tales clausam stare Ecclesiam Domini, nec castra Christi invicta & fortia, & Domino tuente munita minis cedere. Sacerdos Dei Evangelium tenens, & Christi præcepta custodiens occidi potest, non potest vinci.* Quod confirmat authoritate Concilii: *Concilio*, inquit, *frequenter acto, non consensione tantùm Episcoporum, sed & comminatione decretum est, ut pœnitentiam fratres agerent, ut pœnitentiam non agentibus nemo temerè pacem daret.* Ejusdem temperamenti Sacri Concilii authoritate probati meminit epist. 52. ad Antonianum, his verbis: *Persequutione sopitâ, cùm data esset facultas in unum conveniendi, copiosus Episcoporum numerus, quos integros & incolumes fides sua & Domini tutela protexit, in unum convenimus, & Scripturis diu ex utraque parte prolatis temperamentum salubri moderatione libravimus, ut nec in totum spes communionis & pacis lapsis denegaretur, ne plus desperatione deficerent,*

deficerent, & eo quòd sibi Ecclesia clauderetur, sequuti sæculum gentiliter viverent. Nec tamen rursus censura Ecclesiastica solveretur, ut ad communicationem temerè prosilirent; sed traheretur diu pœnitentia, & rogaretur dolenter paterna clementia.

Hac ergo animi firmitate à charitate proficiscente munitus Sacerdos ratum fixumque habeat, peccatori qui à baptismi gratia eodem peccato mortali sæpe per summam negligentiam iterato excidit, antè reconciliationis obtinendæ jus esse posse, quàm laboriosâ satisfactione defunctus legitimis se ac dignis pœnitentiæ exercitationibus expurgarit: ne reconciliationem & Communionem invadat antequam pœnitentiæ iter emensus sit, antequam ad veniam delicti sui Dominum justis & continuis legitimæ pœnitentiæ operibus inflexerit, antequam acrioribus remediis, & ad sananda vulnera accommodatis saluti suæ consulere conatus sit: ne Sacerdotes contra Evangelii rigorem & Ecclesiæ leges falsam & periculosam pacem relabentibus impertiant, nihil accipientibus profuturam, solis impertientibus & potestate sua abutentibus nocituram: ne operiant morientium vulnera, & plaga lethalis altis & profundis visceribus infixa dissimulato dolore contegatur: ne prava & præpropera absolvendi facilitas crudelis sit persequutio & nova tentatio, per quam subtilis inimicus, ut ait tract. de lapsis S. Cyprianus, impugnandis adhuc lapsis occultâ populatione grassatur, ut lamentatio conquiescat, ut dolor sileat, ut delicti memoria vanescat, comprimatur pectorum gemitus, sistatur fletus oculorum, nec

Dominum graviter offenſum longâ & plenâ patientiâ reus deprecetur: ne Dei miniſtri peſtiferâ aſſentatione iis conniventes qui momentaneam deſiderant medicinam, Domini præcepta reſcindant, Evangelicam veritatem infringant, fidei majeſtatem evertant, & palpationibus perniciofis mentes in fraudem impellant, ſi eis peccata non retineant, qui longâ & auſterâ pœnitentiâ crimina quibus infernum meriti ſunt, minimè diluerunt. Imitetur ergo Sacerdos præclaram Cleri Romani fortitudinem, quam epiſt. 31. ad Cyprianum ſic expreſſit: *Abſit ab Eccleſia Romana vigorem ſuum tam profanâ facilitate dimittere, & nervos ſeveritatis eversâ fidei majeſtate diſſolvere; ut cùm adhuc non tantùm jaceant, ſed & cadant everſorum fratrum ruinæ, properata nimis remedia communionum utique non profutura præſtentur, & nova per miſericordiam falſam vulnera veteribus tranſgreſſionis vulneribus imprimantur, ut miſeris ad converſionem majorem eripiatur & pœnitentia.*

Peccatori lapſo, ſauciato, & ſemivivo relicto oleum infundat Sacerdos & vinum; oleum benignitatis, ne deſperet; vinum ſeveritatis, ne plaga putreſcens periculoſior fiat. Præ paterni cordis compaſſione lacrymas ſuas cum pœnitentis lacrymis jungat, cum ejus gemitu ſuos gemitus copulet; ſed ne propterea illi præproperam abſolutionem in ejus perniciem perversâ facilitate indulgeat. Miſericordiâ abundabat S. Carolus, abundabant Sanctiſſimi Antiſtites, quorum veſtigiis inſiſtebat; compaſſionis viſceribus graviter & graviùs quàm nos commovebantur, animarum ſibi commiſſarum ſalutis zelo flagrabant,

flagrabant, vel unius ovis infirmæ tuendæ causâ sanguinem effundere parati erant : & tamen viri illi divini nunquam miserationis specie reos ad reconciliationem vel altaria pœnitentiæ laboribus non perfunctos ut admitterent induci potuerunt. Sciebant sacri illi Doctores cœlesti lumine perfusi, se non esse Ecclesiæ Patres, ut filiorum infirmorum cupiditatibus morem gererent, sed ut eos in Christo formandos cruci Christi conformarent. Noverant paternum Episcopalis cordis amorem non in palpandis ungendisque vitiis, sed nullâ re magis quàm in emendandis eorum moribus vitiisque coërcendis enitescere : quia scriptum est psalm. 140. *Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me : oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Et iterum Proverb. 27. *Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.*

Non ergo severitate utitur in peccatores, sed salutari misericordiæ mansuetudine Sacerdos, qui sæpe relapsis absolutionem tantisper suspendit ac subducit, ut ad illam digniùs recipiendam dignis sinceræ pœnitentiæ exercitationibus se comparent : ut utili cunctatione cor interim recogitans annos suos in amaritudine animæ suæ flectatur, emolliatur, & funditus tandem liquescat & convertatur; ut in dies convalescens demùm persanescat, ut bonorum operum accessione & incremento quasi pedetentim nova creatura conformetur, paretur, instruatur, maturescat.

Itaque fallacem lenitatis speciem sibi & peccantibus exitiosam deponat, & prorsus abji-

ciat, ut ab officio non discedat, improvidâ præcocis absolutionis facilitate innumerorum sacrilegiorum particeps factus. Timeat ne dum absolvit recidivantem in terris, ipse à Deo in cœlis reus condemnetur. Timeat ne fallacem hominibus sordibus immersis pacem ingerat, quæ ipsos vitiorum somno & cœno altiùs remergat. Timeat ne se alienis criminibus irretiat, dum ea degeneri clementiâ fovet, nec peccatorem ad eluenda sordentis vitæ iterata flagitia compellit. Timeat ne margaritas projiciens ante porcos, sanctumque dans canibus ad vomitum redeuntibus, dum relapsos ad Dei mensam inconsultè adhibet, cum pane cœlesti unà propinet & venenum. Timeat ne qui Pastor esse debet, lanius fiat. *Ea enim concedere qua in perniciem vertant*, inquit Cyprianus epist. 11. *decipere est: nec erigitur sic lapsus, sed per Dei offensam magis impellitur ad ruinam.* Timeat ne si pravis ægrotantium cupiditatibus assentiens cœlestis medicinæ præcepta negligat, nec sanitatem infirmis restituat, & eorum exitii culpam apud Deum sustineat. Nam ut præclarè tract. de lapsis scripsit: *Qui peccantem blandimentis adulantibus palpat, peccandi fomitem subministrat; nec comprimit delicta illa, sed nutrit. At qui consiliis fortioribus redarguit simul, atque instruit fratrem, promovet ad salutem. Imperitus est medicus qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrectat, & in altis recessibus viscerum mortale virus inclusum dum servat exaggerat. Aperiendum vulnus est & secandum, & putredinibus amputatis medelâ fortiore curandum. Vocifere-*

tur

tur, & clamet licèt, & conqueratur æger impatiens per dolorem, gratias aget postmodum cùm senserit sanitatem.

Reminiscatur ergo Rector animarum, & seria secum cogitatione revolvat, se peccatorum quidem remittendorum à Christo concessam potestatem accepisse, sed ejusdem potestatis usus reddendam sibi rationem tamen. Perpendat se peccatorum esse judicem, sed superiori judici militare, sibique divinitus traditam facultatem Dei voluntate, Ecclesiæque atque Sanctorum institutis dimetiendam & temperandam esse. Sit ergo in condonandis peccatis fidelis servus & prudens, id est in peccatis condonandis & dispositiones pœnitentium exploret, & fructus pœnitentiæ non præfocet. *Tunc namque*, inquit Magnus Gregorius lib.6. in cap.15. lib. 1. Reg. *verè conversum peccatorem cernimus, cùm dignâ afflictionis austeritate delere nititur, quod loquendo confitetur.* Si secus se gerat, si vulnera operiat quæ secari & exuri debeant, si cùm in medullis fervet morbus, per superficiem molle deducat unguentum; si levissima opera pro gravissimis delictis injungat, si pauculorum Psalmorum recitationem pro infinitis perjuriis, blasphemiis; aliquod jejunium pro multorum annorum adulteriis & libidinum monstris, profectò alienorum in se peccatorum onera suscipiet, ut Tridentinum sess. 14. cap. 8. non tam verbis quàm fulminibus declaravit. Tum verò maximè arceat à sacro altari calentes adhuc recentibus flagitiis, donec juxta salubre Apostoli monitum sese probaverint, dignis pœnitentiæ fructibus sinceritatem conversionis experiendo, ne ore im-

puro fanctiffimum cibum indignè fumentes judicium fibi manducent & bibant. Nifi hanc arctiorem viam teneat Sacerdos, quomodo pœnitentia, uti Tridentinum definivit, laboriofum erit baptifma, quo puniatur qui templum Dei violavit, & Spiritum fanctum contriftare non formidavit? Quomodo metu pœnarum revocabuntur peccatores, & infrunita relabendi licentia, quâ homines non minùs ad fcelera quàm ad ludum jocumque profiliunt, quafi freno coërcebitur? Quomodo vitiofi habitus, qui non nifi contrariis virtutum actionibus tolluntur, pœnitentiæ exercitationibus evellentur? An fortè inveteratos fuperbiæ, avaritiæ, impudicitiæ, ebrietatis, & maledicentiæ habitus, Rofario femel aut iterum recitato, aut pauculis Pfalmis evolutis exftirpabuntur? Itáne folis precatoriis verbis peccandi proclivitas naturâ inolita, & confuetudine roborata, atque frequentatis peccatis robuftiffima & penè invictiffima facta, in bonum, nifi accedat exercitatio pœnitentiæ ultricis vitiorum & altricis virtutum, ficut à Bernardo nominatur, inflectetur? Quomodo Chrifto Jefu qui pro peccatis noftris fatisfecit, ex quo omnis noftra fufficientia eft, conformes efficiemur, nifi afperrimos Capitis noftri labores & mortem acerbiffimam exprimere pro virili connitamur, memores quod fi in viridi ligno tot facta funt, in arido quid fiet?

Non eft ergo fatis confiteri fæpiùs, ut toties beneficium abfolutionis peccator promereatur: non fufficit flagitiofam vitam accufare femper, emendare nunquam, ficque perpetuâ viciffitudine labi, exurgere; relabi rurfum, & divinæ

hac

hac inconſtantiæ levitate miſericordiæ illudere. Summâ cautione ac diligentiâ opus eſt, ut ea vitet peccator, ex quibus certa peſtis animæ imminet. Operibus & dignis pœnitentiæ fructibus probanda eſt voluntas, mores componendi, atque ad immutabilem Evangelicæ doctrinæ normam dirigendi. Ea vivendi via perſequenda eſt, quam Chriſti Domini veſtigia impreſſere; amovendæ procul omnium ſæcularium cupiditatum ſordes, eaque animi caſtimonia atque integritas cuſtodienda, quæ interim de ruinis reparandis, de vulneribus diligenter curandis ſedulò cogitet, & per aliquod tempus pœnitentiæ incumbat, priuſquam reconciliatione, & ſacrâ Communione pœnitens fruatur. Mortifera peccata, quæ uno ictu animam perimunt, quæve qui agunt regnum Dei non poſſidebunt, penitùs exſtirpanda ſunt & præcavenda; quia gratia ſemel voluntariè amiſſa recuperatu difficillima eſt. Nuſquam crediderunt Patres tam facilè homines è peccatorum profundiſſimo cœno emergere, ac è mancipiis diaboli evadere filios Dei; ſicque perpetuis reciprocæ viciſſitudinis alternationibus toto vitæ decurſu contingentibus, nunc æternâ damnatione multandos, nunc extemplò, ac nullo negotio æternæ felicitatis dignos. Quis credat ejuſmodi ſemi-Chriſtianos toto & ſincerò corde ad Deum converti, qui cor dividentes ſuum, partim Deo, partim ſeculò inſerviunt; quorum vitæ ſeries peccatorum mortalium, inanis pœnitentiæ, & infructuoſarum confeſſionum perpetua viciſſitudine continetur, contra illud Veritatis immobile oraculum, *Nemo poteſt duobus dominis ſervire?* Sed de hac infructuoſa & fucata pœ-

nitendi ratione, quantóve periculo illi præpoperam abſolutionem indulgeant animarum Rectores, iterum & fusè dicemus, nempe pro rei momento, capitis ſequentis ſpeculatione tertiâ, ubi de differenda abſolutione diſputabimus.

REFLEXIO.

Vos eſtis lux mundi, vos eſtis ſal terræ. Matth. Si Paſtores & animarum Rectores ad antiquæ virtutis normam ſemel reſtituerentur, facili negotio communis Fidelium diſciplina refloreſceret, & plebs Chriſtiana ad avitæ integritatis leges formamque rediret. Sicut enim Deus accenſo in mundo ſole terrarum orbem luce complet & influxibus ditat; ſicut mari refuſo regiones omnes fluviis, fontibus, rivis, aquarumve copioſiſſimis meatibus irrigat; ſicut civitatibus & regnis ornato regiis virtutibus Principe felicitas paratur: ita per Sacerdotes divino igne ſuccenſos in univerſum orbem charitatis incendium effunditur, & diſſolutâ peccatorum glacie ſpargitur. Ipſi enim veri ſunt mundi ſoles, quæ oculis cerni non poſſunt cernenda exhibentes: ipſi illius aquæ fontes ſunt, quæ à cœlo exſiliens ſalit in vitam æternam: ipſi Principes animarum negotiis æternitatis præfecti.

Pietatem ſalutarem propinare hominibus nequit qui, ut verbis Epiſcopi in ultima Tridentini ſeſſione perorantis vehementiori voce utar, *poculo ſalutis primùm inebriatus non fuerit*; quia nemo niſi ſibi plenus & affluens in alios effluere exundareque poteſt. Quid ergo mirum

mirum, si (quod doleamus) plurimos in Ecclesia Dei Christianos esse videamus, qui ut ait Augustinus in Psalm. 30. *Paganis & Iudæis pejus vivunt*; si legem & Evangelium in tam multis ita deperiisse, *ut Saraceni (* verba sunt Gregorii VII. epist. 9. *) & quilibet Pagani suos ritus firmiùs teneant, quàm illi qui Christianum nomen acceperunt*: ut namque ait Petrus Damianus lib. 2. epist. 1. *Totus mundus pronus in malum per lubrica vitiorum in præceps ruit. Et, ô nefas, ab eis in veritate judaïcè vivitur, qui superficie tenus Christiano vocabulo palliantur.* Quid, inquam, mirum si infinita mala redundent, cùm illis regamur Sacerdotibus, in quibus disciplinam, ut cum Cypriano tract. de lapsis loquar, *pax longa corrumpit, in quibus non religio devota, non fides integra & viva; non in operibus misericordia, non in moribus disciplina viget: cùm sacrorum ministrorum navim undique intrent fluctus, & putridæ naufragium tabulæ sonent*, ut Magnus Gregor. lib. 1. epist. 4. loquitur: cùm, ut pleniùs serm. 33. in Cant. lamentatur, serpat hodie putida tabes per omne corpus Ecclesiæ, & quo latiùs eo desperatiùs, eóque periculósiùs quo interiùs: *Ministri Christi sunt*, inquit, *& serviunt Antichristo. : : : Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis advenit: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara priùs in nece Martyrum: amarior pòst in conflictu hæreticorum: amarissima nunc in moribus domesticorum.* Videsis illum ibi.

Sed absit, ut ponam in cœlum os meum; absit ut quæ à Sacerdotibus patrantur eo animo observem, eaque voluntate recenseam, ut sta-

tum divinum, cujus obſervantia nihil mihi antiquius, inſimulem. Privatorum corruptelas non diſſenſionis ſtudio inceſſo, ſed charitate deploro; miniſtrorum deliquia & defectiones animadverto, quia tam præcelſæ conditionis pulchritudinem nulla temporum viciſſitudine deteri, nec minùs hac quàm prima ætate nitere ac florere vellem. Ne igitur, Chriſtiane Lector veritatem in invidiam, charitatem in crimen, voces, præclaræ memor illius à Gregorio Theologo orat.1. vocis fuſæ: *Etſi probrorum ac peccatorum, quæ apud Chriſtianos vigent, impetum comprimere majus ſit, quàm pro virium noſtrarum facultate; at certè odiſſe ac pudore affici, pietatis partem eſſe non minimam.* Illum animi habitum induere ſatagimus, qui in Conciliis, Summorumque Pontificum decretis elucet. Non erubeſcunt innumerabilia penè Concilia ſe ad reformationem Cleri & populi Chriſtiani coacta fateri, ut in Concilio Viennenſi ſub Clemente V. in Lateranenſi ſub Innocentio III. & altero Lateranenſi ſub Alexandro III. & in ipſa Tridentini fronte legere eſt.

Rectores ergo ac Paſtores animarum non increpando, ſed qua par eſt reverentia rogando monemus, ut in regendis populis ſuæ curæ commiſſis, non ad corruptam conſuetudinem & putridam mollitiem diſciplinæ corruptricem, ſed ad illud incorruptum lumen ſeſe applicent, quod à Chriſto Eccleſiæ collatum perpetua ejuſdem Eccleſiæ traditione integrum ac purum continetur. Illud animo ſæpè revolvant, quod Magnus Gregorius lib.30. Moral. cap.7. ſcriptum reliquit: *Epiſcopi, etſi ſubſequentium populorum Patres ſint, præcedentium tamen Pa-*

trum se filios meminisse oportet. Hoc itaque Pastoris Evangelici officium, hæc Episcopalis regiminis administrationisque forma, hæc tuta ad salutem via, sacras pietatis ac disciplinæ leges Sanctorum monumentis factisque traditas exequutioni pro virili mandare: *Nam*, ut ait idem Gregorius Curæ Pastoral. part. 2. cap. 2. *tunc Sacerdos irreprehensibiliter graditur, cùm exempla Patrum præcedentium indesinenter tuetur, cùm Sanctorum vestigia sine cessatione considerat.* Sanè si ipse Dei Filius ad orbem sapientia & factis illuminandum missus, ea solùm dixit & fecit quæ à Patre audivit; si Spiritus sanctus à Filio postmodùm missus illa duntaxat quæ à Filio accepit inspiravit; si Apostoli in omnem terram à Spiritu Sancto missi id unum docuerunt atque fecerunt quod à Paracleto didicerunt: profectò Episcopi cæterique animarum Pastores & Rectores ab Apostolis missi nihil aliud sibi, aliisque agendum tradere debent, quàm quod ab Apostolis traditum accepere. Non novas quasdam vias priscis virtutis Magistris planè ignotas debent incedere, sed antiquum iter prosequi; uno verbo non mores temporum, sed Evangeliorum exquirere tenentur, qui eos ac populum Dei illis creditum ad cœlestem patriam felicitatemque perducturi sunt.

DISSERTATIONIS UNICÆ

De Sacramento Pœnitentiæ:

CAPUT II.

Examinantur accuratiùs difficiliora quædam circa partes & effectus Pœnitentiæ.

Circa partes & effectus Sacramenti Pœnitentiæ cùm plures controversias excitent Theologi, quarum plures, utpote faciliores breviter resolvimus in capite præcedenti, insigniores quædam ac momentosiores sunt, quas visum est aut solùm tantisper superiùs attingere, aut ex integro reservare in hoc proprio & speciali capite diligentiùs excutiendas.

SPECVLATIO I.

Dolor de peccatis ex uno pœnarum inferni metu conceptus, bonus quidem ille est, & ad gratiam justificantem in Sacramento recipiendam disponit: non sufficit tamen, si ab omni amore Dei desertus sit.

SI ad legendàm ullàm à nobis toto Theologiæ decursu disceptatam quæstionem purum te & integrum, Lector optime, desideravi, illàm imprǽsentiarum maximè à te postulo æquitatem, ut sepositis cunctis affectibus, quos non illepidè quidam amoris proprii sophismata nominavit, ad illam te redigas præjudiciorum vacuitatem, quæ Christianum & Theologum decet, ne quam aggredimur rem tantam, & ad instituendam salutem dirigendamque tantoperè necessariam expendas potiùs, ut Augustini verbis utar, præjudicio consuetudinis, quàm judicio veritatis, quæ vitâ ipsâ cuique debet esse antiquior. Si enim ita te compares, magna me spes subit fore, ut gravissimam sanctissimamque sententiam, quam tutari aggredimur, & pro tuo pietatis zelo suscipias, & pro nativo mentis acumine fide illustrato omnibus qui ad Deum sese referre ex animo student, nedum fructuosam, sed prorsus necessariam intelligas.

Minùs

Minùs ergo sodes apud te valeat privatæ vel præjudicatæ opinionis defendendæ cupiditas, quàm studium percipiendæ veritatis: ne illos, amabò imiteris, in quorum mentibus contraria hæret sententia, quia longo usu assueti sunt apertissima quæque respuere, si à præjudicatis eorum opinionibus abhorreant. Ita si te componas, nudam veritatem nudus assequêre, puramque purus tenebis, quia ut Augustinus lib. 6. contra Julianum, cap. ultimo, veridicè scripsit: *Quando animositatem, quâ teneris, viceris; tunc veritatem poteris tenere, quâ vinceris.*

Ut igitur in hujus quæstionis indagine veritatem sincerius intelligamus, attentionem mentis à præjudicatis opinionibus removeamus atque subducamus, ipsamque Veritatem omnibus circumfusam supplices invocemus, quæ manens in se incommutabiliter, nullo modo cessat occultâ inspiratione vocationis loqui ei creaturæ cui principium est, ut docet August. lib. 1. de Genesi ad litt. cap. 50. Et præclarè lib. 10. Confess. cap. 26. *Ubique veritas præsides omnibus consulentibus te, simulque respondes omnibus etiam diversa consulentibus. Liquidè tu respondes, sed non liquidè omnes audiunt. Omnes unde volunt consulunt, sed non semper quod volunt audiunt.* Non ita sum rudis & in cœlesti Augustini doctrina peregrinus, ut credam aut præsumam veritatem discere te posse à me: admonere te possum per strepitum vocis & scriptionis meæ lectionem, sed nisi sit intus qui doceat, inanis fit strepitus meus. Munus Dei est intelligentia veritatis. Deum ergo loquentem audi, ut cum ipsa Veritate

tate, Joan.5. dicere queas: *Sicut audio, sic judico: & judicium meum justum est, quia non quæro voluntatem meam.* Deus intelligibilis lux est, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, in qua, à qua, & per quam intelligibiliter lucent, quæ intelligibilia sunt omnia. Hanc lucem implora, quæ à te non occidet, nisi tu ab ipsa occideris. *Nam etiam sol iste*, inquit Augustinus tract. 35. in Joan. *& videntis faciem illustrat & cæci: ambobus sol præsens est; sed præsente sole unus absens est. Sic & sapientia Dei Dominus Jesus Christus ubique præsens est, quia ubique veritas, ubique sapientia.*

Præjudicium autem in hac parte periculosissimum est, si quorundam recentiorum authoritate persuasus sententiam de sufficientia attritionis ex solo metu, absque ullo Dei amore saltem comitante conceptæ, articulum fidei; nostram verò tanquam hæresim inconsideratè pronunties; quia ut sapienter à nonnullo dictum est, pessima res est falsarum sententiarum apotheosis, & pro peste intellectûs habenda est, si vanis aut falsis accedat veneratio. Ex divinorum enim & humanorum malè sana admixtione non solùm educitur philosophia phantastica, sed etiam religio vana. Itaque salutare admodum est, si mente sobriâ fidei tantùm dentur, quæ fidei sunt. Ad sanandam autem hujusmodi præjudicatæ sententiæ, quâ nonnulli laborant, ægritudinem non solùm conferet sincerus amor veritatis, quam qui videre non potest, pulsare debet non ad hominem disputatorem; sed ad Deum Salvatorem, ut quod non valet valeat, supplexque illi qui lumen

mentis,

mentis accendit attendere, ut intelligat, quemadmodum Augustinus epist. 112. & contra epist. fundam. cap. 33. monuit; sed etiam Sanctissimi Papæ Alexandri VII. declaratio his verbis expressa in decreto Sanctæ Romanæ Inquisitionis, edito feria 5. die 5. Maii, anno 1667.
„Sanctissimus Dominus noster Alexander Papa VII. cum acceperit non sine gravi animi mœrore, Scholasticos quosdam acriùs, nec absque fidelium scandalo inter se contendere, an illa attritio quæ concipitur ex metu gehennæ, excludens voluntatem peccandi, cum spe veniæ ad impetrandam gratiam in Sacramento pœnitentiæ, requirat insuper aliquem actum dilectionis Dei, asserentibus quibusdam, negantibus aliis, & invicem adversam sententiam censurantibus: Sanctitas sua enixè cupiens pacis vinculum inter fideles servari, omnemque scissuræ fomitem extingui, auditis votis Eminentissimorum & Reverendissimorum Dominorum Cardinalium adversùs hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum, necnon Dominorum Consultorum & Qualificatorum Sacræ Congregationis ejusdem Generalis Inquisitionis, hoc præsenti decreto in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ huic Sanctæ Sedi reservatæ, aliisque pœnis ejusdem sanctæ Sedis arbitrio taxandis, præcipit cunctis & singulis Fidelibus quocumque gradu ac dignitate, etiam Episcopali & majori, imò & Cardinalitiâ fulgentibus, ut si deinceps de materia attritionis præfatæ scribent, vel libros aut scripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt,
vel

„ vel alio quovis modo pœnitentes aut ſcho„ lares cæteroſve erudient, non audeant alicu„ jus ſcholaſticæ, cenſuræ, alteriuſve injuriæ, „ aut contumeliæ notâ taxare alterutram ſen„ tentiam, ſive negantem neceſſitatem aliqua„ lis dilectionis Dei in præfata attritione ex „ metu gehennæ concepta, quæ hodie inter „ Scholaſticos communior videtur; ſive aſſe„ rentem dictæ dilectionis neceſſitatem, donec „ ab hac ſancta Sede fuerit aliquid in hac re „ definitum: ſtatuitque præterea decretum hoc „ ſive illius exemplar affigi ad valvas Baſilicæ „ Principis Apoſtolorum de Urbe, &c. Quod integrum decretum referre operæpretium duximus, ut eorum cohiberetur licentia, qui noſtram de alicujus amoris Dei ad veram pœnitentiam neceſſitate ſententiam ſugillare præſumunt. Sed agè ad rem veniamus, ſi tamen priùs ſacri timoris honeſtatem ac utilitatem tantiſper commendaverimus.

Vtilitas & honeſtas timoris ex metu gehennæ concepti.

Prior ergo pars, quæ aſſerit timorem ex metu gehennæ conceptum, quo perculſus peccator incipit odiſſe peccatum, actum eſſe ſalutarem, ex his quæ alibi agentes de ſacro timore diffusè ſatis diſſeruimus, manifeſta eſt. Eam tum Concilii Tridentini definitionibus, tum Auguſtini teſtimoniis, tum ratione S. Thomæ, tum potiſſimùm apertis Scripturæ locis demonſtravimus, quæ ex integro repetere ſupervacaneum foret. Fundamenta etiam Lutheri occupa:

occupavimus, distinguentes in timore illo substantiam actûs à servilitate ejusdem: & licèt ista honesta non sit, illam tamen per se, & ex natura sua esse bonam pluribus ostendimus.

Ad eorum tamen quæ ibi diximus, lucem & confirmationem advertendum est ex Augustino in Psal.127. triplicem esse timorem: primus mala temporalia formidat, cùm timet quis ne ægritudo, damnum, orbitas, alicujus amissio chari, exilium, carcer, aut aliqua tribulatio accidant. Alter timor est gehennæ, seu pœnæ æternæ, quo quis non in hac terra pati timet, sed gehennas timet, qiubus terret nos Dominus, quo timore mens à peccato se continet. Tertius timor castus est, quo quis amore justitiæ timet à Deo quem diligit separari. Porrò de secundo timore nondum casto, qui pœnas timet, quo quis timore facit quidquid boni facit, non timore amittendi boni divini, sed timore patiendi malum, non timens ne perdat amplexus pulcherrimi Sponsi, sed timens ne mittatur in gehennam æternam, ait inibi Augustinus: *Bonus est iste timor, utilis est*, etsi non permansurum dicat in sæculum sæculi, quod solius casti proprium esse affirmat. Ejusdem distinctionis meminit S. Pater serm. 18. de verbis Apostoli, cap. 4. 5. & 7. ubi postquam redarguit homines timentes pœnas temporales, nec timentes æternas, quia vanum est timere amittere bona terrena peritura, quæ auferre non possumus; de timore ignis æterni subjungit tamen: *Quare non committis adulterium? Et respondebis: Quia timeo gehennam, timeo supplicium ignis æterni, timeo judicium Christi, timeo societatem diaboli,*

diaboli, ne puniar ab illo, cum illo ardeam. Quid dicturus sum? Malè times, quomodo tibi dicebam de adversario, quia quærebat corpus tuum occidere? Ibi enim rectè dicebam, Malè times; securum te fecit Dominus tuus dicens: Nolite timere eos qui occidunt corpus. Modò cum dicis, gehennam timeo, ardere timeo, in æternum puniri timeo: quid dicturus sum, Malè times, vanè times? Non audeo, quandoquidem ipse Dominus ablato timore subjecit timorem, ubi dixit: Nolite timere eos qui corpus occidunt, postea non habent quid faciant: sed eum timete qui habet potestatem & corpus, & animam occidere in gehennam ignis: ita dico vobis, hunc timete. Cùm ergo Dominus timorem incusserit, & vehementer incusserit, & repetendo verbum comminationem geminaverit, dicturus ego sum, Malè times? Ita non dicam. Planè time. Nihil melius times: nihil est quod magis timere debeas. Ergo ex mente Augustini timor ex metu gehennæ conceptus bonus, honestus, & labis purus est, utpote quem S. Doctor non audet dicere malum & vanum, quem potiùs discernit à timore mercenario unum malum temporale formidante; quem utilem esse affirmat & peccata cohibentem, denique quem initium sapientiæ esse, & præparare ad charitatem inculcat.

Unde observat Sanctus Pater, nunquam vel certè raró peccatorem ad amorem justitiæ nisi sacro illo timore exstimulatum pervenire. *Rarissimè accidit*, inquit lib. de catechis. rudibus, cap. 5. *imò verò nunquam, ut quisquam veniat volens fieri Christianus* (& idem dicito de malo Christiano, qui veniat volens fieri bonus

bonus per Pœnitentiam Christianus) *qui non sit aliquo timore Dei perculsus.* Et in Psal. 149. *Nisi*, inquit, *timore incipiat homo Deum colere, non perveniet ad amorem: initium sapientiæ timor Domini. Incipit ergo à vinculis ferreis, & finitur ad torquem aureum.* Hinc Doctor sanctissimus comparat timorem illum setæ, qua introducitur linum: *Si nullus timor*, inquit, *non est quà intret charitas: sicut videmus per setam introduci linum, quando aliquid suitur. Seta priùs intrat, sed nisi exeat, non succedit linum: sic timor primò occupat mentem: non autem ibi remanet timor; quia ideo intravit, ut introduceret charitatem.* Quapropter nihil nobis opus est in demonstranda hujus timoris utilitate & honestate, tam manifestis non modò testimoniis, sed etiam argumentis, quæ in præfatis insinuantur, à Divo Augustino commendatâ. Major opera collocanda est in altera tituli parte, utpote inter Catholicos Doctores cotroversa.

Timor ex metu gehennæ conceptus sine aliquo amore & inchoatæ dilectionis motu ad justificationis gratiam recipiendam nunquam sufficit, nequidem in Sacramento ullo, etiam Pœnitentiæ.

Contendunt plures recentiores, attritionem peccatorum ex solo metu gehennæ conceptam, etiam ab omni Dei amore divulsam, sufficientem esse ad gratiam in Sacramentis saltem mortuo

mortuorum recipiendam : quod etiam nonnulli ad alia Sacramenta vivorum extendunt; cùm quis, inquiunt, putans ſe eſſe contritum & amore Dei permotum, reapſe tamen charitate & dilectione caret, ſoloque gehennæ timore percellitur; quia tunc, inquiunt, Sacramenta gratiam infundunt homini, quem ſupponunt deteſtari peccata, ſubindeque nullo ad gratiam recipiendam obice præpediri. Nihilominus

Secunda ſpeculationis pars; affirmans nunquam ſufficienter hominem ad juſtificationem ſine aliquali Dei amore præparari, oſtenditur. Primùm iis omnibus teſtimoniis, quibus præceptum amoris Dei ſtabilitur. 1. Joan. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* 1. Cor. ultimo : *Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſit anathema.* At manens adhuc in morte & anathemate perculſus, utique non eſt ad gratiam recipiendam ſatis paratus. Ergo timor quivis ab omni Dei dilectione ſejunctus, tametſi bonus & ad converſionem permovens, nequit eſſe ultima & ſufficiens ad gratiam recipiendam diſpoſitio.

Quod ſi dicas, præceptum amoris Dei in uſu Sacramentorum non urgere, ſed alio poſſe tempore opportuno impleri : hæc, inquam, ſi dicis, nihil dicis, & veritati apertiſſimæ contradicis. Tum quia etſi ſive præceptum charitatis tunc urgeat, ſive non, de quo ſtatim; attamen ſi Sacramentum ei confertur qui eſt à tali præcepto penitus averſus, gratiam utique non infundet, quam impertire nequit manentibus in morte, anathemati obnoxiis, & ab amore Dei deſertis, quales, ſacro teſtante eloquio, homines

ſunt

ſunt, qui nullo dilectionis affectu cientur. Tum quia gratia ſanctificans eſt effuſio divinæ dilectionis; quos enim Deus ut filios diligit, muneribus ſuæ bonitatis adornat. At ex D. Thoma Deus in ordine ſupernaturali non diligit niſi diligentes ſe, juxta illud, *diligentes me diligo:* quin ipſe amor Dei diligentes non facit. Ergo gratiam juſtificationis non niſi diligentibus ſe Deus impertit.

Sanè ſi vera eſt oppoſita ſententia, evacuari præceptum dilectionis Dei, & ad nihilum redigi neceſſe eſt. Etenim ſi abſque ullo amoris motu juſtificationis gratia quocumque tandem modo obtineri poteſt, poterit etiam homo abſque dilectione Dei ſalutem conſequi, cùm juſtificato & gratia habituali perfuſo denegari non poſſit vita æterna; gratia quippe ſanctificans eſt germen gloriæ, conſtituens filios adoptivos. Filius porrò hæres eſt, juxta illud Apoſtolicum: *Si filii, & hæredes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti.* Ergo ſine illo dilectionis actu adultus & juſtificabitur, & ſalvabitur. Ergo in lege gratiæ & charitatis non tenebitur ad dilectionem Dei Chriſtianus. Quod profectò pius & catholicus refugit ſenſus, & univerſæ S. Thomæ doctrinæ adverſatur. Affirmat enim S.Doctor, gloriam uni charitati reſpondere; charitati, inquam, non habituali duntaxat, ſed actuali in adultis: ſic enim habet 1. p. quæſt. 12. art. 6. *Plus participabit de lumine gloriæ, qui plus habet de charitate; quia ubi major eſt charitas, ibi eſt majus deſiderium.*

Res fiet exemplo planior & illuſtrior. Supponamus peccatorum poſt deperditam baptiſmatis

matis gratiam, multosque annos in flagitiis omne genus transactos, gehennæ timore concussum detestari peccata, & ad Sacramentum pœnitentiæ absque ullo amoris sensu accedere; mox post exomologesin sacro ritu peractam, & acceptum absolutionis beneficium, repentinâ morte correptum è vivis excedere. Quæro, vel ille salutem consequuturus est, vel non? Si salutem obtinet: ergo inane est dilectionis præceptum, siquidem adultus nullo elicito dilectionis actu ad sortem pervenit Beatorum; & in lege gratiæ & amoris peccator sine amore salvabitur, qui nec in ipsa lege timoris sine dilectione salutem poterat obtinere: ac proinde legis amoris privilegium erit à diligendi Dei obligatione immunitas. Si dicas ipsum defectu amoris Dei minimè fore salvandum: ergo etiam defectu dilectionis non fuit justificatus, cùm supposito rerum cursu à divina providentia instituto, repugnet planè hominem justum, filium Dei, amicum Sponsi, hæredem gloriæ, à regno excidere & deturbari.

Quod autem dictum est, præceptum dilectionis Dei in usu Sacramentorum non urgere, idest posse peccatorem nullo elicito dilectionis actu Sacramenta solo timore Dei perculsum usurpare, à veritate prorsus alienum esse ostenditur, & simul secundò nostra resolutio suadetur. Ille non accedit fructuosè ad Sacramentum Pœnitentiæ, qui non est ex toto ad Deum corde conversus; quam conversionem omnes ferè sacrarum litterarum paginæ loquuntur & præcipiunt. At juxta Patres vera non est, & multò minùs totalis conversio, nisi cor Dei dilectio inspiret & immutet. *Tria*, inquit

Magnus

Magnus Gregorius in cap. 15. lib. 1. Reg. *in unoquoque considerandæ sunt veraciter pænitente, videlicet conversio mentis, confessio oris, & vindicta peccati: nam qui corde non convertitur, quid prodest ei si peccata confiteatur? Peccatum quod diligitur, confitendo minimè deletur. Nonnulli quidem sunt qui peccata confitendo aperiunt, sed non convertendo nequaquam detestantur: hi profectò confitendo nihil agunt; quia quod loquendo ejiciunt, amando introducunt. Unde & salubriter confiteri volentibus Scriptura intimat dicens: Corde creditur ad justitiam, confessio autem fit ad salutem. Quid est corde credere ad justitiam, nisi voluntatem dirigere ad fidem per dilectionem operantem? Cùm ergo quis cordis intentionem ad justitiam per amorem dirigit, per initium bonæ voluntatis fructum habet bonæ conversionis.* Ergo sine amore justitiæ, qui à Dei qui summa justitia est, dilectione divelli nequaquam potest, bona nequit esse conversio. Amorem porrò justitiæ sine amore Dei inveniri non posse docet Augustinus epist. 144. his verbis: *Tantùm porrò quisque peccatum odit, quantùm justitiam diligit, quod non potest lege terrente per litteram, sed spiritu sonante per gratiam.* Gratia autem quæ fons est aquæ salientis in vitam æternam, quatenus à lege terrente distinguitur, utique in Deum amandum permovet, dicente eodem Patre: *Inspiratio dilectionis ipsa gratia est.*

Id ipsum tradit S. Bernardus epist. 11. *Puto,* inquit, *de illa charitate dictum: Lex Domini immaculata convertens animas, quòd sola videlicet sit, quæ ab amore sui & mundi avertere*

possit

possit animum, & in Deum dirigere. Nec timor quippe, nec amor privatus convertit animam: mutant interdum vultum vel actum, affectum nunquam. Ergo ut cordis verè in Deum convertatur affectus, Bernardo authore, dilectione Dei opus est in Deum dirigente, ab amoreque sui & mundi avertente.

Probatur tertiò: Impossibile est peccatum adultorum etiam in Sacramento remitti sine veræ Pœnitentiæ motu, quia cùm peccatum adulti sit macula ex actibus pravis impressa, planè repugnat, ut supra fusè monstratum est, voluntariam illam maculam abstergi, nisi sinceris pœnitentiæ actibus retractetur: unde ad contritionem & juris divini læsi reparationem peccatores jure naturali obligari certum est, & docet S.Thomas 3. p. quæst.84. art.7. in corpore, & ad 1. à quo jure eximi homo nullâ ratione potest. Atqui sine casto Dei amore vera nequit esse peccatoris pœnitentia; pœnitentia enim, quæ est quædam justitiæ species, Deo læso satisfacere connititur, & revera illi satisfacit. At nemo qui Deum læsit, Deo satisfacit vel satisfacere unquam sine dilectione potest: ille namque non satisfacit, qui quod abstulit non restituit. Porrò peccator peccando à Deo quantùm in ipso fuit rationem ultimi finis auferre præsumpsit, eam in creatura perversissimè collocans, utendisque fruens: sicut ergo affectu à Deo rationem ultimi finis abstulit, ita affectu illi restituere tenetur: restituere autem affectu rationem ultimi finis, est finem ultimum in Deo amando quærere, cùm sola voluntas in finem amore feratur. Ergo impossibile est, veram esse sine amore Dei, summique

boni & ultimi finis nostri dilectione pœnitentiam. Unde Augustinus serm. 7. de Tempore: *Pœnitentiam*, inquit, *certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei.* Et S. Thomas 3. p. quæst. 83. art. 6. *Actus virtutis pœnitentiæ est contra peccatum ex amore Dei.* Et quæst. 86. art. 6. docet, *requiri ad rationem veræ pœnitentiæ, ut displiceat peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum.* Et lib. 4. contra Gentes, cap. 72. *Primum*, inquit, *quod requiritur in pœnitentia, est ordinatio mentis, ut scilicet mens convertatur ad Deum, & avertatur à peccato, dolens de commisso, & proponens non committendum; quod est de ratione contritionis: hæc verò mentis ordinatio sine gratia esse non potest.* Et præclarè, & juxtà apertè S. Chrysostomus hom. 4. in 2. epist. ad Cor. *Cùm peccaveris, ingemisce, non quòd pœnas daturus sis, nihil enim hoc est; sed quòd Dominum tuum offenderis, tam benignum, tam te amantem.*

Confirmatur utraque superior ratio ex Augustino: Ad veram conversionem & fructuosam pœnitentiam requiritur bona voluntas, ut per se notum est; sicut enim malâ voluntate peccamus, ita bonâ voluntate convertimur, & à commutabilibus bonis ad incommutabile revertimur. At ex Augustino sine amore Dei non est bona voluntas. *Quasi verò*, inquit lib. de grat. Christi, cap. 2. *aliud sit bona voluntas quàm charitas?* Et lib. 1. ad Bonif. c. 9. *Charitas sola vult bonum.* Et lib. 2. cap. 9. *Quid est enim bona cupiditas, nisi charitas?* Et Bernardus epistolâ laudatâ: *Charitas convertit animas, quas facit & voluntarias*, utique bonâ voluntate. Et ratio est, quia talis est voluntas, qualis

&

& amor; sicut talis arbor, quales fructus: porrò talis est amor, quale objectum quod diligitur; ideo impii dicuntur abominabiles sicut ea quæ dilexerunt: & juxta Philosophos actus speciem ab objectis sortiuntur, & moralitas objecti in actus refunditur voluntatis. At Deus summum & solum bonum est, solusque voluntatis humanæ finis: Ergo quæ tale bonum non amat voluntas, quomodo bona dici potest, quæ verum & unum bonum, quæve suum finem nondum diligit, sed pœnas duntaxat amore sui reformidat? Quomodo bona est, quæ summo bono nondum amore inhæret, quæ Deo frui non concupiscit, quæ quantùm creaturas dilexerat peccando, tantùm nunc diligit Deum pœnitendo?

Confirmatur rursùm utraque ratio paulò superiùs proposita: ut homo peccator quocumque tandem modo justificetur, necesse est ut ad peccatum motu detestationis, & ad Deum motu prosequutionis feratur, sicque juxta verbum S. Remigii ad Clodovæum, incendat quod adoraverat, adoret quod incenderat: alioquin non erit nova cordis vita, nova in Christo creatura, nec fiet juxta Ezechielis c. 18. præceptum *spiritus novus, & cor novum*: quod & Deuteronomii cap. 4. apertissimè injungitur his verbis: *Cùm quæsieris Dominum Deum tuum, invenies eum; si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ.* Et Joëlis 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Ad Deum autem motu prosequutionis fertur, & toto corde convertitur, qui ipsum diligit; amor quippe pondus est voluntatis, quo fertur quòcumque fertur. Ergo ad justificationem etiam

per Sacramentum recipiendam non sufficit timor pœnæ, nisi adsit amor justitiæ, quo Deum amore prosequamur. Et sanè si juxta veridicam Angelici Doctoris sententiam à nobis in tractatu de gratia propugnatam, tenetur puer in ipsa prima rationis aurora ad Deum sincero corde converti, ipsi ut ultimo fini se suaque subjicere, ab ipsoque sumere vitæ rationalis primordia qui est alpha & omega, principium & finis: converti autem ad Deum, in illumque se & sua omnia referre sine amore non potest, quia sola voluntas circa finem negotiatur, nec negotiatur nisi amando: à fortiori peccator dum in novitate vitæ post patrata flagitia ambulare vult, ad Deum tenetur amore converti, qui unum sibi cor præberi petit. Nam si puer baptizatus, qui nec peccato originali inficitur, nec ullo adhuc crimine baptismalem innocentiam violavit, in Deum se amore referre astringitur, quantò magis qui à Deo propriâ voluntate recessit, ab ultimo fine suo se submovit, & Creatorem creaturis postposuit? Puer non potest incipere vitam rationalem sine motu ad Deum; quomodo ergo peccator sine illo incipiet christianam? Puer non quia peccavit, sed ne peccet, ad Deum debet amore ferri: & homo post peccatum, ut peccatum proprium sanet, non debebit ad Deum dilectione moveri? Expedire quidem se ab hoc argumento valent, qui S. Thomæ sententiam non amplectuntur, negando suppositionem: at Theologus Thomista nunquam isti argumento satisfaciet, vel verisimilem afferet unquam probabilis disparitatis rationem.

Confirmatur tertiò eadem ratio: Non potest

test esse vera cordis ad Deum conversio, nisi sit dolor de peccato, ut est offensa Dei, injuria Deo illata, & privatio amicitiæ ejus: si enim quis de peccato duntaxat doleat, quia nocet sibi, non in Deum, sed in se converteretur. Atqui nemo potest dolere de peccato, ut est offensa Dei, injuria ipsi intentata, & privatio bonæ gratiæ & amicitiæ ejus, nisi magis placeat Deus, magis placeat justitia, gratia, ac amicitia Dei; quia ut dictum est, omnis dolor, omneque odium in amore fundatur: & sicut nequit ullus dolere de aliquo, quod bonis temporalibus privet, nisi quia ei bona temporalia placent: ita de peccato, ut injuria & privatio amicitiæ Dei est, nemo dolere potest, nisi quia justitia Deo reddenda, & amicitia Dei voluntati placet. At voluntati Deum non amanti non placet amicitia Dei; amor enim à complacentia in objecto amato divelli ne quidem ratione potest. Ergo sine casta Dei dilectione nulla potest esse vera cordis conversio.

Probatur quartò: Dolor ad justificationem etiam in Sacramento habendam necessarius excludit omnem peccandi affectum; ex Tridentino enim sess.14.c.4. contritio imperfecta, quæ attritio dicitur, ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponere valet, *si voluntatem peccandi excludat*; dolor verò qui sine amore Dei ad justificationem non disponit, profectò ad justificationem sufficere nequit. Atqui sine casto amore justitiæ, seu Dei justitiæ fontis, excludi nequit omnis peccandi voluntas. Ergo sine amore Dei & casto amore justitiæ dolor ex metu gehennæ conceptus non est ad gratiam in Sacramento reci-

piendam sufficiens. Major propositio est evidens, & apud Adversarios in confesso. Minor verò multipliciter demonstratur. Tum quia, ut docet Augustinus epist. 144. *Tantùm quisque peccatum odit, quantum justitiam diligit. Inimicus ergo justitiæ est, qui pœnæ timore non peccat: amicus autem erit, si ejus amore non peccat. Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere: ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gehennas odit. Tunc enim verè timebit peccare.* Ergo qui justitiam non diligit, peccatum non odit: ergo sine amore justitiæ non excluditur, nec stirpitus evellitur omnis peccandi voluntas; & ideo *inimicus justitiæ* ab Augustino dicitur, qui uno *pœnæ timore non peccat*, non quòd timor malus sit, sed quia voluntatem peccati non evellit. Tum quia peccatum est privatio justitiæ, cùm sit dictum, factum vel concupitum contra legem æternam: ergo non potest excludi omnis peccandi voluntas sine casto justitiæ amore; nam ut ait Augustinus lib.2. contra adversar. legis, cap. 7. *Desiderium peccandi non extinguitur nisi contrario desiderio rectè faciendi, ubi fides per dilectionem operatur.* Et ratio est, quia omne odium in amore fundatur: odium ergo peccati, prout est privatio justitiæ, ab uno justitiæ amore proficiscitur. Hinc D. Thomas quæst.28. de veritate, art. 3. *In adultis*, inquit, *requiritur immutatio actus voluntatis ad justificationem; sunt enim per actum voluntatis ad aliquid inordinatè conversi: quæ quidem conversio immutari non potest, nisi per actum contrarium voluntatis.* Ergo juxta D. Thomæ principia conversio in peccatum, quod est pri-

vatio justitiæ, *immutari non potest, nisi per actum contrarium*; videlicet per amorem justitiæ. Tum quia illud per se non excludit omnem peccandi voluntatem, quod potest annexam habere peccandi voluntatem; dolor enim qui voluntatem peccandi excludit, ut benè observavit P. Suarez 3. p. disput. 10. sect. 4. is esse debet, cui voluntas peccandi ex se repugnet, alioquin voluntatem peccandi per se & ex propriis non excluderet, nec proinde ad justificandum valere posset. Atqui *timor servilis potest habere annexam voluntatem peccandi*, inquit D. Thomas 2. 2. quæst. 59. art. 9. & ideò *non est numerandus inter septem dona Spiritus sancti, licèt sit à Spiritu sancto*. Ergo timor ille qui est impulsus Spiritus sancti, est bonus ille quidem, ad justificandum tamen nunquam & nusquam sine justitiæ amore sufficit. Tum quia non excluditur voluntas peccandi nisi per bonam voluntatem; bonam, inquam, eo sensu, quod non solùm pœnas fugiat, sed quod bene afficiatur erga justitiam. Atqui, ut sexcentis locis docent Augustinus, Fulgentius, & alii gratiæ Christi defensores & expositores, tunc sinè bonam inspirat gratia victrix voluntatem, quando facit ut Deus qui est ipsa justitia, magis nos delectet, quàm bona terrena quibus irretitus appetitus antea fruebatur. Sufficiant hæc præclara verba ex expositione Augustini in epist. ad Galat. cap. 5. vers. 22. *Regnant ergo speciales isti fructus in homine, in quo peccata non regnant. Regnant autem ista bona, si tantùm delectant, ut ipsa teneant animum, ne in peccati consensionem ruat. Quod enim ampliùs nos delectat, secundùm id operemur necesse est.*

Vt v. g. occurrit forma speciosa fœmina, & movet ad delectationem fornicationis: sed si plus delectat pulchritudo illa intima & sincera species castitatis per gratiam, quæ est ex fide Christi, secundùm hanc vivimus, & secundùm hanc operamur, ut non regnante in nobis peccato ad obediendum desideriis ejus, sed regnante justitiâ per charitatem, cum magna delectatione faciamus quidquid in ea Deo placere cognoscimus. Tum demùm, quia non excluditur omnis peccandi voluntas, quandiu peccatum secundùm se & in se à circunstantiis præcisum placet; tunc enim amor peccati intus latet, intusque rea est voluntas, ut sæpe dixit Augustinus, & nominatim epist. 144. *Times ardere, noli peccare: non agitur foris negotium cupiditatis, ipsa tamen cupiditas intus est hostis.* Atqui peccatum tandiu secundùm se placet, quandiu non amatur justitia, & Deus omnis justitiæ fons: nunquam enim, ut diximus, voluntas odisse potest unum contrarium, nisi ex amore contrarii ejus; subindeque peccator peccati amans nunquam detestabitur peccatum quà peccatum est, nisi in justitiam & honestatem in se & propter se feratur. Poterit quidem hîc & nunc illud odisse propter gehennam intentatam & malè agentibus imminentem, amorem tamen illius absolutè retinebit, nisi ex amore justitiæ peccati turpitudinem in se spectatam abominetur. Ergo sine Dei & justitiæ ejus amore non exstirpatur omnis peccandi voluntas. Qui sanè amor, licèt imperfectus, talis debet esse ut ex illo quodcumque bonum dimittere, quodcumque malum pati potiùs paratus sit qui convertitur, quàm à justitia quam diligit recedat; nisi enim

ita

ita sit comparatus, non excludet pœnitentia omnem peccandi voluntatem. Porrò amor ille non est dilectio justitiæ humanæ, sed divinæ, quæ prima diligenda occurrit, prima per fidem monstratur, & cui primùm à peccatore satisfaciendum est.

Probatur quintò, & magis confirmatur ratio præcedens: Quem ex miro timore gehennæ de peccato pœnitet, habet ille quidem voluntatem consequentem, ut ita dicam, non peccandi; idest, peccare in illis circunstantiis & periculis sibi imminentibus refugit: retinet tamen voluntatem quam vocare possumus antecedentem peccati secundùm se spectati, & præcisi à circunstantiis; quia nimirum peccatum non odit quia peccatum est, hoc ipso quod non amat justitiam, sed illud ut causam damni hîc & nunc detestatur. Quod ex doctrina S. Thomæ 1. 2. quæst. 6. art. 7. omnium Theologorum & Philosophorum Moralium calculo probatâ manifestè convincitur; nempe operationes ex metu factas esse quidem voluntarias simpliciter & hîc & nunc, esse tamen secundùm quid & secundùm se involuntarias. Mercator v. g. ingruente tempestate vult merces pretiosas hîc & nunc in mare projicere; nollet tamen eas abjicere, sed retinere: unde timor mortis, ob quem illas projicit, mercium affectum non excludit: unde & illa mercium jactura voluntaria est simpliciter voluntate consequente, sed secundùm quid & voluntate antecedente involuntaria; unde non nisi ægro & repugnante animo eas projicit, quia earum secundùm se spectatarum affectum non deponit. *Qui per metum aliquid agit*, inquit S. Thomas loco

citato ad 2. *manet repugnantia voluntatis ad id quod agitur secundùm quod in se consideratur, & ideo quod per metum agitur quodammodo est involuntarium. : : : Timidus agit contra id quod etiam secundùm se vult.* Unde hoc timorem inter & concupiscentiam discrimen statuit, quòd ille affectum non evellit, ista totum affectum immutat. Ergo qui mero timore pœnæ à peccato recedit, affectum peccandi non excludit, sed retinet: & tamen ad veram conversionem, ad conversionem ex toto corde ad gratiam recipiendam omninò necessariam, omnem prorsus excludi & exstirpari voluntatem peccandi necesse est: ergo solus pœnarum timor ad gratiam justificationis recipiendam nunquam sufficit, quòad divina dilectio, excluso omni peccati affectu & voluntario gustu, cor totum in Deum commutaverit. Hinc præclarè & appositè Augustinus epist. 144. *Inaniter putat victorem se esse peccati, qui pœna timore non peccat: quia etsi non impletur foris negotium malæ cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis. Et quis coram Domino innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur, si subtrahas quod timetur? At per hoc in ipsa voluntate reus est, qui vult facere quod non licet fieri; sed ideo non facit, quia impunè non facit.* Et concione 25. in Psalmum 118. expendens illud: *Confige timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui*, sic habet: *Timor iste quo non amatur justitia, sed timetur pœna, servilis est, quia carnalis est, & ideo non crucifigit carnem. Venit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando speratur impunitas. Cùm verò pœna creditur*

sequutura

sequutura, latenter vivit, vivit tamen. Mallet enim licere, & dolet non licere quod lex vetat: quia non spiritualiter delectatur eius bono, sed carnaliter malum metuit quod minatur.

Itaque timor pœnæ bonus quidem est, sed ad justificationem etiam in Sacramento recipiendam sufficere non potest; quia impossibile est quod tollatur voluntas antecedens, affectusque peccati secundùm se, nisi in se displiceat ipsa ratio peccati & offensæ Dei: implicat verò in adjecto, ut aiunt, displicere peccatum ut peccatum est & offensa Dei, nisi ametur & Deus: cùm enim peccatum sit privatio justitiæ, & offensa Dei sit veluti malum Dei; nunquam displicebit malitia, nisi placeat justitia quâ privat; nunquam displicebit offensa Dei, nisi placeat bonum divinum: sicut quia malum pœnæ est privatio benè esse, in tantum displicet pœna, in quantum placet benè esse quod evertit: & eatenus displicet triste, quatenus amatur delectabile; displicet turpe, quia amatur honestum; displicet amarum amanti dulce. Ergo ut displiceat malum ut privans justitiâ, ut offendens & displicens Deo, debet profectò justitia, debet Deus fons omnis justitiæ sincero corde amari. Ergo nondum omnis stirpitùs eradicatus est affectus peccati, quandiu sola pœna sine ullo Dei amore timetur. Hinc Augustinus sæpissimè docet, conservare illum interius peccandi voluntatem, ac proinde non in toto corde converti, nec de corde puro & optimo detestari peccatum, qui non amore justitiæ, sed timore pœnæ peccatum odit. *Quicumque faciebat*, inquit lib. de spirit.

& litt. cap. 8. *quod lex jubebat, non adjuvante Spiritu gratiæ, timore pœnæ faciebat, non amore justitiæ; ac per hoc coram Deo non erat in voluntate, quod coram hominibus apparebat in opere.* Unde sic timentes epist. 120. & tract. 9. in 1. epist. Joan. comparat uxori, quæ timens virum abstinet ab adulterio, ne damnetur à viro: comparat leoni & lupo non rapientibus prædam, quia latratu canum, & clamore pastorum, & terrore circundantium revocantur à præda. Ita serm. 15. & 19. de verbis Apostoli: *Leo venit, leo redit: prædam non rapuit, malitiam non posuit. Nunquid quia ovem non tulit, ideo lupus venit, & ovis rediit? Lupus venit fremens, lupus redit tremens: lupus tamen est fremens & tremens.*

Ex quibus S. Doctor concludit, quod hactenus stabilitum est, timore scilicet pœnæ sine amore justitiæ non converti voluntatem, nec sanari cupiditatem. *Si talis est adhuc justitia tua*, inquit serm. illo 15. cap. 6. *justitia non est, quâ tibi consulis ne torquearis. Quid magnum est pœnam timere? Quis enim non timet? Quis latro? Quis sceleratus? Quis nefarius? Sed hoc interest inter timorem tuum timoremque latronis, quòd latro timet leges hominum, & ideo facit latrocinium, quia sperat se fallere leges hominum: tu autem leges eius times, pœnam eius times, quem fallere non potes: nam si fallere posses, quid non fecisses? Ergo & concupiscentiam tuam malam non amor tollit, sed timor premit.* Ex quibus patet Augustinum non loqui de timore merè naturali (ut occupetur tacita responsio) qualis est timor latronis, sed de timore etiam illo quem dirigit fides, quo quis.

quis eum timet quem fide credit à se falli non posse; qui sanè timor, sicut & fides ipsum dirigens, supernaturalis est, à Spiritu sancto immissus. Quod & apertè declarat serm. 29. de verbis Apostoli, his verbis: *Audeo dicere, si timore gehennæ non facis malum, est quidem in te fides, quia credis futurum Dei judicium: gaudeo fidei tuæ, sed timeo malitiæ tuæ.* Ergo timor ille qui à fide supernaturali dirigitur, quique proinde supernaturalis & ipse est, malitiam voluntatis sine amore Dei nondum evacuat: ac consequenter ad justificationem, nisi adsit amor Dei, sufficere nequaquam potest.

Probatur sextò, magisque firmantur rationes factæ: Non potest esse vera pœnitentia solidaque conversio, nisi peccator in se reversus verum habeat efficaxque divinorum servandorum præceptorum propositum, ut patet ex definitione contritionis, & per se liquet; cùm enim peccatum sit contra legem, non excluditur voluntas peccandi nisi verâ observandæ divinæ legis voluntate. Nec sufficit voluntas inefficax, quæ dicitur *velleitas*, quæ non vult, sed vellet: quia voluntate languidâ, semisauciâ, quæ ex toto non vult, & ideo non ex toto imperat, Deus nequaquam contentus est, qui toto sibi corde, totâ animâ, totis viribus, totâ contritione cordis sibi præcipit ancillari. Unde voluntatibus semivolentibus & seminolentibus refertum esse infernum S. Bernardus veridicè attestatur. Hinc suspectas esse lacrymulas doctas mentiri, & tam multas pœnitentias inanes, falsas, larvatas, Patres inculcant: quia ut 1. p. Pastoral. cap. 9. ait Magnus Gregorius: *Sæpe sibi*

sibi de se mens ipsa mentitur, fitque ut aliud in intimis intentio supprimat, & aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat. Atque adeo in peccatoribus legis Dei servandæ verum & in corde impressum consilium non habentibus impletur illud Psalmographi, Psal. 77. *Dilexerunt eum in corde suo: cor autem eorum non erat rectum cum eo.* Impletur & illud Propheticum Oseæ 10. *Divisum est cor eorum* (inter cœlum & terram, legem & officium motibus imperfectis appetens, reapse tamen creaturis adhærens & infixum in limo profundi: conans, sed frustra; enitens, & non datur ultra; veniens ad partum, & vires non habens pariendi:) *citò interibunt.* Quia conversio illa non liberat à morte peccati, quod ad æternam mortem citò obventuram viam sternit ac munit. Atqui sine amore Dei nequit esse efficax observandæ divinæ legis voluntas: talis namque voluntas propositum observandorum omnium & singulorum mandatorum Dei efficaciter importat, quia qui peccat in uno, factus est omnium reus. Ergo talis voluntas indivulsa est à proposito efficaci observandi divinæ dilectionis mandatum, quod est primum & magnum mandatum, ex quo universa lex pendet & Prophetæ: At nequit esse efficax consilium diligendi Dei sine amore Dei; velle enim sincerè & ex corde Deum diligere, est ipsum reverà amare, cùm voluntas nihil nisi amore velit. Unde Magnus Gregorius hom. 30. in Evangelia: *Qui mente integrâ*, inquit, *Deum desiderat, profectò jam habet quem amat: neque enim quisquam posset Deum diligere, si eum quem diligit, non haberet.* Verè ergo Deum diligit,

ligit, qui Dei amandi verâ, integrâ, & sincerâ voluntate tenetur. Et S. Augustinus tract. 74. in Joan. *Quomodo Dominus dicit: Si diligitis me, mandata mea servate, & ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis: cùm hoc dicat de Spiritu sancto, quem nisi habeamus, nec Deum diligere possumus, nec ejus mandata servare? Aut quomodo mandata servabimus, ut eum accipiamus, quem nisi habeamus, mandata servare non possumus?* Et paucis interpositis sic quæstioni illi satisfacit: *Restat ut intelligamus Spiritum sanctum habere qui diligit, & habendo mereri, ut plus habendo plus diligat.* Cùm ergo quis sincerè vult Deum diligere, jam habet Spiritum sanctum auxiliantem, qui omnis est dilectionis fons: propositum namque diligendi, non potest à naturæ viribus, uti Pelagiani impiè affirmabant, proficisci: habet, inquam, Spiritum sanctum per auxilium ad dilectionem moventem, & in Sacramento diffusâ charitate habebit inhabitantem; & tunc anima Deo donante, & dilectione actibus crescente & plus diliget, & Spiritus sancti donis amplioribus abundabit.

Solvuntur objectiones.

Primum Adversariorum argumentum, in quo magnopere confidunt, desumitur ex Authoritate Concilii Tridentini sessione 14. ubi sic habetur: *Contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum me-*

tu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ declarat (Sancta Synodus) *non solùm non facere hominem hypocritam & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei esse, & Spiritûs sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. Et quanvis sine Sacramento pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit.*

☞ *Hæc scribentem Authorem mors oppressit, ut minimè mireris plures & graves objectiones hîc tacitas, non inopiâ sanè solutionis, sed hac infelici necessitate.*

Verùm quàm minimè nos urgeat hoc argumentum, ex his intelligi potest, quæ accuratè superiùs docuimus, timorem pœnarum non excludere prorsus voluntatem peccandi, nisi quatenus aliquem initialem justitiæ amorem includit. Unde intelligenda est Concilii authoritas de timore non destituto omni prorsus amore Dei & justitiæ, sed qui hujus amoris inchoati adjunctione adjutus voluntatem peccati radicitus exstirpat. En aliam Concilii authoritatem, ex qua liquidò intelligitur, quàm germana sit hæc nostra expositio. *Disponuntur*, inquit de peccatoribus sess. 6. cap.6. *ad ipsam justitiam, dum excitati divinâ gratiâ & adjuti, fidem ex auditu concipientes liberè moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata & promissa sunt. Atque illud in primis, justificari impium per gratiam eius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu: & dum*

peccatores se esse intelligentes à divina justitia timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque TANQUAM OMNIS JUSTITIÆ FONTEM DILIGERE INCIPIUNT, AC PROPTEREA MOVENTUR ADVERSUS PECCATA, per odium aliquod & detestationem, hoc est per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet. Et idem dicendum de Sacramento pœnitentiæ; utrumque enim similem dispositionem requirit in adultis, ut eos peccatis mortuos vivificet.

Sed ut hæc solutio magis illustretur, non abs re fuerit hic attexere quid senserint de partibus pœnitentiæ ipsi Tridentini Theologi, qui interfuere sessioni ex qua suum argumentum eruunt Adversarii, referente Cardinali Pallavicino lib.12.histor. Concil. Trident. parte 2. cap.10. pag. mihi 315. his verbis: [Diego „ Laines ch'era il primo à ragionare fra minori „ Theologi, condennando la seconda parte del „ secondo articolo, dice: Che al Sacramento si „ richiedevan la penitenza, il timore, la dile„ zione, la contrizione, l'assoluzione. Fù pa„ rimento annomerata per necessaria la dile„ zione da Giacomo Ferrusio Spagnuolo Theo„ logo del Vescovo di Segorbe: & con questo „ il reprovo il prenominato articolo, adducen„ do che ne' soli terrori non è la dilezione, „ la quale assolutamenta fà di mestiero, ha„ vendo affermato Christo: *Le si remittono „ molti peccati, perche molto amò.* E disse, *amò*, „ in passato, pero chè la dilezione precedente

la

,, la remissione. Et l'Apostolo : *La tristizia, la*
,, *quale è secundo Dio* (cioè spiegava il Ferru-
,, sio, secondo Dio amato) *opera la penitenza*
,, *in salute.* Et nel capo 2. à Romani : *La*
,, *benignita di Dio viadduce à penitenza.* Onde
,, de Sant' Agostino dice : Senza l'amor non si
,, da la grazia. Richiedeva egli per tanto in-
,, nanzi à ogni cosa un primo moto verso
,, Dio, in significacion del quale si dicessero
,, quelle quelle parole d'ella Scrittura: *Con-*
,, *vertici, Signor, à te.* E, *Jo sto alla porta, e*
,, *picchio : voi sempre faceste resistenza allo*
,, *Spirito sancto :* E, *Sporsi la mano, e non fù*
,, *chi rimirasse.* Appresso à cio un' atto di fede,
,, che però fù scritto : *Chi si accosta à Dio,*
,, *conviene che creda.* E, senza la fede è im-
,, possibile il piacere à Dio. Quindi nasce, dis-
,, correva egli, che l'huomo detestà i peccati,
,, surge in esperanza, e comincia ad amare;
,, onde Iddio infonde la prima grazia. Il quale
,, amore però non e naturale, mà e fatto d'alla
,, grazia di Dio, berche l'amor naturale à cio
,, anche adiuti. Cosi riputava il Ferrusio.
,, E Melchiore Avosmediano, che all'ora era
,, Theologo del Vescovo di Baduioz, e che
,, ritorno poi al Concilio di Pio come Vescovo
,, di Guadix, dice che prima ci dogliamo per
,, la pena, indi per Dio, e dipoi ci confessia-
,, mo. E Bernardo Colloredo Domenicano
,, Theologo del Vescovo di Forlì, annomero
,, per necessario il timore, la detestatione, e la
,, fede; dalla qual nasca l'esperanza, e da que-
,, sta la dilezione. Lo stesso parere diè Fran-
,, cesco Contrera Minore Osservante. Et in ve-
,, rità, per quanto io scorgo da gli atti, l'inten-
zione

„ zione de Theologi fù di condennar l'errore
„ de gli Eretici che riprovavano come cattivo
„ il timor della pena ; e non di sentenziar la
„ questione scholastica : se così fatto timore,
„ non solo senza la contrizione perfetta (del
„ che appena fù lite, come vedrasi) mà ezian-
„ do senza ver un eccitamento d'amore im-
„ perfetto basti alla remission de peccati nel
„ Sacramento. E ciò si fa chiaro dalla prova
„ ch' el Concilio apporta della sua dottrina in
„ questo articolo nel capo quarto : la quale,
„ ch' el pentimento de Niniviti mosso da te-
„ ma, giovo loro : essendo certo che à quel
„ tempo non vi havendo Sacramento di peni-
„ tenza, quel timoroso pentimento non basto
„ per se al perdono ; ma solo valse ad impetrar
„ nuova grazia, col cui ayuto vi si aggiugnesse
„ l'affetto della carita, da tutti confessato per
„ necessario alla giustificazione avanti alla lege
„ nuova.

„ Nella congregazione de Padri pocci tova-
„ rono questo punto. Solo io trovo qualche
„ cenno dell'opinione, che non sia necessario
„ l'amore nel discorso dell'Arcivescovo di
„ Granata. Là dove Giovanni Emiliano Spa-
„ gnuolo Vescovo di Tuy sostene l'altra estre-
„ ma sentenza, che fosse di mestieri la contri-
„ zione perfetta : ne per tutto ciò arguissi ch'el
„ Sacramento non rimetta i peccati da che li
„ trova rimessi per l'efficacia della preceduta
„ contrizione ; imperoche questa medesima
„ ciò faceva in virtù del Sacramento, il cui
„ voto ella contiene.

„ Oltro à questo è da sapere, che di poi nè
„ decreti della dottrina s'erano messe tali paro-

le:

„ le: Quella contrizione la quale i Theologi „ chiamano attrizione, per esser' ella imper- „ fetta, e sola conceptuta per la considerazione „ della bruttezza del peccato, ò per timor del- „ l'inferno, e delle pene, il qual timor è chia- „ mato servile; quando escluda la volontà di „ peccare, e esprima qualunque dolore de „ commessi peccati: Statuisse e dichiara questo „ Sancto Concilio, che non solo non fa l'hu- „ omo ipocrita, e maggiormente peccatore „ (come alcuni non dubitanno di bestem- „ miare) mà è bastevole alla contrizione di „ questo Sacramento; & e dono di Dio al im- „ pulso verissimo dello Spirito sancto, non „ già ancora habitante, mà solo movente. Col „ quale il penitente ajutato (concio sia cosa „ che appena possa essere senza qualche movi- „ mento d'amore verso Dio) si fa strada alla „ giustizia, è per esso si dispone ad impetrar piu „ agevolmente la grazia di Dio. Ma il Ves- „ covo prenominato averti qu'era falso, appe- „ na potersi mai dare un tal dolore senza l'a- „ more: E che intorno all'esser questa attri- „ zione bastevolo alla constituzione del Sa- „ cramento, si che all'attrito si remettanno i „ peccati in virtù dell'assoluzione soprave- „ gnente, erano varie le sentenze de gli auto- „ ri; e però doveva levarsi. Onde il decreto „ fù riformato come stà ora.] Quæ Cardinalis verba sic latinè reddimus.

Didacus Lainius, qui primo loco inter mi- nores Theologos sermonem habebat, dam- nans posterioris articuli partem dixit: Sacra- mento esse necessariam pœnitentiam, timorem, dilectionem, contritionem, absolutionem. Di-

lectionem

lectionem pariter tanquam necessariam enumeravit Jacobus Tremisius Hispanus, Segobiensis Episcopi Theologus, & per hoc eumdem articulum improbavit, causatus solis terroribus minimè contineri dilectionem, quæ absolutè necessaria est, cùm Christus pronuntiaverit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm:* &, *dilexit*, inquit, per præteritum, quia dilectio remissionem antecessit. Et Apostolus: *Tristitia quæ est in Deum* (hoc est, interpretatur Ferrusius, *secundùm Deum dilectum*) *operatur pœnitentiam in salutem.* Et cap. 2. ad Rom. *Benignitas Dei vos adducit ad pœnitentiam.* Unde S. Augustinus ait, *Absque amore gratia non datur.* Idcirco exigebat is ante omnia primùm quendam, ut vocant, motum in Deum, ad quem significandum ea Scripturæ verba dicerentur: *Converte nos Domine ad te.* Et, *Ego sto ad ostium, & pulso. Vos semper Spiritui sancto restitistis. Extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret.* Postea verò actum fidei; unde scriptum erat, *Accedentem ad Deum oportet credere. Sine fide impossibile est placere Deo.* Hinc oritur, aiebat ille, in homine peccatorum detestatio, assurgitque in spem animo, & amoris initium habetur. Inde verò primam gratiam Deus infundit. Qui tamen amor naturalis non est, sed à divina gratia efficitur, tametsi naturalis amor ad id etiam conferat. Ita Ferrusius.

At Melchior Avosmedianus, tunc Pacensis Episcopi Theologus, postea verò regressus ad Pii Concilium Guadicensis Episcopus, dixit: Priùs nos propter pœnæ metum dolere; deinde propter Deum; posteà verò, aiebat, peccata confi

confitemur. Et Bernardus Colloredus Dominicanus Foroliviensis Episcopi Theologus, tanquam necessaria numeravit timorem, detestationem ac fidem ex qua spes oriatur, & ab hac dilectio. Ejusdem sententiæ fuit Franciscus Contreras ex ordine Minorum Observantum: & re verâ, quantùm ex actis conjicio, Theologorum mens erat, ut error hæreticorum damnaretur, tanquam quid inhonestum, improbantium pœnæ timorem; non item ut ferrent sententiam de scholastica quæstione, An hujusmodi timor non solùm absque contritione animi perfecta (de quo controversia fuit, sicuti patebit) sed etiam absque eo quod ullus excitetur amor imperfectus, sufficiat ad peccatorum remissionem in Sacramento. Id verò clarè liquet ex ipsa probatione Concilii, quâ hujus articuli doctrinam firmat cap.4.nimirum, Ninivitarum pœnitentiam ex timore profectam ipsis profuisse, cùm certum esset eo tempore quo Sacramentum pœnitentiæ adhuc non extabat, eam formidolosam pœnitentiam minimè suffecisse per seipsam ad peccatum delendum, sed vim tantummodò habuisse ad impetrandam novam gratiam, cujus ope adjiceretur charitatis effectus, quem omnes necessarium fuisse fatentur ante novam legem ad justitiam recipiendam.

In Patrum conventu id pauci attigerunt. Aliquod duntaxat vestigium reperio opinionis negantis necessitatem amoris, in iis quæ Granatensis Archiepiscopus disputavit. At verò Joannes Æmilianus, Hispanus, Episcopus Tudensis extremum oppositæ sententiæ tenuit, hoc est, opus esse contritione perfectâ, nec tamen

hinc argui, per Sacramentum peccata non remitti, quippe quæ Sacramentum inveniret remissa præcedentis contritionis efficacitate; siquidem, aiebat, ipsa contritio id præstat virtute Sacramenti, cujus votum in ea continetur.

Præterea oportet scire, postea decretis doctrinam complexis hæc verba fuisse adjecta: *Illam contritionem, quam Theologi attritionem vocant, quòd imperfecta sit, & solùm vel à turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu, qui servilis timor dicitur, concipiatur, si voluntatem peccandi excludat & dolorem qualemcunque de commissis delictis exprimat, statuit hæc Sancta Synodus & declarat, non solùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem (ut quidam blasphemare non verentur,) sed etiam sufficere ad Sacramenti hujus constitutionem, ac donum Dei esse & Spiritûs sancti impulsum verissimum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus, cùm sine aliquo in Deum motu vix esse queat, viam sibi ad justitiam munit, & per eum ad Dei gratiam faciliùs impetrandam disponitur.* Sed prænominatus Episcopus monuit, falsò dici hujusmodi dolorem sine amore vix unquam concipi posse. Quod autem hæc attritio satis esset Sacramento constituendo, ita ut homini attrito remittantur peccata vi absolutionis supervenientis, variare Authorum sententias, adeoque id esse tollendum; quamobrem decretum fuit prout nunc extat, reformatum, & prout à nobis refertur.

Objiciunt secundò Adversarii: Pœnitentia in lege nova longè majorem habet efficaciam

ad

ad juſtificandum hominem, quàm Sacramenta quæ in veteri lege ordinabantur ad delenda peccata; proindeque longè minorem in ſubjecto recipiente diſpoſitionem requirit: Atqui eandem requireret, ſi non ſola attritio ex metu gehennæ concepta ſufficeret, ſed præterea exigeretur amor Dei: Ergo in nova lege ad gratiam in Sacramento pœnitentiæ recipiendam ſufficit ſola attritio ex metu gehennæ concepta ſine ullo prorſus amore Dei.

Reſpondeo hoc ipſo argumento, cui tantopere confidunt Adverſarii, ab eorum ſententia magis me magiſque alienari. Quis enim credat illam eſſe legis amoris ſeu Chriſtianæ prærogativam, ab amore Dei homines eximi ut juſtificentur? Sine amore non juſtificabatur Judæus, & ſine amore Dei juſtificabitur Chriſtianus? In lege timoris non ſatis erat ad habendam gratiam timor, & ſatis erit timor in lege dilectionis? Itáne illud eſt Chriſtianiſmi privilegium, pro quo Chriſtus venerit, paſſus & mortuus fuerit, Sacramenta inſtituerit, miſerit Spiritum ſanctum, ut neceſſitatem amoris à pœnitentia excluderet, faceret Chriſtianos ſolo timore juſtificandos? Quis hoc Euangelicæ legis amantium credat? Nolite, quæſo, nolite annuntiare in Geth, neque in compitis Aſcalonis: ne fortè lætentur filiæ Philiſthiim, ne exultent filiæ incircumciſorum. Quàm longè ab ea ſententia diſtat Auguſtinus! tantùm enim abeſt ut privilegium novi Teſtamenti in immunitate pœnitentiæ à neceſſitate amoris, ſolo timore contentus conſtituat, ut potiùs hanc eſſe characteriſticam utriuſque Legis differentiam perpetuò aſſerat, quod nimirum timor pœnæ ad

veteris

veteris Testamenti legem, amor verò justitiæ ad novi Testamenti gratiam pertineat. *Neque enim fides in eis per dilectionem operabatur* (ait Augustinus lib. 3. ad Bonifacium, cap. 4. loquens de his qui solo timore acti legem servabant,) *sed terrena cupiditas metusque carnalis. Sic autem præcepta qui facit, proculdubio invitus facit, ac per hoc in animo non facit: mavult enim omninò non facere, si secundùm ea quæ cupit & metuit, permittatur impunè. Ac per hoc in ipsa voluntate intus est reus, ubi ipse qui præcipit, inspicit Deus. Tales erant filii terrenæ Ierusalem, de qua dicit Apostolus, servit enim cum filiis suis, pertinens ad testamentum vetus, à monte Sina in servitutem generans, quod est Agar.* Et infrà: *Hi ad vetus pertinent Testamentum, quod in servitutem generat, quia facit eos carnalis timor & cupiditas servos; non Evangelica fides, spes, & charitas liberos.* Hinc perpetuò docet, eos qui timore supplicii, quod lex minatur, non amore justitiæ sentiunt se abstinere ab opere peccati, *sub lege, non sub gratiâ esse*, ut variis locis, & nominatim lib. de nat. & grat. cap. 57. videre est, quia nimirum nondum liberi sunt, nec alieni à voluntate peccandi. In ipsa enim voluntate rei sunt; quia mallent, si fieri posset, non esse quod timeant, ut liberè facerent quod occultè desiderant. Idem docet Angelicus Doctor vestigiis Augustini fidelissimè insistens 1. 2. quæst. 107. art. 1. ad 2. *Illi qui habent virtutem, inclinantur ad virtutis opera agenda propter amorem virtutis, non propter aliquam pœnam aut remunerationem extrinsecam; & ideo lex nova, cuius principalitas consistit in*

ipsa spirituali gratia indita cordibus, dicitur lex amoris. ::: Et propter hoc etiam lex vetus dicitur cohibere manum, non animum; quia qui timore pœnæ ab aliquo peccato abstinet, non simpliciter ejus voluntas à peccato recedit, sicut recedit voluntas ejus, qui amore justitiæ abstinet à peccato; & propter hoc lex nova, quæ est lex amoris, dicitur animum cohibere. Quin usqueadeò amorem esse novæ legis differentiam, docet doctus à Domino S. Thomas, ut viros sanctos veteris Testamenti, qui gratiæ & charitatis impulsu bona operabantur, ad novam legem in antecessum pertinuisse velit; Christianos verò ad opera pietatis uno metu percitos, antiquæ legis vetustatem etiam post Evangelium retinere. *Fuerunt,* inquit loco citato, *aliqui in statu veteris Testamenti habentes charitatem & gratiam Spiritus sancti, qui principaliter expectabant promissiones spirituales & æternas, & secundùm hoc pertinebant ad legem novam. Similiter etiam in novo Testamento sunt aliqui carnales nondum pertingentes ad perfectionem novæ legis, quos oportuit etiam in novo Testamento induci ad virtutis opera per timorem pœnarum.* Denique juxta Augustinum: *Brevissima & aptissima differentia Legis & Evangelii, timor & amor.* Ita contra Donatum cap. 17. Et in expositione quarundam propositionum ex epist. ad Roman. *Evidentissimè*, inquit, *duorum Testamentorum distincta sunt tempora: illud enim ad timorem pertinet, novum ad charitatem.* Et lib. 1. ad Simplician. quæst. 1. *Cùm verè fit opus legis, charitate fit, non timore; quia charitas est gratia novi Testamenti.* Quis autem credat

credat diſpoſitiones ad gratium novi Teſtamenti in Sacramentis novæ legis recipiendam, ſtatui illius legis non debere eſſe conſentaneas, & conditiones illius teſtamenti non ſapere oportere ?

Dices : Ergo difficilior erit lex Chriſti, utpote ad magis ardua obligans, neceſſitati contritionis onus adjiciens confeſſionis : atque adeo immeritò jugum Chriſti dicetur ſuave, & onus leve.

Reſpondeo hoc argumentum principio & concluſione inde derivatâ peccare. Principio quidem, dum ſupponitur legem novam eſſe antiquâ laxiorem & remiſſiorem, nihilque ardui aut difficilis imperare, cui principio totum Evangelium è diametro adverſatur. Quid enim in eo inculcatius, quàm arctam & anguſtam eſſe viam quæ ducit ad vitam ; ſequentibus Chriſtum proponendam eſſe crucem, ſui abnegationem, corporis mortificationem ; regnum denique Chriſti vim pati, & violentos rapere illud ? Quid aliud indicant ingeminata non ſumendæ vindictæ, hoſtes ex corde diligendi, bonum pro malo reddendi, ipſis malis cogitationibus reſiſtendi, aliaque patientiæ, paupertatis ſpiritûs, humilitatis, orationis, caſtitatiſque præcepta ? Ad conſilia quod attinet nihil neceſſe eſt recenſere quàm ſint naturæ corruptæ repugnantia, & tamen Evangelii pars magna ſunt. Non ſuſtulit de medio Chriſtiana Religio difficilia, ſed auxit, dum intellectum in obſquium fidei myſteria rationem immenſùm ſuperantia & obſcuriſſima proponentis, & voluntatem in perpetuum corporis proprii odium & mundi contemptum captivavit, atque

res præſcripſit ad ſperandum arduas, ad operandum laborioſas. Præceptum ergo contritionis, quod atteſtante ſacro Tridentino fuit quovis tempore neceſſarium, non debet à pœnitentia in lege nova removeri. Hinc veri amoris divini eximiâ vi moti Sancti Patres adversùs illum malè blandientem dicendi modum tam acriter inſurrexerunt. *Tolle ſententiam*, inquit Hieronymus libro Dialogorum adversùs Pelagianos ſecundo, *& rade de libro tuo, facilia Dei eſſe mandata.* Et mox locum 1. Joan. 5. *Mandata eius gravia non ſunt*, & præfatum ex Matth. 11. expoſiturus, ſubjicit: *Levia certum eſt Evangelii dixiſſe mandata ad comparationem ſuperſtitionis Iudaïcæ, in qua varia ceremoniarum genera quærebantur, quæ iuxta litteram, & Apoſtoli Petri ſententiam nullus potuit explere.* Et iterum: *Vis audire facilitatem præceptorum Dei? Auſculta quod dicitur, Quàm arcta eſt via & anguſta quæ ducit ad vitam! Et pauci ſunt qui inveniunt eam. Non dixit, qui gradiuntur per eam, hoc enim difficillimum eſt; ſed qui inveniunt eam: pauci enim inveniunt, & multò pauciores ingrediuntur per eam.* Et Auguſtinus lib. de Paſtor. cap. 3. *Abſit ut dicamus vobis: Vivite ut vultis, ſecuri eſtote, Deus neminem perdit. Et ſi in ſpectaculis volueritis oblectare animos veſtros, ite, quid mali eſt? Et feſta iſta quæ celebrantur per univerſas civitates in lætitia conviventium, & publicis menſis ſeipſos, ut putant, jucundantium, re vera magis perdentium, ite, celebrate: magna eſt enim Dei miſericordia, quæ totum ignoſcat. Hæc ſi dixerimus, fortè congregabimus turbas ampliores: & ſi ſint quidam*

qui

qui nos sentiant hæc dicentes non rectè sapere, paucos offendimus, sed multos conciliamus. Quod si fecerimus, non verba Dei, non verba Christi dicentes, sed nostra, erimus Pastores nosmetipsos pascentes, non oves. Quare mirandum est & planè dolendum eorum studium, qui legis Christi suavitatem à mollita vel ablata præceptorum difficultate petunt, cùm potiùs Patres & veri deinceps Theologi eo Religionem Christianam commendabiliorem & prorsus divinam affirment, quod cùm multa & ad credendum obscura, & ad sperandum ardua, & ad operandum difficilia proponat, per totum tamen fuerit orbem, repugnantibus carne & mundo propagata.

Sed longè graviùs conclusione peccat hæc objectio, quasi amor Dei difficultatem legis prægravet, quo solo præceptorum omnium labor mollitur, & *dilatatis spatiis charitatis*, ut loquitur Augustinus, *tota dulcescit legis amaritudo*. Præclarè idem Pater serm.47. de diversis, cap. 1. *Durum videtur quod Dominus imperavit, ut si quis eum vult sequi, abneget semetipsum. Sed non est durum, nec grave quod ille imperat, qui adjuvat ut fiat quod imperat. Nam & illud verum est, quod ei dicitur in Psalmo: Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras; & illud verum est quod ipse dixit, jugum meum suave est, & onus meum leve. Quidquid enim durum est in præceptis, ut sit lene, charitas facit.* Et in Psalm. 118. Conc. 22. expendens illud Davidicum, *Quomodo dilexi legem tuam Domine*, sic habet: *Sæpe admonuimus laudabilem latitudinem, in qua nullus, cùm mandata Dei faci-*

mus, patimur angustias, intelligendam esse charitatem : propter quod etiam in magno isto Psalmo, cùm superiùs dixisset, Latum mandatum tuum valde, in hoc sequenti versu ostendit, unde sit latum, dicens : Quomodo dilexi legem tuam Domine. Dilectio igitur est latitudo mandati. Non ergo in mitigando, vel minuendo, vel eliminando officiorum nostrorum rigore Evangelii lenitas sita est, sed tota quanta est, ab una dilectionis dulcedine proficiscitur.

Ab eodem dilectionis fonte Christianæ legis suavitatem sacrum Tridentinum Concilium hausit sess.6. cap.11. *Deus*, inquit, *impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis. Cujus mandata gravia non sunt, cujus jugum suave est, & onus leve.* Suavitatem autem illius Dominici jugi, & oneris levitatem sic probat : *Qui enim sunt filii Dei, Christum diligunt : qui autem diligunt eum, ut ipsemet testatur, servat sermones ejus, quod utique cum divino auxilio præstare possunt.* Concilii mentem assequutus est Catechismus Romanus ejusdem Sanctæ Synodi jussu editus, & B. Pii V. operâ publici juris factus. *Quin etiam*, inquit part.3. num. 12. *legis jussa non habere difficultatem ostendat Parochus : quod vel unâ hac ratione ex S. Augustino docere poterit, cum dicit : Quî, quæso, dicitur impossibile homini amare? Amare, inquam, Creatorem beneficum, Patrem amantissimum, deinde etiam & carnem suam in fratribus suis. At verò qui diligit, legem implevit. Quare Ioannes Apostolus præcepta Dei gravia non esse apertè testatur ; nihil enim justius,*

justius, nihil cum majore dignitate, nihil majore cum fructu ab homine, teste B. Bernardo, exigi potuisset. Et num. 13. *Quod si quis eam afferat excusationem, impediri se quominus Deum amet, infirmitate naturæ: docendum est eum qui amorem requisivit, amoris vim inserere cordibus per Spiritum sanctum: hic autem Spiritus bonus petentibus à Patre cœlesti datur, ut meritò S. Augustinus precatus sit: Da quod jubes, & jube quod vis. Quia igitur Dei auxilium præsto nobis est, maximè post Christi Domini mortem, per quam Princeps hujus mundi ejectus est foras; non est quod quisquam rei difficultate deterreatur, nihil enim est amanti difficile.*

Denique tantùm abest, ut ex eo capite Christi lex difficilior & gravior censenda sit, quòd amoris & contritionis necessitatem imponat, quin potiùs sine amore Dei durissima lex Christi, sine vera contritione intolerabilis esset pœnitentiæ & confessionis praxis. Unde enim vera facilitas, nisi à dilectione sacras infundente delicias, peccati illecebras victrice delectatione superante, in eo quod amatur non laborante, aut si laboratur laborem amante? Ergo pœnitentes ab amore eximere, non est facilitatem accersere, sed dolorem super dolorem addere, dare afflictionem afflicto, & filios adoptionis in miseram Judæorum redigere servitutem. Onus quippe Confessionis per se durum durius est timenti, amanti verò suavissimum: quos enim verecundia & cupiditas obruit, hos devotio sancta lætificat, ut quæ Deo non placent respuentes, divinorum potiùs, sicut Ecclesia canit, repleantur delectationibus

mandatorum. Omnis ergo facilitas laborantibus, omnis solida consolatio mœstis eripitur, dum præceptum contritionis de medio tollitur, & à lacrymis pœnitentis divinæ dilectionis unctio removetur. Crudelis ergo est illa misericordia, vel potiùs misericordiæ larva, quæ pondere peccatorum, sub quo fatiscunt, oppressis, unius timoris jugum superimponit, & sarcinam Christi, quæ non pondus, sed pennas habet, nempe charitatem, specie lenitatis excludit. *Hæc sarcina gravis est, fides, spes, charitas?* inquit Augustinus serm. 22. de verbis Apostoli; *ista enim humilem, ista mitem reddunt. Et vide, quia oneratus non eris; si ipsum audieris; jugum enim meum lene est, sarcina mea levis. Quid est, levis est? Quid si habet pondus? Sed minus: plus habet avaritia, minus justitia. Nolo sic intelligas. Hæc sarcina non est pondus onerati, sed alæ volaturi. Habent enim & aves pennarum suarum sarcinas. Et quid dicimus? Portant illas, & portantur: portant illas in terra, portantur ab illis in cœlo. Avi misericordiam velis præbere, avi præsertim æstate, & dicas, Miseram istam aviculam onerant pennæ, & detrahas onus hoc, in terra remanebit, cui subvenire voluisti. Porta ergo pennas pacis, alas accipe charitatis: hæc est sarcina, sic impletur lex Christi.* Frustra ergo in exonerandis à charitate hominibus laborat Probabilistarum dura compassio, dura planè; sicut enim est aliquando misericordia puniens, ita & crudelitas parcens; dura, inquam, quia pœnitentibus solatium vel unum eripit, quo laboriosi baptismi ærumnæ mitigantur; dura, inquam, quia jugum charitatis eripit, quod ut divinè

divinè Bernardus epist. 341. scripsit, *portat potiùs quàm portatur, & quo crescit ampliùs, eo portabilius fit.* Et ratio horum omnium est perspicua, quia præcepta Evangelica mortificationis, pœnitentiæ, dilectionis inimicorum, Confessionis, aliaque observatu facilia aut difficilia relativè ad vires esse meritò dicuntur; viribus enim valenti leve onus est, quod est invalido importabile. Ergo tunc durius & difficilius est confessionis aliorumque Christianismi officiorum præceptum, cùm vires imminuuntur & franguntur; planius verò & facilius est, si vires augentur. Hæc verò Christiani hominis fortitudo in amore Dei & æterni boni sincero affectu tota sita est, eoque crescente augentur vires, decrescente deficiunt, pereunte evanescunt: hæc enim est, ut suprà dicebat Augustinus, quæ latum facit mandatum Dei, illi innixus Apostolus omnia in confortante se poterat, quia sicut sine Deo nihil potest humana infirmitas, ita diffusâ per Spiritum sanctum charitate nihil non potest, & ut insignis vir Magister Avila aiebat, *alter veluti Deus efficitur.*

REFLEXIO.

Sicut exhibuistis membra vestra deservire immunditiæ & iniquitati ad justitiam, sic nunc exhibete membra vestra deservire justitiæ in sanctificationem. Rom. 6. Quæ verba sic Augustinus epist. 144. interpretatur: *Quid enim est sicut illud, ita & hoc? Nisi quemadmodum ad peccandum nullus vos cogebat timor, sed ipsius*

libido voluptasque peccati; sic ad justè vivendum non vos supplicii metus urgeat, sed ducat delectatio charitasque justitiæ. Et serm. 17. de verb. Apost. cap. 5. *Quando peccabatis, delectabamini in peccatis vestris: timor vos adducebat ad peccandum, an suavitas peccati? Respondebitis: Suavitas. Ad peccatum suavitas adducit, ad non peccandum timor impingit? Amate justitiam quantum amastis iniquitatem. Digna est justitia quæ à vobis impetret, ut exhibeatis illi quod exhibuistis iniquitati.* Sit ergo in nobis timor castus, quo amore desideremus non videre cœlum & terram, sed Deum cœli, & terræ, Deum nostrum videre, amare Deum cordis nostri. Videamus quid nobis in cœlo servetur, & cogitantes, & æstuantes in cogitatione boni ineffabilis, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, non quæramus hoc vel illud in cœlo, sed cum Propheta de corde bono, & casto canamus: *Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Cùm Deus sit merces mea magna nimis, aliudne quæram in cœlo vel super terram? Cùm Deus sit bonum meum, aliudne formidabo malum quàm eo carere? Cùm mihi servet Deus immortales divitias seipsum, ipsene volam à Deo in terra quod habent & impii, quod habent & mali, quod habent & facinorosi, quod habent & viri scelerati & fœminæ turpes, aurum, argentum, gemmas, familias? Absit ut pro magno desiderem aliquid à Deo meo habere super terram, cùm servet se mihi in cœlo Deus meus. *Quid enim intendere potest qui amor est,* inquit Augustinus serm. 4. de verbis

verbis Domini, *nisi amare & amari? Quod est amare, verè & plenè assequutus est: restat ergo ut impleamus quod est amari.*

Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, anathema sit. 1. Cor. 16. Quomodo ergo justificabitur pœnitens si non amat, qui quandiu non amat anathema est? *Cor*, inquit Tertullianus lib. de anima, *est principale in anima, & thesaurus in corporis recessu consecratus, ad quem respicit Deus*: quia ut alibi dicit, *Creatori diligendo Deus hominem ædificavit*, ut illi se totum homo traderet, à quo se totum habet: ergo qui Deum non amant, qui *cor suum*, ut loquitur Zacharias cap. 7. *posuerunt ut adamantem*, quorum *cor induratur*, ut ait Job 46. *& stringitur quasi malleatoris incus*, vel non habent cor, vel certè inane habent. Ergo purgemus pœnitentiâ amorem nostrum, & aquam dilectionis antea fluentem in cloacam, convertamus in hortum; & quales impetus habebamus ad mundum, tales habeamus ad artificem mundi, & vero cordis centro amore uniamur, à quo perfectionem, immobilitatem, satietatemque hauriemus. In Christi dilectione modus amoris nullus sit: sine modo nos dilexit, sine modo eum diligere debemus: modum dilectionis expressit, nos diligendo, pro nobis moriendo: nos quantum diligere eum debemus, non possumus: diligamus ergo Deum ex tota mente, ex toto corde, ex omni anima, & ex omnibus viribus nostris: hoc tantùm quærit Deus, ultra non quærit.

Si teste Bernardo tract. de diligendo Deo, *inexcusabilis est etiam infidelis, si non diligat Dominum Deum suum, clamat namque intus*

ei innata & non ignota ratio justitiæ, quia ex toto se illum diligere debeat, cui se totum debere non ignorat: si, inquam, inexcusabilis est etiam infidelis Deum non diligens, excusabiturne fidelis Deum non amans? Nam ut ait Augustinus serm.69. de tempore: *Reliquis bonis operibus interdum potest aliquis aliquam excusationem prætendere; in habenda verò dilectione nullus se potest excusare. Potest mihi aliquis dicere, non possum jejunare: nunquid potest dicere, non possum amare? Potest dicere, propter infirmitatem corporis mei non possum à carnibus & vino abstinere: nunquid potest dicere, non possum diligere?*

Itaque qui diligitis Dominum odite malum, & peccati detestandi ratio sit Dei casta dilectio, seu ut Tertullianus lib.de pœnit.cap.7. ait: *Pœniteat amasse quæ Deus non amat, quando ne nos quidem ipsi servulis nostris ea quibus offendimur, non odisse permittimus: obsequii enim ratio in similitudine animorum constituta est.* Tunc bonum est odium, ut ait Gregorius Magnus hom. 37. *quod non de malevolentia, sed de charitate procedit.* Quandiu non est amor Dei, perseverat amor mundi: *Duo namque amores sunt*, ut ait S.Leo alibi laudatus, *ex quibus omnes prodeunt voluntates; rationalis enim animus, qui sine amore esse non potest, aut Dei amator est, aut mundi.* Porrò si amor mundi habitet, non est quò intret amor Dei: non potest homo amare quod æternum est, nisi destiterit amare quod temporale est: qui amat sæculum, amare Deum non potest; occupatum habet cor, nec gratiam potest accipere quæ offertur, si non vult dimittere quod tenebat.

Hinc

Hinc præclarè Augustinus lib. 50. homiliarum, hom.37. *Est amor utilis, & amor noxius, amor amore impeditur: amor noxius secedat, & amor utilis succedat. Ut non capiant, pleni sunt, fundant, ut capiant: pleni sunt amore voluptatum carnalium, pleni sunt amore vitæ præsentis, pleni sunt amore auri & argenti. Qui ergo pleni sunt, sic sunt quomodo vasa: vis ut intret mel, unde acetum nondum fudisti? Funde quod habes, ut capias quod non habes.*

Quomodo ergo ad Deum convertitur, qui Dei de dilectione *principale præceptum* (sic vocatur à Tertulliano lib. 1. adversus Marcionem, cap.4.) non custodit? Quomodo bona illius pœnitentis conversio est, qui bonam nondum voluntatem habet? Nam quomodo bona voluntas dici potest, quæ Deum summum bonum non amat, quæ Deum tanquam Deum, id est super omnia non amat, sine quo amore nullus quisque benè utitur creaturis? Nam ut ait Augustinus lib. 4. de Civit. cap.7. *Recta voluntas est bonus amor, & perversa voluntas est malus amor.* Et in Enchiridio, cap. 117. *Cùm quæritur utrum quisque sit homo bonus, non quæritur quid credat, aut quid speret, sed quid amet: nam qui rectè amat, proculdubio rectè credit & sperat: qui verò non amat, inaniter credit, etiamsi sint vera quæ credit; inaniter sperat, etiamsi ad veram felicitatem doceantur pertinere quæ sperat.*

Sed elicui, inquies, actum contritionis in enchiridione precum mearum conscriptum, quique in piis passim libellis circumfertur: Ergo satis compositus, satis præstructus, sa-

tis ſum ad abſolutionem recipiendam paratus. Benè eſt, de bono opere non lapidamus te, actuum illorum formulas non modò non reprehendimus, ſed laudamus: ſed ſi momento verbis illis prolatis veram te conſequi dilectionem reris, erras certè, & vehementer erras. Non ad arbitrium noſtrum illabitur vera contritio, veraque dilectio, ſtatim atque Deum ore vel mente nos diligere conteſtamur. Multi namque ſunt qui ejuſmodi actuum formulas ore proferunt, menteque revolvunt, qui germani Dei amoris ne veſtigium quidem vel umbram habent tamen. Piæ quidem ſunt ac religioſæ hæ actuum formulæ, ſed inanes ſunt ac fallaces, niſi revera in voluntate verum inſit pondus, quo reapſe in Deum mens caſta rapiatur, quo Chriſto inſervire, ei morem gerere, ejus voluntatibus obſequi toto corde ſtudeat; niſi divinæ gloriæ augmento moveatur, ejus gaudiis gaudeat, ejus injuriis tabeſcat, nihilque adeo vereatur, ac ne qua in re ei diſpliceat, cujus amore tenetur; niſi à rebus caducis & mortalibus abſtractus pœnitens, omnia arbitretur tanquam ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciat; niſi peccatum mortale inſtar mortis & ſupra mortem pertimeſcat, peccandique occaſiones pluſquam loca peſtifera fugiat; niſi ita comparatus ſit, ut malit bona, res, parentes, & amicos conculcare, quàm à Chriſti amabili ſervitute, & ab arctis Evangelii ſemitis diſcedere. Hæc niſi ſentias, niſi in te factis deprehendas, teipſum ludificas; ac fruſtra prolatis quibuſdam voculis, vel ſuſceptis Dei amoris cogitationibus ſterilibus, Dei te amoris, veræ contritionis, ſalutaris pœnitentiæ actus edidiſſe

edidisse tibi gratulabere, qui nullam veræ charitatis scintillam possides. Hanc ergo à Deo continuis gemitibus dilectionem postula, quæ cordis glaciem solvat, & in splendidas sacri amoris flammas commutet; à Deo, inquam, qui gratiæ suæ munera iis est pollicitus, qui in iis ardenti studio flagitandis perseveraverint: *Omnis enim qui petit, accipit; & qui quærit, invenit; & pulsanti*, testante Veritate Matth. 17: *aperietur. Promissa tua sunt Domine*, inquit Augustinus lib. 12. Confess. cap. 1. *& quis falli timeat, cùm promittit veritas?*

SPECVLATIO II.

Gratia per pœnitentiam restituitur, ac cum ea virtutes & merita pristina reviviscunt.

INter alios pœnitentiæ effectus, insignis est restitutio virtutum, & reviviscentia meritorum. Virtutes quidem restituuntur, quia per pœnitentiam dimittuntur peccata, non dimittuntur autem nisi per gratiam, nec gratia sine virtutibus ex ea adinstar proprietatum fluentibus infunditur. Idque significatur Lucæ 15. ubi pius Pater filium prodigum revertentem non solùm osculatur fugans crimina, expellens noxam, cunctam nequitiam propellens; non solùm procidit super collum ejus, ut erigeret jacentem, ut amoris onere onus tolleret peccatorum; sed etiam ne filio cicatricem, næ-

vumve

vumve relinqueret, citò proferri ſtolam primam, & dari annulum in manu ejus præcipit: quia ut aït Chryſologus ſerm. 3. *Paterna pietas contenta non eſt innocentiam reparare ſolam, niſi priſtinum reſtituat honorem.* Calceamenta etiam pedibus dari jubet, ut nihil nudum virtutibus appareat, ſed totus homo interior munitus ſit, ne rurſus offendat ad lapidem pedem ſuum, & ſcandalizatus corruat. In qua Prodigi converſione, veræ pœnitentiæ archetypo, quatuor indicantur ad veram hominis cum Deo reconciliationem perficiendam neceſſaria, quæ etiam Pſalmo 50. ordine exprimuntur. Nam primò Prodigus peccatum dolendo fatetur, & remiſſionem poſtulat criminis. *Pater peccavi*, & ibi: *Averte faciem tuam à peccatis meis.* Pœnitentiam verò ſequitur infuſio gratiæ & virtutum: *Proferte ſtolam primam*; & David: *Cor mundum crea in me Deus.* Gratiam juſtificantem fovet præſentiâ ſuâ & auxiliis Spiritus ſanctus: *Et date annulum in manu ejus*, qui annulus eſt pignus Spiritûs ſancti. Et David: *Spiritum ſanctum tuum ne auferas à me*; & *ſpiritu principali confirma me.* Denique exiguntur fructus & opera pœnitentiæ, *& calceamenta in pedes ejus*, quibus & benè incedat, & bonorum operum exemplo alios doceat, juxta illud Apoſtoli: *Calceati pedes in præparationem Evangelii pacis.* Quod etiam intendit David dicens: *Docebo iniquos vias tuas.*

Quin etiam contingit pœnitentem aliquandò in majori gratiâ, ſubindeque intenſioribus virtutibus ornatum reſurgere, nempe cùm intenſiori pœnitentiâ percitus ad Deum revertitur;

tur;

tur ; gratia enim & cæteræ virtutes , & universim omnes formæ quæ possunt recipere magis & minus , secundùm diversam subjecti dispositionem intenduntur & remittuntur. Quia ergo pœnitentes lapsibus suis facti humiliores, & cautiores , & ferventiores majori interdum ad Deum conatu revertuntur ; ideo abundantiorem nonnunquam habitum gratiæ & virtutum consequuntur , illumque stabiliùs custodiunt , quia humiliores redeunt atque doctiores. *Discunt enim* , inquit Augustinus lib. de corrept. & grat. cap. 9. *in ipsa via justa cum tremore se exultare debere , non sibi arrogando tanquam de sua virtute fiduciam permanendi , nec dicendo in abundantia sua , Non movebimur in æternum ; propter quod eis dicitur: Servite Domino in timore , & exultate ei cum tremore , nequando irascatur Dominus , & pereatis de via justa. : : : Non habebat hunc timorem & tremorem , qui dicebat in abundantia sua , non movebor in æternum : sed quia filius erat promissionis , non perditionis , expertus, Deo paululum deserente , quid esset ipse : Domine , inquit , in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem ; avertisti faciem tuam à me , & factus sum conturbatus. Ecce doctior , & ob hoc etiam humilior tenuit viam , jam videns & confitens in voluntate sua , Deum decori ejus præstitisse virtutem.* Quia ergo pœnitens lapsibus suis humilior , & in vindictam de se sumendam ferventior quandoque evadit , ideo ratione majoris dispositionis majorem etiam consequitur gratiam. Hinc Gregorius Magnus hom. 34. in Evangelia : *Qui errasse à Deo se considerant* , inquit , *damna præcedentia lucris sequentibus*

tibus recompensant. Majus ergo gaudium de eis fit in cælo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reversus hostem fortiter premit, quàm illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. Quod & alia similitudine in eandem sententiam peridonea illustrat idem Sanctissimus Pontifex, inquiens: *Sic agricola illam ampliùs terram amat, quæ post spinas uberes fruges profert, quàm eam quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem producit.* Hanc pœnitentiæ superabundantis gratiam postquam abundavit delictum, pœnitentium fervori correspondentem extollit etiam os Chrysostomi aureum serm. de pœnitentia: *O pœnitentia*, inquit, *quæ vitam de interitu revocas, statum restauras, gratiam abundantiorem refundis: quomodo ager frugifer, aut vinea fœcunda, aut arbor fructifera pinguescit.*

Reviviscunt etiam merita per peccatum mortificata, ut docet D. Thomas art. 5. & probatur ejus discursu ampliùs expenso & explicato. Quadruplex est hominis Christiani operum genus; alia enim sunt opera viva, alia mortifera, alia mortua, alia mortificata: viva ea sunt quæ à gratia ex influxu vel imperio charitatis proficiscuntur, justus enim ex fide per dilectionem operante vivit; mortifera sunt peccata lethalia, quibus homo spiritalis moritur, Deo qui est vita animæ, gratiâ & virtutum beatissimâ copiâ privatus; mortua sunt opera ex officio & objecto honesta, sed à principio vitæ spiritalis, charitate nimirum minimè enata; mortificata sunt opera sancta & olim viva, adveniente tamen peccato mortali vi per-

ducendi

ducendi ad vitam æternam orbata, ſicut plantæ & arbores aſperæ hyemis algore mortificatæ, ſeu compreſſæ & coërcitæ, nec fructus, nec viridantia folia edunt: vel ſicut aqua frigore nimio congelata non currit. De operibus vivis, vel mortiferis, vel mortuis nulla eſt difficultas; opera enim viva non indigent vitâ, mortifera repugnant vitæ, mortua nunquam vixerunt, quia nunquam à principio vitæ ſpiritalis proceſſerunt; unde quam nunquam habuerunt vitam recuperare non poſſunt: unde ea opera quámlibet videantur eximia, comparat D.Thomas ſono citharæ, quæ dicitur vox mortua: quam ſimilitudinem deſumpſit ex Apoſtolo 1. Cor. 14. *Quæ ſine anima ſunt*, inquit, *vocem dantia, ſive tibia, ſive cithara, niſi diſtinctionem ſonituum dederint, quomodo ſcietur id quod canitur, aut quod citharizatur?* Hinc fit illa opera nihil prodeſſe, ut ait Apoſtolus c.13. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, nihil mihi prodeſt*, nimirum ad ſalutem, quanvis prodeſſe poſſint ad remunerationem temporalem, ut docet Magnus Gregorius hom. 46. in Evangelia, expendens illud Abrahami ad divitem epulonem: *Recepiſti bona in vita tua. Hæc ſententia*, inquit, *pavore plus indiget quàm expoſitione. Nam ſi qui eſtis, qui in hoc mundo exterioris boni aliquid accepiſtis, ipſum ut ita dicam donum exterius pertimeſcere debetis, ne vobis pro quorumdam actuum veſtrorum recompenſatione ſit datum; ne judex, qui hic bona exteriora reſtituit, à reſtitutione boni intimi vos repellat; ne honor hic vel divitiæ, non adjumentum virtutis vobis, ſed remuneratio ſint laboris. Ecce enim dum dicitur diviti: Recepiſti*

pisti bona in vita tua, indicatur & iste boni aliquid habuisse, ex quo in hac vita quadam etiam bona reciperet. Prosunt etiam hæc opera ad hoc quod telerabilior fiat ipsa damnatio, juxta illud Augustini lib. de patientia, cap. 26. *Non possumus dicere, Schismatico melius fuisset ut Christum negando, nihil eorum pateretur: sed existimandum est, tolerabilius ei futurum judicium, quàm si Christum negando, nihil eorum pateretur.* Quare de solis operibus olim in charitate & ex charitate factis, & per peccatum mortificatis restat difficultas, & de his quod revivifcant,

Probatur: Merita per peccatum mortificata reviviscere, est ad pristinam vitam redire: sed merita per peccatum mortificata, sincerâ cordis pœnitentiâ pristinam vitam in Sacramento recipiunt: ergo reviviscunt. Declaratur minor: Pristina meritorum vita in hoc sita erat, ut possent ad vitam æternam perducere: id verò per pœnitentiam consequuntur; merita enim licèt actu non existant, remanent tamen in acceptatione divina, & ideo quantum est in se, vim perducendi ad vitam æternam habent, nisi peccati posito obice impediantur, quod utique impedimentum pœnitentiâ removetur: ergo sublato per pœnitentiam peccato, efficaciam recuperant perducendi illum qui benè operatus est in vitam æternam, quod est per pœnitentiam reviviscere. Ergo opera per peccatum mortificata reviviscunt; & sicut ventus auferens nubem, nobis solem restituit, ita pœnitentiæ motus, tanquam removens prohibens gratiam gratum facientem, & virtutum ornatum, & merita antiqua nobis restituit. Vel sicut

eunt tota natura frigore vel aquilone coërcita & foliorum vestitu nudata, flante verno austro veluti ad vitam revocata in varia sese explicat folia, flores edit, fructus parit, undæ procedunt, prata reviresćunt, & lata camporum planities nudata elegantiùs circumvestitur: ita perflatus compunctione & amore animus per peccatum captivus solvitur; intellectus liberatus, Deo inspirante quæ recta sunt cogitat; voluntas terrenis capta & veluti paralytica fundit pietatis affectus, assumit pennas, volat, & non deficit, manus exserit, & habilis facta evadit in operando tota sedula, tota strenua, tota actuosa & gnava: merita denique redeunt peccatis præpedita, quia factus est in nobis fons aquæ salientis in vitam æternam, flavit auster & fugavit aquilonem; emisit verbum suum Deus, & liquefecit dura; flavit spiritus ejus, & fluxerunt aquæ, & aromata operum illorum. *Quomodo frigus ligat aquam, ne currat*, inquit Augustinus in Psalm. 125. *& nos illigati frigore peccatorum gelavimus. Auster autem calidus ventus est. Quando flat auster, liquescit glacies, & implentur torrentes. Gelaveramus autem in captivitate, constringebant nos peccata nostra: flavit auster Spiritus sanctus, dimissa sunt nobis peccata, soluti sumus à frigore iniquitatis; tanquam glacies in sereno, sic solvuntur peccata nostra. Curramus ad patriam, sicut torrens in austro.* Hanc gratiam postulabat Regius Propheta Psalm. 125. *Converte*, inquit, *Domine captivitatem nostram* (à peccato animas nostras ligante & in captivitatem miserrimam redigente ortam) *sicut torrens in austro.* Postulabat & Sponsa Canticorum cap. 4. *Veni*, inquit, *auster*,

persla hortum meum, & fluant aromata illius. id est præcedentium virtutum & meritorum suavissimus odor & beatissima copia. Unde Chrysostomus hom. 6. in Genesim: *Per misericordiam Dei*, inquit, *si modò condemnare facta nostra, & jam sistere ignaviam voluerimus, poterimus statim ad pristinam abundantiam redire.*

Eandem meritorum mortificatorum reviviscentiam non obscurè indicant Scripturæ juxta traditum à Patribus sensum intellectæ. Ezechielis 33. *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit.* Noceret autem plurimùm, si veterum meritorum fructum impediret. Joëlis 2. *Reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus & rubigo, & eruca*, id est præteritarum actionum mercedem, & donorum largitatem restituam, & faciam vos novis virtutum frugibus abundare, quia præcedentia opera perire Deus non passus est, ut exponit Hieronymus, qui mox addit: *Si post pœnitentiam autem Deus tantam ubertatem pollicetur, quid respondebit Nouatus negans pœnitentiam*, & reformari posse peccatores in pristinum statum, si digna fecerint *opera pœnitentiæ?* Idem colligunt Theologi ex illis Apostoli verbis Galat. 3. *Tanta passi estis sine causa? Si tamen sine causa.* Ubi Apostolus quorumdam à fide defectionem & in Judaïsmum prolapsionem exaggerat, quia tot bona opera & passiones pro Christo toleratas inania redderent, quæ propterea sine causa, idest sine utilitate pertulissent: id tamen veluti retractans ait, *Si tamen sine causa*, quia effectu suo non sunt illa, si resipiscant, caritura. Videatur Hieronymus

ronymus in hunc locum, ubi & ait: *Quicumque ob Christi fidem laboraverit, & postea lapsus fuerit in peccatum, sicut priora dicitur passus fuisse dum peccat; sic rursum non perdit ea, si ad pristinam fidem & ad antiquum studium revertatur.* Idem etiam ex illis Hebr. 6. inferunt, ubi Paulus sic habet: *Confidimus de vobis meliora & viciniora saluti; non enim injustus est Deus ut obliviscatur operis vestri boni, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius.* Quibus verbis, interpretantibus Anselmo, Theophilacto, & D. Thoma, ad pœnitentiam lapsos Judæos hortatur, quia Deus pristinæ eorum dilectionis gloriam, utique essentialem, promeritæ non obliviscetur. Unde hæc verba expendens Sacrum Tridentinum Concilium sess. 6. cap. 16. sic fatur: *Justificatis hominibus, sive acceptam gratiam perpetuò conservaverint, sive amissam recuperaverint, proponenda sunt Apostoli verba: Abundate in omni opere bono, scientes quod labor vester non est inanis in Domino: non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius. Et, nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Atque ideo benè operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda. ::: Nihil ipsis justificatis amplius deesse credendum est, quominus plenè illis quidem operibus, quæ in Deo sunt facta, divina legi pro hujus vitæ statu satisfecisse,* &

& vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam verè promeruisse censeantur. Ubi sacra Synodus pœnitentes innocentibus æquiparat, ut sicut istis rectè illud Apostolicum dicitur, *abundate in omni opere bono*; ita & pœnitentibus meritò dicatur, *non injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri boni.* Ergo bonis operibus in charitate factis etiam peccato interruptis gloria respondet, quæ proinde reviviscere censenda sunt. Hinc Augustinus epist.54. *Deus facit etiam super tales* (relapsos pœnitentes) *oriri solem suum, nec minùs tribuit quàm antè tribuebat, largissima munera vitæ & salutis.*

Solvuntur objectiones.

Objicies primò: Sunt aliquæ virtutes, quæ per pœnitentiam non redeunt, putà virginitas, quæ semel amissa restaurari vel recuperari nequaquam potest, juxta illud Hieronymi epistola 22. ad Eustochium: *Audenter loquar, cùm omnia possit Deus, virginem suscitare non potest post ruinam.* Et rationem assignat D. Thomas 1.p.quæst.25.art.4.ad 3. Quia omnem corruptionem mentis & corporis Deus auferre potest à muliere corrupta: hoc tamen ab ea removeri non poterit, quod corrupta non fuerit; sicut etiam ab aliquo peccatore auferre non potest quod non peccaverit, & quod charitatem non amiserit. Similiter fides per pœnitentiam non restituitur, quæ peccato mortali, nisi infidelitatis fuerit, definiente Concilio

Triden

Trident. sess. 6. cap. 15. & can. 28. non deperditur. Ergo non omnes virtutes per pœnitentiam restituuntur.

Respondeo per pœnitentiam restitui formale virginitatis, quod in proposito abstinendi ab omni venerea delectatione situm est, quanvis materiale virginitatis, nimirum integritas corporalis, omnis voluntariæ carnalis delectationis sensu & experimento perceptæ impatiens, minimè restituatur; neque enim fieri ullâ potentiâ potest, ut qui delectationem illicitam voluntariè expertus est, eam non persenserit. Non recuperatur ergo flos virginitatis, nunquam marcescens, nunquam decolor: sed recuperatur virginitatis fructus, servandæ nimirum propositum castimoniæ. Quoad fidem verò & spem attinet, in virtutum resolutione & communi naufragio permanentes, dicendum restitui illas non secundùm entitatem quæ permanet, sed secundùm perfectæ & christianæ virtutis statum qui periit; quia redeunte virtutum omnium formâ charitate, novo splendore nitent, & pristinam perfectæ virtutis conditionem pristinumque vigorem recuperant.

Objicies secundò: Per peccatum merita extinguuntur, ad nihilumque redigitur totum præcedentium operum pretium, tota dignitas, tota satisfaciendi vis: sed quod extinctum & destructum est, de via ordinaria non redit; à privatione enim ad habitum non datur regressus: ergo merita per peccatum mortificata, vel potiùs ad statum mortis redacta, per pœnitentiam de via ordinaria & juxta consuetum divinæ providentiæ agendi modum non reviviscunt.

Respondeo, mortua quidem de via ordinaria non resurgere, imò nec peccata virtute supernaturali redire, quia Deus peccati causa esse nequit: sed mortificata aliquo impedimento coërcita iterum redire & veluti pullulare possunt. Per peccatum autem merita non omnino ad nihilum rediguntur, sed manent in acceptatione divina: quod verò non perducant in vitam æternam, suumque proinde non sortiantur effectum, ex obice peccati oritur, quo sublato antiquam efficacitatem recuperant. Maximè quia ut merita illa penitus morerentur, necesse esset ut omne spiritalis vitæ principium, à quo profecta sunt, ad nihilum redigeretur; quod tamen non contingit. Etsi enim proximum earum principium, gratia nempe & charitas, peccato ad nihilum redactum sit, primitiva tamen bonorum meritorum origo, nimirum Christus Dominus, qui tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites in opera pietatis influxit, vivit in æternum.

Instabis: Peccata & demerita per gratiam dimissa, novâ iteratorum flagitiorum prolapsione non redeunt, quia nimirum per gratiam priora peccata verè remissa, penitusque deleta sunt: ergo similiter merita per peccatum mortificata, per gratiam pœnitentiæ non reviviscunt, cùm non minùs merita peccatum, quàm demerita gratia destruat; nec minùs in destruendo efficax sit malitia peccati infinita, quàm in ædificando finita pœnitentiæ virtus; nec minùs jus ad æternam gloriam aboleat peccatum, quàm gratia pœnæ sempiternæ reatum.

Respondeo certum esse, peccata semel per gratiam dimissa sequenti peccato non redire, quanvis

quanvis Hugo Victorinus, & Guillelmus Parisiensis id opposuerint. Cùm enim teste Apostolo Rom.11. *sine pœnitentia sint dona Dei*, peccata dono Dei dimissa per pœnitentiam nequaquam redeunt. Unde D.Prosper ad 2. Gallorum objectionem: *Qui recedit à Christo*, inquit, *& alienus à gratia finit hanc vitam, quid nisi in perditionem vadit? Sed non in id quod remissum est recedit, nec pro originali peccato damnabitur.* Et Gelasius Papa, cap. *Finali*, de pœn. dist.4. *Divina*, inquit, *clementia dimissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.* Et rationem affert S. Thomas quæst. 88. art. 2. Quia peccata præterita per subsequens peccatum non revertuntur, neque quoad conversionem, quia prius peccatum potuit esse infidelitas, posterius verò avaritia, quâ non fit infidelis, cùm fides permaneat; præcedens etiam peccatum potuit esse avaritia, & subsequens prodigalitas; impossibile verò est contrarium esse causam sui contrarii, cùm potiùs ipsum pro virili expellat & destruere moliatur: neque quoad aversionem, quæ ex conversione tanquam ex materia vel occasione causatur, quia opus Dei per opus hominis irritari non potest: priorum autem peccatorum remissio fuit opus Divinæ misericordiæ; unde per subsequens hominis peccatum irritari nequaquam potest, secundùm illud Rom.3. *Nunquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit?* Nec defectu conditionis à Deo condictæ, quasi Deus eâ tantùm lege remiserit peccata, ut ea iterum admittantur, adeo ut licèt secundùm præsentem justitiam peccata condonata sint, secundùm præscientiam Dei tamen prævidentis

futurum relapſum non ſint abſolutè remiſſa, proindéque deſinente per peccatum gratiâ, redeat culpa, redeat & reatus æternæ pœnæ. Non, inquam, hoc etiam modo peccata ſemel deleta redeunt, quia causâ abſolutè poſitâ, effectus abſolutè ſequitur: per pœnitentiam verò & Eccleſiæ Sacramenta gratia abſolutè infunditur: ergo & abſolutè ac ſimpliciter peccata condonantur; res enim ſemel deſtructa ſemper manet deſtructa, niſi de novo producatur: & eodem modo Deus ſolvit in cœlo, quo Sacerdotes in terra, qui abſolutè abſolvunt. Unde in Tridentino ſeſſ. 6. can. 17. & 23. ſic definitur: *Si quis juſtificationis gratiam non niſi prædeſtinatis ad vitam contingere dixerit; reliquos verò omnes qui vocantur, vocari quidem, ſed gratiam non accipere, utpotè divinâ poteſtate prædeſtinatos ad malum; atque adeo eum qui labitur & peccat, nunquam fuiſſe verè juſtificatum, anathema ſit.* Peccatum ergo in juſtificatione virtute paſſionis Chriſti per pœnitentiam applicatæ ſemel dimiſſum non redit, quia non vindicat Deus bis in idipſum, ut habetur Nahum 1. juxta lectionem Septuaginta.

Obſervat tamen S. Doctor, peccata ſemel abolita per ſubſequens quadantenus redire, ratione ingratitudinis peccatoris ſequenti peccato clementiam Dei & præteritæ remiſſionis gratiam contemnentis, & ſecundùm duritiam ſuam & impœnitens cor theſaurizantis ſibi iram in die iræ. Et ſecundùm hoc intelligitur illud Jacobi 3. *Qui offendit in uno factus eſt omnium reus.* Quia nimirum quiſquis poſt acceptam remiſſionem peccatorum ad vomitum redierit,

redierit, tantò graviùs punitur, quantò magis benignitate Dei abusus, veterum culparum acceptæ remissionis ingratus existit. Unde Ezechiel. 18. Dominus comminatur: *Si averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes justitiæ ejus quas fecerit non recordabuntur.* Quia ut exponit Hieronymus, sicut justum antea prævaricatorem non prægravant antiqua delicta; sic peccatorem qui priùs justus fuerat, non juvant veteres justitiæ. Hinc in Evangelio à servo nequam debitum Dominus repetit, qui conservo suo debitum noluit dimittere, unde & tortoribus traditus est, quoadusque redderet ultimum debitum, ut patet Matth. 18. Non quòd aliquando debitum in inferno persoluturus sit, ubi nullum est corrigendi spatium, nullus exeundi aditus, nulla demùm redemptio; sed quia pro peccatis non remissis, & pro ingratitudine illa per modum conditionis generalis comitante, vel per modum specialis peccati aggravante, cùm in Dei & beneficii accepti contemptum peccata committuntur, sine ulla remissione ab impiis tortoribus immisericorditer per totam æternitatem solvet, & nunquam persolvet, sed semper pœnam luet, dicente Chrysostomo hom. 62. in Matth. *Ad perpetuitatem supplicii eum tradidit, nunquam enim persoluturus est.* Punientur ergo & propter peccata sequentia, & proportionaliter pro modo ingratitudinis & gravitate ac intensione contemptûs, qui eo censetur major, quo magis gratia floccifit, & quo peccata priùs dimissa plura & atrociora fuerunt; ut enim dicitur Deuter. 25. *Pro mensura peccati erit & plagarum numerus.* Hoc sen-

su dixit Augustinus serm.15. de verbis Domini: *Si non dimiseris, revocabo, & quidquid dimiseram replicabo tibi.*

Ex his ergo responderi potest ad argumentum, magnum esse discrimen merita inter & demerita: quia merita per peccatum mortificata manent in acceptatione divina, & quadantenus in Christo, ex cujus influxu prodierunt. At verò peccata & demerita per gratiam & misericordiam Dei irrevocabiliter remissa nullibi manent, unde nec physicè, nec moraliter revertuntur, nec potest homo opus divinæ misericordiæ remittentis peccata irritare & annullare, quanvis quominus sibi illa remissio prosit, novis peccatis impedire possit. Et quanvis Deus veterum justitiarum non recordetur, sicut non recordatur veterum peccatorum, cum gratiam pœnitentibus largitur, ut patet Ezechietis 18. quatenus merita peccato impedita nihil ad salutem prosunt, sicut demerita verè dimissa non obsunt; illud tamen differentiæ inter utraque intercedit, quod merita impedita in Deo tamen ea acceptante manent, demerita verò dimissa in Deo indignante manere non possunt hoc ipso, quod deposità omni indignatione ea sincerè delevit. Maximè quia caput nostrum Christus Jesus, qui in opera pietatis à membris suis elicita influxit, quodam pacto jus habet ut merita illa remoto per pœnitentiam obice munerentur.

Urgebis: Si ille cui per pœnitentiam peccatum mortale remissum est, incidens in novum peccatum mortem obeat antequam pœnam temporalem veteribus flagitiis debitam luerit, in æternum non solùm pro peccatis in quibus decedit,

decedit, sed etiam pro antiquis quæ non expiavit plectetur: ergo reatus præcedentium peccatorum novo peccato redit, sicut pristina merita per pœnitentiam revertuntur.

Respondeo nullam esse illationem, quia dato quod antiqua peccata debitâ in hoc mundo satisfactione non expiata æternùm puniantur, non ideo est, quia eorum macula vel reatus redierit, sed quia peccator pro illis dum potuit satisfacere noluit, sed potiùs in illum se statum præcipitem egit, in quo pœna temporalis per accidens evadit æterna; quia nulla ibi redemptio, nullum levamen, nullum solatium adest; sicut etiam propter eandem rationem peccata venialia ibi æternâ pœnâ mulctari propter obfirmatam peccatoris malitiam superiùs diximus. Nulla ergo est consequentia facta. Sed nec etiam antecedens verum est: probabilius enim est quod docet S. Thomas in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 1. ad 5. *Quod pœna cujus aliquis est debitor post culpam remissam, in inferno punietur temporaliter. Nec propter hoc sequitur, quod in inferno sit redemptio, quia pœna quæ solvitur non redimitur: nec est inconveniens, quod quantùm ad aliquid accidentale pœna inferni minuatur usque ad diem judicii, sicut etiam augetur.*

Objicies tertiò: Si merita per peccatum mortificata reviviscerent, & vim eandem perducendi ad vitam æternam recuperarent, qui centum gradus meriti olim habuit, resurgens cum uno vel altero pœnitentiæ gradu, tot gradus gloriæ obtineret, totque gradus gratiæ recuperaret, quot olim habebat; quibus insuper adderentur novi gradus præsenti dispositioni & pœ-

nitentiæ correſpondentes: nam merita reviviſcere eſt ad priſtinam vitam redire; priſtina autem vita centum gratiæ gradibus, quibus totidem gradus gloriæ debentur, conſtabat; unde ſi merita reviviſcant, totam gratiam antiquam recuperat, tot deinde gradus gloriæ conſequuturus. Atqui conſequens tam eſt alienum à doctrina D. Thomæ quàm quod maximè, cùm articulo ſecundo quæſt. 89. ex profeſſo probet reſurgentem à peccato modò æqualem, modò majorem, modò minorem antiquâ recipere gratiam pro ratione diſpoſitionis præſentis. Ergo merita per peccatum mortificata non reviviſcunt.

Reſpondeo huic argumento ſolvendo multa adhibere Theologos modernos, præſertim Thomiſtas, qui à manifeſtiſſima ſancti Thomæ ſententia & avita Scholæ noſtræ doctrina recedere volentes, nec exertè audentes, in tot figmenta prolapſi ſunt, ut quam doctrinam Thomiſticam de reviviſcentia meritorum ſuis interpretamentis mollire ſategerunt, ridendam potiùs communibus Angelici Doctoris adverſariis effecerint. Ut ergo firmum fundamentum ſtet, agè inconcuſſam S. Thomæ doctrinam ſine ullo prorſus errore ſcriptam, quam qui impugnaverit ſemper fuerit de veritate ſuſpectus, ut toties decantata Pontificum oracula nos docuerunt, ab interritis S. Thomæ diſcipulis Capreolo, Ferrarienſi, Cajetano, Paludano, Bañez, omnibus denique ad unum antiquis, quos etiam eximius Doctor Sylvius ſequutus eſt, propugnatam, non tremuli, ſed intrepidi defendamus.

Declaratur in qua proportione merita mortificata per pœnitentiam reviviscant.

Dicendum igitur omninò est, merita quidem per pœnitentiam reviviscere, sed duntaxat juxta quantitatem dispositionis in qua peccator resurgit; unde qui ante peccatum centum sibi gratiæ gradus & jus ad totidem gradus gloriæ compararat, si resurgat cum pœnitentia à charitate duobus v. g. gradibus duntaxat intensa profecta, non nisi duos habitualis gratiæ gradus, jusque ad duos gloriæ gradus obtinebit, ita ut gratia & gloria in se & absolutè sumptæ meritis præcedentibus respondeant; sed gradus gratiæ, gradusque gloriæ uni præsenti dispositioni in qua resurgit, in quave decessurus est commensurentur.

Vel nihil unquam perspicuè & distinctè docuit S. Thomas, vel sententiam hanc nostram, aut potiùs suam tradidit Doctor Sanctissimus. Etenim articulo 2. hujus quæst.89. sic luculenter scripsit: *Motus liberi arbitrii, qui est in justificatione impii, est ultima dispositio ad gratiam: unde in eodem instanti est gratia infusio cum prædicto motu liberi arbitrii, in quo quidem motu comprehenditur actus pœnitentiæ. Manifestum est autem quod formæ, quæ possunt recipere magis & minus, intenduntur & remittuntur secundùm diversam dispositionem subjecti, ut in secunda parte habitum est. Et inde est, quod secundùm quod motus liberi arbitrii in pœnitentia est intensior vel remissior, secun-*

dùm hoc pœnitens consequitur majorem vel minorem gratiam. Contingit autem intensionem motus pœnitentis quandoque proportionatam esse majori gratiæ, quàm fuerat illa à qua ceciderat per peccatum; quandoque verò minori. Et ideo pœnitens quandoque resurgit in maiori gratia, quàm priùs habuerat, quandoque autem in æquali, quandoque etiam in minori. Et eadem est ratio de virtutibus, quæ gratiam consequuntur. Ergo manifestum ex D. Thoma est, non semper intensionem gratiæ in justificatione infusæ intensioni meritorum antiquorum, sed uni præsentis dispositionis quantitati respondere. Idem confirmat ad secundum: *Dicendum*, inquit, *quod pœnitentia quantùm est de se, habet virtutem reparandi omnes defectus ad perfectum, & etiam promovendi in ulteriorem statum; sed hoc quandoque impeditur ex parte hominis, qui remissiùs movetur in Deum & in detestationem peccati.* Nihil planiùs, nihil luculentius his testimoniis.

Idem docet S. Doctor de gradibus gloriæ, respondere nimirum eos non toti præcedentium operum & meritorum quantitati, sed uni intensioni gratiæ, in qua pœnitens resurgit. Sic enim habet in 3. dist. 31. quæst. 1. art. 4. ad 4. *Homo per priora merita mortificata merebatur sibi tantam gloriam, quantam charitatem habebat; sed ipse per peccatum factus est alter, & non plenariè ad pristinum gradum restitutus: ideo non plenariè recipiet effectum priorum meritorum, nisi quantùm ad præmium accidentale.* Et in 3. dist. 18. quæst. 1. art. 2. ad 4. docet non posse charitatem moraliter in ratione meriti augeri, subindeque non illi plures gloriæ gradus.

gradus respondere, nisi eadem charitas physicè actibus ferventioribus augeatur, quia charitas physicè sumpta est principium meriti. Verba Angelici Præceptoris sunt hæc: *Non est necesse quod omnis qui meretur, proficiat quantùm ad rationem merendi; hoc enim accidit ex eo quod radix meriti non est in suo termino; sed oportet quod omnis qui meretur, proficiat quantùm ad mercedem, ut scilicet eam faciat sibi debitam vel simpliciter, vel quantùm ad aliquem modum qui priùs non debebatur.* Quod repetit articulo quinto, ubi docet meritum contingere tripliciter: *Primò quando aliquis præmium de non debito facit sibi debitum. Secundò quando facit magis debitum quod erat minùs debitum; quod contingit in eo, in quo charitas augetur. Tertiò quando facit sibi debitum uno modo, quod debebatur antea alio modo.* Quibus verbis S. Thomas fundamentum adversariorum evertit, in hoc situm, non posse præmium duobus meritis respondere; & tamen D. Thomas apertè docet, tunc verè contingere meritum, quando quis facit sibi debitum uno modo, quod debebatur antea alio modo; idque ibidem illustrat exemplis, tum pueri primo charitatis actu facientis sibi debitam vitam æternam, quæ sibi prius titulo hæreditatis debebatur: tum Christi Domini, qui gloriam corporis titulo sibi connaturalitatis afferam merito etiam passionis comparavit. Et in 4. dist. 49. quæst. 1. art. 4. necnon 1. p. quæst. 12. art. 6. & quæst. 95. art. 4. & in cap. 8. ad Roman. lect. 5. & in cap. 3. prioris ad Corinth. lect. 2. docet gloriam patriæ dari secundùm quantitatem charitatis viæ: *Charitas viæ*, in-

quit, *disponit mansiones per modum meriti.* Nec potest dici S. Doctorem hanc sententiam olim in commentariis in libros Sententiarum evidenter traditam, in Summa Theologica revocasse.. Non, inquam, id potest dici; tum quia in materia de charitate clarissimè docet, actum quemlibet charitatis gloriam & gloriæ augmentum promereri quidem, illud tamen augmentum non consequi actum remissum, sed tantùm actum intensum in statu viæ eliciendum, ut tomo 4. dissert.4.cap.2. speculat.2. & 3. latè, nec minùs evidenter demonstravimus: unde omninò consequens est, meritorum numero non respondere gradus gloriæ, sed unidumtaxat præsentis dispositionis fervori. Tum quia 3. parte, quæst. 89. art. 5. ubi ex professo de reviviscentia meritorum disputat, sic fatur ad 3.. *Dicendum quod ille qui per pœnitentiam resurgit in minori charitate, consequetur quidem præmium essentiale secundum quantitatem charitatis in qua invenitur; habebit tamen gaudium majus de operibus in prima charitate factis, quàm de operibus quæ in secunda charitate fecit, quod pertinet ad præmium accidentale.* Ex quibus verbis, tametsi per se planissimis, sic formatur argumentum: Si gradus gratiæ & gloriæ redirent juxta totam præcedentium meritorum quantitatem, ut volunt aliqui cum Nominalibus; vel si aliquot gradus gratiæ vel gloriæ juxta proportionem præsentis dispositionis, dispositionem tamen præsentem eatenus excedentes, quatenus ex gratia restituta & de novo infusa major coalescit habitus, quàm sit intensa pœnitentia; si, inquam, hoc sensu aliquot pristinæ gratiæ gradus pœnitens physicè

physicè recuperaret, uti Joannes à S. Thoma existimat; vel moraliter in esse gratiæ, ut credunt Nuño, & alii recentiores Thomistæ, quos sequitur Baptista Gonet, ita ut post hanc vitam gradus gloriæ excederent intensionem charitatis, in qua pœnitens moritur, planè sequeretur, præmium essentiale excedere quantitatem charitatis in qua pœnitens invenitur, sequeretur etiam pœnitentem non habiturum duntaxat præmium accidentale intuitu operum in prima charitate factorum. Atqui id totum est contra luculentam D. Thomæ mentem asserentis, resurgentem per pœnitentiam, in minori charitate consequuturum præmium essentiale *secundùm quantitatem charitatis, in qua invenitur*; & operibus in prima charitate factis respondere tantùm *gaudium majus, quod pertinet ad præmium accidentale.* Ergo dicere merita reviviscere ad omnes gratiæ & gloriæ gradus, vel ad aliquot gratiam præsentem excedentes, ei tamen per modum dispositionis physicæ vel moralis respondentes, est manifestè S. Thomæ contradicere.

Ratio fundamentalis tradita est variis in locis à S. Doctore, & à nobis loco memorato de charitate operosè propugnata, sicque breviter instaurátur: Gratia habitualis nunquam à Deo in animam adultorum infunditur, nisi juxta voluntatis cum auxilio Dei sese disponentis conatum: justitiam *recipientes*, ut ait Tridentinum sess. 6. cap. 7. *unusquisque suam, secundùm mensuram quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundùm propriam cujusque dispositionem, & operationem.* Quod tam in prima gratiæ infusione, quàm in ejusdem gratiæ augmento verum esse docet D.

Thomas 2. 2. quæst. 24. art. 6. ubi ait, *quod non quolibet actu charitas augetur*, sed tunc solùm quando habilitate, quæ iteratis actibus etiam remississimis disponitur, crescente, *homo prorumpit in actum ferventiorem dilectionis, quo conatur ad charitatis profectum.* Cujus rationem ulteriorem assignat idem Doctor Sanctissimus in 2. dist. 27. quæst. 1. art. 5. quia licèt quilibet actus charitatis habeat rationem meriti, non tamen rationem causæ augmenti, nisi à toto habitûs conatu proficiscatur: *Unde non oportet*, inquit, *quod quilibet actus meritorius augmentum gratiæ mereatur, quia non in quolibet actu meritorio invenitur illa conditio, per quam ex actu consequatur augmentum habitûs, sed solùm in illo actu, quo quis utitur prædictâ gratiâ secundùm proportionem suarum virium, ut in nullo gratia Dei desit per negligentiam.* Atqui pœnitens qui ante peccatum gratiâ ut viginti ornatus erat, resurgit tamen cum actu pœnitentiæ intenso ut duo, non est dispositus nisi ad duos gratiæ, duosque subinde gloriæ gradus. Ergo per pœnitentiam gratia jusque ad gloriam nec secundùm totam præcedentis gratiæ latitudinem, nec secundùm aliquos gradus gratiæ præsentem dispositionem excedentes recuperantur. Maximè quia ut fatetur P. Gonet disp. 6. art. 2. §. 2. eodem modo loquendum est de meritis mortificatis & per contritionem reviviscentibus, quo de actibus remissis charitatis, augmentum habitûs promerentibus, cùm sit par utriusque ratio; nam sicut operibus mortificatis suum debetur meritum, ita & proprium asseritur actibus remissis. Atqui gratia & charitas habitualis actibus habitu remissioribus statim non augetur, sed tunc

solùm quando homo prorumpit in actum ferventiorem. Ergo similiter quando homo resurgit à peccato per actum pœnitentiæ remissum, non statim quam habebat ante peccatum gratiæ totam latitudinem recuperat, sed tum solùm cùm charitatem amissam actu fervido adæquabit: sed tot duntaxat gratiæ gradus acquirit, quot gradibus intensa est pœnitentia in qua resurgit. Unde Ambrosius lib. 1. de Caïn & Abel: *Egressus malitiæ*, inquit, *virtutibus operatur ingressum: eodemque studio quo crimen excluditur, innocentia copulatur.*

Confirmatur id ipsum variis signis & indiciis: tum quia si præcedens gratia vel ex toto, vel ex parte redderetur, illique adjiceretur præterea ea gratiæ quantitas, quæ præsenti dispositioni respondet, pœnitentes magis sancti, magisque ad divina quàm priùs fuerant, affecti resurgerent; cùm sanctitas, & in divina pronitas à gratia proficiscantur, ac proinde crescente pietatis causâ, nova etiam sacrarum affectionum incrementa pœnitentes experirentur. At quis nescit pœnitentium hominum variis præsertim flagitiis fractorum virtutem tenellam & mollem sæpe concuti, & infirmam cæspitare nedum, sed & declivitate sua corruere? Quod tamen non contingit cùm pœnitens Spiritus sancti fervore concepto quum per indulti temporis spatium licet, magno animi æstu ad Deum revertitur, conflans in lacrymis duritiam cordis, & post fugam humilior factus ac cautior, hostes fortiùs premit, & post peccatorum spinas fruges uberiores è terra cordis educit. Tum quia pœnitens non est melioris conditionis quàm innocens, nisi conditionem suam

suam majori fervore effecerit meliorem; cæteris enim paribus stantibus, dignior est & æstimabilior continuus vitæ innocentis famulatus & fidelitas perennis, quàm interruptum inconstantis servi, labentis & resurgentis obsequium. Et quanvis in Evangelio Luc. 15, affirmetur, quod gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentiâ; & ibidem filio prodigo in se reverso & ad patrem clamanti, ex lætitiæ significationes exhibeantur, quas in gratiam filii senioris, qui patri tot annis servierat, & mandatum ejus non præterierat, nunquam pater ostenderat: id tamen non convincit pœnitentiam esse absolutè innocentiâ meliorem, alioquin quod melius est, Christo & Deiparæ defuisset; sed gaudii affluentem copiam in reditu peccatoris minimè expectato Beati magis experiuntur, quod humano more dictum putandum est, quo recentia & insperata magis delectare solent quàm vetera vel possessa: sicut pastor recuperatâ ove perdita sensibiliùs quàm de toto servato grege gaudet; & mulier habens drachmas decem, si perdiderit unam, cùm invenerit, convocat amicas, & vicinas dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. Quanvis ergo pœnitentia sit donum innocentiâ secundùm quid majus, quatenus indigno, subindeque magis gratis tribuitur; innocentia tamen est bonum absolutè præstantius, utpote immobilius, firmius, & nullâ instabilitate obscuratum. Igitur pœnitens non est innocente melioris conditionis, nisi, ut dixi, actuum fervidorum contentione

suam

ſuam efficiat conditionem meliorem. Atqui innocenti gratiam habitualem non largitur Deus, niſi juxta actuum & diſpoſitionum præſentium proportionem: ergo peccatori pœnitenti juxta unum pœnitentiæ conatum habitualis gratia tribuitur. Tum quia gratiæ habitualis quantitas pœnitentiæ infuſæ quantitati reſpondet; cùm enim pœnitentia infuſa ſit gratiæ paſſio, eadem eſſe debet eſſentiæ, & proprietatis quantitas & menſura: ſed pœnitentia habitualis infuſa uni pœnitentis dolori reſpondet, cùm ſecundùm plures ex adverſariis pœnitentia actualis ab infuſa in genere cauſæ efficientis proficiſcatur, licèt in genere cauſæ diſpoſitivæ antecedat; & ſecundùm omnes gratia & virtutes in juſtificatione infuſæ, gratiæ actualis & moventis intenſioni correſpondeant: ergo quantitas gratiæ reſtitutæ & reviviſcentis, ſubindeque gloriæ futuræ intenſio, præſentis diſpoſitionis & contritionis quantitatem non excedit.

Reſpondent Adverſarii, omnes illas argumentorum copias, duce D. Thoma in aciem productas, valere ſolùm adversùs Nominales & eorum ſequaces Suarem & alios recentiores exiſtimantes beneficio pœnitentiæ ita merita reviviſcere, ut præter gratiam & gloriam diſpoſitioni reſurgentis reſpondentem, dentur inſuper tot gradus gratiæ, totque reſtituendi ſint poſt mortem gradus gloriæ, quot habebat vel habiturus eſſet pœnitens, ſi antiqua merita minimè mortificata fuiſſent. Verùm adversùm eos nihil efficiunt noſtra rationum & authoritatum momenta, qui dicunt gradus gratiæ, ſubindeque gloriæ, juxta præſentem pœnitentis diſpoſi-

dispositionem restaurari : quia, inquit Joannes à S.Thoma , contritio quâ aliquis lapsus convertitur, est dispositio ad duplicem gratiam , ad illam nimirum quæ de novo in vi præsentis intensionis confertur , & ad alteram tantam ex antiqua. V. g. qui ante lapsum centum meritorum gradus asciverat, si cum pœnitentia octo gradibus constante revertatur , sexdecim gratiæ gradus consequitur , octo quidem propter præsentis dispositionis efficaciam , & alia octo propter merita antiqua, ad quos per accidens , remotione nimirum impedimenti præsens contritio disponit. Multò minùs urgent nostra argumenta in sententia Nuñii & Goneti , asserentium reviviscentiam meritorum in eo esse sitam , ut tot gradus gratiæ in esse gratiæ , & tot consequenter gradus gloriæ pœnitens assequatur , quot gradibus præsens contritio intensa est. Per gratiam autem *in esse gratiæ* intelligunt moralem ejus æstimationem , quia gratia deperdita in esse qualitatis recuperari non potest, donec voluntas in actum ferventiorem prorumpat ; & quia actum illum ferventiorem in hac vita nemo elicit , quia quàmlibet sit fervens actus , sua semper illi gratia respondet , ac proinde carebit homo semper dispositione necessaria , quâ se præparet ad augmentum gratiæ in esse physico meritis reviviscentibus , aut etiam remissis debitum , quousque in instanti separationis animæ , vel in primo glorificationis momento , ut cùm quis Martyr vel perfectè purgatus occumbit , eliciatur actus intensior , qui non erit meritorius , cùm sit extra statum viæ, sed duntaxat dispositivus ad augmentum gratiæ physicè producendum.

Verùm utraque responsio & à D. Thoma, & à veritate remotissima est. Prior quidem, quia juxta D. Thomæ doctrinam à Sacro Concilio Tridentino consecratam, gratiæ habitualis infusæ quantitas uni pœnitentis dispositioni, dispositionisque intensioni respondet & adæquatur; ex quo infert S. Thomas, tunc solùm ampliorem gratiam infundi, cùm voluntas in actum ferventiorem prorumpet. Ergo actui intenso ut quatuor non respondent octo gradus gratiæ, quatuor ratione dispositionis præsentis, & alii quatuor intuitu gratiæ antiquæ; quia non gratiæ antiquæ commensuratur gratia restituta, alioquin tota restitueretur, sed uni pœnitentis fervori: unde non habet majorem gratiam, neque subinde jus ad ampliorem gloriam, qui minorem elicit dilectionis & pœnitentiæ motum, cùm distinctum præmium distinctum amoris fervorem exigat, nec possit esse intensior visio nisi intensius fuerit Dei videndi desiderium, quod utique defuit, si defuit amor ferventior, sed tantùm remissior adfuit. Adde primò commentitium esse & nulla unquam authoritate, nulla ratione probandum, contritionem resurgentis pœnitentis non solùm ad gratiam habitualem quæ ordine naturæ sequitur, sed etiam ad gratiam præcedentem disponere, & non ad totam illius restitutionem præparare; si enim dicatur ideo esse, quia per contritionem removetur impedimentum peccati, quo merita antiqua in acceptatione divina semper manentia suo carebant effectu; cur, quæso, eo impedimento remoto non tota gratia restauratur? Cùm enim ex natura sua actus contritionis ut quatuor solam gratiam ut quatuor obtineat,

tineat, si aliud quidpiam consequitur; ideo tantùm esse potest, quia merita sublato obice reviviscunt; quidni ergo eo impedimento ablato, non tota redit gratia omnibus meritis præcedentibus longè majoribus comparata? Unde vel nihil de antiqua gratia eo depulso obice, vel tota redit, cùm restitutio gratiæ unis præcedentibus meritis, non præsenti dispositioni debeatur. Adde secundò, ex ea sententia sequi justificationis gratiam lapsis pœnitentibus concessam non esse merè gratuitam, ex ea nimirum parte quâ prior gratia habitualis propter merita præcedentia redderetur: & tamen gratia justificationis eo magis gratuita censenda est, quò magis indigno confertur. Qua de causa dixit S. Thomas 3. p. quæst. 88. art. 2. ad 3. quod licèt innocentia ex quantitate beneficii absolutè sit majus pœnitentiâ donum: attamen si beneficium pensetur ex parte recipientis, qui minùs est dignus, quodque proinde sit magis ex gratia, *hoc modo*, inquit, ***beneficium remissionis culpæ est majus, inquantùm præstatur totaliter indigno.***

Secunda verò responsio nihilo melior, vel S. Thomæ conformior, sed longè improbabilior apparet. Tum quia illa distinctio gratiæ *in esse qualitatis*, & *in esse gratiæ*, omninò commenticia esset in doctrina Angelici Doctoris, inaudita ac peregrina. Tum quia gratia non habet esse gratiæ, nisi quatenus qualitas realis est, alioquin prævalebit, vel certè ægrè hæreticorum error confutabitur gratiam in externo Dei favore, & in morali hominis justi dignitate constituentium. Tum quia si contritio sit dispositio moralis ad aliquos gradus gratiæ in esse

esse gratiæ restituendos, cur non erit dispositio moralis ad totam gratiam in esse gratiæ recuperandam? Cur sublato peccati obice totum suum non sortitur antiqua gratia per lapsum mortificata effectum? Cùm enim actus contritionis ut quatuor, gratiæ habitualis quatuor gradibus ex integro & ex æquo compensetur, & veluti numerata pecunia cumulatè solvatur, non possunt præcedentis gratiæ gradus nec in esse physico, nec in esse gratiæ redire, nisi intuitu præcedentium meritorum; quæ non suo debent, ut tantopere Adversarii dictitant, præmio fraudari: at præcedentia merita non minùs aliquot graduum gratiæ in esse gratiæ, quàm omnium restitutionem exigunt. Ergo vel nihil de gratia in esse gratiæ, vel tota instauratur. Denique quod comminiscuntur divinantes adversarii, in instanti separationis vel in primo beatitatis ingressu elici actum intensissimum præteritorum meritorum & remissorum etiam charitatis actuum gradus copulantem, figmentum est à D. Thoma ignoratum, nullibi revelatum, & à nobis dissert.4. de charitate, cap.2. speculatione 3. validè, ni me mea fallat opinio, explosum; quia secundùm veridicam S.Thomæ doctrinam nitentissimis ejusdem testimoniis expressam, eoque loci commemoratam, gloria patriæ ejusque intensio uni charitatis viæ quantitati respondet. Et cùm gloria, ejusque augmentum sub meritum cadant, uni charitati viæ, quæ sola libera, sola in statu merendi fuit, commensurari debet. Unde sicut amori beato quàmlibet intenso nullum meritum respondet, quia tempus merendi elapsum est; ita nec per primam amoris il-

lius,

lius, quantus quantus fit, productionem quidpiam anima separata meretur. Unde ut ibidem diximus, longè plausibilior foret Nominalium positio commento illo à Recentioribus excogitato: non enim tam absurdum est, augmentum illud intuitu præcedentium meritorum fieri in statu viæ & meriti, quàm si fiat in statu separationis; cùm illud voluntas in via promerita sit.

Nec valet effugium adversariorum aientium actui illi in primo beatitudinis limine elicito, non ut merito quidem, cùm sit extra viam, sed ut physicæ dispositioni augmentum charitatis, subindeque gloriam respondere. Non valet, inquam, illud subterfugium, quod extremum est adversæ sententiæ vallum; tum quia actum illum intensum gradus omnes remissos & merita quævis mortificata complectentem fingunt, non probant Authores quos impugnamus. Tum quia si ideo volunt id adversarii (nec aliâ id causâ velle possunt) ut actus remissi, meritaque mortificata suo non frustrentur præmio, fateri vel inviti coguntur, actum illum intensissimum omnibus meritis in hac vita retroactis respondere, ne merita illa fraudentur, utque reviviscere dicantur; ac proinde jam merita non juxta pœnitentis dispositionem, ut ipsi contendunt, sed secundùm totam suam latitudinem reviviscent. Tum quia charitas habitualis non augetur nisi per actum meritorium, alioquin fingam Beatos singulis æternitatis momentis novas meritorum divitias novis, vel continuatis æternæ dilectionis motibus accumulare. Ergo dato quod in ingressu paradisi intensior actus dilectionis eliciatur

(quod

(quod aliquo ſenſu propter amabiliſſimi objecti voluntatem rapientis præſentiam verum eſſe ibidem explicuimus) propter illum tamen actum gratia & charitas habitualis non creſcet, quia ſi augmentum habitûs actibus ut meritoriis non reſpondet, neque illis ut diſpoſitionibus reſpondebit; cum juxta catholicam Theologorum omnium ſententiam, una ad augmentum habitualis gratiæ diſpoſitio meritum eſt ab amore Dei profectum. Videſis alias ejuſdem reſponſionis confutationes, ubi de augmento charitatis diſputavimus.

Sed dices: Meritorum reviviſcentia debet cum proprietate ſalvari, ut tot argumentorum moliminibus in priori parte demonſtravimus: ſed noſtra ſententia reviviſcentiam meritorum tantâ accuratione ſtabilitam non ſalvat, ſed ad nihilum redigit; etenim ſi nihil antiquæ gratiæ, ſive phyſicè, ſive in eſſe gratiæ conſideratæ adjiciatur gratiæ illi quæ contritionis conatui reſpondet; ſi nullum conſequenter majoris gloriæ gradum antiquorum intuitu meritorum pœnitens obtineat, quid prodeſt illa reviviſcentia, niſi ut gloria duplici titulo donetur? Quod eſt reviviſcentiam evacuare, & in titulum ſine re, vel rem de ſolo titulo, ſubindeque ad denominationem extrinſecam revocare. Quomodo in retributione gloriæ ſervabitur juſtitia diſtributiva, quæ exigit, ut habenti plura merita major quoque gloria, quæ propterea dicitur corona juſtitiæ, conferatur? Quomodo impietas impio converſo, contra verbum propheticum non nocebit, ſi ille qui poſt aſſiduos vitæ longævæ labores in peccatum infirmitate lapſus, & in pœnitentia ut

quatuor resurgens, majus præmium non consequatur eo quod homini, qui transactâ in flagitiis vitâ per eandem ut quatuor pœnitentiam in hora mortis ad Dominum revertitur, conferetur? Quomodo revertentur anni antiqui, quos comedit locusta & bruchus, vel non obliviscetur operis boni Deus, vel non erunt sine causa tot labores exantlati? Ergo secunda assertionis nostræ pars priorem convellit, & reviviscentiam meritorum unâ manu tam operosè ædificatam, alterâ destruit & ab imis fundamentis subruit.

Respondeo posteriorem partem priori non officere, quia verum non est vero contrarium, sed illam duntaxat exponere & temperare. In primis illud diligenter observandum est, hoc argumento, si quid ei vis & roboris inest, peræquè peti recentiorum Thomistarum nobis adversantium sententiam. Enimverò si gratia non nisi juxta præsentis dispositionis conatum restituatur, si post merita ut centum mortificata resurgenti per pœnitentiam ut quatuor, octo duntaxat gratiæ gradus vel in esse physico, vel in esse gratiæ infundantur, quomodo antiqua merita reviviscent? Quomodo ad pristinam vitam in hoc sitam, quod ad centum gradus gloriæ perducere nata erant, redibunt? Quomodo condignum antiquis meritis præmium essentiale ex justitia distributiva Deus restituet? Quomodo exantlatorum operum & laborum Deus non obliviscetur, vel reparabuntur anni antiqui sine causa longo curriculo in sanctitate transacti? Ergo illo suo temperamento non effugiunt adversarii difficultatem, nec salvant perfectam meritorum reviviscentiam,

tiam, quam nobis opportunè importunè objiciunt. Unde, ut dixi, longè verosimilior est Nominalium sententia eo novo commento reviviscentiam meritorum partiente. Unde Præceptor olim meus R. P. Joannes Baptista Maderan, eruditione & subtilitate paucis secundus, & jam in Burdigalensi Academia Antecessor in non paucis celebris, merita mortificata ad totam gloriæ latitudinem prioribus meritis debitam independenter à præsentis dispositionis conatu, sed propter unam impedimenti remotionem pœnitentiâ partam, reviviscere me docuit, ratus id esse S. Thomæ conformius, tria duntaxat in corpore articuli quinti ad meritorum plenam reviviscentiam desideranti, quod nimirum habeant priorem vitam, seu perducendi ad vitam æternam efficacitatem; quod maneant in acceptatione divina, & quod obex peccati, quod unum erat consequutionis gloriæ antiquæ impedimentum, auferatur; asserebatque se eâ potissimùm causâ in eam opinionem venire, quod moderniorum Thomistarum temperatura nec perfectam reviviscentiam, nec S. Thomæ rigorem salvaret. Sed patietur vir ingeniosissimus & juxtà modestissimus, ut sicut ipse à Præceptoris quondam sui Joannis Francisci Dufaur à nobis alibi cum laude memorati, & à communis Magistri S. Thomæ, uti videtur, sententia, suam interim propriam privatamque opinionem liberè tuiturus recesserat; ita nos ab ejus assertione, in oppositam sententiam vocante nos ratione & D. Thomæ authoritate, transeamus. In unius enim D. Thomæ verba juravimus, nec apud nos opinio, quam olim docti sumus, præjudicata multùm valet,

nisi solidâ ratione, & D.Thomæ suffragio nitatur. Illos enim, inquit eximius Theologus Melchior Canus in proœmio libri duodecimi de locis, probare non soleo, qui veluti sacramento rogati, vel etiam superstitione constricti, ut Fabius loquitur, nefas ducunt à suscepta semel persuasione discedere. Theologo nihil est necesse in cujusquam privati jurare leges: majus enim est opus atque præstantius ad quod ipse tendit, quàm ut cujuspiam Theologi debeat vestigiis semper insistere, si quidem est futurus Theologiæ laude perfectus.

Directè ergo respondendo dicendum, non inficiari nos reviviscentiam meritorum, sed eam tamen pœnitentis conatibus dimetiri. Neque enim eatenus merita reviviscere dicuntur, quatenus hominem per pœnitentiam reparatum ad tantam gloriam perducant; sed quia rursus pœnitens fit intuitu meritorum illorum dignus æternâ vitâ, pro illisque, si perseveret, eo majorem vel minorem gloriam est recepturus, quo in majori vel minori charitate decedet. Ut autem tanta gratia, tantumque jus ad gloriam redeant, quanta fuere perdita, secundùm D.Thomam & Concilium Tridentinum, non satis est tolli peccati impedimentum, sed æqualem adesse dispositionem oportet. Unde Deus nec meritorum illorum, nec annorum antiquorum obliviscitur, quorum intuitu gratiam unà & gloriam largitur: nec impietas impii pœnitenti nocet, cui tota culpa, totus æternæ pœnæ reatus condonatur; cui damnatio, & omnis gratiæ doni privatio debebatur. Unde Deus in nostra sententia perfectiùs justitiæ distributivæ leges servat, cùm pro ratione

tione conversionis & dispositionis gratiam pœnitentibus impertitur. Porrò delicatissimo adversariorum fastidio, gloriam duplici titulo conferri non ferenti consuluimus dissertatione de charitate superiùs relata, ubi luculentis S. Thomæ testimoniis evicimus, gloriam actibus remissis dnplici titulo concedi; unde etiam intulimus, quàm sit aliena à D. Thomæ mente ea sententia, quæ id contemnit quod S. Doctori, fuit indubitatum. Et rationem ibi assignavimus, quia licèt omnibus & singulis meritis debeatur præmium, non tamen distinctum vel majus, sed idem novo titulo confertur, quando distinctum; præmium distinctam exigit in subjecto dispositionem: nam teste D. Thoma ibi laudato, retributio gloriæ non est secundùm numerum operationum, sed secundùm diversos gradus charitatis; nec qui pluries meretur plus meretur, nisi ratio merendi sit major. Unde exemplum adductum de homine post centum gradus meriti lapso, & cum pœnitentia ut quatuor revertente; qui non majorem consequetur gloriam quàm flagitiosissimus qui post scelestam vitam transactam in articulo mortis cum pœnitentia ut quatuor convertitur, non urgere ibidem monstravimus. Quia sicut non est inconveniens Patremfamilias novissimos in vinea laborantes pares eis fecisse qui portaverant pondus diei & æstus, quia fervore & instantiâ laboris quod de tempore deerat suppleverant: ita non est mirum si flagitiosus ex omnium scelerum colluvie emersus eandem obtineat gratiam & gloriam, si eodem ad illam conatu se disponat. Nam ut benè dixit Hieronymus: *Apud Deum non*

P 2

tam valet mensura temporis, quàm doloris. Et Chrysostomus in libro de reparatione lapsi: *Non temporis longitudine, sed affectus sinceritate pœnitudo censetur.* Quod ibidem exemplo boni Latronis illustrat: *Latro ille*, inquit, *qui pendebat in cruce, non eguit prolixitate temporis, ut ingressum paradisi mereretur: sed tantùm ei spatii suffecit, donec unum posset proferre sermonem; ita ut intra unum momentum temporis totiùs vitæ sceleribus absolutus, præcedere ad Paradisum etiam Apostolos mereretur.*

Sed ne eadem cum Lectorum cruce repetamus, videantur quæ loco recensito latè prosequuti sumus. Quibus adde primò eandem pati difficultatem oppositam recentiorum Thomistarum doctrinam: si enim pœnitens antiquorum meritorum intuitu illos solùm gradus recuperet, qui longè minori dispositioni respondent, profectò cæteris meritis non dabitur nisi duplici titulo gloria essentialis. Adde secundò, suam etiam antiqua merita manere mercedem, majus nimirum præmium accidentale, ut ait D. Thomas, amplius scilicet de operibus in priore charitate factis gaudium non contemnendum. Adde tertiò, quod illa à duplici titulo petita responsio si tibi displicet, dicito gloriam absolutè, & quoad substantiam spectatam antiquis respondere meritis; gloriæ verò gradus inæquales præsentis contritionis dispositioni commensurari: igitur non fraudantur præmio vetera merita, quia pro illis datur vita beata; beatitudinis verò differentia differenti dispositioni correspondet, sicut puero debetur gloria in se considerata, eidem verò adulto

adulto & in primo rationis diluculo Deum diligenti datur gloria pro modo & intensione dilectionis in quam prorumpit.

Instant adversarii : Gratia sacramentalis, seu ex vi Sacramenti collata, per peccatum mortale amissa, ita per pœnitentiam reparatur, ut præter gradum gratiæ, & gloriæ essentialis præsenti dispositioni respondentem detur insuper aliquis gradus gratiæ propter Sacramentum olim ritè susceptum : si enim Sacramentum fictè susceptum confert gratiam sibi correspondentem, recedente fictione, à fortiori Sacramentum ritè susceptum gratiam sacramentalem per peccatum deperditam renovat. Ergo idem de gratia meritis olim comparata dicendum est, cùm utraque sicut peccato mortificatur, ita peræquè per pœnitentiam reviviscat.

Respondeo multipliciter posse hoc argumentum confutari. Primò quia easdem in adversarios, si quas habet, vires obtinet : nam sicut gratia sacramentalis tota per pœnitentiam redit, ita redire debet tota gratia antiquis operibus comparata, cùm utraque per peccatum æquè mortificetur, æquè per pœnitentiam reviviscat. Quam disparitatem afferent novi Thomistæ, dabimus nos cum antiquis. Maximè verò urget hæc instantia adversùs Nugnii & Goneti sententiam : nam gratia sacramentalis nedum in esse gratiæ, sed etiam in esse physico per pœnitentiam instauratur : Ergo similiter antiqua gratia mortificatis bonis operibus respondens, nedum in esse gratiæ, sed etiam in esse physico restituitur. Ergo manifestè quod in nos intorquent telum, in ipsos efficaciùs retorquetur. Secundò antecedens valdè incertum

reputant Theologi sapientissimi; etsi enim Sacramenta fictè suscepta, ut communis opinio fert, gratiam suam recedente fictione conferant pœnitenti, non benè tamen idem de Sacramento ritè suscepto, & gratiæ Sacramentalis effectum jam sortito colligitur; quia Sacramentum debet quidem producere aliquando suum effectum, sed postquam illum produxit, non debet eum reproducere, postquam effectus ille malitiâ peccatoris destructus est. At verò Sacramentum fictè susceptum nunquam effectum habuit suum, quo carere non debet; unde tum illum efficit, cùm obex, & veluti fictionis retinaculum aufertur. Tertiò admisso illo antecedente nulla est consequentia: & disparitas est aperta; quia Sacramenta novæ legis non solùm ex opere operantis, id est justa suscipientis dispositione, sed etiam ex opere operato, id est propriâ suâ virtute à passione Salvatoris derivatâ gratiam producunt, ut patet in pueris, quos baptismus sine ulla dispositione sanctificat, & in pœnitentibus contritione ab amore amicitiæ perfecto proficiscente cum voto Sacramenti pœnitentiæ justificatis, qui tamen actuali Sacramenti susceptione ampliori gratiâ donantur; unde si gratia sacramentalis à Sacramento piè suscepto collata & per peccatum mortificata redit, non solùm operi operantis, sed suscepti Sacramenti operi operato respondet. At verò alia quævis gratia, quæ non est sacramentalis, uni operantis dispositioni, & dispositionis intensioni respondet, quam proinde nunquam excedit. Pœnitentia enim merita mortificata subsequens, non solùm se habet ut removens prohibens, sed etiam ut dispositio-

positio quantitatem gratiæ habitualis reparatæ dimetiens; sicut calor non solùm removet frigus à ligno introductioni ignis oppositum, sed lignum etiam ad formam ignis disponit; & studium nedum falsarum opinationum præjudicia scientiæ vehementer adversa depellit, sed ad ipsam quoque scientiam, scientiæque majorem perfectionem eo ampliùs disponit, quo accuratius fuerit & profundius. Alias objectiones loco sæpè citato de charitate occupavimus.

REFLEXIO.

Verè universæ viæ Domini, sed in opere potissimùm justificationis, misericordia & veritas, seu justitia. Resplendet quidem misericordia lapsuum oblita, lapsum excitans, admissa dimittens, sanctitatis gratiam toties indignata, toties provocata restituens, peccataque tanquam glaciem solvens. Ite, inquit, proferte stolam primam, primitivum scilicet innocentiæ amictum, deperditum gratiarum decus reparaturum. Non dixit: Unde venis? Ubi sunt quæ tulisti? Quare tantam gloriam in tantam turpitudinem commutasti? Sed, Proferte stolam primam, & induite illum, ut ubi abundavit delictum, superabundet & gratia. Videtis, quia delicta non videt vis amoris, & tardam misericordiam nescit Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis. Iis ergo misericordiæ illiciis accensi, omninò propter mansuetudinem, quæ in te prædicatur, currimus post te, Domine Jesu, audientes quod non spernas pauperem, sed suscitas à terra inopem, de stercore peccatores

erigis. Non horruit benignitas tua confitentem latronem, non lacrymantem peccatricem, non Chananæam supplicantem, non deprehensam in adulterio, non sedentem in telonio, non publicanum à longè stantem, nec oculos ad cœlum levantem, sed percutientem pectus sum, & dicentem, Deus propitius esto mihi peccatori; non negantem discipulum, non persequutorem discipulorum, non ipsos crucifixores tuos. Quis in odorem unguentorum illorum non currat, quibus esurientes pane verbi & corporis sui reficit, sitientes potu sapientiæ & sanguinis sui refrigerat, errantes in domum Patris revocat, infirmos confirmat, tribulatione oppressis subvenit, compatiendo & consolando totius misericordiæ viscera effundit? Fateor, Domine, & fatebor, ut verbis Melliflui Doctoris utar, multitudinem miserationum tuarum, quibus in peccata prolapsum, & in majora peccatorum pondera lapsurum, nisi omnipotens pietas tua declivem retinuisset, erigis; nisi enim, quia Dominus adjuvit me, paulò minùs cecidisset in omne peccatum anima mea. Quàm benigna, quàm libera, quàm grathita misericordia tua! Ego peccabam, & tu dissimulabas; ego non continebam à sceleribus, & tu abstinebas à verberibus; prolongabam ego multo tempore noctu & interdiu iniquitatem, & tu Domine patientiam & longanimitatem. Quid plura? Visitasti cor meum, & flante spiritu tuo fecisti, ut amara fierent quæ malè dulcia priùs erant. Revertentem misericorditer suscepisti, quin & cum adhuc longè essem, vidisti me, Pater mi, & misericordiâ motus qui loco moveri non potes, accurrens cecidisti super collum
meum,

meum, non lapſu viſcerum, ſed compaſſionis, dediſtique oſcula, non quæ promerebar flagella. Nec à malo ſolùm liberare contentus fuiſſet paternus amor, niſi antiquam reſtitueret gratiam, veterum virtutum apparatum. Et poſt reparatam gratiam ſpes obtinendæ gloriæ ſuccedit, qua donas homini indigno de tua toties experta bonitate uſque ad cœleſtia ſperanda præſumere.

Sed non minor ſplendori juſtitiæ locus in juſtificatione pœnitentium datur, quæ gratiam perditam non niſi pro ratione doloris, pro fervore charitatis, pro conatu pœnitentiæ largitur; nec per qualemcunque pœnitentiam etiam veram, ſed per æqualem duntaxat præcedentibus meritis contentionem in priſtinum converſos revocat gratiæ & gloriæ gradum. Ergo ſi ſapis, Lector, ne arbitrere te comprehendiſſe; nunquam dicito, Satis eſt; ſed ſemper eſuri, ſitique juſtitiam: ita ut ſi ſemper viveres, ſemper pœnitere magis & juſtior eſſe contenderes. Quàm bona vinea pœnitentis, imò quàm bona vinea pœnitens, continuâ pœnitentiæ putatione fœcundior; cujus virtus, ut ait Bernardus, vitis; cujus actio, palmes; cujus lacrymæ, piæ ſunt contribulatorum amantium uvæ, cujus lingua & confeſſio, torcular expreſſionis; cujus denique vinum, teſtimonium conſcientiæ ſuaviſſimum. Igitur in tribunal mentis tuæ aſcende contra te, reum te conſtitue ante te, noli te ponere poſt te, ſed peccatum tuum contra te ſit ſemper, ne Deus te ponat ante te, ſicut ſcriptum eſt, Statuam ante faciem tuam. Pſalm. 49. Id divina juſtitia exigit, ut tibi amarum ſapiat in anima, quod antè dulce

fuit in vita ; & quod te priùs oblectabat in corpore , ipſum te cruciet in corde ; eaque ſit pœnitentia , quæ reſpondeat gravitati ac multitudini criminum. Præclarè & opportunè Auguſtinus in Pſalm.84. *Iuſtitia de cœlo proſpexit , tanquam Dei dicentis : Parcamus huic homini , quia ipſe ſibi non pepercit : ignoſcamus , quia ipſe agnoſcit : converſus eſt ad puniendum peccatum ſuum , convertar & ego ad liberandum eum.*

Fugiamus ergo de medio Babylonis , ſalvemus animas noſtras , illatarum Deo injuriarum pœnas exſolvamus, præteritas ruinas ſarciamus, atque ad pœnitentiæ tribunal convolemus , ubi poſſimus & præteritis ſatisfacere damnis , & in præſenti obtinere gratiam , & futuram gloriam fiducialiter præſtolari. Non nos retardet conſcientia delictorum ; quia ubi peccata abundaverunt , ſuperabundare conſuevit & gratia : & teſte Magno Gregorio , *fit plerumque gratior Deo amore ardens vita poſt culpam , quàm in ſecuritate torpens innocentia.* Nec etiam nos deterreat auſteritas pœnitentiæ , quia qui perfectè ſenſerit onus peccati , aut parùm , aut ex toto non ſentiet onera pœnitentiæ : nec grave reputabit , quo peccata noverit deleri præterita , & caveri futura. Non poterit ille pœnitentiæ ſanctos detrectare labores , qui attenderit non eſſe condignas paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis , & præteritam culpam quæ remittitur nobis, & ad præſentis conſolationis & pacis quæ exſuperat omnem ſenſum, gratiam, quæ infunditur nobis. Si verbis non credimus , credamus exemplis. Cernamus tot juvenes , tot adoleſcentes naturâ pariter & conſuetudine delicatos, puellas tenerrimas

rimas ad pœnitentiam ingenti nostro probro currentes. Quid, sodes, respondebunt effræ-nati, deliciis diffluentes, & in omnem voluptatem effusi, qui ut à jejuniis & abstinentiis ab Ecclesia divinitus inspirata indictis, & peccatis eorum immensùm inferioribus immunes sint, quærunt excusationes excusantes in peccatis: quid, inquam, respondebunt non dico ad veterum Patrum vitæ asperitatem, apud quos, referente Hieronymo, languentes Monachi aquâ frigidâ utebantur, & coctum aliquid accepisse luxuria erat; sed ad omnium oculis se ingerentem aspectabilem Carthusiensium, Cistertiensium, Abbatiæ de l'Atrape, quam non tam hominum conventum, quàm Angelorum cœtum meritò dixeris; Sanctimonialium sanctæ Theresiæ, & aliorum innumerorum, quibus velut respirare, ita jejunare proprium est, quique solo Dei timore confixi in tanta afflictione perseverant pœnitentiæ, virtutem humanam supra naturam, & contra consuetudinem? An nos peccatis referti nullo pretio ememus regnum cœlorum, quod illis tam carum est? Euge ergo, fervore pœnitentiæ totum quod perdidimus restauremus, rati nihil esse credentibus impossibile, nihil amantibus difficile, nihil durum cogitantibus flammas æternas, quibus insuper & gratia fit in auxilium, & fervens devotio lenit rigorem.

SPECVLATIO III.

Sacerdos ne potestate sibi cælitus commissâ abutatur, peccatoribus in mortalia continuò relabentibus, atque criminosa vita seriem post iteratas confessiones minimè emendantibus, donec dignis pœnitentia fructibus sua conversionis sinceritatem probaverint, absolutionis beneficium impertiri non debet.

ETsi superiùs, cùm de dotibus Rectoris animarum agebamus, de differendæ absolutionis salutari ac necessária disciplina quædam attigerimus, operæpretium tamen visum est de re adeo momentosa diligentiùs fusiusque speciali titulo differere. Neque enim hîc agitur de infructuosa quadam doctrina, quam sive ignoraverimus, sive curiosiùs penetraverimus, nihilo propterea meliores erimus, aut ad salutem capessendam expeditiores; sed de modo & ratione dispensandi sanguinis Christi, quem cùm in aliis Sacramentis, tum maximè in Sacro Pœnitentiæ lavacro ad abluenda crimina ineffabili Dei benignitate instituto, contentum ac nobis creditum, si præproperâ ac promiscuâ

promiscua absolutionis concessione non modò inutiliter, sed etiam perniciosè profuderimus, non dijudicantes ejus inæstimabile pretium, illum in horrendo suo judicio de manu nostra requiret Deus, cujus severitas in ulciscenda unigeniti sui morte, & sacratissimi sanguinis conculcatione, tantò terribilior expectanda est, quantò in concedendo infinito illo dono mirabilior ac profusior misericordia eluxit. Agè igitur, hanc salubrem ac necessariam dispensandæ absolutionis regulam, cujus ductu ab hac prodiga & indigna sanguinis Christi profusione immunes esse possimus, omni argumentorum genere pro viribus confirmemus.

Atque ut ab authoritate Patrum probationem aggrediar, absolutionem his quos in titulo descripsimus differendam esse, satis colligitur ex disciplina quam in administranda peccatoribus reconciliatione & ipsi tenuerunt, & scriptis suis commendarunt, *si*, ut Tertulliani Apolog. cap. 10. verbis utar, *non præsumptio aut iniquitas judicet, altera quæ desperat, altera quæ recusat veritatem.* Neque enim ad salubriter impertiendam pœnitentibus reconciliationem, peccatorum confessionem sufficere existimarunt, nisi internus animi dolor Sacerdoti congruis innotesceret indiciis. Atque ob id laboriosæ pœnitentiæ fructus præexigere in usu sæpe habuerunt, non quòd satisfactionem absolutio præsupponere necessariò debeat, cùm ad eam validè impendendam satis sit satisfaciendi votum in vero conversionis proposito inclusum, ut ex usu Ecclesiæ ac Doctorum consensu constare superiùs dictum est; sed ut pœnitentium animos, & emendandæ vitæ syn-

ceram voluntatem magis probarent, quæ fa-ctis longè certiùs se prodit quàm verbis; atque hoc pacto cœleste beneficium sibi concreditum non frustra & promiscuè prodigentes, sed antè probatis, ac pœnitentiæ dignis operibus, ut amarâ quadam medicinâ, pro temporum illorum severitate purgatis paratisque peccatoribus tutiùs atque utiliùs impertientes sanguinis Christi inæstimabile pretium, in animarum lucra, & utilitatem Domini sui, tanquam prudentes ac fideles servi dignè impenderent. Hujus disciplinæ tam multa, tamque frequentia testimonia sunt, ut minimè necessarium sit ea hic operosiùs attexere. Atqui peccatores, quos in titulo descripsimus, ejusmodi sunt, ut nulla congrua indicia synceræ conversionis exhibeant, quin potiùs indurati cordis, & in anteactæ vitæ turpitudinem continuò relapsuri notas omnes præ se ferant. Ergo nisi velimus antiquorum Patrum disciplinam funditus evertere, & sanguinem Christi Domini, quem illi tam cautè dispensandum nobis commendarunt, sacrilegâ temeritate prodigere, tantisper differenda reconciliatio est indignis illis imparatisque conscientiis, donec suaviter simul & fortiter adhortante Patre spirituali verba tam sæpè fallacia dignis aliquibus pœnitentiæ fructibus probantes, illius salubriter accipiendæ capaces evaserint.

Probatur præterea secundò ratione: Sacerdotes jure clavium sibi divinitus tradito possunt peccatoribus in eadem flagitia continuò relabentibus absolutionem ad tempus denegare, & in aliud differre; illam etiam absolutionis moram adhibere expedit saluti animarum: Ergo

go absolutio non est impertienda peccatoribus in eadem semper flagitia relabentibus; sive relapsus ex proxima peccandi occasione retenta, sive ex parva diuturnaque peccandi consuetudine proficiscatur. Consequentia patet: cùm enim Sacerdotes sint mysteriorum Christi dispensatores, non domini, clarum est eos traditâ sibi divinitus potestate prout animarum saluti expedit uti oportere: unde si differendæ absolutionis potestatem habent, eaque tarditas & dilatio saluti animarum utilis sit, proculdubio absolutionem toties quoties impertiri hominibus eadem peccatorum catenâ semper irretitis, & in eadem crimina & quandoque graviora & numerosiora præ summâ morum emendandorum incuriâ relabentibus, & concreditâ sibi potestate abuti, & à fidelitate in Ministris sanguinis Christi ab Apostolo tantoperè desiderata desciscere.

Prima autem pars antecedentis, nimirum Sacerdotes posse jure sibi à Deo tradito peccatoribus iterata flagitia perpetrantibus absolutionem inficiari, patet ex verbis Salvatoris, qui non solùm remittendorum, sed etiam retinendorum peccatorum; non solùm solvendi, sed & ligandi Sacerdotibus contulit potestatem: ergo manifestum est judiciariâ potestate sibi Christi ore commissa posse Sacerdotes vinculis ligare criminosos, antequam eos reconciliando exsolvant. *Dominus*, inquit Ambrosius lib. 1. de pœnit. cap. 2. *ligandi solvendique potestatem pari conditione permisit; ita ut alterum sine altero usurpari non debeat, & Ecclesia inutroque servet obedientiam, dum peccatum & alligat & relaxat.* Et S. Pacianus epist. 3. *Sive*

ad pœnitentiam cogimus (ante absolutionem agendam & veniæ præviam) *seu veniam pœnitentibus relaxamus, Christo id authore tractamus.* Hinc Patres cùm criminum per confessionem editorum absolutionem protrahebant, ut peccatores à gratia lapsi, & æternæ damnationis rei, pœnitentiæ Deum propitiaturi incumberent antequam Ecclesiæ ministerio reconciliarentur, hanc præcipuè sui regiminis causam afferebant, quod existimarent potestatem sibi à Christo commissam non esse cæcum in pravas hominum cupiditates obsequium, sed retinendi peræquè ac remittendi peccata facultatem, ut patebit ex dicendis. Hinc Tridentinum sess. 14. cap. 8. *Habeant*, inquit, *præ oculis Sacerdotes, ut satisfactio quam imponunt non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem: Nam claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres credunt & docent.* Hanc retinendorum dilatione absolutionis peccatorum potestatem agnoscunt omnes ferè Theologi Morales, seu Casuistæ, inter quos constat jus esse Sacerdoti ut pœnitentem ubi illud expedire judicaverit, jubeat impositam satisfactionem implere priusquam absolvatur, ut videre est apud Suarem de pœnit. disput. 38. sect. 7. num. 7. Bonacinam disp. 3. sect. 3. p. 2. Reginaldum & alios.

Secunda verò antecedentis suprà positi pars, illam absolutionis protractæ procrastinationem animarum expedire saluti, imò esse pernecessariam asserens, facilè monstratur; tum quia

quia expedit ut peccatores ejusmodi congruenti pœnitentiâ pluribus diebus actâ Deo satisfaciant, atque à divina misericordia veræ solidæque conversionis gratiam impetrent. *Ut ligandi solvendique potestas ritè exerceatur*, inquit Magnus Gregorius hom. 26. in Evangel. *videndum est qua culpa præcesserit, aut quæ sit pœnitentia sequuta post culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos Pastoris sententia absolvat. Tunc enim vera est absolutio Præsidentis, cùm æterni arbitrium sequitur Judicis. Quod benè quatriduani mortui resurrectio illa significat, quæ videlicet demonstrat, quia mortuum Dominus prius vocavit & vivificavit dicens, Lazare veni foras; & postmodùm is qui vivens egressus fuerat, à discipulis est solutus, sicut scriptum est: Cumque egressus esset qui ligatus fuerat institis, tunc dixit discipulis, solvite eum & sinite abire. Ecce illum discipuli jam viventem solvunt, quem Magister resuscitaverat mortuum. Si enim discipuli Lazarum mortuum solverent, fœtorem magis ostenderent quàm virtutem. Ex qua consideratione intuendum est, quod illos nos debemus per pastoralem authoritatem solvere, quos Authorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam vivificare.* Quæ verba & Concilium Aquisgranense cap. 37. & S. Eligius Noviodunensis Episcopus hom. 11. tanquam excellentissima referunt. Igitur expedit prorsùs, ut qui à Sacerdotibus veniam quâ toties abusi sunt, sperant, veræ antè solidæque pœnitentiæ fructibus misericordiam Dei emereri, justitiam flectere, iram mitigare, indignationem placare studeant,

deant, & se tandem solidè ac verè pœnitentes comprobent : *Quia pœnitentibus, rogantibus, operantibus, quique operam dant ut alto vulneri* (verba sunt Cypriani tract. de lapsis) *diligens & longa medicina non desit, utque pœnitentia crimine minor non sit, nec sint minora remedia quàm vulnera ac funera, absolutio securè impenditur.* Hinc Clerus Romanus epist. 31. ad Cyprianum, eos Presbyteros objurgans qui falsâ benignitatis specie peccatoribus facilè reconciliationem impertiebant : *Ubi enim*, inquit, *indulgentia poterit medicina proficere, si etiam ipse medicus interceptâ pœnitentiâ indulget periculis? Si tantummodo operiat vulnus, nec sinit necessaria temporis remedia obducere cicatricem? Hoc non est curare, sed si verum dicere volumus, occidere.* Itaque priùs expurgare vetus fermentum repetitæ ac inveteratæ malitiæ peccatores debent, quàm ut beneficio absolutionis fiat nova conspersio ; vulnerumque curationem supra id quod vulgo existimatur operosam, à Deo lacrymis & laboriosâ exercitatione priùs impetrare, quàm à Sacerdotibus reconcilientur. *Multùm illis proficiet*, inquit idem Clerus Romanus Apostolico primæ Sedis spiritu plenissimus, *modesta petitio, postulatio verecunda, humilitas necessaria, patientia non otiosa* (id est expectans absolutionis dilationem pœnitentiæ laboribus interim incumbens.) *Mittant legatos pro suis doloribus lacrymas : advocatione fungantur ex intimo pectore prolati gemitus, dolorem probantes commissi criminis, & pudorem. Imò si dedecoris admissi magnitudinem, si pectoris & conscientiæ suæ lethalem plagam, & sinuosi*

vulneris

vulneris altos recessus verò medicâ manu tractant, erubescant & petere, nisi quia majoris est rursum & periculi & pudoris auxilium pacis non petiisse. Ex quibus vltimis verbis patet, quàm sit insolens, quàm impudorata eorum peccatorum audacia, qui absolutionem post iterata flagitia à Sacerdote extorquere nituntur, sibique injuriam fieri dictitant si è cœno emergentibus non confestim reconciliatio impertiatur, vel alium faciliorem Sacerdotem se adituros minantur, nisi quod inverecundè petunt, sine mora tribuatur. Quasi verò medicus ægroto, judex reo, pastor ovi subjiciendi sint, & rei in sacris tribunalibus, dejectis Sacerdotibus collocandi. Patet, inquam, hujusmodi reos nec dedecoris sui magnitudinem, nec conscientiæ lethalem plagam, nec altos sinuosi vulneris recessus medicâ manu tractare, cùm juxta Clerum illum sanctissimum tanto deberent esse pudore perfusi, ut præ verecundia veniam, qua se indignos reri tenentur, petere erubescendum esset, nisi majoris esset periculi auxilium pacis non petiisse. Nullum absolutionis magis indignum Sancti existimant, nullum à cordis contriti & humiliati necessariâ dispositione remotiorem, quàm qui præproperam absolutionem quasi sibi debitam, nullâ peractâ pœnitentiâ, nullâ factis probata cordis mutatione audacter flagitat, nec se Sacerdotis arbitrio permittit. Nam ut ait S. Prosper in sent. *Quid tam dignum misericordiâ quàm miser? Et quid tam indignum misericordiâ quàm superbus miser?* Præterea prorsus expedit ut pœnitentis conversio solida, stabilis & constans sit, talisque spiritali judici appareat. At non pœniten-

pœnitentia, sed pœnitentiæ larva & merum ludibrium censenda est illa conversio, quæ perpetua confessionum & criminum sibi alternatim succedentium vicissitudine involvitur. Irrisor namque & non pœnitens habendus est, qui commissa plangit, & plangenda iterum committit; qui in Discipulorum gregem cooptari se ait, eum mox deserturus; quive statim post pœnitentiam agit quæ postea indigent pœnitentiâ. *Si enim rediret homo ad pristinam beatitudinem*, inquit Augustinus serm. 34. de diversis, *ludus illi esset peccando cadere in mortem.*

Tertiò expedit ut peccator ille vim acerbitatemque morbi sui sentiat, ut in illum denuo incidere reformidet, ut ejus metu atque horrore perculsus, violentiæ pœnitendi cedat consuetudo peccandi, ut aliqua mora debitum flagitiis suis æternum supplicium sibi repræsentet, ut aliquo spatio miserabilis status sui horrores pendat & fœtores, ut in ea seipsum salutari cogitatione & sancto proposito confirmet, quidvis priùs dimittendum, priusque patiendum, quàm ut in tantam peccati calamitatem se rursus præcipitem ferri sinat, ut in pia christianaque vita instituenda altiores radices agat & firmiores, ut solitudine & secessu plagas ex hominum consuetudine auraque pestifera susceptas curet, ut eleemosynis, precibus, & laboriosæ pœnitentiæ functionibus inertiam præteritorum vitiorum matrem & fomentum excutiat, ut abstinentiâ à licitis, multò magis ab illicitis abstinere discat, extinguatque nefandarum voluptatum sensum salubri acerbitate compunctionis; denique *ut*

usus doloris, inquit Ambrosius lib. 2. de pœnit. cap. 10. *ableget luxuriam criminis, erroris delicias, dolendo admissa excludantur admittenda, & fiat quædam, de condemnatione culpæ disciplina innocentiæ.* Atqui hos omnes tam necessarios pœnitentiæ fructus præfocat & ad nihilum redigit inconsulta peccatorum absolvendorum facilitas & lenitas omni inhumanitate crudelior, quæ dum reconciliationem prodigit, ex hominum animis memoriam peccatorum obliterat, lacrymas exsiccat, gemitus comprimit, & mortiferis ægritudinibus laborantes fallaci opinionis sanctitate illudit. Quid, inquam, illudit? Eos prava restitutæ innocentiæ, & quoties voluerint restituendæ confidentia deteriores efficit, & in turpiora flagitia procliviores. *Citò enim refricatur vulnus* (inquit apposite Ambrosius serm. 4. in Psal. 118.) *quod sanatum medicinæ lege non fuerit, imò etiam seriorem medicinæ sentit profectum. Ideoque si virus in interiora proserpit, medicamenta foris apposita non sentit. Exigit ergo medicinæ ratio, ut aut sectione, aut adustione curetur. Nisi enim putrefacta recidantur, aut humor inutilis decoquatur, frustra medicinæ manus adhibentur ad vulnera. Ideoque bonus medicus hujusmodi ægrum legitimè dicit esse curandum, ut possit medicinâ proficere. Lege ergo miseretur, qui cum justitia sapientiaque miseretur, ut ea dimittat quæ scit jure posse dimitti, nec cùm alterius miseretur, seipsum legi faciat obnoxium. ::: Consideremus etiam, ne ipsum deteriorem faciamus, cujus miseremur injustè. Plerumque enim non coërcere delinquentes majoris austeritatis est quàm si ulciscaris.*

ris. Traduntur enim in passiones ignominia, qui cùm aliquid inhonestum commiserint, nullum culpa pretium ferunt. Ergo omnìnò expedit ut adhibitis moris & cautionibus peccator ille reconciliationi idoneus fiat.

Quartò expedit planéque necessarium est, ut Sacerdos illis solùm absolutionem impendat, quos rationabiliter credit esse conversos, nec in pristina flagitia relapsuros. Cùm enim Sacerdos non sit nudus & simplex minister ad declaranda peccata remissa institutus, sed judex positus, ut causâ cognitâ liget & solvat, remittat aut retineat, illos solùm debet absolvere, quos ex notitia in Confessione acceptâ judicat sincero emendationis futuræ desiderio teneri. Atqui talem sinceri cordis affectum in casu posito dignoscere & explorare non potest Sacerdos, nisi factis & pœnitentiæ solidis fructibus, verisque vitæ emendatæ argumentis: non enim abdita cordis scrutari potest, quæ sibi Deus reservavit; nec solis verbis aut sponsionibus peccatoris potest tutò fidere, cùm tam sæpè peccator emendationem promiserit, & semper promissa violarit. Ille namque in moralibus atque in omnibus vitæ humanæ officiis non sincerè velle censetur, qui sciens & prudens, quod potest & tenetur facere non facit; ubi enim nec scientia, nec potestas, nec obligatio desunt, ibi sola profectò voluntas deest. Si v. g. à divite peterem, ut mutuo daret centum nummos, quos mihi se daturum singulis septimanis promitteret, post annum promissis non stanti veraciter dicerem, Nunquam mihi dives ille centum nummos mutuari sincerè voluit, cùm enim nec necessitas mea latuerit, nec ipsi

defuerit

defuerit largiendi facultas, sola dubio procul defuit voluntas: similiter qui eadem in singulis confessionibus peccata, & sæpe cum auctario recinit, emendationem nunquam non promittens, nunquam non fallens, certè nunquam peccata vitare voluisse judicandus est; cùm enim illi nec potestas defuerit, nec officii scientia, sola defuit voluntas: quomodo igitur decepturum fidemque fracturum non meritò suspicabor qui semper hactenus decepit, semper fidem sponsionésque perfregit? Inconsultè ergo & imprudenter absolutionem illi impertiam, cujus mihi conversio falsa, promissio fallax, sponsio delusoria factorum testimonio longè certissimo constat. Sanè in luto semper hærebit, in eadem semper scelera recurret, si unâ peccatorum confessione contentus illi nullâ pœnitentiâ purgato, nullâ morâ ac dilatione perculso reconciliationem impendam, atque eum ad altaria convolare sinam. Quàm veridicè Magnus Gregorius lib.6. cap.15. lib.1. Reg. *Quid prodest confiteri flagitia, si confessionis vocem non sequitur afflictio pœnitentiæ? Tria quippe in unoquoque considerandæ sunt veraciter pœnitente: videlicet conversio mentis, confessio oris, & vindicta peccati.* : : : *Signum ergo veræ conversionis non est in oris confessione, sed in afflictione pœnitentis. Tunc namque verè conversum peccatorem cernimus, cùm digna afflictionis austeritate delere nititur quod loquendo confitetur. Unde Joannes Baptista malè conversos Judæos ad se confluentes increpans ait: Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira. Facite ergo dignos fructus pœnitentiæ. In fructu ergo, non in foliis aut*

ramis

ramis pœnitentiæ cognoſcenda eſt. Quaſi arbor quippe bona voluntas eſt. Confeſſionis ergo verba quid ſunt aliud niſi folia ? Non ergo nobis folia propter ipſa, ſed propter fructum expetenda ſunt : quia idcirco omnis confeſſio peccatorum recipitur, ut fructus pœnitentiæ ſubſequatur. Vnde & Dominus arborem foliis decoram, fructu ſterilem maledixit, quia confeſſionis ornatum non recipit ſine fructu afflictionis. Ergo non ſoli peccatorum ejuſmodi confeſſioni, ſed eorum operibus veram converſionem pronunciantibus credendum eſt. Ergo utrum peccator ille qui in peccata relabitur, jure abſolvendus ſit, non ex confeſſionis & promiſſionum foliis aut ramis, ſed ex pœnitentiæ fructibus ſtatuendum eſt. Ergo ne judiciaria criminum abſolvendorum Sacerdotibus ore Chriſti collata poteſtas in ſervilem tranſeat neceſſitatem, peccatoribus hujuſmodi illud Præcurſoris antequam abſolvantur intorquendum eſt : *Facite fructus dignos pœnitentiæ*, ut cognitâ perſpectâque causâ, cordis habitus non ex verbis, quæ tam ſæpe mentita ſunt, ſed ex factis verba confirmantibus ſpectetur.

Confirmatur hæc ratio : Verum quidem eſt homines etiam ſceleſtiſſimos poſſe momento temporis ab improbitate ad pietatem victricis gratiæ, quæ tempore non eget, omnipotentiâ traduci ; & ad reſtituendam innocentiam efficaciorem eſſe quandoque velocem clementiam, uti Bernardus epiſt.8. proſequitur, quàm diuturnam pœnitentiam. Nam & *hoc ſalutis compendium ſanctus ille Latro conſequuturus eſt, uno eodemque die ſimul confeſſus latrocinia, & introductus in gloriam : brevi quodam conten-*

tus

tus ponte crucis ad transeundum de regione dissimilitudinis in terram viventium , & de luto fæcis in paradisum voluptatis. Hoc etiam subitum pietatis remedium percepit felix illa peccatrix , cùm repentè ubi superabundaverant delicta , abundare cœpit & gratia. ::: Hoc quoque (repentinæ gratiæ beneficio præventus) *paralyticus duplex atque celerrimum potentissima bonitatis personsit beneficium , priùs mente quàm carne curatus.* Hæc , inquam , vera sunt , sed rara , sed insolita , & ut loquitur idem Bernardus, *non tam exempla , quàm miracula* , mutationes dexteræ Excelsi,quæ etsi in diebus his malis abbreviata non sit, atque vim suam his prodigiis nonnunquam nobis commendet , maximè in Sacramentis sanctè susceptis & administratis ; attamen secundùm communem cursum ita cœlestem conversionis novi hominis diem pedetentim adducit , ut quasi crepusculum quoddam præmittere soleat rore lacrymarum madidum ac paulatim effulgens quibusdam operibus lucis , fastidio anteactæ vitæ , desiderio melioris , gemitibus , suspiriis , & seriâ ad promerendam reconciliationis gratiam cordis præparatione , cujus ne vestigium quidem suspicari prudenter possumus in induratis & inveteratis illis relapsis , donec per aliquod tempus salutaribus pœnitentiæ exercitationibus probati , conversionis suæ ac veracis efficacisque propositi fidem fecerint. Non enim ita facilè , crede mihi Lector , formatur in corde vera contritio , sincera conversio , casta dilectio , atque ore quibusdam actuum formulis,laudabilibus illis quidem,atque ad excitandam pietatem perutilibus profertur,

quasi illis mentis mutatio alligetur. Falleris, si credas verba prolata continuò animi metamorphosin sequi, eodemque momento vincula peccatorum frequentatis actibus obfirmata dirumpi, cor lapideum in carneum commutari, obtinerique conversionem, quæ non nisi petendo, quærendo, pulsando impetratur. Nam ut ait Augustinus epist. 144. & lib. 12. Confess. cap. 1. *Cùm nos hujus charitatis, quâ lex verissimè impletur, pauperes egentesque sentimus, non de inopia nostra divitias ejus exigere, sed orando petere, quærere, pulsare debemus. Longior porrò est impetratione petitio, & operosior est manus pulsans quàm sumens.* Confessarius ergo, cui non est datum scrutari renes & corda, peccatoribus in eadem semper flagitia recidentibus & perpetuò fallentibus non debet citò credere, quantumvis ore asserant se vitam commutaturos, & jam cordis resolvisse glaciem ob quasdam vocum piarum formulas à se prolatas, & gratiâ conversionis se affici, quam nec ardenter petiverunt, nec studiosè quæsierunt, nec instantibus pulsationibus, lacrymis & satisfactionibus postulaverunt. Maximè quia licèt peccator ille momento esse possit per summum miraculum conversus, attamen ut id exploret, cordibus non illabitur judex spiritalis. Est igitur & officii & prudentiæ ejus per aliquod tempus differre absolutionem, ut veris pœnitentiæ fructibus conversionis sinceritatem exploret, ne præcipiti veniâ & fallat & fallatur. Nec reluctabitur si verè conversus sit, cùm genuinus sinceræ conversionis character sit cor humiliatum se veniâ indignum arbitrans, & Sacerdotum judicio sine

repugnan

repugnantia vel exceptione ulla se permittens. Ergo ne concessâ imparato impœnitenti præproperâ reconciliatione vincula Confessarius implicet, quæ relaxare vult; ne abortiones filiorum spiritualium procuret, & exorientis vitæ scintillas obruat, usitatum gratiæ cursum teneat, paulatim sensimque procedat, quem prudenter reconciliationi immaturum judicat, impositis peccandi induciis per pœnitentis vitæ aliquos labores ac dolores ad parturiendam novam in Christo creaturam disponat, & sanctissimis Ambrosii in Psalm. 37. & lib. 3. epist. 19. monitis morigeretur: *Medicus medendi tempus expectat, ut digestis ægritudinibus medicinæ subsidia deferantur, ne acerba adhuc & immatura, ut asserunt, ægritudo curationis remediis reluctetur, & beneficium sentire non possit. Nam etiam medendi periti, cùm vident notas ægritudines, ut ipsi appellant, medicinam quidem non adhibent; sed tamen medicinæ tempus expectant: nec deserunt invalidum, sed lenioribus verbis, aut quibus possunt, palpant delinimentis; ne aut intermissa ægritudo desperatione animi gravescat, aut crudior medicinam respuat, eo quòd ad maturitatem pervenire nequeat, si indigestæ insolens rerum hujusmodi Medicus adhibeat manus.*

Denique quantum id expediat, experientiâ rerum magistrâ compertum est. Plures enim cernere est peccatores, quos absolutionis habendæ confidentia in peccati cœno fixos detinuerat, hac unâ cunctationis & dilatæ absolutionis medicinâ fuisse sanatos. Qui licèt initio odiosam sibi procrastinationem illam, & diuturnæ pœnitentiæ molestias, quibus absolutio-

nis beneficium illis redimendum esset, ægrè ferrent, videntes tamen se hoc uno remedio convaluisse, & medicinam amant, & medico gratias agunt. Non secus ac infirmi in Medicum potiones amaras vel putridæ carnis sectiones imperantem indignantur, in cujus deinde oscula & amplexus adeptâ sanitate ruunt. *Certi sumus*, inquit egregiè Clerus Romanus epist.30. ad Cyprianum, *quod spatio productioris temporis impetu isto consenescente, amabunt hoc ipsum, ad fidelem se dilatos esse medicinam; si tamen desint qui illos arment ad periculum proprium, & in perversum instruentes, pro salutaribus dilationis remediis exitiosa deposcant illis properata communicationis venena.* Eadem quoque experientiâ perspectum exploratumque est, innumeros absolutionum facilitate & prodigalitate ad prolapsionis contagium provocari. *Facilitas enim veniæ*, ut præclarè inquit Ambrosius in Psalm.118 serm.8. *incentivum tribuit delinquendi. Hoc ideo dictum est, ut sciamus secundùm verbum Dei, secundùm rationem dispensandam esse misericordiam debitoribus. Medicus ipse, si serpentis interiùs inveniat vulneris cicatricem, cùm debeat resecare ulceris vitium, ne latiùs serpat; tamen à secandi urendique proposito lacrymis inflexus ægroti, medicamentis tegat quod ferro aperiendum fuit: nonne ista inutilis misericordia est, si propter brevem incisionis vel exustionis dolorem corpus omne tabescat, vita usus intereat? Rectè ergo & Sacerdos vulnus grave ne latiùs serpat, à toto corpore Ecclesiæ quasi bonus medicus debet abscindere, & prodere ulcus criminis quod latet, non fovere: ne dum unum*

excludendum

excludendum non putat, plures faciat dignos quos excludat ab Ecclesia.

Salvianus considerans olim hominum in humanis & sæcularibus curandis diligentiam, in iis quæ Dei sunt peragendis incuriam: *Solus Deus*, inquiebat, *in comparatione aliorum nobis vilis est.* Ad eundem modum de præproperis absolutionibus, idest sanguinis Christi dispensationibus dicere licet, *in comparatione aliorum negotiorum, sola Sacrâmentorum administratio nobis vilis est.* Cùm enim divina remittendorum peccatorum potestas in necessariam conversa sit absolvendorum etiam inveteratorum peccatorum servitutem, qui nec mores emendarunt, nec ulla præseferunt pœnitentiæ signa, nisi centies & semper violata promissa, nullum est vel levissimum humanæ vitæ negotium, in quo major prudentia majorque cautela non adhibeatur. In rebus cæteris non verba duntaxat quærimus, sed facta & effectus optamus: in mercibus, in jumentis, in bobus probandis & diligentiam adhibemus, & dum dubium suboritur, temporis diuturnitatem postulamus, nec temporis moram inutilem arbitramur; & omnibus, & semper, & ubique absolutionem post sexcenta violata promissa, nullâ adhibitâ in dispensandis Christi mysteriis cautione impertiemur? Et si Superis placet, crudelitatis insimulabimur, si iis absolutionem differamus, qui iteratis lapsibus firmum sibi vitæ in melius commutandæ propositum non adesse fidem faciunt? Quid superest, si post innumera vitia his temporibus falsis coloribus oblita, illa etiam quæ inanium probabilitatum pigmentis velari palliarique non potuerunt, absolvendi

facilitate ficut aqua bibantur ? Quâ tandem viâ fcelerum frequentiæ , quâ orbis laborat, medebimur, fi unicum quod reliquum eft procraftinandæ abfolutionis remedium eripiatur? Ergo omnis Ecclefiaftica difciplina labefactetur , omnis Chriftianorum falus nefariè prodatur , omnis converfionis fpes extinguatur, omnibus vitiis aditus & impunitas aperiatur neceffe eft , fi peccatoribus in eadem flagitia relabentibus abfolutio toties quoties concedenda fit , etiamfi emendationis futuræ fpes nulla probabilis , ideft factorum teftimonio probata appareat. Ergo in hoc cafu non languidis voluntatis defideriis & commotiunculis fterilibus & vanis, quas nihil bonæ frugis allaturas tot præcedentibus experientiis convincitur , contentus debet effe Sacerdos , fed exigere factorum pignora, quibus nixus prudenter exiftimare poffit, fractam toties fidem ac converfionis fponfionem tandem aliquando effectû fortituram. Imitentur viri Apoftolici Jacobum Apoftolum, & ficut ifte fidem operibus vacuam, inanem & mortuam pronuntiavit ; ita illi irrita & infrugifera , ac toties fallentia defideria pœnitentiam vanam , fallacem , emortuam meritiffimè judicent. Qualis enim fit voluntas exitus docet, confiliorumque finceritas non verborum fonis, non lacrymis doctis mentiri , non pollicitationum nunquam exequutioni mandatarum præftigiis ab amore fui profectis , fed veris factis exploratur. Igitur relapfi peccatores antea quàm abfolvantur , priùs debent mentem verbi divini pabulo & cœleftium rerum meditatione pafcere , animæ maculas lacrymis ac voluntariis pœnis eluere , ablata re-

ftituere

ſtituere, cum inimicis in gratiam redire, à vitiorum conſuetudine & viſco ſe expedire, & in pœnitentiæ exercitationibus tamdiu hærere, quoad neceſſe fuerit, ad impuras vitiorum imagines divinarum rerum meditatione abſtergendas, ad curanda gemitibus mentis vulnera, ad inveterata odia ex animo evellenda, ad opprimendos laſcivientes carnis motus morum depravatione fortiores, ad exitiales denique, quibus in peccati ſervitute detinentur, laqueos diſſolvendos.

Confirmatur ex ſacris Conciliis, quæ licèt conceſſam agnoſcant Eccleſiæ poteſtatem lapſis remittendi peccata quotieſcumque ad ipſam cum vero pœnitentiæ ſenſu confugerint, in ejuſmodi tamen poteſtatis uſu prudentiam, cautionemque maximam adhibendam eſſe cenſuerunt, ne indulgentia promiſcua & indignis conceſſa non modò culpas non abſtergeret, ſed & peccandi audaciam ingereret ac conſuetudinem nutriret. Hinc Concilium Toletanum III. ſub Pelagio II. can. 11. coërcendam eorum præſumptionem ſtatuit, qui quoties peccare libuerit, toties à Presbyteris ſe reconciliari velint. *Quoniam*, inquit, *comperimus per quaſdam Hiſpaniarum Eccleſias, non ſecundùm Canones, ſed fœdiſſimè pro ſuis peccatis homines agere pœnitentiam, ut quoties peccare libuerit, toties à Preſbyteris ſe reconciliari poſtulent: ideo pro coërcenda tam execrabili præſumptione id à Sancto Concilio jubetur, ut ſecundùm formam Canonum antiquorum detur pœnitentia.* Gregorius etiam VII. in minori Britannia Synodum haberi juſſit, ad morem illum pernicioſum evellendum, qui in illa regione Sacerdo-

tum ignorantiâ inoleverat, ut eorundem criminum confcii abfque ulla prævia emendatione abfolverentur. *Sacerdotalis culminis dignitas* (inquit Pontifex lib.7. epift.10. in Epifcopos & Sacerdotes Britanniæ,) *tum imperitiâ, tum negligentiâ Sacerdotum, ficut veftra dilectio novit, ex longo jam tempore peccatis exigentibus fuit collapfa. Ex qua quidem re quafi ex peftifera radice innumera mala exorta funt, adeo ut ufque ad hæc noftra tempora, inter cætera quæ malè pullulant vitia, falfa nihilominus pœnitentiæ confuetudo inoleverit. Infructuofam enim pœnitentiam dicimus, quæ ita accipitur, ut in eadem culpa, vel fimili, vel deteriori, vel parùm minori permaneatur. Unde quifque dignè vult pœnitere, neceffe eft ut ad fidei recurrat originem; & quod in baptifmo promifit, diabolo fcilicet pompifque illius abrenuntiare, & in Deum credere, videlicet rectade eo fentiendo, & mandatis ipfius obedire, follicitius fit vigilanter cuftodire. Quicumque ergo taliter pœnituerit, quoniam aliter fimulatio dici poteft, non pœnitentia, illi peccatorum fuorum remiffionem, Apoftolicâ freti poteftate largimur: infuper æternæ beatitudinis gaudia de Omnipotentis Dei mifericordia confifi promittimus.*

Idem docent SS. Patres, qui licèt fateantur eos qui gratiam femel acceperint, ab ea poffe excidere, criminum tamen & converfionum perpetuam viciffitudinem rem effe vulgarem & quotidianam, nunquam fibi, nunquam aliis perfuadere potuerunt: fed eos nunquam pœnitentiæ folidum fenfum habuiffe cenfuerunt, in quorum factis nullum mutationis veftigium apparet;

apparet ; rati repentinas illas conversiones, quæ punctum temporis durant, statimque evanescunt, falsas esse & fallaces, verisque conversionibus minimè esse annumerandas. *Irrisor est, & non pœnitens*, inquit S. Isidorus lib. 2. sentent., cap. 16. *qui adhuc agit quod pœnitet, nec Deum videtur poscere subditus, sed subsannare superbus. Canis reversus ad vomitum, est pœnitens ad peccatum. Multi enim indesinenter lacrymas fundunt, & peccare non desinunt. Quosdam accipere lacrymas ad pœnitentiam, & effectum pœnitentiæ non habere constat ; quia inconstantiâ mentis nunc recordatione peccati lacrymas fundunt, nunc verò reviviscente usu, ea quæ fleverant iterando committunt.* Idem docet Magnus Gregorius 3. part. Pastoral. admonit. 31. *Considerare sollicitè sciant*, inquit, *quia flendo inaniter se mundant, qui vivendo nequiter inquinant, cùm idcirco se lacrymis lavant, ut mundi ad sordes redeant. Et qui admissum plangit, nec tamen deserit, pœnæ gravioris culpæ se subjicit : quia & ipsam quam flendo veniam potuit impetrare, contemnit, & quasi in lutosa aqua semetipsum volvit : quia dum fletibus suis vitæ munditiam subtrahit, ante Dei oculos sordidas ipsas lacrymas facit.* Id ipsum etiam præclarè tradit Petrus Blesensis tractat. de Confessione Sacramentali, his verbis : *Putant aliqui sibi sufficere, quod aliquandiu à sua turpitudine destiterunt, atque de primitiis arreptæ continentiæ præsumentes, veteres excessus non recolunt ; & quasi spatio temporis evanuerint culpæ, vel earum oblitus sit, aut dormiat Deus, putant de omnibus debitis brevi pœnitentiâ compendio transegisse.:::*

Non sine dolore cordis acerbissimo, & anxia cordis afflictione sanantur; quæ longo usu inolita, & intimis animarum medullis infixa sunt. Nec horaria & levi contritione redimi possunt, quibus mors æterna debetur. Et post plura: *Nemo itaque de momentanea contritione vel affluentia lacrymarum præsumat : : : Si senseris in te gratiam compunctionis & affluentiam lacrymarum, non tamen ideo te statim arbitreris Domino reconciliatum. : : : Vides profectò quàm gratum Deo sit sacrificium lacrymarum, & pro omnibus delictis sufficiens holocaustum. Sed quibus? Confitentibus, pœnitentibus, non revertentibus ad vomitum, sed in spiritu humilitatis & in animo contrito fugientibus ad pia viscera IESV, & continuantibus dignos pœnitentiæ fructus.*

Ex quibus omnibus sic formatur demonstratio: Sacerdos non debet absolvere nisi quos veræ pœnitentiæ spiritu agi probabiliter existimaverit, nisi velit existere sibi traditæ potestatis dissipator, non dispensator fidelis: maximè cùm Sacramentum pœnitentiæ non solâ peccatorum recitatorum absolutione constet, sed etiam actus pœnitentis, idest *veteris vitæ odium, novæ propositum, cessationem à peccato, novæ vitæ inchoationem, laboriosamque satisfactionem*, juxta Sacrum Concilium Tridentinum importet: ergo frustra eos absolvet, quos non probabiliter crediderit, velle sincerè cessare à peccatis, novam vitam inchoare, satisfactionis laboribus defungi. Atque ille qui in iterata flagitia nullâ emendatione interrupta relabitur, ex Patribus memoratis non veræ, sed falsæ pœnitentiæ spiritu agitur, etiamsi lacrymis affluat,

quas

quas *sordidas & lutosas* vitæ inconstantia reddit. Ergo multò minùs hujus sæculi relabentes, qui nec compunctione vehementi anguntur, nec lacrymis affluunt, sed sterilibus verborum pollicitationibus contenti sunt, absolvendi sunt, nec tales habendi, ut eos in eadem peccata revolvendos meritò credendum non sit. Certè sanitas animæ non ex verborum foliis, sed ex operum fructibus; non ex imperfectis mollis voluntatis desideriis, quæ toties infructuosa fuisse deprehenduntur, & quibus, authore Bernardo, inferi referti sunt, sed robustis & efficacibus, atque in opera sese fundentibus affectibus dignoscitur. Cùm enim vitia voluntaria sint, nemo criminum morbis vexatur invitus. Ergo qui illis alternis vicibus sine ullâ emendatione laborat, & quæ hodie deflet, cras admittit, nondùm ab illis plenè alienam gerit voluntatem; ad Deum converti nec fortiter vult, nec integrè, nec sincerè, sed ad summum, ut Augustinus loquitur, semisauciam hac atque hac versat & jactat voluntatem, partem assurgentem, cum alia parte cadente luctantem. Est igitur præscripto à prudente confessario tempore ac salubri pietatis pœnitentiæque exercitatione injunctâ examinandus, ne Sacramentum invaliditatis periculo temerè exponatur.

Eandem doctrinam exertè tradidit, verbisque & factis probavit Episcoporum gemma & Ecclesiasticæ disciplinæ archetypus S. Carolus Borromæus, à cujus vita & moribus sincera decretorum Sacri Concilii Tridentini intelligentia repetenda est. Quomodò enim non esset Concilii sensum germanum assequutus

Sanctiſſimus Cardinalis, qui ſanctam Synodum apud avunculum ſuum Pium IV. perficiendam curavit & impetravit; qui pervenerabilis cœtûs Patres & vidit, & affatus eſt diligenter; qui ejus aureo Catechiſmo præfuit; qui Congregationem Cardinalium Sacri Concilii interpretum deligendam curavit, cujus & ipſe membrum fuit; qui ampliſſimæ Diœceſis & amplioris provinciæ ſuæ adminiſtrationem ad decretorum Concilii amuſſim exegit; qui in omnibus Conciliis Provincialibus & Epiſcopatibus quibus præfuit eò ſpectavit ut Tridentina juſſa perficeret, & ſancta vota impleret; qui ad reſtituendam collapſam diſciplinam & pœnitentiam, exemplum toti Eccleſiæ quàm latè patet Catholicæ propoſitum à Deo eſt ad imitandum; qui inuſitatis & ad miraculum extraordinariis dotibus in unum hominem congeſtis deſignatus eſt, quem in inſtaurando pœnitentiæ ſtudio univerſa Eccleſia intueretur; qui & generis claritate, & copiarum abundantiâ, & Archiepiſcopalibus infulis,& purpuræ ſplendore, & Pii IV. affinitate tam propinquâ; & quod magis eſt, ſapientiæ cœleſtis lumine, vitæ ſanctitatis præſtantiâ, rarâ in tribulationibus immobilis animi firmitudine, Epiſcopali temperato ſuaviſſimâ dilectione zelo & vigore, incredibilis & penè importabilis pœnitentiæ aſperitate, denique eximiis omnibus & ſingulis ornamentis illuſtris fuit, quibus vel in Eccleſia, vel in ſæculo ſumma dignitatum eminentia & majori ſanctimonia conciliari queant.

Hinc autem fuiſſe Viri divini mentem luculenter teſtantur hæc verba, quibus & antiquam

quam canonum disciplinam commendat, & observandam in concedenda reconciliatione cautionem præscribit: *Patres docuerunt*, inquit in Instruct. pœnit. Actor. part. 4. pag. 523. *quàm necessaria admodum sit Sacerdotibus, qui in audiendis pœnitentium confessionibus versantur, Canonum pœnitentialium scientia. Etenim si omnia quæ ad pœnitendi modum pertinent, non prudentiâ solùm ac pietate, sed justitiâ etiam metienda sunt, certè norma hæc è Canonibus pœnitentialibus sumatur oportet. Sunt namque ii quasi regulæ quædam, quibus cùm ad culpæ commissæ gravitatem rectè dignoscendam, tum ad imponendam pro illius ratione veram pœnitentiam Sacerdotes Confessarii ita diriguntur, ut ubi singula & quæ ad peccati magnitudinem, & quæ ad pœnitentis statum, conditionem, ætatem, intimumque cordis contriti dolorem pertinent, accuratè perpenderint, tum demùm pœnitentiam judicio ac prudentiâ suâ moderentur.* Et in instructione Italica Confessariorum, quæ habetur in Actis Ecclesiæ Mediolanens. part. 4. pag. 769. *Sacerdotes*, inquit, *Canones pœnitentiales teneant: Quanvis enim prudenter & consideratè pro pœnitentis dolore, hominumque varietate, aliisque circumstantiis attemperari possint & debeant, eos tamen observari atque ut formam & regulam, quantum expedire videbitur, exprimi semper laudabile est.* Hanc autem sese ad Canones conformandi necessitatem non ex propria mente, sed ex Patrum fontibus hauserat B. Carolus. Sic enim decrevit Cœlestinus I. epist. 3. cap. 1. *Nulli Sacerdotum suos liceat Canones ignorare, nec quicquam facere quod Patrum*

Patrum regulis possit obviare. Et Gregorius VII. in Concilio Romano : *Falsas pœnitentias* pronuntiat, *quæ non secundùm authoritatem SS. Patrum pro qualitate criminum imponuntur.* Unde nihil magis doctrinæ Patrum consentaneum, quàm pœnitentiæ exercitationes ante absolutionem & Sacram Communionem tantisper subire, & animum suum ad Sacramentorum usum excolere. Quod quidem ut omnibus peccato mortali maculatis saluberrimum foret, ita & illis toties emendationis propositum negligentibus necesse est, ut tandem verborum fidem adstruant, & conversionis sinceritatem Sacerdoti compertam efficiant.

Id ipsum apertiùs significavit Præsul Sanctissimus, dum docuit nihil ad fovendas vitiorum consuetudines esse præproperis absolutionibus conducibilius, nihil ad eam minuendam aptius, quàm si peccatores ad agendam aliquandiu pœnitentiam ablegentur, neque priùs absolvantur, quàm veris vitæ emendatæ argumentis animi conversionem testatam fecerint. *Ut norint Confessarii* (inquit in instructione Confessariorum, pag. 765.) *non conferendum iis absolutionis beneficium, qui revera eâ indigni sunt* (*quod per incogitantiam, negligentiam, vel alia ex causa plerumque contingit; unde fit ut quamplurimi in iisdem peccatis cum ingenti animarum suarum exitio longo tempore perseverent.* :) *Nos de consilio multorum tum ex Clero, tum ex variis Regularium familiis Theologorum, quid in iis casibus qui frequentiùs incurrunt, observari debeat, infrà notabimus.*

Descendens autem Vir sanctus ad casus singulares,

gulares, ait in primis, iis differendam esse absolutionem, qui vestium immoderato luxu labuntur. *Quia*, inquit, *his temporibus luxus iste eò processit, ut jam ultra quò progrediatur non habeat: idque magnam partem culpâ & & negligentiâ Confessorum, qui sine ulla circumspectione, ac fortassis ne admonitis quidem omninò eâ de re pœnitentibus, eos absolvunt.* Docet deindè iis absolutionem esse differendam qui peccandi occasiones non studiosè dèclinant, donec postquam promissis non steterunt, reipsâ ab illis illecebris se expedierint. Nèc obest quod illis sine incommodo carere non possimus: immutabilis enim & æterna Dei lèx non est nostris commodis dimetienda vel inflectenda; cùm voce Veritatis dictum sit, universi etiam orbis possessionem & lucrum pro nihilo putandum ubi animæ sálùs agatur. *Si manus tua vel pes tuus scandalizat te* (inquit Christus Matth. cap. 5. & cap. 18. & Marci 9.) *abscinde eum & projice abs te: bonum est tibi ad vitam ingredi debilem vel claudum, quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in gehennam ignis. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum & projice abs te: bonum est tibi cum uno oculo in vitam intrare, quàm duos oculis habentem mitti in gehennam ignis.* Quibus verbis res maximè utiles, charas, & quibus sine grandi incommodo & mentis acerbitate carere non possumus, procul amovere præcipimur, si spiritualis ruinæ occasionem afferant. *Etsi*, inquit os Chrysostomi aureum hom. 17. in Matth. *tantùm aliquem diligas, ut eo dextri oculi utaris vice: aut ita tibi quempiam esse utilem putes, ut eum dextra*

manûs

manûs habeas loco; & hi tamen animæ tuæ fortaßis incommodent, etiam istos à te abscinde. Et quidem vim sermonis observa. Non enim dixit, à talium societate discede: sed maximam separationem indicans: Erue, ac projice abs te.

Ad circumſtantias adhuc magis individuas progrediens vir oculatiſſimus & ſanctiſſimus, peccandi occaſionibus annumerat res per ſe & ex officio innoxias, è quibus tamen peccandi occaſionem homo præ infirmitate nanciſcitur, quem abſolvi vetat niſi aut illâ occaſione dimiſſa, aut certè aliquo temporis ſpatio rebus illis ad peccandum non utatur. *Sunt*, inquit in inſtructione Confeſſar. pag. 767. *aliæ occasiones, quæ suapte naturâ quidem tales non sunt, sed hominum quorundam ratione: velut pleraque res per se licitæ, in quibus si pœnitens hæreat, ut antea fecit, merito iisdem rursus criminibus implicandus videatur. Tales plerique sunt temporum iniquitate ac vitio, militia, mercatura, magistratus, causidicorum & procuratorum munia, aliaque hujusmodi, in quibus qui sæpe mortaliter peccare consuevit, blasphemiis, furtis, iniquis judiciis, calumniis, odiis, fraudibus, perjuriis, aliisque similibus culpis: exploratum habet, si in eadem professione permaneat, easdem sibi peccandi occasiones eventuras: Neque verò credendum, plus sibi virium ad peccatum vitandum fore, quàm priùs habuerit; ideoque in eadem peccata prolapsurum. Quamobrem ejusmodi homines aut vitæ rationes sibi adeo periculosas deponere debent, aut certè in iis non versari, nisi de pii prudentisque Sacerdotis consilio, qui neminem sic affectum*

absolvere

absolvere debet, ut probabile censeat in eadem peccata recasurum, si in iisdem occasionibus perseveret, sed certum temporis spatium sumere ad emendationem illius explorandam. Atque hic eò magis evigilandum est, excubandumque animo, quod confessorum culpâ & inertiâ factum videmus, ut in plerisque artibus & professionibus innumeræ corruptelæ & gravissima delicta passim vigeant, sine quibus res alioquin justissimæ iam à paucis admodum factitari posse videantur.

Ergo ex mente S. Caroli non solùm peccatoribus in peccata mortifera sæpe labentibus absolutio differenda est, sed etiam eo authore præproperæ absolutiones fontes sunt unde innumeri abusus & infinitæ corruptelæ proficiscuntur, quibus omnes artes, omnesque professiones ita inficiuntur, ut à ferè nullis sine certa pernicie tractari queant. Unde Sacerdotes non debent relabentes priusquam vitæ in melius commutatæ argumenta viderint, inconsideratâ facilitate absolvere. Quam verissimam regulam à Patribus acceperat eximius Cardinalis. Ita enim docuit Concilium Lateranense sub Innocentio II. can. 22. his verbis: *Falsa fit pœnitentia, cùm pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione praualet.* Ita docuit Gregorius VII. in Concilio Romæ habito: *Quicumque miles*, inquit, *vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit, si culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, cognoscat se veram pœnitentiam non posse peragere, nisi arma deponat, ulteriusque non ferat nisi consilio religiosorum Episcoporum*

porum pro defendenda justitia; vel negotium relinquat, vel officium deserat. Ita docuit Magnus Gregorius hom.24. in Evangelia: *Sunt*, inquit, *pleraque negotia, quæ sine peccato exhiberi aut vix, aut nullatenus possunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc necesse est ut post conversionem animus non recurrat.*

Denique sanctissimus Antistes totam hanc doctrinam his luculentissimis verbis eôdem loci confirmat: *Confessarios monitos volumus, ut iis quos peccata non dimissuros probabiliter existimabunt, quantumvis polliceantur ac spondeant ea se dimissuros, absolutionem procrastinent, quoad emendationem perspexerint. Necnon iis qui per multos annos in eadem peccata prolapsi erunt, neque operam ullam ad correctionem vitæ contulerint.* Non potest autem rectè judicare Sacerdos peccatorem sæpe relapsum, sæpeque promissionum iteratarum violatorem in sancto non peccandi proposito permansurum, nisi mentis ad Deum conversionem pœnitens factis testatam fecerit. Soli enim illi, ut est communis Patrum omnium vox, veram pœnitentiam agere censendi sunt, qui dignos pœnitentiæ fructus vitæ ratione ad meliorem frugem deinceps institutâ exhibent, non verò qui perpetuâ peccatorum & confessionum vicissitudine & replicatione vitam alternant, qui sordes Sacerdoti aperiunt, ad eas primo quoque die redituri, qui post Confessionem & iidem sunt & eadem operantur, quorum scelera Sacramentorum usus etsi tantisper suspendat aut intermittat, non abrumpit tamen. Præclarè S.Isidorus Hispalensis lib.2. Sentent. cap.13. & 16. *Ille pœnitentiam dignè agit, qui sic*

ſic præterita mala deplorat, ut futura iterum non committat. Nam qui plangit peccatum, & iterum admittit peccatum, eſt quaſi ſi quis lavet laterem crudum, quem quantò magis laverit, tantò ampliùs lutum facit.

Beati Caroli veſtigia ſequutus eſt S. Franciſcus Saleſius Genevenſis Epiſcopus, qui ut in ejus vita proditum eſt, S. Borromæum ſibi ducem imitandum propoſuerat. Et quanvis piiſſimus ille Antiſtes ad Hæreticos ad Eccleſiam revocandos divinitus electus ſit, ideoque Genevæ Hæreticorum Babyloni Paſtor præfectus; diſciplinæ tamen Eccleſiaſticæ & pœnitentiæ inter Catholicos reſtaurandæ zelo flagravit. Fuit quidem illi, fateor, cœleſtis inſtillata lenitas atque eximia manſuetudo ad animos demulſis cordibus Deo devinciendos; fuit in illo charitatis eximia teneritudo ſuavitate diffluens & redundans, quâ paternis viſceribus & pietate ex animo corpus velut irradiante omnibus omnia factus, peccatores omni manſuetudine & miſericordiâ complectebatur, & vel duriſſimos flectebat, vel immaniſſimos ad benevolentiam alliciebat. Veruntamen iis quos regendos ſuſceperat, pœnitentiæ ſtudium & praxim, arctamque mortificationis viam, quæ ſola in cœlum ducit, vehementer indicebat: & quia probè noverat cor non poſſe divinâ charitate mutari quin pœnitentiæ laborioſæ exercitationibus vitiorum ſtirpes evellat, paſſiones comprimat, illicitarum anteactæ vitæ voluptatum fluxum etiam licitarum privatione caſtiget, ideo pœnitentiæ labores pro gravitate criminum animabus quantùm erant ad eos ferendos idoneæ imponere ſolebat.

Eidem

Eidem sententiæ subscripsit eminentissimus Annalium Ecclesiasticorum Scriptor, ad annum 253. num. 79. ubi cum retulisset verba Cleri Romani scribentis ad Cyprianum, quibus decernit pœnitentem morte urgente esse reconciliandum, etiam non absolutâ impositâ pœnitentiâ; si tamen professâ frequenter suorum detestatione factorum, lacrymis, gemitibus, fletibus dolentis ac verè pœnitentis animi signa prodidisset, infert Baronius: *Quàm ergo parùm tuta, quamque dubia sit illa festinanter exhibita reconciliatio etiam petentibus eam cum lacrymis, dicta nuper sententia declaravit.* Ergo ex mente sapientissimi Cardinalis præproperæ illæ absolutiones quæ idoneos pœnitentiæ fructus antecedunt, parùm tutæ & ancipites censendæ sunt.

Idem docuit eximiæ sanctimoniæ & doctrinæ Cardinalis Joannes Gropperus in præclaro de Institutione Catholica opere, ubi non solùm pœnitentiam publicam revocari exoptat, quam *solâ vel incuriâ, vel inscitiâ Præsulum Ecclesiæ exolevisse & penè abolitam esse* deplorat, quam rem summè necessariam esse ait, *præsertim hoc deploratissimo tempore, quando omne flagitiorum genus ita ubique sine pudore inundat, ut flagitia vix pro flagitiis habeantur*; sed in speciali de absolutione peccatoribus danda ait pag. 231. *Non relaxari in Ecclesia gravia crimina, nisi satisfactione susceptâ & peractâ.*

Illum etiam fuisse avitum Confessariorum Sacræ Patrum Societatis JESU spiritum patet non solùm quia P. Adornus Jesuita in condendis suprà relatis S. Caroli decretis, quibus hæc nostra doctrina apertissimè traditur & præcipitur,

pitur, affuit, sed etiam quia S. Xaverius hanc disciplinam in primis probavit, eam Confessariis Societatis inspirare solitus: *Confessionem,* inquiebat referente Tursellino lib. 6. vitæ S. Xaverii., cap. 17. *non continuò sequetur absolutio.* Arbitrabatur enim vir Apostolicus, peccatorum animos lacrymis, meditationibus, restitutionibus, reconciliationibus, aliisque voluntariis pœnis esse ad absolutionis gratiam præparandos: *Hæc omnia*, inquiens, *absolutionem præcurrunt rectiùs quàm sequuntur.* Et quanvis vir Sanctus inter confessionem & absolutionem bidui aut tridui moram exempli gratiâ afferat, quò magis peccatores ad pœnitentiam induceret, eosque refractarios brevi ac facili aditu allectaret; est tamen judicio illius omninò consentaneum, ut cùm opus fuerit, pœnitentibus longius temporis spatium adhibeatur. Cùm enim idcirco illâ intercapedine utendum censeat, ut ablata restituantur, ut simultates deponantur, ut etiam *à libidinis consuetudine, cæterisque quibus impliciti sunt flagitiis expediantur*, clarum est viri sancti judicio longius communiter temporis spatium adhibendum esse, cùm tantulo tempore à depravatorum morum consuetudine rarissimi emergant, etsi aliquando id contingat, cujus illustre exemplum in vita S. Vincentii Ferrerii extat. Idem S. Xaverii spiritus perspici potest in tractatu de sanctissimo Sacramento à Patre de Bonis edito, ubi sic habetur: *Utilissimum remedium est adversùs iteratos relapsus, multisque probatum experimentis, absolutionem peccatoribus differre, ut se aliquâ pœnitentiâ ad Communionem comparent. Varia igitur*

pœni

pœnitentiæ officia ipsis imponenda sunt, quibus ad cognitionem, dolorem, & detestationem peccatorum perducantur. Hoc autem nisi fiat, peccatores statim ad vomitum redeunt. Hoc institutum multis peccatoribus profuisse testantur graves & prudentes Religiosi.

Primò, inquit P. Emericus de Bonis è Societate JESV, in lib. quem *Speculum Confessionis* inscripsit, caveant qui confessiones excipiunt, ne iis temerè absolutionem indulgeant quibus negare oporteat, indignis videlicet & imparatis omnibus, qualis est quem admissorum in se criminum non pœniteret, aut cui discedendi à pristina pravitate certa voluntas non esset, vel qui damna seu bonorum, seu famæ, seu cujuslibet alius rei, quibus opus est, cùm possit, rependere abnueret, aut qui mortiferi peccati occasiones vitare nollet; quoniam eorum nemo eâ vi doloris tangitur, quâ necesse est ut absolvatur, cùm vel illa imperfecta, quæ attritio dicitur, contritione careat.

Secundò, sacræ Pœnitentiæ administer pœnas non solùm præteritis criminibus expiandis congruas pœnitentibus imponat, sed queis præterea tanquam salubri antidoto à futuris deinde præserventur. Nec ei muneri satisfacere putandus est, qui vel corona precaria, aut septem Psalmis Pœnitentiæ recitandis, aut levioribus etiam rebus mulctatur eos, quorum peccata multis jejuniis, flagellis, eleemosynis, ciliciis, & peregrinationibus essent expianda. Et quia neque duræ, neque difficiles sunt impositæ pœnæ, fit ut citò ad priora flagitia relabantur.

Tertiò, si Confessarius ille sedulò perpenderet

deret de animabus iis Deum à se exacturum esse rationem, proculdubio majori tum sibi, tum aliis cura provideret. Audiat Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 8. sibi præcipiens: *Debent ergo Sacerdotes Domini quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, salutares & convenientes satisfactiones injungere: ne si fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.*

Falsas appellat D. Gregorius, ut refetur *cap. Falsas*, de Pœnit. dist. 15. omnes piaculares pœnas justo leniores: non quòd irritam confessionem putet, sed quòd occasionem præbeant erroris pœnitentibus, qui impositis sibi à Confessario pœnis, divinæ justitiæ se fecisse satis arbitrentur.

Pius Abulensis Episcopus quæst. 49. in cap. 18. Mat. Confessarium peccare ait qui non perspecta criminum qualitate pœnam irrogat.

Adrianus Papa VI. in 4. Sent. dist. 20. ait maleficiorum, scelerum, criminum in Deum commissorum prudenter dandam à Sacerdotibus veniam esse. Et Major, non esse amici veri leviores pœnas imponere, nec prudentis & sibi rectè providentis quærere, aut adeptis gaudere. His omnibus testimoniis efficitur, ut Confessarius qui absque legitima causa, ob multas graviores noxas pœnas leviores infligit, officio suo desit, nec suscepto munere ritè fungatur.

Septem annos pœnarum ob peccata quædam lethalia Canones decreverunt. Et quanvis ad solum

ſolum Deum, cui interior animi pœnitentia patet, congruam unicuique peccantium pœnam aſſignare pertineat; Confeſſariis tamen pro qualitate criminum, proclivitate ad peccatum, admiſſorum dolore, emendationis ſpe, viribus & conditionibus pœnitentium, convenientes imponendi munus incumbit. Non enim rectas prudentiæ regulas ſequeretur, qui largas eleemoſynas pauperibus, longa operariis jejunia, debilibus atque ægrotis flagella & cilicia imperaret.

Ipſe præterea meminerit, rem eſſe valde utilem, & longo plurimorum Confeſſariorum uſu firmatam, abſolutionem aliquando ſuſpendere, & ut ii qui frequenter in peccata recidunt ad ſacrum tribunal iterum ſe ſiſtant, interimque duris & operoſis quibuſdam pœnis propitiando Numini operam dent, maximè ſi peccata laſciviæ ſint, impellere. Id quia pauci præſtant, multi ad meliorem frugem nunquam ſe recipiunt, cùm è contrà à peccatis abſoluti, ſi tamen abſoluti dicendi ſunt, ipſa die aut paulò poſt ad eadem ſua crimina revertuntur. Unde non temerè conjectura fit, eos qui imparati ad Sacramentum acceſſerant, abſque peccatorum venia diſceſſiſſe. Confert enim ipſa gratiam, cujus ope anima certè aliquamdiu peccatis reſiſtere poteſt. At illi è contra citò, nec ab ulla gravi tentatione vexati relabuntur. Sæpe etiam ipſi peccandi occaſiones quærunt & ſollicitant cupidines ſuas. Itaque optimum eſt eos cogere, ut iterum redeant ad tribunal, ut majori curâ deinceps ſibi caveant, & vitia ſua accuratiùs perſcrutentur. At fortaſſe non revertentur? Eo pejori loco res ipſis erit, dabunt enim argumentum certiſſimum

eo

eo dolore, eâque animi præparatione caruisse, quibus deficientibus à Confessariis absolutio neganda est.

Quoad ea quæ ab aliis pœnitentiæ administris eâ de re afferuntur, finite illos: præstabunt ipsi Deo illas culpas nimiâ suâ facilitate ab iis quibus nimiùm indulgent admissas. Multò in peccatorum reos Confessarii crudeliores sunt, quàm Medici in ægrotos, quibus ne molesti sint, ab asperis unguentis & igne, cùm adhibitis est opus, abstinent.

Quartò etiam atque etiam videant, quinam ad sacræ Eucharistiæ sumptionem sint admittendi. Nefas enim est, abusúsque intolerabilis eos ad sacram Synaxim accedere, aut rem divinam facere, qui in turpium voluptatum cœno sine ulla emendatione volutantur. Sunt tamen nimiùm multi qui sæpiùs in hebdomade se inquinent, & tamen octonis, aut quinis & denis quibusque diebus Synaxim sumere, quia ita consuevere, velint. Quo fit ut tanto animi stupore occalleant, ut nec statum suum miserrimum sentire possint. Qui cùm priùs sancto perculsi horrore & submissâ veneratione trepidi sacrosancta illa mysteria perciperent, audaces, intrepidi, & sine pietate suscipiant. Id inde manifestè arguitur, quòd eo ipso die, dictu horrendum, ad easdem suas libidines revolvantur.

Ex his omnibus intelligere facilè potest Lector, quàm ardua sit regendarum animarum provincia, quam meritò Gregorius Theologus, & postea Gregorius Magnus *Artem artium* appellarunt, quæve à Cardinali Berulio pietate magis quàm dignitate eminentissimo, usque eò

evecta est, ut unius animæ quàm regni cujusvis quàmlibet amplissimi curam & administrationem magis arduam operosioremque asseruerit. Nam vel nimiâ remissione atque indulgentiâ, vel districtiori quàm par est severitate non prolabi, hoc opus, hic labor est. Nec sine affuso sibi divinæ sapientiæ lumine potest quis jura Dei ita tueri, ut ne hominum infirmitatem opprimat; vel sic hominum imbecillitati obsequi, ut ne in jura Dei peccet. Utrinque angustiæ, utrinque periculum, vel si inani clementiæ umbone peccatores Sacerdos decipiens non expectet, *quoad necessaria temporis remedia conducant cicatricem*, ut Clerus Rom. epist.31. ad Cyprianum ait; vel si rigore indiscreto *fortia tantùm loqui sciat, non possibilia*, ut verbis utar Bernardi lib.1. de consid. cap.5. *nec compatiatur naturæ, nec possibilitatem æstimet*, ut Ambrosius alioquin disciplinæ retinentissimus, in Psalm.118. faciendum monet. Quàm difficile, quàm lubricum, quàm charitatis & prudentiæ plenâ copiâ indigens ministerium est Sacerdotum, ne dum lapsos erigere volunt, ipsi collabantur, ne pernicioso obsequio vulnus benignâ attrectantes manu, ægritudinem foveant, seque ipsos vulnerent. Hinc B. Francisco Salesio 1. part. Introduct. cap.6. teste, Avila ex mille unum ad directoris munus eligendum censebat; ipse verò ex decem millibus discernendum imperat, quia pauciores sunt quàm dici potest, qui tantæ provinciæ sint pares. Hinc B.Theresia quantum periculum sit à semidoctis, tenui & exiguâ eruditione prædiris, in vita sua testatur. Sed quantâ præsertim in impertiendis absolutionibus discretione opus

sit,

sit, ne deflectant unquam vel in acerbam severitatem, vel in dissolutiorem remissionem, ne vel in retinendo Sacerdotali vigore segniores aut verecundiores quàm par est sint, vel contrà nihil de proposito rigore remittant, vel condonent illis etiam, in quibus digni pœnitentiæ fructus visuntur, declarat his salubribus perinde ad formidolosis vocibus Magnus Basilius epist. 2. ad Amphil. cap. 84. & 85. *Hæc autem omnia scribimus, ut pœnitentiæ eorum fructus probentur. Neque enim hæc omninò ex temporis spatio judicamus, sed modum pœnitentiæ attendimus. Quòd si qui à propriis moribus non facilè avellantur, & carnis voluptatibus potiùs quàm Deo servire voluerint, vitamque ex Evangelio institutam non amplectantur, nulla nobis cum illis intercedit communis ratio. Nos enim adversùs populum non credentem & contradicentem, illud audisse meminimus, Salvans salva animam tuam. Non ergo cum eis perire consentiamus, sed grave judicium reformidantes, & tremendam illam retributionis Domini diem præ oculis habentes, caveamus aliorum peccatorum ruinâ involvi.* Caveant ergo Confessarii ne per inanem clementiæ speciem præsumptuosam confidentiam vera pœnitentia destitutis peccatoribus ingerant, ne reos decipiant miseros, ut qui possunt per sinceram ac probatam conversionem Deo misericordi precibus & operibus suis securè reconciliari, seducantur ut magis pereant; & qui erigere se possent, plus cadant. Timeant ne in se cadat quod in sui simillimos contorquet his vocibus Cyprianus tract. de lapsis : *Hoc*

sunt ejusmodi lapsis quod grando frugibus, quod turbidum sidus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod navigiis sava tempestas. Solatium spei aterna adimunt, arborem à radice subvertunt, sermone morbido ad lethale contagium serpunt, navem scopulis ne in portum perveniat illidunt.

Cùm ergo S. Carolus Episcoporum gemma, & Sacri Concilii Tridentini de pœnitentiæ disciplina instauranda interpres & custos hanc doctrinam luculentissimè docuerit, nec in alium scopum vir divinus collimaverit quàm confirmatæ vel restitutæ à Tridentina Synodo disciplinæ decreta diligentissimè implere, ut his verbis Ripamont. vitæ ipsius author lib. 2. pag. 107. 108. 111. testatur: *Sub Concilii Tridentini finem statuit ingredi Apostolica perfectionis iter, vitaque institutis exprimere ea qua litteris & decretis comprehensa essent.* Et iterum: *Gravissimam hanc actionem susceperat, ut Pontificatu ipso administrationeque Ecclesia Mediolanensis omnia Concilii Tridentini decreta disciplinamque repræsentaret.* Cùm, inquam, hæc ita sint, & ita esse Summi Pontifices publicè agnoverint, & locupletissimi vitæ ipsius testes prodiderint, non potest hæc praxis ad sacram Tridentini decretorum & mentis amussim exacta non haberi secura & certa. Nec dici potest virum sanctum hac in parte sicut & in cæteris instaurandis Ecclesiasticæ disciplinæ regulis rigidiorem extitisse. Non, inquam, id dici potest: nam ut in Concilio III. Provinciali Archiepiscopus sanctissimus profitetur, vix aut ne vix quidem inchoarat, nedum absolverat,

solverat quod aggressus fuerat. *Quod si quis nostrûm*, inquit, *secus fortasse existimat*, *quoniam in hac provincia aliquod majus Christianæ pietatis studium elucere videt quàm antea solebat*, *quámque aliis fortassis locis apparet*, *næ iste planè quidem fallitur. Non est enim cur nos vel cum iis quæ proximè antecesserunt temporibus*, *vel cum aliorum factis actiones nostras expendamus* : *sed comparemus oportet cum ea sanctè agendi formula nobis divinitus præscripta*, *quæ si ob oculos versabitur*, *facilè cernemus quàm longè ab ea distemus.* Nec rigidius existimandum quod vir divino spiritu actus necessarium existimavit : *Si quæ oves*, inquit orationibus in variis Conciliis Mediolanensibus habitis, *impurâ vitiorum labe extabescunt*, *salis acrimoniâ sanandæ sunt. Quàm inanes & penè nefariæ voces hominum*, *qui populum nostrum decipiunt dicentes* : *Pax*, *pax*, *& non est pax? Et quæ utilitas nobis existet*, *si iram Dei in nos concitantes*, *hominum benevolentiam populari quadam indulgentiâ conciliemus?* Unde non potest stabilita à nobis sententia reprehendi, quin eodem impetu Episcoporum hujus ætatis lumen S.Carolus reprehendatur.

Solvuntur objecta contra stabilitam de differenda absolutione, temperandaque ejus frequenter relapsis impertienda facilitate, sententiam.

Objicies primò: Consuetudo Ecclesiæ est in omnibus æmulanda, ne novitatis meritò insimulemur. Atqui passim in Ecclesia usus absolvendi quoscumque asserentes se pœnitere, viget: ergo non est illis differendum absolutionis beneficium.

Respondeo hanc ipsam objectionem sæpe sibi S. Carolum proposuisse, & propositam contrivisse. *Nec verò est*, inquit in Concilio II. Mediolanensi, *cur à muneris nostri ratione deterreamur, vel quia his pastoralibus nostris studiis ctiiv ibusque animos eorum exulcerari videamus qui filii sunt perditionis, vel quia populares illæ, quibus quasi ficus foliis, deformes pravique mores contegi solent, voces audiantur: Non ferunt hæc tempora veterum canonum severitatem: sic jamdiu viximus; ita vixerunt, ita egerunt qui ætate nos antecesserunt: vita institutum nihil est quod mutemus. At nos hæc atque alia ejusmodi contemnamus. An verò fortasse*, addit in Concilio IV. *à curatione nostra deterremur, quia hoc nostro frequenti provinciæ sanandæ studio exulcerantur quorumdam animi passim dictitantium: Non ferunt hæc tempora veterum canonum & antiqua Ecclesiæ medicamenta? Imò ardentiùs progrediamur, quoniam hæc una medicina præstantissima est,*

est, maximè opportunum id remedium, ut quibus olim rationibus disciplina christiana sata & propagata fuit, iisdem ipsis & instauretur & conservetur.

Quare adversæ sententiæ non Ecclesiæ consuetudo, sed multorum abusus favet. Neque enim Ecclesiæ consuetudinibus & moribus accensendum est quod à multis adversùs Spiritûs sancti doctrinam, Apostolorum instituta, exempla Patrum, leges Canonum, Tridendinas Sanctiones, Sanctorum Episcoporum vota, & summorum Antistitum decreta fieri solet. Nec obest usum illum in omnes Ecclesias serpere & dilatari, hoc enim duntaxat suadet abusum ita effusum ardentiùs coërcendum esse, & Sacerdotali vigore fortiùs comprimendum. Errant sanè & vehementer errant qui grassantes Ecclesiasticorum abusus cum Ecclesiæ Catholicæ usibus confundunt. Nam Ecclesiasticam disciplinam hominum vitio posse depravari fatetur Concilium Tridentinum, unde tot ad eam restituendam de reformatione sanctiones edidit, nec minùs de restauranda collapsa disciplina, quàm de opprimendis hæresibus fuit sollicitum. Hinc S. Carolus oratione habita in Concilio Mediolanensi I. *Nota sunt*, inquit, *vobis Ecclesiæ vulnera, gravissima mala. Miserabiliter prolapsa institutio Ecclesiasticæ disciplinæ. Propè perierat Christianæ vitæ institutio: conciderat penè salutarium rerum usus, nulla ferè Cleri disciplina, quasique nullum populi in charitatis officiis studium: prolapsus denique miserabilem in modum erat totus ille ab Evangelii luce dimanans christianarum virtutum ornatus. Vidimus provinciæ nostræ faciem deformatam*

nec planè collacrymabili illi templi Jerosolymitani aspectui dissimilem. Unde Christianum orbem, oratione habitâ in Concilio VI. cum nosocomio ac valetudinario confert, in quo vis infinita languentium jaceat; additque eo deteriorem esse Christianorum infirmitatem, quò cum cæcitate ita conjuncta sit, ut in tanta peccatorum, quibus mundus redundat, colluvione ne culpam quidem homines agnoscant. Absit ut inter consuetudines Catholicæ Ecclesiæ usus illos reponamus, tametsi multùm vulgoque frequentatos, sed à Romanorum Pontificum, & sacrarum Synodorum authoritate, Sanctorum Patrum regulis, Beatorum etiam his temporibus ad imitandum solenni apotheosi ab Ecclesia propositorum factis abhorrentes. Illud ergo Ecclesiæ consuetudinibus annumeramus, non quod Ecclesia quandoque propter miserrimi ac luctuosissimi temporis calamitates gemebunda tolerat, sed quod decretis probat, quod per Episcopos divini Spiritus flammâ succensos operatur, quod in Sanctis Patrum instituta consectantibus extollit, quod collaudant Pontifices, quod universa demùm Ecclesia cum plausu & fructu imperat, & cum religione retinet, & summo honore veneratur. Cætera quàmlibet passim & à multis frequentata, inter abusus reponenda sunt, si à Patrum institutis, Canonum legibus, summorum Pontificum decretis, veteris Ecclesiæ usu abhorreant. Res enim Ecclesiasticas non moribus humanis, sed divina auctoritate & Ecclesiæ Catholicæ traditione metiri oportet.

Quare in hoc negotio singulari & penè divina constantia Sacerdotibus opus est, ut hu-

manarum quarumcunque rationum oppositas sibi moles intrepidâ animi firmitate perrumpant, sintque adversùs omnes obsistentium frangendos impetus *columna ferrea, murusque areus*, ut loquitur Jeremias cap. 1. Meminerint quantum malorum in omnes hominum ordines inconsultæ ac præcipites absolutiones invexerint, & invehant incessanter. Illud præsertim præ oculis habeant, ut impertinentes quorumdam omnia sibi non probata novitatis pueriliter insimulantium criminationes despiciant ac floccifaciant, memores S. Carolum, cujus doctrinam propugnavimus, crebris tempestatibus ac procellis in omni vita jactatum, & decreta illius *violenta, dura, iniqua, & nova* vocitata. Et certè non est discipulus super Magistrum, nec Christianus super Christum, qui ut ex toto Evangelii decursu liquet, peccator, eversor legis, Cæsaris hostis, vorax, ac vini potator, peccatorum amans, insanus, blasphemus, magus & incantatorum vel maximus, in Beelzebut principe dæmoniorum dæmonia ejiciens audivit. Quin potiùs ille novitatis reus meritò peragendus, qui à veræ Ecclesiæ tessera, antiquitate nimirum deficit, qui à Patribus, Pontificibus, & Conciliis puræ & integræ disciplinæ retinentibus recedit. Quia nimirum germanus ille puri Catholicismi character est, nihil novi de suo promere, nihil quod alii de suo depromunt accipere; omnes emergentes opiniones ad initia & fontes revocare: unde Augustinus lib. 2. contra Julian. cap. 10. de veris Catholicis ait: *Quod invenerunt in Ecclesia, tenuerunt: quod didicerunt, docuerunt: quod à Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt.* Hæc

erectis cordibus, intentisque animis Sacerdotes assiduè spectantes solo sint Deo judice contenti, nec aliorum aut laudes petant, aut accusationes pertimescant.

Instabis : Non minùs est incorruptibilis Ecclesiæ disciplina, quàm fides, alioquin Ecclesia non esset peræquè agendorum ac credendorum regula immobilis : sed quod multi passim Ecclesiastici & Sacerdotes frequentant, videtur ad Ecclesiæ disciplinam pertinere : ergo quod à multis alioquin doctis & piis frequentatur, tutum est & ab omni errandi & peccandi periculo alienum.

Respondeo Ecclesiæ fidem & ipsum generalem de disciplina sensum nulla temporum injuria, nullâ depravatione corrumpi unquam posse ; portæ namque inferi nunquam sunt adversùs hanc petram prævaliture : at disciplinæ praxim in plerisque Ecclesiæ membris posse corrumpi, & sæpe reapse corrumpi, prænuntiavit Christus Matth. 24. & Luc. 11. ubi fore ait, ut refrigescat charitas multorum, Filiusque hominis secundò veniens vix inveniat fidem in terra : fatetur Ecclesia disciplinæ suæ deliquia & defectiones quotidie animadvertens, quotidie gemens, quotidie illius emendationem & emaculationem exoptans : agnoscunt Sanctiimorum peccata ; & laxitates non tam orationibus quàm verborum fulminibus disjiciunt & pro virili reprehendunt. Hinc Cardinalis Peronius lib.2. replicæ, obser.4. cap.7. ait, *Ecclesiam, si doctrina spectetur, nunquam ; si mores, elui semper & expurgari oportere.* Qui etiam ejusdem operis lib.1. cap. 59. observat, Ecclesiam ad finem usque mundi veridicè illud de se

prædica-

prædicaturam, Nigra sum, sed formosa; nigra nimirum membrorum moribus, formosa doctrinis. Et certè non tot & tantas de reformatione cogitationes & curas Summi Pontifices, illi præsertim qui sanctitatem Pontificatûs vitæ sanctimoniæ accessione cumulant, qualis fuit superiori sæculo inclinante Pius V. Beatorum fastis non ita pridem ascriptus, susciperent; non tot de instauranda disciplina sanctiones Tridentinum & posteriora deinceps Provincialia Concilia edicerent, nisi probè nossent sacrum Ecclesiæ disciplinæ vigorem passim collabi posse, atque identidem excitandum restituendumque esse: quam disciplinæ restituendæ necessitatem & fatentur quotquot sunt solidè pii, & lacrymis continuis postulant, & fervidis desideriis exoptant, ut morum integritate sarcitâ errores omnes & hæreses stirpitus convellantur. Scientia namque fidei à singularibus membris cum conscientiæ naufragio sæpe quassatur; sæpe sicut extra Ecclesiam boni mores hæresum aberratione commaculantur, ita intra Ecclesiam fidei integritatem vitæ improbitas obscurat.

Urgebis: In Ecclesia Catholica singularitas quæque vitanda & amandanda est; unde & illud pervulgatum Bernardi adagium celebratur: *Qui facit quod nemo, mirantur omnes.* Ergo non à privatorum moribus, sed à communioribus usibus Ecclesiasticæ regulæ petendæ sunt.

Respondeo præceptorum Ecclesiasticorum observantiam, & castæ moralis disciplinæ custodiam esse quidem singularem, si cum illorum moribus conferatur qui laxiora sectan-

tur; scriptum est enim, *stultorum infinitus est numerus*: & voce Veritatis asseritur, quod lata est via quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per illam. At verò si utrorumque vitæ consuetudo ad Evangelicarum Ecclesiasticarumque regularum amussim exigatur, jam quæ privata & singularis videbatur, communis jure censebitur, utpote communi Sanctorum usu probata, tametsi à paucis arctam viam ineuntibus servata. Quæ verò communis habetur, privata habebitur, utpote à communibus verisque institutis recedens, & privatorum hominum incuriâ & ignaviâ superinducta. Soli ergo illi, quamlibet numero infiniti, novam & singularem agendi rationem captant, qui à regia communium regularum viâ exorbitant; illi verò, quantumvis paucissimi sint, vitæ communis æmulatores sunt, qui Evangelii leges Christi vitâ & factis quasi divinis quibusdam coloribus expictas, & à Patribus Conciliisque illuminatas, omnibusque ad intuendum & imitandum propositas quàm religiosissimè prosequuntur. Mores ergo & usus, vel potiùs inclinationes & casus quacumque diuturnitate corroborati, peregrini & singulares dicendi sunt, si à primævis normis per Patres & sacras Synodos expositis illustratisque dissonent. Usus verò quamlibet singulares à paucisque observati, communes catholicique censendi sunt, qui antiquitati, traditionibus, Patrum consensioni, & priscis Ecclesiæ moribus atque institutis conveniunt. Quia antiquitas Patrumque consensio amussis est, ad quam nedum fidei dogmata, sed & mores exigendi sunt. Hinc præclarè Adrianus II. in libello

per

per Legatos lecto, in Synodo VIII. act. 5. *Prima salus*, inquit, *est rectæ fidei regulam custodire, deinde à constitutis Dei & Patrum nullatenus deviare; unum quippe eorum ad fidem pertinet: alterum ad opus bonum. Sicut enim scriptum est, sine fide impossibile est placere Deo; sic rursùs legitur: Fides sine operibus mortua est.* Nec minùs egregiè Gregorius VII. in apologia pro Concilio Romæ à se habito, dixit: *Quanvis modò quidam non tam apertè cum Ario & reliquis Hæresiarchis fidem Sanctorum Patrum impugnent, tamen eorum moralibus statutis cum ipsa quidem fide per eosdem Sanctos Patres eodem tempore, eadem subscriptione roboratis obstinatè resistunt, quæ & cum eadem fide ex sacratissimo fonte Scripturarum emanaverunt. Sed & in eorum nefandissima rebellione, etiam ipsam fidem Sanctorum Patrum probantur annullare, cùm in authenticis sanctionibus authoritatem illorum pro nihilo ducunt, qui & fidem sua authoritate confirmaverunt. Nullatenus sanè alicui fides Sanctorum Patrum proderit, qui eorum canonicis atque moralibus præceptis non obedire, sed pertinaciter resistere studuerit. Nam, ut Jacobus frater Domini testatur, fides sine operibus mortua est, qualem & Dæmones habere fatetur. Non ergo minùs est resistendum pertinacibus authenticarum institutionum impugnatoribus, quàm sacræ fidei violatoribus, cùm & Dæmonibus assimilentur quicumque institutionem Sanctorum Patrum in fide tantùm, & non etiam in conversatione pro viribus assectantur.*

Objicies secundò: Pœnitentibus peccata confessis, & se dolere & emendari velle asse-

rentibus denegare veniam & absolutionem redolet errorem Novatianorum suprà reprobatum: Ergo pœnitentibus toties quoties confitentur & emendationem pollicentur impertienda absolutio est.

Respondeo tantum distare sententiam nostram à crudeli Novatianorum dogmate, quantum à tenebris lux, ab errore veritas discrepat. Novatiani enim etiam verè pœnitentibus & pœnitentiæ veritatem factis comprobantibus veniam ac reconciliationem, reconciliationisque pignus Eucharistiam denegabant, quin & Eucharistiæ recuperandæ spem pœnitentibus præcidebant. Unde in eos sic invehitur Ambrosius lib. 1. de pœnit. cap. 16. & lib. 2. cap. 3. *Frustra dicitis vos prædicare pœnitentiam, qui tollitis fructum pœnitentiæ. Nonne advertitis id evidenter jam à nobis expositum, quod merendi gratiâ Sacramenti*, hoc est sacræ Eucharistiæ, *ad peccandum impellimur; & hoc auferre vultis propter quod agitur pœnitentia. Tolle gubernatori perveniendi spem, & in mediis fluctibus incertus errabit. Tolle luctatori coronam, lentus jacebit in stadio. Tolle piscatori capiendi efficaciam, desinit jactare retia. Quomodo ergo potest qui famem patitur animâ sua studiosus Deum precari, si sacram desperet alimoniam?* At nos nec absolutionem, nec Eucharistiam verè pœnitentibus eripimus, sed pœnitentiam sæpiùs in pristina peccata relapsorum, veráne sit, an falsa, prudenti dilatione experimur, ut & absolutio fructuosior, & sacra Communio sit salutarior: cavemus ut ne sanguis Christi ab impiis conculcetur, ne caro ejus à porcis comedatur, ne Sacra-

menta

menta à sacrilegis perpetuò relabentibus pessumdentur. Efficimus pro virili, ne frustra pœnitentia prædicetur, si ejus antè fructus conceditur, quàm ad eam seriò agendam peccator accesserit. Sicut enim adversùs marinos labores non se instruit nauta, postquam in portum invectus est; certandi studium abjicit athleta, si ingredienti stadium deferatur corona; jactare retia desinit piscator, ubi speratam vim piscium captaverit: ita pœnitentiæ labores & curas omnes à se amovet, qui nullo negotio, sed summa facilitate & absolutionem, & sacram Communionem statim post confessa omne genus scelera consequitur. Ergóne cum Novatianis convenimus, qui eos Sacerdotes non laudamus, qui crudeli conniventiâ id efficiunt, ut peccatores facilitate absolutionis nunquam denegatæ incensi, vel potiùs obstupefacti in eodem luto hæreant semper. Videant qui hanc cum Novatianis consensionem S. Caroli purissimæ & ab omnibus & singulis Patribus probatæ doctrinæ objiciunt, num ipsi ab Audianis hæreticis recedant, quorum erroribus Theodoretus Cyri Episcopus lib. 4. hæret. fabul. cap. 10. annumerat eorum assertionem & morem, qui peccatores confessos statim promiscuè absolvebant, plenam sibi condonandorum peccatorum absque ulla prævia probatione potestatem arrogantes. *Iubent*, inquit, *unumquemque sua peccata confiteri, deinde confessis dant veniam, non tempus ad pœnitentiam definientes, sicut Ecclesia leges præcipiunt, sed potestate condonantes.* Leges autem pœnitentiæ publicæ quàm rigidæ fuerint hac in parte, vel ex hoc uno decreto Concilii Ancyrani intelligi

intelligi poteſt : *Placuit eos inter audientes uno anno conſtitui , tribus autem aliis annis agere pœnitentiam , tertio autem (pœnitentiæ nempe) anno reconciliari Sacramentis.* Quod idem apud Gregorium Nyſſenum , Thaumaturgum , Baſilium , & alios Græcos Patres videre eſt. Præclarè & opportunè Theodoretus lib.5. hæret. fabul. cap. 29. Eccleſiæ doctrinam inter extremos Novatianorum & Audianorum errores , hinc denegatâ veniâ deſperationem crudeliter ingerentes , hinc malâ facilitate vitia paſcentes , mediam ſic exponit : *Medicabilia ſunt etiam quæ poſt baptiſmum fiunt vulnera. Medicabilia autem , non ut olim per ſolam fidem* (utique per dilectionem operantem) *datâ remiſſione , ſed per multas lacrymas & fletus , & luctus , & jejunia , & laborem commiſſi peccati magnitudini reſpondentem. A Chriſto enim edocti ſumus , eos qui ſic affecti ſunt , nec deſperare debere , nec illis facilè ſacra impertienda eſſe. Nolite* , inquit , *ſanctum dare canibus , nec projiciatis margaritas ante porcos. Has Eccleſia de pœnitentia leges habet.* Nec minùs appoſitè S.Pacianus epiſt.3. ad Sympronianum adversùs Novatianos agens docet remiſſionem peccatorum paucos mereri , non quòd non ſit Eccleſiæ omnium omninò peccatorum remittendorum collata poteſtas , ſed quia pauci veræ pœnitentiæ labores ſuſcipiunt : *Labor iſte paucorum eſt , qui poſt caſum reſurgunt , qui poſt vulnera convaleſcunt , qui lacrymoſis vocibus adjuvantur , qui carnis interitu reviviſcunt.*

Objicies tertiò : Pœnitenti ſicut contra ſe, ita & pro ſe credendum eſt , cùm ipſe idem ſit

im

in hoc tribunali reus, actor, testis: Ergo quando post aperta Sacerdoti peccata ait se ex corde novæ vitæ rationem inire velle, illi Sacerdos fidem adhibere debet.

Respondeo quod licèt in enumerandis anteactæ vitæ peccatis, in enarrandis scelerum numero, specie & circunstantiis peccatori credendum sit, quippe qui solus malè gesta sua dignoscere potest: attamen quantum attinet ad cordis conversionem, cùm multoties verba fefellerunt, non satis tutò illi creditur, unde prudenter ex factis probatio exigitur. Tum quia voluntas sincera non ita certò verbis ac operibus se prodit & indicat. Tum quia de dispositione ad veniam recipiendam idonea æstimare non ad reum pertinet, sed ad judicem à Deo constitutum; non ad discipulum, sed ad Doctorem & rectorem animarum; non ad ægrum, sed ad Medicum; Tum quia tot sunt in animis nostris recessus, tot latebræ, tot sæpe præsertim post iterata flagitia nebulæ & offusæ tenebræ, ut seipsum peccator dignoscere non possit; quia ut frequenter in Theologiæ istius decursu ex Gregorio recantavimus, nec iterare tam utile documentum piget: *Sæpe sibi de se mens ipsa mentitur, fitque ut aliud in intimis intentio supprimat, aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat. Et fingit se de bono opere amare quod non amat, de mundi autem gloria non amare quod amat.* Cujus signum est quod in præcedentibus confessionibus emendationem promittebat, & vero se proposito affici putabat; & tamen mentiebatur iniquitas sibi, nec reapse mutatus erat, qui eadem peccata, eosdem iniquitatis fructus edidit, juxta commune Philo-

sophorum

ſophorum axioma , *idem manens idem facit idem.* Idem ergo ei intus in corde manſit , qui eadem foris protulit ; & qui ſeipſum toties decepit , ſeipſum decipere moraliter prudenterque cenſetur , niſi certiora argumenta producat. Hujus fallacis diſpoſitionis illuſtre exemplum in Antiocho Sacræ litteræ repræſentant. Hic namque poſt flagitia à Deo percuſſus , ſcelerumque antè patratorum horrore , & miſerabilis ſtatûs imagine permotus , & peccatorum granditatem agnovit , & confeſſus eſt, & dolorem expreſſit , & ſatisfactionem , nimirum Iudæorum reſtitutionem, urbis ſanctæ libertatem, templi cultum , ſacrificiorum apparatum , veræ Religionis per totum quàm latè patet orbem propagationem ſpopondit , & veniam tot verbis amarorem intrinſecum ſignificantibus,tot converſionis indiciis , tot ſplendidis pollicitationibus , quibus pares non videmus in noſtris relabentibus, non promeruit. Quia nimirum tunc verba ſine factis, lacrymulæ etiam , quibus interdum ad horam colliqueſcunt peccatores , ad explorandam veram converſionem non ſufficiunt , ſed ad decipiendum & peccatorem & miniſtros valent. Ergo & peccatori & Sacerdoti videndum , vigilandum , orandum : videndum num vitæ chriſtianæ æquabilitate & conſtantia ſit in pietate ſtabilis , in opere efficax : vigilandum ut novæ vitæ firmitate contra hoſtis communis & amoris proprii inſidias muniatur: orandum , ut continentem in Dei famulatu animum retineat : & interim abſolutionis ſententia meritò pœnitentibus ejuſmodi ſæpiùs relabentibus ſuſpendenda eſt , quoad Sacerdos intimos ac reconditos pœnitentis motus pro

ſua

sua prudentia quibusdam dignis pœnitentiæ fructibus probatos habeat.

Instabis : In quacumque die ingemuerit peccator, salvus erit, ejusque Deus miseretur, & peccatorum ejus, testante sacro eloquio, non recordatur ampliùs : Ergo Sacerdos more Dei peccatori ingemiscenti, peccataque cum dolore confitenti veniam sine mora confestim impertiri debet.

Respondeo Deum eximiâ sibi potestate abdita cordis scrutari, unde peccatorem suâ gratiâ sincerè pœnitentem sine mora absolvit, quia internam animi affectionem pervadit, cui latentiora cordis arcana nuda & aperta sunt. At verò Sacerdos de interno hominis habitu non nisi exterioribus signis judicat, ut causâ cognitâ & exploratâ liget aut solvat, remittat aut retineat peccata. Cùm igitur verba fidem amiserint in peccatore illo toties relabente ac semper promissa prorsùs frangente; ideo consultè aget, si justum spatium sumat ad factorum seriem ac novæ vitæ firmitatem spectandam, utque pervideat num peccator qui toties fuit irrisor, ad Deum reverti seriò meditans, quæ ad pravas affectiones exuendas, arctamque cœli viam capessendam exequenda sunt, reapse exequatur. Præclarè & opportunè hanc ipsam objectionem prævidens & præfocans Ivo Carnutensis, qui sæculo Ecclesiæ duodecimo floruit, epist. 230. sic fatur : *Quærit Fraternitas tua, quomodo inter se conveniant prophetica sententia, quæ dicit : In quacumque hora peccator ingemuerit, salvus erit; & Synodalis, quæ crimina sua confitentes aliquandiu à corporis & sanguinis Christi communione suspendit? Repugnare*

Repugnare tibi videntur, dissentireque sententia Capitis & Corporis: ut quos Caput, idest Christus, celeriter à peccato liberat, eos Corpus Christi, idest Ecclesia, sub pœna peccati diu ligatos retineat. Quæ quæstio facilè solvitur, si interni judicis animadversio, & humanæ fragilitatis consideratio diligentiùs attendatur. Cùm enim criminalis culpa delinquentem separet à Capite & Corpore, rationis ordo hoc exigit, ut internus judex tantò remittat celeriùs, quantò solus magis videt interiùs. Judex verò qui tantùm videt in facie, usque adeo delinquentes sub peccati pœna detineat, donec per manifestum pœnitentiæ fructum quis sit pœnitentis affectus intelligat. Per internum enim gemitum satisfit interno judici, & idcirco indilata datur ab eo peccati remissio, cui manifesta est interna conversio. Ecclesia verò quia occulta cordis ignorat, non solvit ligatum, licèt suscitatum, nisi de monumento elatum, id est publicâ satisfactione purgatum. Hinc est quod Ecclesia sua crimina confitentes à Sacramentorum Communione suspendit, & in cinere & in cilicio positos ab introïtu Ecclesiarum statuto tempore excludit, ut per hoc experiatur, si jam sunt intus vivificati, cùm fuerint longâ pœnitentiæ maceratione probati. Si hæc attendat Fraternitas tua, videbis nec dissentire propheticam & synodalem sententiam; cùm illa deferat quod suum est Capiti, & ista concedat quod suum est Corpori. In discretione tamen Episcoporum est, secundùm affectum pœnitentiæ tempus abbreviare vel prolongare, dicente Beato Augustino: In actione pœnitentiæ, pro qua reus ab Altari separandus est, non adeò consideranda est mensura temporis,

ut

ut doloris. His omnibus adde verba illa, *In quacunque hora ingemuerit peccator, salvus erit,* quæ sacræ Scripturæ nomine circumferuntur, in sacris libris non extare, neque in ulla probata versione reperiri. Et quamvis Ezechielis 18. & 33. aliquid subsit quod eò accedere videatur, nunquam tamen fit peccatori spes veniæ, nisi verâ ad Deum conversione mutetur. Ad veram porrò conversionem exigit S. Propheta, ut projiciant omnes prævaricationes suas in quibus prævaricati sunt, ut faciant sibi cor novum & spiritum novum, ut faciant pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operati sunt; & custodiant omnia præcepta Dei, & faciant judicium & justitiam, & pignus restituant, & rapinas reddant, nec faciant quidquam injustum.

Dices: SS. Patres absolutionem & communionem ægrotis periculosè laborantibus & reconciliationem extremo spiritu flagitantibus non negabant. Atqui peccatores illi sola verba & promissa habere possunt. Ergo præter verba & promissa nihil est aliud necessariò absolutioni etiam à relabentibus præmittendum.

Respondeo quasdam esse circunstantias à prudentia christiana observandas, in quibus peccatori etiam infinities relapso, nullâ quàm verborum probatione defuncto absolutio atque adeo sacra Communio impertienda est, quia nulla est lex adeo justa, nulla regula adeo generalis in quam exceptio non cadat. Imò quia juxta commune effatum, *exceptio firmat regulam*, eò verior est statuta à nobis de absolutione relabentibus denegandâ disciplina, quo eam nonnisi cogente extremæ infirmitatis

tatis necessitate violare licet. Quia ergo absolutio moribundis nullâ præter verborum & lacrymarum pœnitentiâ excultis, quia nullum erat pœnitentiæ factis probandæ tempus, à Patribus impensa est, quoties tutioris viæ capessendæ copia existit, toties est absolutio inveteratis relabentibus deneganda. Illud etiam diligenter observandum, Ecclesiam primis sæculis reconciliationem iis denegasse, qui instante morbi periculo, quando peccata satisfactione redimere & expiare non poterant, veniam postulabant. *Idcirco pœnitentiam non agentes*, inquit Cyprianus epist. 52. *nec dolorem delictorum suorum toto corde, & manifesta lamentatione suæ professionis testantes, prohibendos omninò censuimus à spe communicationis & pacis, si in infirmitate atque periculo cœperint deprecari; quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit; nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitavit esse moriturum.* Idem statuit Concilium Arelatense I. quod à Concilio Arelatensi II. vocatur *Magna Synodus, & ex omnibus mundi partibus congregata. De his qui apostatant*, inquit can.23. *& antequam se ad Ecclesiam repræsentent, nec quidem pœnitentiam agere quærunt, & postea infirmitate correpti petunt Communionem, placuit eis non dandam Communionem, nisi revaluerint & egerint fructus dignos pœnitentiæ.*

Et quanvis postea Ecclesia, ne Novatiani negantis veniam, asperitatem & duritiem sequi videretur, aliquantulum de illa disciplinæ severitate remiserit, & peccatoribus totam vitam peccatis lethalibus maculantibus in extremo

vitæ periculo non solùm veniam, sed etiam Communionem quasi viaticum profecturis indulserit, eas tamen morti vicinas pœnitentias & absolutiones semper suspectas habuit. *Dico,* inquit Augustinus homil. 4. *in conspectu Dei timori vestro timorem meum. Qui autem non timet, timentem contemnit, sed malo suo. Certus sum, quia homo baptizatus, si vitam, non audeo dicere sine peccato (quis enim sine peccato?) sed vitam sine crimine duxerit, & alia peccata habuerit, quæ quotidie dimittantur in oratione dicenti: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: quando vitam finierit, vitam non finit, sed transit de vita in vitam, de laboriosa ad quietam, de misera ad beatam. Baptizatus autem desertor & violator tanti mysterii, si agat pœnitentiam ex toto corde, si egerit veraciter pœnitentiam, & solutus fuerit à ligamento quo erat obstrictus, & à Christi corpore separatus, & benè post pœnitentiam vixerit, sicut ante pœnitentiam vivere debuit; post reconciliationem quandocumque defunctus fuerit, ad Deum vadit, ad requiem vadit, regno Dei non privabitur, à populo diaboli separabitur. Si quis autem positus in ultima necessitate ægritudinis suæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, mox reconciliatur, & hinc vadit: fateor vobis, non illi negamus quod petit, sed non præsumimus quia benè hinc exit. Non præsumo, non vos fallo, non præsumo. Fidelis benè vivens securus hinc exit: baptizatus ad horam securus hinc exit. Agens pœnitentiam & reconciliatus, cùm sanus est, & postea benè vivens, securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad ultimum & recon*

reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Unde securus sum, & do securitatem: unde non sum securus, pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum. Vis te de dubio liberare, vis quod incertum est evadere? Age pœnitentiam dum sanus es. Tene certum, dimitte incertum.

Idem repetit Doctor sanctissimus serm. 57. de tempore, his gravissimis verbis: *Ego vos, dilectissimi Fratres, hortor atque commoneo, ut si quis ex vobis conscius criminum suorum, indignum se Communione Ecclesiastica putat, dignum se esse faciat. Dicitis, quomodo aliquis dignum se facere possit? Quomodo? Nisi errores pristinos relinquat, & pœnitentiam petat; ut qui criminum suorum sorde pollutus est, exomologesis satisfactione mundetur? Nec illud servet ut in extremo vitæ suæ tempore tunc pœnitentiam petat, quando jam agere non possit. Inutilis est enim, dilectissimi, ista persuasio: parum est peccatorem pœnitere, nisi pœnitentiam peregerit. Ad emendanda enim crimina vox peccatoris sola non sufficit: nam in satisfactione ingentium peccatorum non verba tantùm, sed opera quæruntur. Datur quidem etiam in extremis pœnitentia, quia non potest denegari: sed authores tamen esse non possumus, quod qui sic petierit, mereatur absolvi. Quomodo enim agit pœnitentiam lapsus? Quomodo agit pœnitentiam in extremis vitæ finibus constitutus? Quomodo pœnitentiam agere possit, qui nulla jam pro se opera satisfactionis operari potest? Et ideo pœnitentia quæ ab infirmo petitur infirma est; pœnitentia quæ à moriente tantùm petitur, timeo ne ipsa moriatur. Et ideo, dilectissimi, quicumque*

que invenire vult misericordiam Dei, sanus agat pœnitentiam in hoc sæculo, si sanus esse vult in futuro.

Si igitur juxta Ecclesiæ sensum clarissimis illis Augustini verbis expressum, morientium pœnitentia ex eo parum secura & suspecta est, quod eam nulli pœnitentiæ fructus antevertant, profectò sanis, robustisque peccatoribus iteratis prolapsionibus vitam suam maculantibus post peracta sinceræ pœnitentiæ opera absolutionis beneficium tutiùs conceditur, ut tanta sit in vulnerum curatione devotio, quanta fuit abrupta & vegeta ad malum mentis intentio; ut factis & operibus solidè se velle pœnitere probent, qui toties verborum fidem perfregêre; ut peccata peccator dimittat, non ipsum peccata; votisque facta respondeant, non voluntatem facta refellant, juxta illud Augustini hom. 41. *Quare securus es? Quia egisti pœnitentiam eo tempore, quo & peccare potuisti. Si autem tunc vis agere pœnitentiam ipsam quando jam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.* Hac de causa Patres moribundos in extremis compellente necessitate absolutos ad pœnitentiam, si fortè convalescerent, adigebant, non secus ac si absoluti minimè fuissent. *Qui recedunt de corpore pœnitentiâ acceptâ* (inquit Concilium Arausicanum I. can. 3.) *placuit sine reconciliatoria manûs impositione eos communicare, quod morientis sufficit consolationi secundùm definitiones Patrum, qui hujusmodi Communionem congruenter viaticum nominarunt. Quod si supervixerint, stent in ordine pœnitentium, ut ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus, legitimam*

Communionem cum reconciliatoria manûs impositione recipiant. Idem ſancivit Concilium Carthaginenſe IV. can. 76. *Si ſupervixerit* (infirmus in extremis abſolutus) *ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus, quandiu Sacerdos qui pœnitentiam dederit, probaverit.*

Inſtabis : Uulgaris vox eſt, vulgariſque ſententia, nunquam homines ad cœlum faciliùs convolare, quàm è patibulo & carnificina, quibus tamen peragendæ ante obitum pœnitentiæ ſpatium deeſt : Ergo pœnitentia non eſt criminoſis qui vitam in flagitiis contrivere, ante abſolutionem diu neceſſariò peragenda.

Reſpondeo alienos fuiſſe Patres ab illa vulgari ſententia, unde pro reis damnatis tam ſtudioſè deprecabantur, ut vitâ diutiùs productâ pœnitentiam factis miſeri illi probarent. *Nullo modo*, inquit Auguſtinus epiſt. 54. *culpas, quas corrigi volumus, approbamus; nec quod perperam committitur, ideo volumus impunitum, quòd placet; ſed hominum miſerantes, facinus autem ſeu flagitium deteſtantes, quanto magis nobis ipſis diſplicet vitium, tanto minùs inemendatum volumus perire vitioſum. Morum porrò corrigendorum nullus alius quàm in hac vita locus eſt; nam poſt hanc vitam quiſquis hoc habebit, quod in hac ſibimet conquiſierit. Ideo compellimur humani generis charitate intervenire pro reis, ne iſtam vitam ſic finiant per ſupplicium, ut non poſſint finire ſupplicium.* Rebantur nimirum Patres paucarum horarum ſpatio ad mortem ſanctè obeundam non poſſe nocentiſſimos comparari, rarum eſſe & arduum poſt longam ætatem pravè & nequiter actam cum Deo reconciliari, niſi juſto

tempore

tempore accurata pœnitentia peragatur; seróque illum sapere, qui de faciendo Deo satis tum demùm cogitare connititur, cùm ad vitæ anteactæ, innumerisque flagitiis sordidatæ reddendam tremendo Judici rationem vocatur. Quia nimirum multorum annorum debita vix ac ne vix quidem pauculis horis exsolvuntur; sed diuturna flagitia diuturnis lacrymis elugenda, & profunda vulnera profundæ humilitatis & pœnitentiæ medicinâ curanda sunt.

Dices: Si absolutio sacramentalis foret relabentibus differenda quóad mentis ad meliora conversionem, spatio accepto, quibusdam pœnitentiæ fructibus testatam fecissent, posset peccatorum salus in discrimen venire: si enim, ut humana ferunt, repentinâ morte interim opprimerentur, periclitaretur æterna eorum salus. Quod est magnum inconveniens.

Respondeo inanissimum esse istud terriculamentum, & longè periculosissimum: inanissimum quidem, utpote ab omnibus Patribus, tametsi de animarum salute sollicitissimis, pro nihilo habitum, à S. Carolo Borromæo absolutionem sæpe differri jubente floccifactum, à Theologis affirmantibus fas esse Sacerdoti in pluribus casibus ad certum tempus absolutionem differre, nihili factum. Periculosissimum verò & maligni spiritûs arte confictum, ut una restaurandorum peccatorum via præcludatur. Sanè miranda vel potiùs deploranda est peccatoris absurda calliditas, quando vita sordibus immergebatur, quando mores ethnicos & belluinos ducebat, quando in medio flagitiorum atque impuritatum cœno securâ mente volu-

tabatur, nullo tunc impendentis mortis periculo exagitabatur, nullâ incessebatur judiciorum Dei cogitatione, nullum sibi repræsentabat discrimen, ut à peccatis concipiendis patrandisque abduceretur, sed omnem pellebat extinguebatque timorem, ut in crimina & crebriùs rueret & suaviùs. Jam verò dum crimina tantisper lugenda sunt, dum factis dignisque pœnitentiæ fructibus probanda firmandaque est mentis conversio, mortis metum opponunt, ubi timendum fuerat nihil veriti, ibique absurdissimè trepidantes timore ubi non est timor. Assimilatur inanis ille metus fallaci peccatoris pudori, quem deponit ut pudenda committat, quóve iterum perfunditur, ut commissa ne fateatur.

Accedit præterea primò, valde decipi miseros cæcosque peccatores & Confessarios, dum putant hac præproperâ præcocis absolutionis facilitate salutem contra mortis pericula in tuto collocare. Tum quia experientiâ rerum magistrâ & agendorum luce compertum est facilitate veniæ peccatorem semel absolutum, sin mox, certè post pauculos dies in scelera relabi ad plures menses. Ergo absolutione, quam ne temporis quidem momento differendam vult, non expeditur peccator ab exitiali peccati servitute, nec ejus proinde salus in tuto collocatur. Ille enim duntaxat salutem consequetur, cujus firma est & stabilis in Dei famulatu voluntas: quam utique firmitudinem non absolutionum prodigalitas, sed salutaris dilatio & diuturni pœnitentiæ labores formant.

Accedit secundò, verum pœnitentem, qui cum

cùm ſpe veniæ ad Deum convertitur, his terriculamentis non permoveri, tum quia iram Dei quam provocavit, placare duntaxat ſatagit. Tum quia jactans cogitatum ſuum in Domino, illique omnem ſpem ſuam committens, cujus providentiæ legibus omnia gubernantur, illius ſe clementiæ permittit, ab eaque lucis uſuram expiandis criminibus tantoperè neceſſariam ſperat, quæ eum tum vivere ſivit, cùm vitæ beneficio ad multiplicanda ſcelera abutebatur: nec ab eo ſe deſeri extimeſcit, cujus patientia in mediis criminibus peccatorem pertulit, ut eum ad pœnitentiam adduceret. Si enim coacervantem per impœnitentiam theſaurum iræ peccatorem tam amanter accepit Deus, abſit ut tum iram profundere incipiat, cùm ad theſaurum miſericordiæ ſeriis pœnitentiæ fructibus properare pro virili conatur.

Accedit demùm, quod ſi pœnitens in pœnitentiæ ſtadio moriatur (quod ægrè prorſus advenit ob Sacerdotum copiam qui in mortis articulo abſolvere quemcunque poſſunt, & ob caſus raro contingentes qui non cadunt ſub ſcientiam, non eſt evertenda fundatiſſima & omnibus utiliſſima diſciplina;) de illius tamen ſalute benè ſperare congruit, qui ad beneficium abſolutionis, quam ardenter concupiſcit, conſtitutis à Patribus modis ſe inſtruit. Felix illa mors cenſenda eſt, quæ pœnitentem in tam ſancta exercitatione occupat. Supplebit ſine dubio Sacerdos inviſibilis viſibile Eccleſiæ miniſterium, in gratiam eorum qui ab abſolutione Sacramenti pœnitentiæ humiles receſſerant, ut pœnitentiam honorarent.

Pro his, inquit Concilium Vasense sub Leone I. can. 2. *qui pœnitentiâ acceptâ, in bono vitæ cursu satisfactoriâ compunctione viventes, sine Communione inopinato nonnunquam transitu in agris aut in itineribus præveniuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera, ac deinceps memoriam Ecclesiastico affectu prosequendam: quia nefas est eorum communicationes excludi à salutaribus sacris, qui ad eadem sacra fidei affectu contendentes, dum se diutiùs reos statuunt, & indignos salutiferis mysteriis judicant, ac dum purgatiores restitui desiderant, absque Sacramentorum viatico intercipiuntur, quibus fortasse nec absolutissimam reconciliationem Sacerdos denegandam putasset.* Quia nimirum semper existimavit Ecclesia, humilitatem animi divinis pœnitentiæ legibus sese subjicientis, nulli unquam detrimento, sed singulari emolumento esse; nec Deum ei defuturum qui à Sacramentorum usu discessit, quo ad sacramenta paratior evaderet. Ut eorum exemplo posset confirmari, qui cum baptismi sincero voto ante susceptum baptisma mortem obeunt, de quibus dum de baptismo differebamus, satis actum est; cùm tamen non minùs catechumeno Baptisma, quàm peccatori Sacramentum pœnitentiæ necessarium sit. Ergo ex mente Patrum certiùs saluti suæ consulit, qui Sacramentorum puriori animo adeundorum causâ stadium præscriptæ pœnitentiæ constanter decurrit, etiamsi repentinâ morte abripiatur; quàm qui præproperam medicinam quærens, suique judicis judicem agens, nullum veræ conversionis argumentum priùs edere vult, quàm

ut

ut Sacramentorum usu reconcilietur. Quia à cœlesti Altari æternùm illos non separatum iri credendum est, qui peccatorum suorum verò dolore ab Altari Ecclesiæ seipsos removent. Et sicut testante Veritate, qui se humiliaverit exaltabitur; ita qui se ab altari secessione noluerit humiliari, in æternum dejicietur.

Objicies quartò: Præcepto Ecclesiæ in Magno Concilio Lateranensi edito tenetur omnis utriusque sexûs fidelis ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum reverenter accipere: ad Eucharistiam verò nemo peccati conscius accedere debet, nisi præviâ confessione & absolutione sacramentali munitus, si Sacerdotis copia non desit, ut ex alio Concilii Tridentini decreto liquet. Ergo ut relapsus post iterata flagitia præceptum illud possit implere, debet sine cunctatione absolvi, ut intra quindenam Paschalem cœlesti cibo pasci queat.

Respondeo Magnum Lateranense Concilium præceptum Communionis Paschalis edicens, hanc objectionem occupasse, decretum suum hac exceptione temperans: *Nisi fortè de consilio proprii Sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum.* Causa autem maximè rationabilis, imò ferè unica differendæ ad tempus absolutionis & Communionis, est cura agendæ pœnitentiæ, quâ quis non contemptu, vel negligentiâ, vel animo alieno, sed humilitatis, modestiæ, ac doloris causa à tremenda mensa tantisper abest, quo deinde pœnitentia purgatus ad ipsam religiosiùs & paratiùs sese

referat. Cujus etiam fignum eft, quod Ecclefia tempus Pafchali Communioni definiens, Confeffionis tamen tempus pœnitentium arbitratui permifit, nec ad feftum Pafchatis Confeffionis itidem ut Communionis præceptum aftrinxit, ut nimirum integrum effet fidelibus poft confeffionem in pœnitentia verfari, quo ad cœleftis cibi efum paratiores poffent accedere. Hinc in Diœcefibus admonentur peccatores, ut lethalia fcelera ineunte Quadragefima confiteantur, ut illa quadragefimali jejunio orationibus & eleemofynis munito purgantes, ad Pafchalem fefe Communionem accingant. Hujus moris meminit Petrus Blefenfis in fermone diei Cinerum : *Cum initio jejunii*, inquit, *debet effe initium confitendi. Unde in fine Quadragefimæ de ablutione pedum difcipulorum legitur vel dicitur : Qui lotus eft, non indiget nifi ut pedes lavet, fed eft mundus totus. Non dixit qui lavandus eft, fed lotus : nec dixit, nifi ut faciem & pedes lavet, fed tantùm pedes. Ac fi dicat : In principio jejunii debet quis criminalia peccata lavare, purè, & humiliter confiteri ; in fine venialia quæ contraxit.* Meminit etiam S. Thomas in opufculò de Sacramento Altaris, cap. 16. *Ideo*, inquit, *ftatuti fuerunt ante Pafcha quadraginta dies pœnitentiæ, ut his peractis in jejuniis & orationibus, & continentia, & bonis operibus, tunc poffint communicare pœnitentes cum aliis bonis Chriftianis.* Meminit etiàm facrum Concilium Tridentinum moris ejufdem feff. 14. cap. 5. aitque, *cum ingenti animarum fidelium fructu obfervari morem illum falutarem confitendi facro illo & maximè acceptabili tempore Quadragefimæ,*

dragesima, non quidem in fine, ut abusus irrepsit, sed sub ipsis sacri illius temporis initiis, ut olim constitutum erat. Ita enim habetur in notis ad Concilium Tridentinum ex Bibliotheca Cardinalis Bellármini: ita intellexit S. Carolus Borromæus, ut in actis & decretis ejus non semel patet: ita Synodus Cameracensis anno 1604. coacta, tit. 8. cap. 16. & Bituricensis titul. 21. cap. 21. & titul. 22. can. 5. morem illum instaurarunt: Ne quis sine contritione & confessione, & satisfactoriis operibus non dignè præmunitus ad Eucharistiam sumendam accedat.

Urgebis: Opera pœnitentiæ ante gratiam justificationis elicita nihil prosunt ad salutem, quippe quæ sine charitate mortua sunt, & quia ex arbore mala (qualis est homo à charitate desertus) non possunt boni fructus proficisci. Ergo priùs gratia remissiva peccati beneficio promptæ absolutionis impertienda foret & non differenda, ut fructuosa & non inania evaderent injuncta pœnitentiæ opera.

Respondeo bona quævis opera, putà jejunia, vigilias, orationes, carnis afflictationes, eleemosynas, aliasque virtutum exercitationes nihil illis quidem prodesse qui peccato mortali ita hærent, ut illius voluntatem semper foveant, nec ab eo se expedire conentur; & in hoc sensu verum est Theologorum proloquium, nihil fieri ab homine mortali culpæ addicto, quod Deo probari & gratum esse possit; veræ etiam in hoc sensu sunt Scripturæ voces contestantes peccatorum oblationes & sacrificia Altissimum abominari, orationes quoque eorum fieri in peccatum. Et hæc est à

Patribus damnata falſa quorumdam ſecuritas, qui ſceleratiſſimè viventes, vitamque & mores corrigere non curantes, quibuſdam operibus ex officio bonis peccata ſua ſe redimere opinantur; *rati*, ut ait S. Eligius hom. 8. *ut cùm crimina quotidiana committant, quod Deus corruptorum judicum more pecuniam accipiat, & peccata dimittat. Accipit planè*, ſubdit S. Pater, *Deus pecuniam, & eleemoſynis delectatur; eâ tamen ratione, ut unuſquiſque peccator, quando offert Deo pecuniam, offerat illi & animam ſuam. Quanam enim, Fratres, juſtitia eſt, ut aliquis criminoſus pecuniam ſuam per eleemoſynam Deo offerat, & animam ſuam diabolo per iniqua opera tradat? Per pecuniam imaginem Imperatoris offert Deo, & in ſeipſo imaginem Dei tradit diabolo.* Fruſtra ergo qui hujuſmodi ſunt, confidunt cœlum emere, dum quotidianis ſceleribus æternam ſibi damnationem accerſunt.

At longè alia de illis ratio eſt, qui ſacro compunctionis ſpiritu acti, & peccatorum dolore à Spiritûs ſancti impulſu profecto commoti, vitam reformare, & in novitate vitæ ambulare incipiunt. Unde in illis hujuſmodi opera, quæ ad gratiam viam parant & muniunt, non irrita & vana, non ſupervacanea vel mortua cenſenda ſunt, utpote ab authore vitæ inſpirata, & deſiderio melioris vitæ effecta. *Verè enim*, inquit egregiè Cardinalis Bellarminus lib. 3. de bonis operibus in particulari, cap. 3. *Ejuſmodi eleemoſyna, partim ut diſpoſitiones ad juſtificationem, peccatum etiam quoad culpam ſuo modo delent, dum gratiam impetrant juſtificationis.* Et cap. ſequenti probat ejuſmodi opera

opera ad gratiam justificationis disponere, si fiant ab eo qui pœnitentiam agere incipit. Peccatores quidem Deus non exaudit, qui peccare & in peccato perseverare intendunt; sed exauditur peccator, qui vult desinere esse peccator; exauditus enim est, qui oculos in terram demittens & pectus percutiens, de corde bono aiebat: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Videatur Augustinus tract. 44. in Joan. & lib. 2. cont. epist. Parmen. cap. 8.

Insistes: Nullum bonum sine gratia homo efficere potest; nam ut concinit Ecclesia in prosa Spiritûs sancti, *sine tuo numine nihil est in homine, nihil est innoxium.* Ergo supervacanea opera quæque sunt ante gratiam justificationis (quæ Sacramento absolutionis alligata est) elicita.

Respondeo nomen *gratiæ* (ut ex toto de gratia tractatu satis liquet, ubi rem hanc accuratè distinximus) non solùm pro gratia habituali & sanctificante usurpari, sed pro auxilio etiam Dei moventis & adjuvantis accipi. Nam præter donum gratiæ habitualis, quam Scriptura & Patres vocant *gratiam regenerationis, gratiam remissionis peccatorum, gratiam adoptionis, gratiam inhabitationis, quâ amici & filii Dei constituimur, quâ ejusdem consortes naturæ evadimus, quâ Dei templa consecramur, quâ totâ Trinitate specialiùs inhabitante fruimur, quæve in parvulis baptizatis invenitur;* præter illam, inquam, gratiam, aliud est auxilium ad singulos actus bonos necessarium, mentem illustrans, voluntatem movens, & ad opera sancta applicans, quod Augustinus lib. de gestis.

Pelagii, cap.14. appellat *subministrationem Spiritûs, ut ad actus singulos adjuvemur*; & lib.4. ad Bonifac. cap. 5. *inspirationem dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus.* Hanc distinctionem paucis expressit idem Augustinus epist. 105. his verbis: *Aliter Spiritus adjuvat nondum inhabitans, aliter inhabitans.*

Itaque ut opera sint bona, non est necesse quod à gratia habituali proficiscantur, sed sat est quod à gratia actuali oriantur; unde & opera justificationem antecedentia, ab eo auxilio manantia, bona esse, & ad gratiam justificationis disponere, sacrum Tridentinum Concilium verissimè contra Novatores definivit. Quia nimirum licèt tota justificationis œconomia gratuita sit, & à sola Dei misericordia dependeat; ita tamen suaviter à Deo disponitur, ut ad majora dona homo per minora instruatur, & per auxilia & opera ab illis profecta ad gratiam sanctificantem præparetur. *Ignoscis confitenti*, ait Augustinus in Psalm. 37. Deum alloquens, *ignoscis, sed seipsum punienti. Ita servatur misericordia & veritas: misericordia, quia homo liberatur; veritas, quia peccatum punitur. Plangenda sunt peccata, quomodo audistis plangere istum: Quoniam ego cognosco, & curam gero pro peccato meo. Ne securus sis cùm confessus fueris peccatum, tanquam semper preparatus ad confitendum & committendum peccatum.* (Ecce graphicè descriptam eorum falsam fiduciam, qui de peccatis duntaxat confitendis solliciti sunt.) *Sic pronuncia iniquitatem, ut curam geras pro peccato tuo; hoc est enim curam gerere pro delicto, semper niti, semper intendere, semper studiosè & sedulò agere;*

agere, ut sanes peccatum. Ecce de die in diem plangis peccatum tuum, sed fortè lacrymæ currunt, & manus cessant: fiant eleemosynæ, redimantur peccata, gaudeat indigens de dato tuo, ut tu gaudeas de dato Dei. Hoc est, curam geram pro peccato meo, faciam omnia quæcumque facienda sunt ad abluendum & sanandum peccatum meum.

Argumenta etiam facta falsum supponunt, nempe peccatores inveteratos post infinitos relapsus, mox ut confessi fuerint, beneficio absolutionis gratiam obtinere, unde possint opera deinde sequentia Deo accepta & grata effici. Id autem gratis supponitur, cùm juxta Patres & recentiores etiam Doctores spiritales, vel falsa, vel certè suspecta sit illa pœnitentia quæ semper plangenda committit, & præpropera absolutio, non remissio peccati, sed facilitate veniæ incentivum sit culpæ; non peccati remedium, sed blandimentum, & inane & noxium operimentum. Quod cùm variis Patrum locis demonstraverimus, visum Papæ Gelasii epist.3. testimonium satis superque sufficiet: *Remitti culpa de præterito potest*, inquit, *correctione sine dubio subsequente. Nam si deinceps finitur mansura perversitas, non est benignitas remittentis, sed consentientis assensio.* Atqui innumeris experimentis constat, nullam subsequutam fuisse correctionem & emendationem, sed perversitatem mansisse. Ergo frustra sperant absolutione veniam, qui factis probant veram se non agere pœnitentiam: frustra conqueruntur sibi denegari absolutionem, qui Sacramento ad sacrilegium abuterentur; nec ipsi absolverentur, sed Sacerdotem ligarent, ac reum efficerent

malè

malè difpenfati fanguinis Chrifti, ac Sacramenti invaliditati temerè expofiti. Expectanda ergo tunc eft cordis pœnitentis per quædam facta probatio, fine quibus fufpecta eft inveteratorum relabentium converfio. *Tunc benè converfum peccatorem cernimus* (ait Magnus Gregor. lib. *6.* in 1. Regum,) *cùm dignâ afflictionis aufteritate delere nititur quod loquendo confitetur.*

Hæc de Pœnitentia fcribentem, & nihilo fecius populis per Adventûs conciones commendabilem Authorem immatura mors oppreffit, Creolii Diœcefis Bellovacenfis, die 27. Decemb. ann. 1674. ætatis 34. Atque hoc acerbo cafu magnæ exfpectationes extinctæ funt, & egregii Operis curfus interruptus. Iacturam tamen tantifper confolatur, quòd quæ de reliquis Sacramentis hîc defiderantur, ejufmodi funt, ut Operis perfectioni non multùm derogent. Parciùs enim in Scholis attingi folent, ut quæ cafuum Tractatores magna ex parte fibi fuo jure vendicant, apud quos facilè legi poterunt.

FINIS.

